

Nationaal Archief
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Nummer Toegang: 1.02.00

De archieven van Nederlandse gezanten en consuls tot 1811 - Algemene Inleiding

Versie: 01-05-2021

Th.H.P.M. Thomassen, J.C.M. Pennings

Nationaal Archief, Den Haag 1994

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	7
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	8
Openbaarheidsbeperkingen.....	8
Beperkingen aan het gebruik.....	8
Materiële beperkingen.....	8
Aanvraaginstructie.....	8
Citeerinstructie.....	8
Archiefvorming.....	9
Geschiedenis van de archiefvormer.....	9
A. Ontwikkeling en context van de Nederlandse diplomatie.....	9
A.1. Diplomatieke vertegenwoordiging.....	9
A.2. De moderne diplomatie.....	9
A.3. De Republiek in het diplomatieke verkeer.....	10
A.4. De provincies en steden van de Republiek in het diplomatieke verkeer.....	10
A.5. De Bataafse Republiek in het diplomatieke verkeer.....	11
A.6. De ontwikkeling van de diplomatieke betrekkingen.....	11
B. Status en rang van de gezant.....	13
B.1. De gezant en de hiërarchie der vorsten.....	13
B.2. De status van de ordinaris en de extraordinaris gezant.....	14
B.3. De rangen onder de gezanten.....	14
B.4. Het diplomatieke protocol.....	16
C. Aanstelling, honorering en ontslag.....	16
C.1. Werving en selectie.....	16
C.2. Aanstelling.....	17
C.3. Traktement.....	17
C.4. Onkostenvergoedingen.....	18
C.5. Wijze van betaling.....	19
C.6. Beëindiging functies.....	19
D. Taken, bevoegdheden en legitimering.....	20
D.1. Taken.....	20
D.2. Algemene instructie.....	20
D.3. Tussentijdse instructies.....	20
D.4. Bevoegdheden.....	21
D.5. Legitimering.....	22
E. Onderhandelingen en handelingen.....	23
E.1. De rol van de gezant in het rechtsverkeer.....	23
E.2. De rol van de gezant bij de totstandkoming van traktaten.....	23
E.3. De rol van de gezant bij de totstandkoming van andere internationale overeenkomsten.....	24
E.4. Eenzijdige rechtshandelingen van de gezant in het internationale verkeer.....	25
E.5. Rechtshandelingen van de gezant ten behoeve van onderdanen van de staat.....	25
F. Externe informatievoorziening.....	26
F.1. Correspondentie en correspondenten.....	26
F.2. Officiële correspondentie met regeringscolleges: de dépêches.....	26
F.3. Officiële correspondentie met de Staten-Generaal: de ordinaris en secrete dépêches.....	27
F.4. Officiële correspondentie met Staten en steden.....	28
F.5. Officiële correspondentie met andere regeringscolleges.....	29
F.6. Officiële correspondentie met de Bataafse regeringscolleges.....	29
F.7. Particuliere correspondentie met gedeputeerden en ambtenaren.....	30
F.8. Particuliere correspondentie met de raadpensionaris en de griffier.....	30
F.9. Particuliere correspondentie met de raadpensionaris.....	30

F.10. Particuliere correspondentie met de griffier.....	31
F.11. De correspondentie met de commissaris en de klerkdirecteur van de griffie.....	33
F.12. Correspondentie met de prins.....	34
F.13. Correspondentie met andere gezanten van de staat.....	35
F.14. Correspondentie met consuls van de staat in het eigen ressort.....	35
F.15. Correspondentie met informanten.....	36
F.16. Correspondentie met het vreemde hof en met vreemde diplomaten.....	36
F.17. Correspondentie met particulieren en privé-correspondentie.....	37
G. Eindverantwoording en décharge; het verbaal.....	38
G.1. Verantwoording afleggen: wanneer, aan wie en hoe?.....	38
G.2. Het verbaal: vorm en samenstelling.....	38
G.3. Eindrapportage aan de Staten-Generaal: de ordinaris gezant.....	39
G.4. Geëxhibeerde verbalen.....	39
G.5. Het verbaal verliest zijn verantwoordingsfunctie.....	40
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	40
H. Archiefvorming.....	40
H.1. De functies van het gezantenarchief.....	40
H.2. Archieven van ordinaris en extraordinaris gezanten.....	41
H.3. Depots van gezantenarchieven.....	41
H.4. Archieven van legaties.....	42
J. Archiefordening.....	43
J.1. Overeenkomsten tussen gezantenarchieven.....	43
J.2. Series van algemene aard: resoluties, correspondentie en documentatie.....	43
J.3. Stukken betreffende gezant en gezantschap.....	44
J.4. Stukken betreffende publieke zaken.....	45
J.5. Stukken betreffende particuliere zaken.....	45
J.6. Stukken betreffende privé-aangelegenheden van de gezant.....	46
J.7. Eigenaardigheden van de Bataafse tijd.....	46
J.8. Latere ordening.....	46
K. Lotgevallen van de gezantschapsarchieven tot hun overdracht aan het Rijksarchief....	46
K.1. De seponering van gezantenarchieven ter griffie.....	46
K.2. Gezantschapspapieren die niet werden ingeleverd of achtergelaten.....	48
K.3. Gezantschapspapieren die in 1795 aan de staat werden onttrokken.....	49
K.4. Overdrachten aan de Fransen en aan Buitenlandse Zaken, 1810-1857.....	49
L. De verwerving van de archieven.....	50
L.1. Gezantschapspapieren vóór 1853 op het Rijksarchief.....	50
L.2. Overdrachten aan het Rijksarchief vanaf 1854.....	50
De verwerving van het archief.....	51
Inhoud en structuur van het archief.....	52
Inhoud.....	52
M. Inhoud en context van de gezantschapsarchieven.....	52
N. Doel van deze algemene inleiding.....	52
Verantwoording van de bewerking.....	53
O. Strijd tegen de wanorde.....	53
O.1. Het Rijksarchief en de gezantschapspapieren in de eerste helft van de negentiende eeuw.....	53
O.2. 1866: Alle belangrijke gezantschapspapieren als één collectie beschreven.....	53
O.3. 1897-1901: Naar een reconstructie van de oorspronkelijke archieven.....	54
O.4. Aanvullingen en supplementen, 1902-1920.....	55
O.5. 1922: De archieven gesplitst met 1795 als scheidingsjaar.....	56
O.6. Na de oorlog: inventariseren in tijden van armoede.....	57
O.7. De opzet van de inventarissen Fasel en Japikse.....	57
O.8. De jaren zestig: een onvoltooide afronding.....	58
O.9. De opzet van de inventaris Schutte.....	59

O.10. De laatste loodjes?.....	60
P. Laatste inventarisatieronde: 1979-1994.....	60
P.1. De inventarisatie van de legatiearchieven Zweden, Pruisen, Polen en Saksen, 1979-1981.....	60
P.2. De inventarisatie van de archieven van Van Heemskerck en Hamel Bruyninx, 1981-1983.....	61
P.3. Een omtrekkende beweging, 1983-1986.....	62
P.4. Een projectmatige aanpak, 1986-1987.....	63
P.5. Reconstructie op macroniveau.....	63
P.6. Een overzicht van alle gezantschapspapieren.....	64
P.7. Bewerking van een voorlopige inventaris.....	65
P.8. De herordening van de beschrijvingen.....	65
P.9. Eindredactie.....	65
P.10. Laatste toevoegingen.....	66
P.11. Het herstel van de oude orde: een paradoxale operatie.....	67
Ordering van het archief.....	67
Q. Opzet van deze algemene inleiding.....	67
R. Gezantenarchieven en het historisch onderzoek.....	68
R.1. Inhoud en gebruik van gezantenarchieven.....	68
R.2. De relatie tussen de archieven van de gezanten en die van hun lastgevers.....	69
R.3. Gezantschapspapieren in de archieven van de Staten-Generaal.....	69
R.4. Uniek materiaal in gezantenarchieven.....	70
R.5. Geschiedenis van Europa.....	71
Verwant materiaal.....	72
Beschikbaarheid van kopieën.....	72
Verwante archieven.....	72
Geraadpleegde literatuur.....	72
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	73
De archieven van de Nederlandse gezanten en consuls (algemene inleiding).....	73
Bijlagen.....	75
Zoekwijzer voor papieren van Nederlandse gezanten en consuls.....	75
Samenstelling en indeling van de zoekwijzer.....	75
Aanwijzingen voor de gebruiker van de zoekwijzer.....	75
Toegangsnummers van gezanten- en consulaatsarchieven (en afkortingen).....	76
Overzicht van consulaten en gezantschappen in de zoekwijzer.....	77
1. Congressen.....	78
2. Duitse keizer.....	80
3. Duitse Rijksdag.....	81
4. Brandenburg-Pruisen.....	81
5. Opperrijnse en Nederrijns-Westfaalse kreitsen en de keurvorsten van Keulen, Mainz, Trier, de Palts en Beieren.....	82
6. Nedersaksische kreits en de Hanzesteden.....	84
7. Württemberg.....	84
8. Hessen-Kassel.....	84
9. Baden.....	85
10. Brunswijk-Lünenburg.....	85
11. Munster.....	85
12. Frankfurt.....	86
13. Denemarken.....	86
14. Zweden.....	88
15. Polen en Saksen.....	90
16. Rusland.....	91

17. Frankrijk.....	92
18. Engeland en Schotland.....	94
19. Spanje.....	100
20. Zuidelijke Nederlanden.....	101
21. Portugal.....	103
22. Italiaanse staten en steden.....	103
23. Zwitserland.....	104
24. Turkije.....	104
25. Noord-Afrika.....	105
26. Verenigde Staten van Amerika.....	106
Verklarende woordenlijst.....	106
Concordans Legatiearchieven.....	109

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Omvang:

1 inventarisnummer(s)

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands. Een belangrijk gedeelte van de correspondentie is geschreven in het Duits, Frans en Spaans.

Soort archiefmateriaal:

Normale gedrukte en geschreven documenten. Stukken, vóór c. 1700 geschreven, in het gotische cursiefschrift, met name in de oud-Hollandse klerkencursief.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Archiefvormers:

Nederlandse gezanten en consuls

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Dit document bestaat uit een grondige, algemene inleiding op de nagelaten papieren van diverse Nederlandse gezanten en consuls die tot 1813 dienden op buitenlandse posten. Het doel van deze introductie is het bieden van een interpretatiekader voor gezantenarchieven en het beschrijven van de lotgevallen van deze archieven. De stukken zelf zijn te vinden in de persoonlijke archieven van voormalige consuls of gezanten (Coenraad van Heemskerck, Gerard Hamel Bruynincx, Albert van der Meer, Franciscus van Schonenberg) of in de legatiearchieven van één of meer van de volgende gezantschappen of consulaten: Duitse keizer, Duitse Rijksdag, Zweden, Pruisen, Polen en Saksen, Rijnse Kreitsen en Keurvorsten, Nedersaksische Kreits en Hanzesteden, Württemberg, Baden, Denemarken, Rusland, Frankrijk, Engeland en Schotland, Spanje Oostenrijkse Nederlanden (thans België) en Portugal. (Nummers van de archiefinventarissen: 1.02.01 t.e.m. 1.02.18 en 1.10.110.)

Naast de algemene inleiding zijn als bijlagen toegevoegd: een uitgebreide zoekwijzer voor de papieren van Nederlandse gezanten en consuls, een uit twee delen bestaande concordantie, een verklarende woordenlijst en een index met namen van personen, instellingen, schepen en geografische namen die in de verschillende legatiearchieven voorkomen. Ook is een lijst met geraadpleegde literatuur beschikbaar.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, , nummer toegang 1.02.00, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, , 1.02.00, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

A. ONTWIKKELING EN CONTEXT VAN DE NEDERLANDSE DIPLOMATIE

A.1. DIPLOMATIEKE VERTEGENWOORDIGING

Vorsten hebben net als gewone mensen omgang met elkaar, zo constateerde De De Wicquefort in 1681. Alleen kunnen ze niet persoonlijk als soevereinen onder elkaar hun zaken regelen. Dat zou hun belangen schaden en afbreuk doen aan hun waardigheid. Daarom hebben ze tussenpersonen in dienst, gezanten, aan wie ze de rang van ambassadeur of een andere publieke kwaliteit hebben gegeven. En door deze gezanten laten zij zich vertegenwoordigen.¹

Zijn vorst vertegenwoordigen: dat is de essentie van de functie van de gezant. De gezant is lasthebber van zijn vorst; rechtshandelingen die hij verricht binden niet hemzelf maar zijn vorstelijke lastgever. Hij fungeert slechts als spreekbuis, als boodschapper.

Maar een gezant is niet zomaar een boodschapper. Door de bijzondere status van zijn vorst en heer is hij een boodschapper met bijzondere voorrechten. De persoon van de gezant is onschendbaar en hetzelfde geldt voor zijn verblijfplaats en zijn vervoermiddel. Zijn postpakketten mogen niet worden geopend, zijn koeriers niet aangehouden. Hij is niet onderworpen aan de rechtspraak van zijn gastland en geniet er belastingvrijdom. Het aanzien van zijn vorst straalt op hem af en de vorst naar wie hij wordt gezonden, moet hem ontvangen met de eer die past bij de verheven status van de vorst die hij vertegenwoordigt. Kortom, diplomatieke vertegenwoordiging is een vorm van geprivilegieerde communicatie tussen vorsten.²

A.2. DE MODERNE DIPLOMATIE

De moderne diplomatie heeft zich met de soevereine staat uit de feodale maatschappij ontwikkeld.

De feodale maatschappij was een versnipperde, maar coherente maatschappij. Er waren verschillende machtscentra: de kerk, de feodale heren, de steden. Maar de christenheid was één. Bestuurlijke verhoudingen waren afhankelijkheidsverhoudingen, verhoudingen die als een alomvattend netwerk het sociale leven omspannen. Alles en iedereen had een vaste plaats in een onveranderlijke hiërarchie.

Vanaf de veertiende eeuw ontwikkelde zich uit de feodale staat de monarchale, soevereine staat. Vorsten ontleenden hun macht niet langer aan het leenheerschap, maar aan de daadwerkelijke heerschappij over hun territorium. Zij werden soevereinen die geen macht boven zich erkenden. Om hun nieuw verworven machtsposities te kunnen consolideren en versterken, ontwikkelden zij een systeem van duurzame diplomatieke betrekkingen. In de zestiende eeuw werd dit systeem in Europa overal toegepast.

Aanvankelijk leken de godsdienstoorlogen aan deze moderne diplomatie een eind te zullen maken, maar uiteindelijk leverden ze juist het bewijs van haar onmisbaarheid. Het herstel begon in 1598; precies vijftig jaar later beleefde ze op het vredescongres van Munster, de eerste algemene statenconferentie in Europa sinds de vrede van Cateau Cambresis in 1559, haar grootste triomf.

1 De Wicquefort, dl. 1, p. 2. De term "gezant" wordt hier gebruikt ter aanduiding van diplomatieke vertegenwoordigers in het algemeen van welke rang dan ook.

2 Mattingly, p. 4.

Het inzicht dat de maatschappij een conglomeraat was van autonome individuele staten die een machtsevenwicht bewaarden, vond algemene erkenning en werd in 1713 in Utrecht zelfs in het vredetraktaat vastgelegd. De moderne diplomatie had zich definitief gevestigd.³

A.3. DE REPUBLIEK IN HET DIPLOMATIEKE VERKEER

In heel Europa kreeg de nationale staat vorm, behalve in de Noordnederlandse gewesten. De opstand blokkeerde er de definitieve overgang van een feodale naar een monarchale staat, waardoor de gezagsverhoudingen het karakter van soevereiniteitsverhoudingen bleven houden. Dit miste op de diplomatie zijn uitwerking niet. Tussen en binnen de opstandige gewesten bleef een uitgebreid diplomatiek verkeer bestaan en de kwestie wie nu precies gerechtigd was om gezanten naar vreemde soevereinen te sturen en van vreemde soevereinen te ontvangen, werd niet eenduidig geregeld. En een eenduidige regeling zou er voor de Bataafse revolutie ook niet komen omdat de soevereiniteitskwestie niet kon worden beslecht.

Hoewel de Unie haar best deed zich naar buiten toe als soeverein tussen de soevereinen te gedragen, kreeg zij nooit het monopolie van de diplomatie. Contacten met het buitenland werden tot in de achttiende eeuw door elk van de drie "bestuurslagen" onderhouden: door de bestuursorganen van de Unie als het om Uniezaken ging; door de Staten van de gewesten als het om gewestelijke zaken ging en door de steden en edelen als het noch over Uniezaken noch over gewestelijke aangelegenheden ging.

De meeste gezantschappen gingen uit van de Unie omdat de meeste buitenlandse aangelegenheden tot de Uniezaken werden gerekend: voor het sluiten van een bestand of vrede, het aanvaarden van een oorlog en het sluiten van politieke allianties had de Unie van Utrecht in de artikelen 9 en 10 de unanieme goedkeuring van alle bondgenoten verplicht gesteld.

Wie de Unie naar buiten toe mocht vertegenwoordigen was aanvankelijk ook niet duidelijk geregeld. Soms was het de landvoogd die gezanten afvaardigde, dan weer de Raad van State, dan weer de Staten-Generaal. Maar van 1593 tot 1 maart 1796 waren het uitsluitend de Staten-Generaal die, belast met het oppergezag over de buitenlandse zaken, namens de Unie gezanten uitzonden en ze met vreemde vorsten lieten onderhandelen, die in de betrekkingen van de Unie met het buitenland met de tekenen van de soevereiniteit waren gekroond en die door hun gezanten als hun soevereinen of superieuren werden aangeduid.⁴

Hoewel de Staten-Generaal naar buiten toe zoveel mogelijk als één lichaam probeerden op te treden, bleef de vergadering in de woorden van Van Slingelandt, niet meer dan "een congres van afgesanten of gevolmachtigden van seeven nauw aan den anderen verknogte staaten, dienende om saamen te concertieren over de belangen van haar committenten, voor sooveel die door de Unie zijn gemeengemaakt".⁵ De samenstellende delen van de Unie bleven niet alleen met vreemde vorsten, maar ook met elkaar diplomatieke contacten onderhouden.

A.4. DE PROVINCIES EN STEDEN VAN DE REPUBLIEK IN HET DIPLOMATIEKE VERKEER

De provincies en steden hadden dus het recht om in kwesties die hen speciaal raakten eigen vertegenwoordigers af te vaardigen en ze maakten van dat recht ook gebruik. Zo hadden Brabant, Holland en Zeeland tot in het begin van de zeventiende eeuw hun eigen vaste agenten in Engeland en Frankrijk. Later, toen de Republiek zelf aan alle hoven diplomatieke agenten had, die verplicht waren zich ook de bijzondere belangen van de leden van de Unie aan te trekken, konden de provincies zich de kosten en moeite van eigen agenten besparen.⁶

3 Mattingly, XX.

4 Heringa, III.

5 Van Slingelandt, p. 149.

6 Vreede, Inleiding, dl. I, pp. 24-25.

Politiek van meer betekenis dan de vaste vertegenwoordigingen waren de extraordinaris bezendingen van de provincies met een bijzondere opdracht. Daar werden de grenzen die door het Unieverdrag waren gesteld tot het uiterste opgerekt. De onderhandelingen van de Hollandse gezanten Van Beverningk en Van Nieuwpoort in Engeland, die in 1654 leidden tot de sluiting van de Akte van Seclusie, vormen wel een van de meest bekende voorbeelden van het optreden van afzonderlijke gewesten als soeverein, maar er zijn meer voorbeelden, zoals de voldoening die de Staten van Zeeland wegens schending van hun briefgeheim in 1668 kregen van de Engelse koning Karel II.

De Staten van de provincies hadden zelf nogal eens moeite om hun rol in het diplomatieke verkeer te verdedigen tegen usurpatie door hun eigen leden. De Staten van Holland zagen zich in 1662 genoodzaakt het de edelen en steden te verbieden om aan buitenlandse gezanten publieke audiëntie te verlenen over zaken "der gemeenen staat van den lande betreffende" en ze op te dragen deze gezanten onmiddellijk naar de Staten zelf door te sturen. In 1773 was het de magistraat van Amsterdam, vertegenwoordigd door Jean de Neufville, die met de commissaris van het Amerikaanse Congres, William Lee, onderhandelde over het handelsverdrag, dat in 1778 door wederzijdse gemachtigden van Amsterdam en het Congres werd ondertekend.⁷

A.5. DE BATAAFSE REPUBLIEK IN HET DIPLOMATIEKE VERKEER

De in 1795 vernieuwde Staten-Generaal konden evenmin als hun voorgangers het monopolie claimen van de diplomatie. Blauw en Meyer, hun gezanten in Parijs, kwamen daar in het voorjaar van 1795 François Ermerins tegen, die door de Provisionele Representanten van het volk van Zeeland, dat door Franse annexatiedrift werd bedreigd, als extraordinaris gedeputeerde naar de Nationale Conventie was afgevaardigd, om onder meer de soevereiniteit van de provincie te demonstreren.⁸

Het federalisme en de soevereiniteitspretenties van de provincies werd pas de nek omgedraaid door de unitaristische staatsgreep van januari 1798. Het nieuwe Uitvoerend Bewind kreeg de exclusieve verantwoordelijkheid voor alle diplomatieke verrichtingen.

Aan de diplomatie van de Nederlandse eenheidsstaat kwam een einde door de inlijving van het Koninkrijk Holland bij Frankrijk op 9 juli 1810. Tot 1814 waren het de Franse gezanten en consuls die de voormalig Nederlandse belangen in binnen- en buitenland behartigden.

A.6. DE ONTWIKKELING VAN DE DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN

De diplomatie van de Republiek vindt zijn oorsprong in de laatste decennia van de zeventiende eeuw. In 1584 en 1587 kregen de agenten die door Holland, Zeeland en Brabant in Engeland en Frankrijk waren gestationeerd, een aanstelling van de Unie. In 1587 stuurde Leicester namens de Unie een vaste gezant naar de Duitse vorsten.

Na de val van Antwerpen en het vertrek van Leicester richtte Oldenbarnevelt de diplomatie van de Unie in als een instrument van de gewesten Holland en Zeeland, met een zwaar overwicht voor Holland. Het aantal agenten werd uitgebreid. In 1588 of 1590 werd een agent aangesteld in Calais, in 1594 een agent in Schotland en in 1596 de eerste commissaris in de Sont. Enkele jaren later maakte Oldenbarnevelt een begin met de vorming van een consulaire dienst.⁹

7 Deze en vele andere voorbeelden bij Vreede, Inleiding, dl. I, pp. 20-47.

8 De geloofsbrieven en de instructie voor hem en secretaris Josué Teissèdre l'Ange bij: Vreede, Bataafsche Rep., bijll., pp. 88-91.

9 Deze en de hierna volgende gegevens ontleend aan Schutte.

De sluiting van het bestand in 1609 was een mijlpaal. De bondgenoten Frankrijk en Engeland beschouwden het als de erkenning van de Staten-Generaal als soeverein en knoopten in hetzelfde jaar vaste diplomatieke betrekkingen aan op ambassadeursniveau. Hun voorbeeld werd gevolgd door Turkije (1612), de Hanzesteden Hamburg en Lübeck (1619), Venetië (1622; na 1637 niet gecontinueerd) en Denemarken (1632).

Bij de vrede van Munster in 1648 werd de Republiek ook door de andere mogendheden als soevereine staat erkend. In de halve eeuw die erop volgde werden er vaste vertegenwoordigers gestationeerd in Zweden (1654), in Spanje en de Spaanse Nederlanden (1656), in Portugal (1664), in Frankfurt (1668), bij de Duitse keizer (1670).

Vóór Willem III was van een echt diplomatiek apparaat nog geen sprake. De diplomatie was, buiten de enkele vaste vertegenwoordigingen, oorlogsdiplomatie en dus incidentendiplomatie, een zaak van regenten en regentenzonen die na het vervullen van een bijzondere opdracht terugkeerden naar hun plaats op het kussen.

Ook de diplomatie van de stadhouder-koning had het karakter van oorlogsdiplomatie. Ook hij werkte vooral met buitengewone gezanten. Alleen in het eerste decennium van zijn stadhouderschap kwamen er vaste gezantschappen bij, namelijk die in Rusland (1675), in Pruisen (1679) en bij de Duitse Rijksdag (1683). Toch veranderde de diplomatie onder zijn bewind. Onder druk van de omstandigheden ontstond er binnen het Brits-Nederlandse samenwerkingsverband een flexibel, effectief en ook kostbaar diplomatiek apparaat bestaande uit een elitecorps van buitengewone gezanten, die afhankelijk van de politieke ontwikkelingen nu eens hier en dan weer daar werden ingezet. Zo werden de grondslagen gelegd voor een echte diplomatieke dienst.

Na Willem III was de staat praktisch bankroet. Diplomaten reisden niet meer naar het buitenland om vrede te maken of bondgenootschappen te sluiten, maar waren ter plekke om oorlog te voorkomen. Na een jarenlange financiële en dus ook diplomatieke malaise ontstond een net van vaste vertegenwoordigingen, een ambtelijke diplomatieke dienst met professionele diplomaten. Vooral in het Duitse Rijk nam het aantal vaste gezantschappen toe. Rond 1750 vormden de diplomatieke vertegenwoordigingen daar een vrijwel dekkend net waar maar één gaatje in zat: de Zwabische Kreits Baden en Württemberg.

De gezant bij de Hanzesteden Hamburg en Lübeck werd in 1708 ook geaccrediteerd in Bremen en in 1733 ook bij de Nedersaksische Kreits. Met de drie geestelijke Keurvorsten werden vaste betrekkingen aangeknoopt in 1715 (Keulen) en 1724 (Mainz en Trier), met de Opperrijnse Kreits (de landgraven van Hessen) in 1744, met de Nederrijns-Westfaalse Kreits (Gulik en Berg en de bisschoppen van Munster en Osnabrück) in 1749, met de keurvorst van de Palts (die in 1777 tevens keurvorst van Beieren werd) ca. 1757. Meestal was het overigens één en dezelfde gezant, die bij al deze vorsten en kreitsen was geaccrediteerd. Doordat in 1725 ook bij de koning van Polen (en tot 1750 dus bij de keurvorst van Saksen) en in 1749 bij de bisschop van Luik een vaste gezant was gestationeerd, werd de vertegenwoordiging in Frankfurt, aanvankelijk de residentie van de agent in Duitsland, overbodig en na 1770 dan ook niet meer gecontinueerd.

Het systeem van vaste gezantschappen raakte in de laatste decennia de grenzen van zijn mogelijkheden. Holland had geleidelijk aan de financiële lasten van het diplomatieke apparaat (evenals die van de VOC) geheel op zich genomen. Kort na de vrede van Munster stonden van de zeven vaste gezanten er nog maar twee en een half ter repartitie van Holland en sinds de laatste jaren van De Witt waren dat er negen tot tien van de twaalf; maar in de laatste decennia van de achttiende eeuw kwamen alle vaste gezanten ten laste van de eens zo machtige, maar nu feitelijk failliete provincie.¹⁰

10 Aantekeningen op de Staat van Oorlog door Bijlsma.

De Bataafse revolutie van 1795 maakte althans formeel aan de provinciale invloed op de diplomatie een einde. De omwenteling leidde in de diplomatieke dienst tot ingrijpende veranderingen. De diplomatieke betrekkingen met Engeland werden verbroken, het gezantschap in de Oostenrijkse Nederlanden werd opgeheven, voor de gezanten in Luik bij de Duitse Rijksdag en in Trier werd geen opvolger benoemd en de meeste gezanten elders door de vernieuwde Staten-Generaal vervangen. Behalve de zaakgelastigden in Polen en Turkije bleven er maar twee diplomatieke vertegenwoordigers op hun post: de gezant in Wenen en de secretaris bij de Opper- en Nederrijnse en Westfaalse Kreitsen.¹¹

In de jaren daarna werden nog diplomatieke betrekkingen aangeknoopt met Hessen-Kassel, i.p.v. de Opperrijnse Kreits (1797), Württemberg (1797), Baden (1807) en Westfalen (1807). Maar in dezelfde periode werden de betrekkingen verbroken met de Verenigde Staten (1803), Zweden (1806), Württemberg en Portugal (1809). De "vereniging met het Franse keizerrijk" tenslotte maakte op 9 juli 1810 een einde aan de functies van de gezanten bij de Duitse keizer en in Frankrijk, Denemarken, Rusland, Turkije, Spanje, Baden, Westfalen en Pruisen. Hun functies (en hun archieven) werden door hun Franse collega's overgenomen.

B. STATUS EN RANG VAN DE GEZANT

B.1. DE GEZANT EN DE HIËRARCHIE DER VORSTEN

Het aanzien van zijn vorst en heer straalde af op de gezant. En niet iedere vorst had evenveel aanzien. In de door leenverhoudingen bepaalde universele hiërarchie van het feodale stelsel stonden paus en keizer aan de top, gevolgd door de koningen, de hertogen, de graven en andere heren. In de periode van de opkomst van de nationale staten kwam onder de vorsten de keizer als eerste, gevolgd door achtereenvolgens de koningen van Frankrijk, Spanje en Portugal, Engeland, Denemarken en Zweden, de Republiek van Venetië (die het koninkrijk Cyprus bezat), de aartshertogen, de keurvorsten en de andere vorsten en standen van de christenheid.

Onder de oude leenverhoudingen was de rangorde een vaste geweest. Maar toen vorsten soevereinen werden van nationale staten raakte die rangorde aan veranderingen onderhevig. Een vorst die aan politieke invloed had gewonnen, wilde zijn toegenomen politieke macht uitgedrukt zien in meer prestige in het internationale verkeer en probeerde in de rangorde der vorsten zijn voorgangers te passeren. Wie zich soevereiniteit aanmatigde moest een streven naar erkenning door vreemde vorsten combineren met een streven naar een zo hoog mogelijke inschaling in deze hiërarchie. Er was een voortdurende competentiestrijd, die vooral door en rond diplomaten werd gestreden.

De Staten-Generaal wisten zich na de sluiting van het Bestand in het diplomatieke verkeer een plaats te verwerven tussen de Republiek van Venetië en de aartshertogen. Zij vroegen en kregen in ceremoniële dezelfde status als de gekroonde hoofden en Venetië. Voor hun plaats in de hiërarchie waren erkende aanschrijftitels het bewijs. Na de bestandssluiting, die hun soevereiniteit bevestigde, namen zij de titel van Haar Hoog Mogenden aan, die na verloop van tijd door vrijwel alle mogendheden werd erkend en overgenomen.

Veranderingen in de status en de rang van de lastgevers van de gezant en van de accrediterende vorst leidden vrijwel meteen tot veranderingen in de status en de rang van de gezant. De nieuwe Staten-Generaal werden in 1795 in het diplomatieke verkeer als rechtsopvolgers van de oude erkend. Toch werden de burgers Blauw en Meyer, die als ministers plenipotentiaris naar Frankrijk waren gestuurd om met de regering van dit land een overeenkomst te sluiten, pas door de Nationale Conventie erkend, toen de Bataafse Republiek met Frankrijk het Haags verdrag had gesloten.

¹¹ Japikse, pp. 3-4.

Omdat het ceremonieel het niet toeliet ambassadeurs te zenden naar regeringen zonder staatsregeling, moest het Staatsbewind in 1799 na de staatsgreep van Napoleon de rang van Schimmelpenninck, de ambassadeur in Parijs, tot minister plenipotentiaris verlagen. Dat

Napoleon dit niet op prijs stelde, laat zich raden en het Staatsbewind maakte dan ook van de eerste gelegenheid gebruik deze degradatie ongedaan te maken.

B.2. DE STATUS VAN DE ORDINARIS EN DE EXTRAORDINARIS GEZANT

De status van de gezant was niet alleen afhankelijk van de plaats van de betrokken partijen in de vorstelijke hiërarchie, maar ook van de aard van zijn opdracht. Zo waren er ordinaris en extraordinaris gezanten. De extraordinaris gezant was oorspronkelijk een diplomatieke vertegenwoordiger met een speciale opdracht en voorzien van speciale volmachten. Als hij zijn opdracht had uitgevoerd, keerde hij naar huis terug. De ordinaris-gezant daarentegen moest de belangen van zijn vorst in hun algemeenheid behartigen. Om geaccrediteerd te worden had hij geen speciale volmachten nodig, maar slechts in algemene termen gestelde geloofsbrieven. Hij bleef op zijn post totdat hij werd teruggeroepen.

De extraordinaris gezantschappen vertegenwoordigen de oudste vorm. Ze bestonden doorgaans uit twee of meer gezanten die, afhankelijk van de aard van hun opdracht, opereerden aan één hof of rondreisden langs verschillende hoven. Zij werden uitgezonden om te onderhandelen, om de bezwering van de naleving en de uitvoering van een vredetraktaat bij te wonen of om andere ceremoniële redenen. In het laatste geval was de gezant in de meest strikte zin de vertegenwoordiger van zijn vorst en had hij, als hij een soeverein vertegenwoordigde, bij een andere soeverein de rang van extraordinaris ambassadeur. Hij had de voorrang boven een ordinaris ambassadeur.

Aan permanente diplomatieke vertegenwoordiging kregen vorsten vooral behoefte toen de opkomst van de nationale staten de universele hiërarchie van de feodaliteit en de opkomst van de hervorming de eenheid van het christendom hadden verbroken en diplomatie de voortzetting werd van de oorlog met andere middelen. De ordinaris-gezant was niet alleen een boodschapper van de vrede, maar ook een spion, zij het een spion van aanzien. Hij moest in de eerste plaats de goede betrekkingen tussen beide vorsten onderhouden, de brieven van de één bij de ander bezorgen en op antwoord aandringen. In de tweede plaats moest hij goed in het oog houden wat er allemaal aan het hof voorviel en daarover voortdurend aan zijn vorst en meester rapporteren. In de derde plaats moest hij de onderdanen van zijn vorst bescherming bieden en diens belangen bewaken.¹²

Liep het onderscheid tussen de extraordinaris en de ordinaris gezant oorspronkelijk parallel met het onderscheid tussen ad hoc diplomatie en sedentaire diplomatie, later (in de Republiek tegen het einde van de zeventiende eeuw) werd het vooral een onderscheid in rang. Extraordinaris envoyées werden nu ook in ordinaris bezendingen gebruikt. De Staten-Generaal besloten in 1671 zelfs om alle gezanten in ordinaris missies de rang van extraordinaris envoyé te geven: de kosten van de duurdere ordinaris ambassadeurs konden niet meer worden opgebracht.

B.3. DE RANGEN ONDER DE GEZANTEN

De status van de gezant was afhankelijk van de status van zijn lastgevers en van de aard van zijn missie, maar ook, tenslotte, van zijn eigen rang. Sinds de tweede helft van de zestiende eeuw werden drie verschillende rangen onderscheiden die correspondeerden met drie verschillen graden van vertegenwoordiging.

12 Wicquefort, dl. 2, p. 6.

De ambassadeur was de gezant met de hoogste rang. Alleen soevereinen mochten zich door ambassadeurs laten vertegenwoordigen. Ambassadeurs waren vertegenwoordigers in optima forma van de persoon van de soevereine vorst.

De envoyé was een gezant van de tweede rang. Gezanten van de tweede rang konden hun vorst in rechte vertegenwoordigen zonder hem in persoon te vertegenwoordigen. Zij liepen minder risico de reputatie van hun vorst te schaden en konden daardoor gemakkelijker opereren bij het behartigen van diens belangen. Bovendien waren ze goedkoper in het gebruik. Andere gezanten van de tweede rang, althans sinds de zestiende eeuw, waren de agenten en residenten. Agenten werden gezonden door of aan niet-soevereine vorsten. Zij daalden in de achttiende eeuw af tot correspondenten zonder rang. Residenten worden in de zeventiende eeuw verdrongen door de envoyés.

In de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden en in de Republiek van Venetië berustte de soevereiniteit bij vergaderingen van gedeputeerden. De Staten-Generaal zonden, evenals Venetië, ook wel eens gedeputeerden uit hun midden als extraordinaris gedeputeerden naar andere soevereinen. Deze gedeputeerden werden daar echter als gezanten van de tweede rang behandeld. Gedeputeerden werden, evenals agenten en residenten, ook wel commissarissen (d.i. gecommiteerden) genoemd.

Ministers (in het Franse idioom de algemene term voor gezant) waren eerst gezanten zonder bepaalde rang, vervolgens gezanten van de tweede rang en tenslotte, in de achttiende eeuw, gezanten van de derde rang. De gezant van de derde rang was meestal een chargé d'affaires of zaakgelastigde. Deze kwaliteit werd onder meer toegekend aan de gezantschapssecretaris die bij ontstentenis van de gezant de zaken waarnam.

Een secretaris kon de functie van zaakgelastigde alleen vervullen als hij van geloofsbrieven was voorzien. Extraordinaris gezantschappen die uit meer dan één gezant bestonden, werden nog in de zeventiende eeuw dikwijls vergezeld van een secretaris die geloofsbrieven had op eigen naam of genoemd werd in de geloofsbrieven van de gezanten. Ook ordinaris gezanten maakten van oudsher gebruik van secretarissen die een eigen positie kregen en van staatswege werden betaald. Zij genoten diplomatieke bescherming, maar waren geen diplomatieke vertegenwoordigers. Dikwijls overbrugden zij de periode tussen twee gezanten. Ze werden dan meestal tot tijdelijk zaakgelastigde benoemd.¹³

De kwalificatie van minister plenipotentiaris, oorspronkelijk alleen voor werkelijk gevolmachtigden gebruikt, raakte in de achttiende eeuw in gebruik als aanduiding voor een gezant van de derde rang.

De Nederlandse gewesten maakten na de opstand en vóór de erkenning van de Unie als soevereine staat in het diplomatieke verkeer behalve van agenten (zie par. A.6 van het hoofdstuk over 'Ontwikkeling en context van de Nederlandse diplomatie') ook van consuls gebruik. Consuls behartigden in den vreemde de handelsbelangen van de onderdanen van de staat. Al werden ze in de periode die hier onderwerp van bespreking is, niet meer door de handelsgemeenschappen zelf, maar door de vorst aangesteld, toch werden ze nooit diplomatieke vertegenwoordigers, maar bleven ze altijd nauw met de handelsgemeenschappen verbonden. De consuls in de havensteden rond de Middellandse Zee en de Oostzee ressorteerden formeel onder de gezanten aldaar, maar correspondeerden in de praktijk voornamelijk met de directie van de Levantse handel (voluit: de Kamer van Directeuren voor de Levantse handel en de navigatie in de Middellandse Zee) en met de directie van de Oosterse handel (de Kamer van Directeuren voor de Oosterse handel en rederije).

13 Mattingly, X. De secretaris van een gezantschap mag overigens niet worden verward met de secretaris van de gezant, die tot het huispersoneel van de gezant werd gerekend.

De eerste consuls werden in 1611 op initiatief van Oldenbarnevelt door de Staten-Generaal aangesteld in Turkije, Italië en Spanje. Zij moesten in handel en zeevaart administratieve hulp verlenen. In het Turkse Rijk kregen zij bovendien samen met de ambassadeur aldaar uitgebreide publiekrechtelijke bevoegdheden over de Nederlandse Natie in hun ressort.

In het laatste decennium van de zestiende eeuw werden de eerste buitengewone gezanten van de Staten-Generaal met de rang van envoyé door bevriende vorsten ontvangen. Na de erkenning van hun soevereiniteit konden de Staten-Generaal ook ambassadeurs sturen. Sinds de bestandssluiting werden hun agenten in Londen en Parijs dan ook niet meer als agent, maar als ordinarius ambassadeurs aangemerkt. In 1611 verscheen voor het eerst een ordinaris-ambassadeur in Constantinopel. Naar andere landen stuurden de Staten-Generaal meestal (extraordinaris) envoyées, een gewoonte die in de achttiende eeuw werd gehandhaafd.

B.4. HET DIPLOMATIEKE PROTOCOL

Elk hof had zijn eigen diplomatieke ceremonieel, een geheel van omgangsregels dat we tegenwoordig protocol noemen. Het ceremonieel schreef nauwkeurig voor bij welke gelegenheid welke eerbewijzen tussen welke vorsten en gezanten dienden te worden uitgewisseld. Het was een formele uitdrukking van de hiërarchie van de vorsten en de rangorde van de gezanten; het bepaalde nauwkeurig wie in welke situatie de voorrang had boven wie.

Geen enkele formele handeling van een gezant kon zich aan het ceremonieel onttrekken. Het ceremonieel reguleerde alles: aankomst, verwelcoming, entree, audiëntie, afscheid en vertrek, alsmede de titulatuur, ofwel "het ceremonieel ten aanzien van inscriptiën, subscriptiën en superscriptiën."

Het ceremonieel moet beslist niet als zinledig ritueel worden opgevat. Omdat het ceremonieel de politieke verhoudingen weerspiegelde, waren ceremoniële kwesties machtskwesties. Vooral in de zeventiende, maar ook nog in de achttiende eeuw vochten gezanten van de Staten-Generaal aan alle Europese hoven ceremoniële geschillen uit die de Republiek in de internationale hiërarchie de plaats moest geven die haar toekwam.

Vóór 1700 werden de buitengewone gezanten vóór hun vertrek voorzien van retroacta met betrekking tot het ceremonieel aan het hof waar zij geaccrediteerd zouden worden. Daaruit bleek, welke eerbewijzen hun voorgangers en hun collega's uit andere landen hadden ontvangen. In de achttiende eeuw, als de situatie min of meer gefixeerd is, wordt dit eerder uitzondering dan regel.

C. AANSTELLING, HONORERING EN ONTSLAG

C.1. WERVING EN SELECTIE

In de zestiende en de eerste helft van de zeventiende eeuw bestonden buitengewone gezantschappen van de Unie minimaal uit twee, dikwijls uit drie en regelmatig uit meer dan drie pensionarissen of edelen uit verschillende provincies. In elk tweehoofdig gezantschap was Holland met één gezant vertegenwoordigd en in driehoofdige dikwijls met twee. De hiërarchie onder de gezanten werd bepaald door de hiërarchie van de gewesten die hen hadden genomineerd. Gelderland was als hertogdom het eerste gewest, gevolgd door Holland, Zeeland, Utrecht, Friesland, Overijssel en Groningen.

In de achttiende eeuw kwamen meerhoofdige gezantschappen minder voor. Het aantal buitengewone bezendingen verminderde. De belangrijkste vaste gezantschappen die er waren werden maar door één gezant tegelijk vervuld en moesten dus onder de provincies worden verdeeld.

Gezanten werden vóór het rampjaar gerecruteerd uit het regentenmilieu. Doorgaans waren het jonge stadspensionarissen, leden van stedelijke magistraten en leden van de ridderschappen: voor hen werd een bijzondere bezending naar het hof van een vreemde vorst gezien als een goede leerschool voor het politieke bedrijf.

Langdurige bezendingen waren bij regenten minder in trek. De kosten van een gezantschap waren meestal hoger dan de baten. Een langdurig verblijf in het buitenland verwijderde hen bovendien van het centrum van de politieke macht en had in de zeventiende eeuw zelfs wel eens het karakter van een politieke deportatie.¹⁴

Door de ontwikkeling van de sedentaire diplomatie kwamen in de achttiende eeuw ook niet-regenten bij gezantenbenoeringen in beeld. Onder Willem III ontwikkelde zich een echte diplomatieke dienst, waardoor de figuur van de beroepsdiplomaat zijn intrede kon doen. Sindsdien kwam het regelmatig voor, dat ordinaris gezanten werden gerecruteerd uit de gezantschapssecretarissen, tijdelijk zaakgelastigden en meewerkende kinderen.¹⁵

C.2. AANSTELLING

Een gezant kreeg als bewijs van zijn aanstelling een akte van commissie, die de vorm had van een extractresolutie of een extractdecreet. Zijn lastgevers verklaarden hierin, dat zij hem hadden gecommitteerd tot het bekleden van het gezantschap.

In die resolutie maanden zij hem bovendien zich zo spoedig mogelijk gereed te maken voor de reis, belastten zij de gedeputeerden tot de buitenlandse zaken met de opstelling van een instructie en droegen zij de griffier op geloofsbrieven gereed te maken.¹⁶

Vóór 1795 werd zo'n resolutie wel eens genomen op voordracht van de prins of van één van de provincies. Dit werd in de tekst dan uitdrukkelijk vermeld. De ambassadeur in Frankrijk en de extraordinaris envoyé in Portugal werden aangesteld op de propositie van Holland en de ambassadeur in Engeland op de propositie van Zeeland.

Een commissiebrief voor een gezant had dus niet de vorm van een akte onder zegel of cachet van de staat, wat bij de meeste commissies, inclusief die voor de consuls, gebruikelijk was. In tegenstelling tot deze functionarissen namelijk legitimeerde de gezant zich niet met een commissiebrief, maar met zijn geloofsbrieven en pouvoirs.¹⁷

In de achttiende eeuw, toen veel gezantschappen een permanent karakter kregen, kwam het regelmatig voor dat een Nederlandse gezant op zijn standplaats overleed. In zo'n geval droegen de Staten-Generaal de secretaris van de gezant op als tijdelijk zaakgelastigde de zaken van het land en zijn ingezetenen te bevorderen en Haar Hoog Mogenden wekelijks van adviezen te voorzien. De extractresolutie van die strekking diende de tijdelijk zaakgelastigde als commissie.

C.3. TRAKTEMENT

De daggelden van de gezant gingen in op het moment waarop zijn missie officieel van start ging, dat wil zeggen: op de dag waarop hij afscheid nam van de Staten-Generaal. Na zijn terugkeer in Den Haag kon hij nog maximaal drie dagen declareren: het rapport waarop hij werd gedechargeerd moest hij binnen drie dagen na zijn terugkeer hebben uitgebracht.¹⁸

14 Thomassen, "Heemskerck", pp. 14-36.

15 Voorbeelden zijn Christiaan Constantijn Rumpf en zijn zonen Hendrik Willem en Charles, Jacob Jan Hamel Bruyninx, Johan Godard Reinhold en Georg Ernst Lucius.

16 Voor instructies, geloofsbrieven en pouvoirs zie het hoofdstuk D. over 'Taken, bevoegdheden en legitimering'.

17 Achter de akten van commissie voor gezanten die in inventarissen figureren blijken meestal pouvoirs schuil te gaan.

18 Resolutie Staten-Generaal (Res. SG) 1 juli 1671.

De hoogte van het traktement was afhankelijk van de rang van de gezant en de status van de standplaats. Het traktement van de ambassadeur in Frankrijk diende als maatstaf. Hij verdiende (in de zeventiende eeuw) drie maal zoveel als de raadpensionaris van Holland en vijf maal zoveel als de griffier, die echter meer emolumenten genoten.¹⁹

Het traktement was dus hoog, maar er was in de zeventiende eeuw, toen een gezantschap vooral een erebaantje en een opstapje naar een politieke functie was, niet één gezant die ervan kon rondkomen. Een Nederlandse ambassadeur moest een staat voeren die bescheiden was voor het aristocratische milieu waarin hij moest verkeren, maar die voor de sobere regenten thuis excessief was en voor de generaliteitskas onbetaalbaar.

De omwenteling van 1795 bracht hierin geen verandering. Schimmelpenninck bedong bij Amsterdam, Rotterdam en de staat vóór het aanvaarden van zijn gezantschappen naar Parijs, Amiens en Londen toeslagen op zijn traktement van tien tot tachtigduizend gulden, omdat hij ter plaatse een representatie wilde voeren naar zijn eigen smaak en opvatting.²⁰

Behalve voor zichzelf ontving de gezant ook traktementen of daggelden voor de belangrijkste leden van zijn gevolg. In het gevolg van de ambassadeur waren het de predikant, de secretaris, de twee klerken en de hofmeester die een traktement ontvingen en de bedienden in livrei, te weten twee pages, acht lakeien, twee koetsiers, twee voorrijders en één portier voor wie daggelden beschikbaar waren.

C.4. ONKOSTENVERGOEDINGEN

Behalve een traktement ontving een gezant vergoedingen voor gemaakte onkosten. Welke onkosten voor welke vergoeding in rekening mochten worden gebracht, werd geregeld in het zogenaamde Regelement, dat ook de hoogte van het traktement bepaalde. Het eerste Reglement dateert van 1619. Het werd tot 1700 herhaaldelijk door nieuwe versies vervangen. Het reglement van 1700 bleef in grote lijnen van kracht; het werd tot de Bataafse omwenteling alleen "geamplieerd". Het laatste reglement vóór de inlijving werd, ter vervanging van het reglement van 1807, in 1810 vastgesteld.²¹

Wat waren nu belangrijke kostenposten? In de eerste plaats de kosten van zo'n stuk of vijftien bedienden buiten het livrei, die de gezant uit zijn eigen traktement moest betalen. In de tweede plaats de kosten van de benodigdheden voor de reis van en naar het vreemde hof, zoals paarden en koetsen, en de huur en inrichting van het ambassadegebouw.²² In de derde plaats andere huishoudelijke uitgaven, waaronder de kosten van porti en koeriers niet de minste waren. En dan waren er nog de talloze incidentele uitgaven, zoals de uitgaven wegens audiënties en andere contacten met het hof en uitgaven in verband met feestelijke ceremonies of rouwplechtigheden.

19 Heringa, IV B.

20 "Ik heb geen de minste intentie eene beurs te maken," schreef hij op 6 november 1801 aan Van der Goes, "maar ik moet ene goede figuur kunnen maken; ik moet onbekrompen kunnen representeren; de aldaar komende citoyen plenipotentiaire, his Lordship en zijne Spaansche Excellentie goed kunnen regaleren; ik moet daar niet de zuinige man moeten uithangen." Plempe, pp. 47, 71 en 91.

21 Res. SG 18 okt. 1619: Reglement en order op het uitzenden en terugkeren van ordinaris en extraordinaris ministers; res. SG 26 juli 1700: Reglement op de binnenlandse en buitenlandse bezendingen; 13 februari 1807: Réglement sur les Missions Diplomatiques; 2 april 1810: Algemeene Bepalingen welke bij het formeren van Declaratiën ten laste van het ministerie van Buitenlandse Zaken behooren te worden geobserveerd.

22 Tot 1707 betrokken gezanten in bijzondere missie hun stoelen, bedden, kisten en koffers, wandkleden, dekens, manden, tin-, koper- en ijzerwerk uit het meubelmagazijn van de Staten-Generaal op het Binnenhof, maar na dat jaar kochten ze ook die benodigdheden zelf en declareerden ze de kosten bij de Staten-Generaal. Thomassen, "kamerbewaarder", pp. 64-67.

C.5. WIJZE VAN BETALING

Traktementen en onkostenvergoedingen werden eens in de zes maanden betaalbaar gesteld. De halfjaarlijkse declaraties werden door de Staten-Generaal ter examinatie doorgezonden aan de Raad van State, die na goedkeuring een ordonnantie van betaling uitvaardigde en deze ter liquidatie doorzond aan de Generaliteitsrekenkamer. Het geld werd bij afwezigheid van de gezant geïnd door een gemachtigde op wie de gezant wissels kon trekken. De wisselschade kon ook worden gedeclareerd.

Tussenpersoon ook in de zakelijke relatie tussen gezant en de Staten-Generaal was tot 1759 de commissaris der uitheemse depêches en sindsdien de klerk-directeur van de griffie. Deze functionarissen traden als zaakwaarnemer op.

Uitgaven die door het Reglement niet uitdrukkelijk declarabel waren verklaard konden alleen met uitdrukkelijke toestemming van de Staten-Generaal worden gedeclareerd. Maar over toestemming kon veelal pas worden beslist, als de uitgaven waren gedaan. Dat leidde tot een levendige en vaak chagrijnige briefwisseling tussen Haar Hoog Mogenden en hun gezanten. Omdat ook hier precedentenrecht gold, keken gezanten met argusogen naar de declaraties van hun collega's. Veel gezanten legden verzamelingen aan van retroacta met betrekking tot de declaraties.

Soms hadden gezanten er behoefte aan financiële risico's die met hun missie verbonden waren wat zorgvuldiger af te dekken nog voor zij vertrokken. Desgevraagd vaardigden de Staten-Generaal dan een akte van indemniteit uit, waarin zij verklaarden de gezant "kosteloos en schadeloos te zullen houden (...) tegen alle arresten, detentiën, saïssissementen, gevanckenissen ofte andere periculen, schaden, roverijen, plunderingen etc."

C.6. BEËINDIGING FUNCTIES

Een gezant bleef tot het moment van zijn décharge zijn volkenrechtelijke status behouden. Hij hield echter al eerder op zijn functies uit te oefenen. Aan zijn gezantschap kwam feitelijk een eind door zijn overlijden of het overlijden van een van de betrokken vorsten, door het verbreken van de diplomatieke betrekkingen (bijvoorbeeld in geval van oorlog), doordat de vreemde vorst zijn aanwezigheid voor onaangenaam had verklaard of doordat hij zijn taak had volbracht dan wel zijn diensttijd had volgemaakt.

Meestal eindigde het gezantschap doordat de missie volbracht was of de diensttijd erop zat. In beide gevallen moesten de Staten-Generaal aan de vorst waarbij de gezant was geaccrediteerd een brief van rappel sturen. Zij deelden die vorst daarin mee, dat zij hadden goedgevonden de gezant te rappelleren omdat de oorzaak van zijn zending was vervallen of omdat de gezant zelf verzocht had te mogen terugkeren, spraken de hoop uit dat het gedrag van de gezant de vorst aangenaam was geweest en kondigden aan, dat zij hem hadden opgedragen met alle complimenten afscheid te nemen.

De vorst gaf de gerappelleerde gezant na diens afscheid een recredentiaal (brief van recredentie of recreditief) mee voor zijn lastgevers, waarin hij die lastgevers liet weten, dat de gerappelleerde gezant afscheid van hem had genomen, dat diens optreden hem aangenaam was geweest en dat hij hem had beloofd de complimenten aan zijn lastgevers over te zullen brengen.

Als de vorst het verblijf van de gezant aan zijn hof inderdaad aangenaam had gevonden, gaf hij hem op zijn afscheidsaudiëntie een geschenk. De gezant mocht dit geschenk alleen na formele toestemming van de Staten-Generaal accepteren, ook omdat de waarde van het geschenk in overeenstemming moest zijn met de hoogheid van de staat.

D. TAKEN, BEVOEGDHEDEN EN LEGITIMERING

D.1. TAKEN

De gezant is de vertegenwoordiger van zijn vorst. Hij doet wat zijn vorst wil doen, ziet wat zijn vorst wil zien en hoort wat zijn vorst wil horen.

Zoals eerder al werd aangegeven, had de buitengewone gezant een specifieke opdracht en moest de residerende gezant de belangen van zijn lastgevers in het algemeen behartigen.

De buitengewone gezant werd uitgezonden om ceremoniële redenen of om rechtshandelingen te verrichten. In het ene geval moest hij aanwezig zijn bij de plechtige bezwering van een vredetraktaat en bij de doop, het huwelijk en de begrafenis van een vorst en in het andere geval moest hij internationale overeenkomsten sluiten.

De ordinaris gezant moest in de eerste plaats de goede betrekkingen onderhouden tussen beide vorsten, met inachtneming van het respect dat zij elkaar wederzijds verschuldigd waren en de onderlinge correspondentie bevorderen. Hij moest zich op de hoogte houden van de politieke en commerciële situatie in het land, van de disposities van de regering en van de negotiaties van de andere gezanten aan het hof en zijn lastgevers op de voorgeschreven wijze alles berichten wat maar enigszins de belangen van de staat en zijn ingezetenen direct of indirect kon raken. Hij moest de ingezetenen van de staat bescherming bieden en hun belangen, in het bijzonder hun commerciële belangen, behartigen.

Zowel de ordinaris als de extraordinaris gezant moesten bovendien de bijzondere taken uitvoeren die hun bij resolutie werden opgedragen en na hun terugkeer van hun handel en wandel verantwoording afleggen.

D.2. ALGEMENE INSTRUCTIE

De opdracht van de gezant werd omschreven in de door zijn lastgever uitgevaardigde instructie. Deze instructie was in principe bedoeld voor de gezant en niet voor het hof waar hij geaccrediteerd moest worden. Maar omdat ze daar wel werd opgevraagd, kwam het gebruik in zwang gezanten dubbele instructies mee te geven: een geheime instructie voor de gezant zelf en een gewone die aan de vorst kon worden getoond.

Zowel de gewone als de geheime instructie waren in algemene termen gesteld. Residerende gezanten kregen eenvoudigweg de standaardinstructie van de betrokken standplaats. De geheime instructies voor gezanten met een buitengewone opdracht waren het meest specifiek, en in de tijd van De Witt, toen de regenten er zich naar hartelust mee konden bemoeien, vaak specifiekere dan wenselijk.

D.3. TUSSENTIJDSE INSTRUCTIES

Bij resolutie gaven de Staten-Generaal hun gezanten gevraagd of ongevraagd aanvullende politieke instructies of bijzondere opdrachten. Deze resoluties werden geacht van de instructie deel uit te maken.

De gezant kreeg deze tussentijdse instructies of opdrachten toegezonden als extractresoluties, die de vorm hadden van authentieke uitvaardigingen. Zij waren herkenbaar aan het opschrift ("Extract uit het register der resolutien van de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden") en aan de validatiemiddelen: het opgedrukte zegel van de Staten-Generaal, de ondertekening ("paraphure")

van de president en het contra-seign van de griffier. De betrokken gezant werd in de resolutie zelf uitdrukkelijk als bestemming aangewezen. De extractresolutie werd hem toegezonden met een formele geleidebrief van de griffier.

Politieke instructies waren doorgaans vervat in secrete extractresoluties, resoluties die waren genomen in de secrete vergadering van de Staten-Generaal of in een secreet besogne. Deze secrete extractresoluties werden door de aanduiding "secreet" op de resolutie zelf, op de geleidebrief en op de eventuele bijlagen van de ordinariis resoluties onderscheiden.

Bijzondere opdrachten die niet geheim waren, waren vervat in ordinariis extractresoluties, resoluties die in de gewone vergadering van de Staten-Generaal waren genomen. Als ze de gezant de behartiging van een specifiek belang van een onderdaan van de staat aanbevalen, werden ze brieven van voorschrijven genoemd. Deze bestonden uit een korte extractresolutie die verwees naar een bijgevoegd rekest en die vergezeld werd door een formele geleidebrief van de griffier.²³ Zo'n brief van voorschrijven mochten gezanten overigens negeren, als zij merkten dat het verzoek dat de requirant in zijn rekest had gedaan, ongegrond was. In dat geval moesten zij wel contact opnemen met de Staten-Generaal.²⁴

Behalve van de Staten-Generaal kregen gezanten ook wel opdrachten van hun eigen gewest, wat vooral in meerhoofdige gezantschappen een bron van conflicten kon zijn.

D.4. BEVOEGDHEDEN

De bevoegdheden van gezanten waren verbonden aan hun status van diplomatiek vertegenwoordiger en werden begrensd door hun rang, hun taakopdracht en de aard van hun volmachten. In onderhandelingen hadden gezanten meestal beperkte, geconditioneerde bevoegdheden. Onderhandelingsvolmachten of pouvoirs vormden voor die bevoegdheden de schriftelijke bewijzen.

Pouvoirs kunnen worden vergeleken met de procuraties in het privaatrecht. Ze waren in zeer specifieke termen gesteld. Binnen die termen waren ze absoluut, ongeclausuleerd en ongeconditioneerd: een overeenkomst die door de gezant binnen de termen van zijn pouvoir was ondertekend, werd altijd door de vorst geratificeerd.

Pouvoirs waren openbare akten. De onderhandelaars van alle betrokken partijen moesten immers tegenover elkaar kunnen bewijzen, dat ze door hun vorst gemachtigd waren. Ze waren dan ook gericht "aan alle degenen die deze zullen zien of horen lezen". Ze werden bekrachtigd met paraphure en contraseign en met het grootzegel van de Staten-Generaal.

Bij het afhandelen van de lopende zaken had de gezant aan pouvoirs doorgaans geen behoefte. De meeste residerende gezanten waren plenipotentiarissen, gezanten met een algemene volmacht of pleinpouvoir. Zij mochten over alles onderhandelen, maar konden hun vorsten niet zonder meer binden. Hun bevoegdheden bleken niet uit hun pouvoirs, maar konden worden afgeleid uit hun "kwaliteit".

23 Extractresoluties moeten worden onderscheiden van kopieresoluties, die niet authentiek zijn: zie hoofdstuk 7 par. 11.

24 Res. SG 7 nov. 1685. Deze resolutie maakte deel uit van de algemene instructie.

D.5. LEGITIMERING

Vanaf het moment van zijn aanstelling mocht de gezant optreden als de vertegenwoordiger van zijn lastgevers en een beroep doen op de daarbij behorende privileges, inclusief het recht op volkenrechtelijke bescherming. Die claims kon hij pas waarmaken, als zijn bijzondere status door iedereen werd erkend. Om die erkenning te krijgen moest hij onderweg en aan het vreemde hof formele bewijsmiddelen laten zien.

Tot die bewijsmiddelen behoorden de akte ad omnes populos, het paspoort en het credential. Dit waren akten, uitgevaardigd door de Staten-Generaal en bekrachtigd met het cachet van de Staat, de "paraphure" van de president van de vergadering en het contraseign van de griffier. Die vorm bleef ook na 1795 gehandhaafd; alleen de namen van de uitvaardigers veranderden.

Akten ad omnes populos en paspoorten waren brieven waarin een gezagsdrager aan alle andere gezagsdragers verzocht vrije doortocht te verlenen aan de goederen en de persoon van de drager en hem te vrijwaren tegen geweld. Met de akte ad omnes populos kon de gezant zijn volkenrechtelijke status bewijzen. Paspoorten gaven hem een extra bescherming, die hij vooral nodig had wanneer hij een land moest passeren dat in vijandschap verkeerde met het land van zijn bestemming. Die bescherming werd niet zelden door paspoort of vrijgeleide (sauveconduit) van de vreemde vorst versterkt.

Credentials (geloofsbrieven of brieven van credentie) waren in zeer algemene termen gestelde brieven waarin de afzender aan de geadresseerde liet weten, dat hij een met name genoemd persoon in een zekere rang naar hem had afgevaardigd en waarin hij hem vroeg diens komst voor aangenaam te verklaren, hem in zijn kwaliteit te erkennen en geloof te hechten aan alles wat hij namens zijn opdrachtgever zou zeggen.

Geloofsbrieven waren persoonsgebonden. Als een van de drie betrokken partijen, afzender, ontvanger of gezant, door een ander werd vervangen, dan werd een nieuwe geloofsbrief uitgevaardigd. De gezantschapssecretaris die na het vertrek of het overlijden van de gezant met de waarneming van de zaken werd belast, kreeg geloofsbrieven op eigen naam.

Geloofsbrieven werden alleen geaccepteerd als ze goed geadresseerd waren, dat wil zeggen, als ze de geadresseerde de status en de titels gaven waarop hij recht meende te hebben. Acceptatie van de geloofsbrieven betekende erkenning van de gezant en ging aan alle ceremoniën, dus ook aan zijn officiële intrede aan het hof vooraf. Meteen na zijn aankomst stelde hij ze dan ook door tussenkomst van de ceremoniemeester in handen van de secretaris van staat voor de buitenlandse zaken, van de hoveling die geacht werd de regels te stellen voor zijn officiële ontvangst, of, bij congressen, van de commissie voor de geloofsbrieven. Pas als ze na zorgvuldig onderzoek waren goedgekeurd, kon die officiële ontvangst worden geregeld. Ze werden dan teruggegeven aan de gezant, zodat deze ze tijdens de eerste audiëntie kon overhandigen aan de vorst en de leden van zijn huis. Vanaf dat moment pas kon de gezant daadwerkelijk als vertegenwoordiger van zijn lastgevers aan de slag en was hij bekwaam om te onderhandelen.

Aan de Turkse Porte moesten geloofsbrieven worden overhandigd die waren geschreven in het Turks en waarin de naam van de Grote Heer met goud was geschreven. Aan die eisen voldeden de geloofsbrieven die men in Den Haag maakte niet. Gezanten lieten deze geloofsbrieven daarom voor wat ze waren, bestelden in Constantinopel bij een gespecialiseerd kalligraaf geloofsbrieven die wel aan de eisen voldeden en lieten zich vervolgens op deze niet gevalideerde geloofsbrieven accrediteren.

In de Europese diplomatie ging de geloofsbrief soms vergezeld van een particuliere aanbevelingsbrief van de vorst. Zo'n aanbevelingsbrief werd niet als een formele geloofsbrief, maar als een uiting van wellevendheid aangemerkt. In de Republiek was het de prins van Oranje die dergelijke brieven wel eens aan de gezanten van de Staten-Generaal meegaf.

E. ONDERHANDELINGEN EN HANDELINGEN

E.1. DE ROL VAN DE GEZANT IN HET RECHTSVERKEER

De gezant treedt handelend op in het rechtsverkeer tussen vorsten onderling, tussen burgers en vorsten en tussen burgers onderling.

In het rechtsverkeer tussen vorsten is de gezant in de eerste plaats de gevolmachtigde van zijn vorst die met de gevolmachtigden van de tegenpartij onderhandelt en internationale overeenkomsten sluit. In het rechtsverkeer met burgers beperken de rechtshandelingen van de gezant zich voornamelijk tot het uitvaardigen van akten op verzoek van belanghebbenden.

E.2. DE ROL VAN DE GEZANT BIJ DE TOTSTANDKOMING VAN TRAKTATEN

Het verdragsproces en de rol van de gezant daarin zijn aan strikte vormen gebonden, vormen die onder meer afhankelijk zijn van het type overeenkomst. Van de drie typen die we hier onderscheiden - traktaten, conventies en andere internationale overeenkomsten - moeten de traktaten aan de zwaarste vormvereisten voldoen.

Bij verdragen in de plechtige traktaatsvorm (verdragen in engere zin) bestaat het verdragsproces altijd uit twee fasen: de sluiting en de ratificatie.

Bij de sluiting van een traktaat speelde de gezant een hoofdrol. Deze fase in het verdragsproces verliep als volgt. Na de goedkeuring van zijn geloofsbriefen overhandigde de gezant zijn onderhandelingsvolmacht aan de gemachtigde van de tegenpartij. Die volmacht liet hij in veel gevallen vergezeld gaan van een propositie, een memoriaal waarin hij voorstelde de onderhandelingen te openen over de kwestie die in zijn volmacht werd genoemd. De gezant kreeg vervolgens van de gemachtigde van de tegenpartij diens volmacht en een schriftelijk antwoord op zijn propositie, waarmee de eigenlijke onderhandelingen of negotiatie waren begonnen.

Conferenties waren de gebruikelijke vorm waarbinnen de onderhandelingen werden gevoerd. De processen-verbaal van deze conferenties, die protocollen werden genoemd, hadden een bindend karakter. Dat gold in optima forma voor preliminaire artikelen of preliminieren (waarin partijen de uitgangspunten van een vredsverdrag vastlegden): die hadden zelf de traktaatsvorm.

De onderhandelaars sloten de onderhandelingen af door de definitieve traktaats tekst op te stellen, er hun onderhandelingsvolmachten aan toe te voegen en het traktaat te sluiten door die tekst te ondertekenen.

Enmaal gesloten, zag het traktaat er als volgt uit. Het begon met een preambule waarin de achtergrond van de overeenkomst werd geschetst. Daarna volgde een passage waarin werd meegedeeld wie de partijen waren, wat de aard van de overeenkomst was en waarom de overeenkomst werd gesloten. Vervolgens kwam, voorafgegaan door de namen van de gevolmachtigden en de aanduiding van de rechtshandeling, de eigenlijke verdragstekst, bestaande uit een aantal artikelen, die in hoofdstukken of capita konden zijn onderverdeeld, en een slotclausule, die bepalingen kon bevatten over geldingsduur en opzeggingstermijn. Dan volgden nog enkele mededelingen over de wijze van uitvaardiging en bekrachtiging, de datum en de

handtekeningen en zegels van de gevolmachtigden. En tenslotte konden er dan nog afzonderlijke en meestal geheime artikelen volgen, die in hun préambule naar het traktaat verwezen, maar de vorm hadden van afzonderlijke overeenkomsten.

De tweede fase van het verdragsproces was de fase van de plechtige bekrachtiging of ratificatie van het traktaat. Deze fase bestond hierin, dat de betrokken soevereinen elkaar een oorkonde toestuurd, de zogenaamde akte van ratificatie, waarin zij plechtig verklaarden, dat zij het traktaat dat hun gezanten, krachtens hun bijzondere volmacht, hadden gesloten met de gemachtigden van de tegenpartij, hadden gezien en onderzocht, dat zij dit traktaat hadden aanvaard, goedgekeurd, bekrachtigd en bevestigd en dat zij het zouden naleven en doen naleven. Hoewel de volledige tekst van het traktaat met alle bijlagen in deze oorkonde was opgenomen, trad de ratificatie niet in de plaats van het traktaat. Het traktaat bleef het stuk waar het om ging; de gezant had het gesloten binnen de termen van zijn volmacht. Ratificatie was dus een formaliteit en wanneer ratificatie niet plaatsvond had het traktaat toch rechtskracht.²⁵ In de fase van de ratificatie speelden gezanten een ondergeschikte rol. Soms legden zij hun lastgever het traktaat zelf ter ratificatie voor, dikwijls waren ze betrokken bij de uitwisseling van de ratificaties.

Alleen de belangrijkste internationale overeenkomsten werden in traktaten vastgelegd. Zaken van oorlog en vrede werden geregeld in traktaten van vrede, bestand, arbitrage en subsidie, verbonden en bondgenootschappen werden bezegeld en ondersteund in traktaten van confederatie, van offensieve of defensieve alliantie en van garantie. Handel en zeevaart werden gereguleerd in traktaten van commercie, navigatie en marine.

Sommige traktaten, de zogenaamde open traktaten, lieten expliciet toetreding toe van andere partijen, meestal binnen een bepaalde termijn. Toetredingen (accessies) en toelatingen (inclusies) tot een reeds gesloten traktaat hadden ook de plechtige traktaatsvorm, evenals garanties door derden.

Bijzondere typen traktaten tenslotte waren de verklaring of interpretatie, de uitbreiding of amptiatie, de verlenging of prolongatie, de bevestiging of confirmatie en de vernieuwing of renovatie van een traktaat.

E.3. DE ROL VAN DE GEZANT BIJ DE TOTSTANDKOMING VAN ANDERE INTERNATIONALE OVEREENKOMSTEN

Het traktaat was de belangrijkste, maar niet de enige internationale overeenkomst. Er werden ook conventies en andere overeenkomsten gesloten. Onder conventies worden doorgaans militaire conventies verstaan: overeenkomsten tussen oorlogvoerenden, waarin de oorlogsvoering wordt gereguleerd en met name regels worden gesteld over beëindiging van de krijgshandelingen. Dergelijke overeenkomsten konden behalve door gezanten ook door de bevelhebbers worden gesloten.²⁶

Voorbeelden van militaire conventies zijn het cartel, waarin de uitwisseling van krijgsgevangenen wordt geregeld, en de capitulatie, waarbij de voorwaarden worden bepaald waaronder een leger, een stad, een vesting of een landstreek zich zal overgeven of onderwerpen of waaronder de ene

²⁵ Het traktaat was een openbaar stuk, terwijl de ratificatie een particulier stuk was, een privé-akte van de soeverein: De Wicquefort, dl. 2, p. 179. In het archief van de Staten-Generaal werden traktaten en ratificaties ook in aparte series bewaard: de eerste in de loketkas, de tweede in de secrete kas.

²⁶ Ook de stadhouders konden conventies sluiten en wel in hun hoedanigheid van kapitein-generaal van de Unie.

vorst troepen overneemt van de andere.²⁷ Andere militaire conventies hebben betrekking op het uitleveren van deserteurs, de vaststelling van grens- of limietscheidingen of de uitvoering van andere conventies.

De vorm van conventies was vrijer dan die van traktaten. De plechtige conventie is van een traktaat formeel nauwelijks te onderscheiden: de omschrijving van de rechtshandeling is anders (men heeft niet een verdrag gesloten, maar is iets overeengekomen) en er is een bepaling over ratificatie opgenomen. De conventie in haar meest eenvoudige vorm daarentegen is niets meer dan de tekst van een overeenkomst met daarboven de aanduiding van de partijen en de rechtshandeling.

Niet alle conventies werden plechtig geratificeerd. Sommige werden op eenvoudiger wijze door de soeverein bekrachtigd, bijvoorbeeld door toevoeging aan de conventie van een akte van approbatie. Andere werden in het geheel niet bekrachtigd. Zo mochten militaire bevelhebbers na rechtstreekse onderhandelingen bepaalde militaire conventies (zoals korte, bijzondere wapenstilstanden) sluiten die door de eenvoudige ondertekening van het gemeenschappelijk stuk in werking traden.

Gezanten sloten niet alleen traktaten en conventies, maar ook andere internationale overeenkomsten: accoorden, contracten, declaraties etc. Akten van accoord of van accomodement zijn doorgaans schikkingen; akten van contract hebben veelal op private rechtshandelingen zoals geldleningen betrekking; gemeenschappelijke verklaringen of akten declaratoir van partijen kunnen dienen als interpretatie van een door hen eerder of op hetzelfde moment gesloten overeenkomst (zoals de akten van verklaring, van interpretatie of van nadere uitleg), maar ook als politieke intentieverklaringen (zoals de akten van garantie en van neutraliteit).

Ook accoorden, contracten, declaraties etc. konden worden geratificeerd of bekrachtigd door aggregatie, approbatie of confirmatie. Bekrachtiging was hier echter niet noodzakelijk en in bepaalde gevallen zelfs ongebruikelijk.

E.4. EENZIJDIGE RECHTSHANDELINGEN VAN DE GEZANT IN HET INTERNATIONALE VERKEER

Namens zijn soeverein verrichtte de gezant ook eenzijdige rechtshandelingen. Hij vaardigde verklaringen uit die toelichtingen, toezeggingen of interpretaties behelsden of waarin overeenkomsten van andere partijen werden gegarandeerd. Deze verklaringen waren onderworpen aan dezelfde bekrachtigingsregels als de internationale overeenkomsten. Afhankelijk van hun aard en de volmachten van de gezant moesten ze worden geratificeerd, geaggreëerd, geaprobeerd of geconfirmeerd door de soeverein.

E.5. RECHTSHANDELINGEN VAN DE GEZANT TEN BEHOEVE VAN ONDERDANEN VAN DE STAAT

De gezant treedt ook handelend op in het rechtsverkeer tussen onderdanen van de staat en de vreemde vorst en tussen onderdanen van de staat onderling. Gezanten van de Staten-Generaal en de Bataafse Republiek gaven paspoorten af en schutbrieven, getuigschriften en certificaten.

Door gezanten afgegeven paspoorten hadden formeel slechts de status van aanbevelingsbrieven, behalve in die gevallen waarin de Staten-Generaal de gezant tot afgifte hadden gemachtigd. Zo waren gezanten in de Oostenrijkse Nederlanden gemachtigd paspoorten te verstrekken aan aldaar gelegerde Staatse militairen.

²⁷ Deze capitulaties moeten niet worden verward met de privileges die de vorsten van het Osmaanse rijk verleenden aan de vorsten van de christenheid. In deze capitulaties werd de rechtspositie van hun in het Osmaanse rijk verblijvende onderdanen geregeld en werd de rechtsmacht over hen opgedragen aan de ambassadeur of consul van de staat in het desbetreffende gebied. Meer hierover in de inleiding van het tweede deel van deze bundel.

Voor de consuls was de afgifte van verklaringen en andere akten ten behoeve van landgenoten in hun ressort dagelijks werk. In de registers die zij ervan bijhielden treft men een rijke schakering aan, meestal - uiteraard - op het gebied van handel en zeevaart.

Een heel bijzondere taak op dit gebied vervulden de gezanten en consuls van de Staten-Generaal in het Osmaanse Rijk. Zij namelijk oefenden krachtens de capitulaties die met de betrokken vorsten waren gesloten (en die niet moeten verward met de gelijknamige militaire conventies) de rechtsmacht uit over de Nederlandse natie in hun ressort. De uit dien hoofde aan en ten behoeve van Nederlandse onderdanen verstrekte akten werden uitgevaardigd door de kanselier, het hoofd van de kanselarij. In het tweede deel van deze bundel worden deze akten uitvoeriger behandeld.

F. EXTERNE INFORMATIEVOORZIENING

F.1. CORRESPONDENTIE EN CORRESPONDENTEN

De gezant verricht niet alleen rechtshandelingen, hij staat ook aan het hoofd van een informatiebureau. Zijn correspondentie is zijn belangrijkste productiemiddel en na de door hem gesloten overeenkomsten zijn belangrijkste product.

De gezant richt zijn informatievoorziening uiteraard in de eerste plaats op zijn lastgevers. Hij moet hen het meest uitvoerig op de hoogte brengen van zijn taakvervulling en van de ontwikkelingen aan het vreemde hof. Hij schrijft hen zeer regelmatig brieven, die ook de belangrijkste zaken uit zijn overige correspondentie bevatten, zo niet kopieën daarvan.

Onder het ancien régime bestond de correspondentie van de gezant met zijn lastgevers uit officiële correspondentie met de regeringscolleges en hun officiële vertegenwoordigers, zowel ordinaris als secreet, en particuliere correspondentie met regeringsambtenaren als de griffier, de raadpensionaris, gecommiteerden, raden en burgemeesters, secretarissen en pensionarissen. Na de Bataafse omwenteling nam het aantal formele en informele lastgevers met wie de gezant moest corresponderen door de centralisering binnen het staatsbestel aanzienlijk af.

Behalve met lastgevers correspondeerde de gezant met de commissaris en de klerkdirecteur van de griffie van de Staten-Generaal, de prins van Oranje, andere gezanten van de staat, consuls van de staat in het eigen ressort, professionele informanten, het hof van accreditering, onderdanen van de staat van wie hij de belangen moest behartigen, familieleden enzovoorts.

F.2. OFFICIËLE CORRESPONDENTIE MET REGERINGSCOLLEGES: DE DEPÊCHES

Gezanten moesten elke gelegenheid te baat nemen om hun officiële depêches aan hun lastgevers te verzenden, waar zij zich ook bevonden, niet alleen om de nieuwsgierigheid van hun lastgevers te bevredigen, maar ook om van hun ijver blijk te geven.²⁸ Maar zelden sloegen zij een postdag over; zo nodig maakten zij gebruik van eigen koeriers en van koeriers van collega's.

De depêches moesten in de zeventiende eeuw nog - naar internationaal gebruik - aan vaste vormvereisten voldoen. De gezant moest beginnen met de officiële aanschrijftitel van zijn lastgever en een formele groet, waarna hij de data moest vermelden van eerdere depêches die nog niet waren beantwoord en de laatste stukken die hij had ontvangen. Als hij belangrijke zaken had aangesneden en de postbezorging onbetrouwbaar was, moest hij van zijn laatste dépêche een afschrift meesturen. Ook moest hij melding maken van de data van de brieven die hij sinds de verzending van zijn laatste dépêche had ontvangen. Daarna moest hij de nodige informatie geven, eventueel onder verwijzing naar bijgevoegde vertalingen van relevante stukken. Hij moest de dépêche eindigen met een vermelding van plaats, datum en tijd, opnieuw een groet en zijn

²⁸ Wicquefort, dl. 2, p. 103.

ondertekening.²⁹ In de loop van de achttiende eeuw werden de eisen wat soepeler. Gezanten stuurden toen nog maar zelden afschriften mee van hun laatste dépêches; vermeldingen van laatst verzonden stukken lieten zij achterwege. De communicatie tussen regeringscolleges en gezant liet weinig meer te wensen over. Brieven en dépêches kwamen meestal aan; zelfs als ze onderweg waren onderschept en ontcijferd, werden ze weer keurig met de postkoets meegegeven. Men meldde snel de ontvangst van dépêches: de griffie van de Staten-Generaal bij voorkeur door toezending van daarop genomen resoluties.

F.3. OFFICIËLE CORRESPONDENTIE MET DE STATEN-GENERAAL: DE ORDINARIS EN SECRETE DEPÊCHES

In 1651 namen de Staten-Generaal in hun Grote Vergadering maatregelen ter bevordering van de secretesse. De gezanten moesten aparte ordinaris en secrete dépêches gaan schrijven en die bij voorkeur ook nog onder een apart zegel verzenden. Zaken die echt geheim waren, moesten ze met behulp van de aan hen meegegeven code of cijfer vertcijferen. De dagelijkse nieuwsberichten ("tijdingen en nouvelles") mochten niet meer worden vermengd met zaken waarop gedelibereerd of geresolveerd moest worden, zoals zaken van negotiatie en antwoorden op resoluties.³⁰

De ordinaris dépêches, geadresseerd aan Haar Hoog Mogenden zelf, werden in de gewone vergadering van Haar Hoog Mogenden gebracht, waar ze meestal voor kennisgeving werden aangenomen. De secrete dépêches, waarvan aanvankelijk in de ordinaris dépêches melding moest worden gemaakt, moesten voortaan Haar Hoog Mogenden worden toegezonden "onder adresse van de griffier". Behalve in de jaren 1651-1653, toen ze werden behandeld in een speciaal daartoe ingestelde commissie tot de secrete correspondentie, bracht de griffier de secrete dépêches ter tafel in de voltallige vergadering, die, geplaatst onder de eed van secretesse, zelf een beslissing nam of de dépêche doorstuurde naar een secrete besogne. Sinds 1670 kon de griffier zelf bepalen welke dépêches hij in de vergadering bracht en welke in een secrete besogne. Hij had daarbij de vrijheid om aan hem geadresseerde dépêches als ordinaris dépêches te behandelen als hij het vertrouwelijke karakter niet kon inzien.

In zijn ordinaris dépêches behandelde de gezant publieke staatszaken, belangen van onderdanen van de staat en "zaken van gemene nouvelles", dat wil zeggen: nieuws en nieuwtjes over het vorstenhuis, de hofhouding, het corps diplomatique en de politieke en economische situatie. Ordinaris dépêches leden wel eens aan "steriliteit". Volgens De Wicquefort waren ze zelfs het papier en de portokosten niet waard.³¹ Dat is wat overdreven: ze brachten het dagelijkse nieuws en bevatten aardige anekdotes.³² Bovendien waren er ook gezanten die weigerden zich met beuzelarijen onledig te houden. Mauricius bijvoorbeeld, resident in Hamburg in de jaren 1725-1742, hield zich ondanks herhaalde aanmaningen van de Staten-Generaal om vaker te schrijven, strikt aan zijn stelregel, dat hij alleen schreef als er iets te schrijven viel.

29 Mattingly, XI; Wicquefort, dl. 2, p. 103.

30 R. S. SG 31 juli 1651 en 4 juli 1704; zie ook de desbetreffende standaardbepaling in de secrete instructies van de gezanten. Doel van vertcijfering was niet het lezen onmogelijk te maken (de tegenpartij had doorgaans weinig moeite met de ontcijfering), maar het lezen bij toeval of door onbevoegden onmogelijk te maken: Rowen, p. 251.

31 Wicquefort, dl. 2, p. 215.

32 "Een persoon, van Augsburg geboortigh, hebbende voorgegeven, dat hij een middel uytgevonden hadt om de heevigste brandt aanstonts te blusschen, wierd, om een proef daarvan te nemen, in de zijdervoorstad, op een afgelegen plaats, een houtse schuur oppereggt, en deselve met allerlei combustibile materien gevult, waar op, voorleeden dingsdag, in praesentia van eenige Rijcks-Raden, den land Marschalck van de Ridderschap en Adel, verscheide Leeden van de Magistraat van Stockholm, en een ongemeene confluentie van menschen van allerlei soort, de voorschreve schuur aan de vier hoecken tegelijk wierd aangestoken, en in korten tijt t'eenemael verbrandende, sonder dat van het geemploieerde middel eenig effect geremarqueert wierd, so dat den uitvinder gevaer liep van door het gemeene volk mishandelt te worden, bij aldien hij door de aldaar geposteerde brandtwaght niet in tijts geseureert en gevanckelijck weg gevoert was geworden". C.C. Rumpf in Stockholm aan de Staten-Generaal, 22 aug. 1738 (rec. 2 sep.), archief SG, inv. nr. 11348, fo. 1182.

Niet alle gezanten hielden zich aan de voorgeschreven scheiding tussen ordinaris, secreet en particulier en tussen nieuwsberichten en meer substantiële zaken. Sommigen hadden er eenvoudig geen zin in, zoals Van Hoey, die door de griffier streng op de vingers moest worden getikt. Anderen begrepen het systeem niet helemaal en werden door de griffier op tactische wijze bijgestuurd.³³

In het algemeen schreef de gezant de secreete dépêches zelf en liet hij het schrijven van de gewone dépêches over aan zijn secretaris. Als de gezant was overleden of van zijn standplaats was vertrokken, was het ook meestal de secretaris, die als zaakgelastigde ad interim met de waarneming der zaken belast, de correspondentie voortzette, ditmaal onder eigen naam.

Er zijn ook een paar voorbeelden bekend van dépêches die door de vrouw van de gezant zijn geschreven. Cornelia Pauw, de vrouw van Coenraad van Heemskerck, ambassadeur in Parijs, schreef in 1697, bij afwezigheid van haar man en de Engelse gezant Lexington, aan Heinsius de dagelijkse nouvelles.³⁴ Een eeuw later liet mevrouw Schimmelpenninck zich door haar man, de Bataafse ambassadeur in Parijs, tijdens diens aanvallen van slechtiendheid zelfs zonder die plichtplegingen bij de afhandeling van staatszaken betrekken.

F.4. OFFICIËLE CORRESPONDENTIE MET STATEN EN STEDEN

De Staten van de provincies kregen desgewenst vanuit de griffie afschriften van de dépêches van de gezanten toegestuurd zodra deze ter Staten-Generaal waren behandeld. Als zij zich op die behandeling wilden voorbereiden, vroegen en kregen zij (al dan niet via de raadpensionarissen en secretarissen) die dépêches ook direct van de gezanten toegestuurd. Onder De Witt werd dit voor Holland een vaste gewoonte. In 1655 konden Gecommitteerde raden de provinciale klerk van dit gewest al opdragen het kopiëren van de ingekomen dépêches te staken.³⁵

De Staten van Holland kregen de meeste diplomatieke post. Hollandse gezanten schreven zeer regelmatig en ook de gezanten uit andere gewesten kwamen er nauwelijks onderuit om met Holland te corresponderen. Ook aan Zeeland stuurden ze dikwijls kopieën van hun diplomatieke correspondentie toe.³⁶

Gezanten konden een geheel eigen correspondentie voeren met hun gewest. Ze kregen voor de duur van hun gezantschap een credential van hun provincie als extraordinaris gedeputeerde ter Staten-Generaal en waren daardoor formeel bevoegd aan de Staten van hun provincie en aan de ridderschap of de stad die hen daar had gedeputeerd te rapporteren.³⁷

33 Een zorgenkind was Frans van der Meer in de eerste jaren van zijn diplomatieke carrière. Griffier François Fagel wees zijn neef er in 1724 en 1725 herhaaldelijk op, dat hij zaken die niets met elkaar te maken hadden, zowel publieke als secreete, niet met elkaar moest vermengen. Maar het mocht niet baten. Uit de brieven van de gezant was geen "vast systema van zaken" op te maken, "want hij dickwijls in en uyt schrijft, soo dat het tegen malkander aenloopt, het welck ick attributeere, dat hij te ligt aenneemt al wat hem voorkomt, ende sonder het aen de waerheid te toetsen overschrijft." Fagel aan Van der Meer, 7 aug. 1724 en 19 juli 1725; aan Hamel Bruyninx, 4 dec. 1725; resp. in archief Fagel, inv. nrs. 3797, 3800 en 3803.

34 Zij excuseerde zich daarvoor als volgt: "Ik bidde Uw Excel. mij vergeve indien mijn ijver en sorghvuldigheid te verre gaet, met te ondernemen van Uw Excelentie deze tijdinge te schrijven; indien een van de secretarisse off clerque voor handen waeren, ik soud mij sulx niet aenmatigen". Cornelia Pauw aan Heinsius, 14 sep. 1697, Rijksarchief Zuid-Holland, archief Heinsius, inv. nr. 513.

35 Res. Gecomm. Raden 19 aug.; bij: De Bruin, p. 244. Niettemin moest De Witt de gezanten blijven aansporen. Zo schreef hij aan zijn broer Cornelis op 13/17 maart 1672, dat hij duplicaten van zijn dépêches aan de Staten-Generaal en de griffier ter voorbereiding van de deliberatiën aan respectievelijk de Staten en de raadpensionaris moest sturen. Bij: Vrede, Inleiding, dl. 1, p. 72.

36 De Bruin, pp. 244 en 247.

37 Zo in archief Van Heemskerck, inv. nr. 173. Zie ook Van Slingelandt, p. 291. De stelling van Gabriëls dat de combinatie van de functies van gedeputeerde ter Staten-Generaal en een diplomatieke post in het buitenland staatkundig dubieus was is even onhoudbaar als de argumenten die hij eraan ten grondslag legt: omdat de gezanten "formeel lid bleven van de vergadering waaraan zij verantwoording schuldig waren, maar ook omdat beide bedieningen in de praktijk uit de aard der zaak onvereenbaar waren". Gabriëls, p. 354.

In het algemeen gesproken miste de correspondentie van de gezanten met de gewesten de regelmaat en de diepgang van die met de generaliteit.³⁸ Dat geldt in het bijzonder de correspondentie van de ordinaris gezanten, die een takenpakket hadden dat minder aanleiding gaf tot politieke disputen dan het takenpakket van hun extraordinaris collega's.

Staten en steden mochten van de gezanten niet alleen politieke informatie verlangen, het stond ze ook vrij zich in belangrijke zaken tot de gezanten te wenden. De gezanten konden zonder goede reden niet weigeren het hun aanbevolen belang te behartigen. De generaliteit gaf hun daartoe zo nu en dan uitdrukkelijk opdracht.³⁹

F.5. OFFICIËLE CORRESPONDENTIE MET ANDERE REGERINGSCOLLEGES

Ook met anderen dan lastgevers voerden de gezanten een officiële correspondentie. Deze ambtelijke correspondentie met bijvoorbeeld de Raad van State, de Generaliteitsrekenkamer of de Verenigde Oostindische Compagnie vloeide meestal niet voort uit de specifieke politieke taken van de gezant, maar uit de aan hem gestelde eis, dat hij de belangen van de staat en diens onderdanen aan het hof van accreditering moest behartigen. Deze correspondentie betrof dan ook vaak verzoeken om inlichtingen, opsporing, intercessie in privaatrechtelijke geschillen en dergelijke.

F.6. OFFICIËLE CORRESPONDENTIE MET DE BATAAFSE REGERINGSCOLLEGES

De Bataafse omwenteling bracht, naar uiterlijkheden afgemeten, aanvankelijk maar weinig verandering in de correspondentie van de gezanten met de generaliteit. Het hoogste college van staat bestond nu weliswaar uit Burgers Representanten en niet meer uit gedeputeerden, maar gedurende het eerste jaar bleef het zichzelf Staten-Generaal noemen juist om de continuïteit in de diplomatieke betrekkingen niet teveel te verstoren en zette het, nog steeds door middel van zijn griffier, de communicatie met de gezanten in het buitenland op de oude voet voort.

Pas op 1 maart 1796 werd de vergadering der Staten-Generaal door de Nationale Vergadering vervangen en werd een regeringsvorm geïntroduceerd die niet langer op de Unie van Utrecht was gebaseerd. Een vaste commissie voor de buitenlandse zaken uit de Nationale Vergadering werd belast met het voeren van alle onderhandelingen met vreemde mogendheden en het voorbereiden van alle verdragen. Haar secretaris nam in de correspondentie met de gezanten de rol over die tot dan toe door de griffier van de Staten-Generaal was vervuld.

Wat al veel eerder veranderde was de invloed van de provincies en de steden op de diplomatie. Die invloed werd sterk gereduceerd, wat de omvang van de politieke correspondentie van de gezanten met lagere bestuurslagen sterk deed verminderen. De unitaristische staatsgreep van januari 1798 maakte definitief een einde aan het federalisme en de soevereiniteitspretenties van de provincies. De exclusieve verantwoordelijkheid voor de buitenlandse betrekkingen kwam aan een Uitvoerend Bewind, dat acht agenten benoemde, onder wie de agent der buitenlandse betrekkingen, die als een minister van buitenlandse zaken de dagelijkse leiding kreeg over de diplomatie en de correspondentie met de gezanten.

Het bestuur van de buitenlandse betrekkingen en de correspondentie van de staat met de gezanten waren sindsdien op min of meer dezelfde wijze geregeld, met dien verstande dat de agent der buitenlandse betrekkingen na 1 december 1801 secretaris van staat voor de buitenlandse zaken werd genoemd en dat deze secretaris van staat vanaf 19 juni 1806 minister van Buitenlandse Zaken heette.

³⁸ De Bruin, p. 243

³⁹ Vreede, Inleiding, dl. 1, p. 23.

F.7. PARTICULIERE CORRESPONDENTIE MET GEDEPUTEERDEN EN AMBTENAREN

Wat de gezanten aan de Staten-Generaal schreven bleef niet lang geheim. Of de gedeputeerden nu onder de eed van secretesse stonden of niet: wat in de vergadering van Haar Hoog Mogenden bekend werd gemaakt, was binnen de kortste tijd gemeengoed, ook onder buitenlandse diplomaten en politici. Dat was ook geen wonder: de geheimste bescheiden werden gekopieerd en gedrukt en in veelvoud aan de Staten gestuurd, die ze dan weer zonder plichtplegingen aan hun leden zonden.⁴⁰

Dit was een belangrijke reden waarom gezanten naast hun officiële correspondentie met de regeringscolleges ook een particuliere briefwisseling met de vooraanstaande leden en gedeputeerden, pensionarissen, griffiers en secretarissen van die colleges onderhielden. Particuliere brieven golden namelijk als particulier eigendom. De geadresseerde kon er mee doen en laten wat hij wilde en was in geen geval verplicht aan anderen inzage te geven of afschriften te verstrekken.⁴¹

De particuliere correspondentie was in de geheime diplomatie van de Republiek zowel voor de gezant als voor de regent een onmisbaar instrument. Voor de gezant was ze bovendien een belangrijk middel om invloed uit te oefenen op het beleid en om zijn persoonlijke belangen te behartigen bij de regenten van wie zijn ambtelijk bestaan afhankelijk was.⁴²

De "in 't particulier" geschreven brieven onderscheidden zich van de depêches door hun vorm. De couverts droegen een opvallend merkteken, zoals het woord "particulier", in de achttiende eeuw werd vaak niet de Nederlandse maar de Franse taal gebruikt, de aanhef en de stijl waren dikwijls wat minder formeel, maar vooral: zij waren niet in folio, maar in quarto geschreven.

F.8. PARTICULIERE CORRESPONDENTIE MET DE RAADPENSIONARIS EN DE GRIFFIER

De belangrijkste en omvangrijkste particuliere briefwisseling van de gezanten was die met de raadpensionaris en de griffier. De gezanten konden door hun particuliere brieven de raadpensionaris en de griffier persoonlijk benaderen⁴³ of via hen de commissie tot de buitenlandse zaken, buiten de Staten-Generaal om. De griffier en de raadpensionaris van hun kant konden in hun particuliere brieven de gezanten laten weten, hoe zij resoluties van de Staten-Generaal moesten interpreteren en hoe zij moesten handelen in zaken waarin de Staten-Generaal geen duidelijke beslissing namen.⁴⁴

Het was vooral hun particuliere correspondentie die de raadpensionaris en de griffier de facto de dagelijkse leiding in handen gaven van de buitenlandse zaken en de diplomatie van de Republiek. De gezanten waren aan hen formeel niet ondergeschikt, maar als zij hun diplomatieke taken optimaal wilden vervullen en als zij voldoende inzicht wilden hebben in de binnen- en buitenlandse politiek, waren ze van de communicatie met hen afhankelijk.

F.9. PARTICULIERE CORRESPONDENTIE MET DE RAADPENSIONARIS

Dat de raadpensionaris van de provincie Holland de leiding had van de diplomatie van de Unie of, anders gezegd, dat een Hollandse ambtenaar de generaliteitscorrespondentie beheerste, is beter uit de inbreng en de belangen van de provincie, dan uit het formele staatsrecht te verklaren. De raadpensionaris was bevoegd om te corresponderen met alle gezanten die door de Staten van

40 Rowen, p. 248; De Bruin, pp. 238-239.

41 De Bruin, p. 240.

42 De Bruin, pp. 243 en 438. Een goed voorbeeld van een particuliere briefwisseling van een gezant met een vooraanstaand gedeputeerde van zijn gewest: Van der Bijl en Quarles.

43 Men zette, als de uiterste discretie was vereist, boven zijn brieven wel "Tibi soli" (alleen voor u).

44 De aanbevelingen die de raadpensionaris en de griffier voor eigen rekening of namens het besogne deden, bleven overigens "particuliere informatiën" en adviezen zonder bindende kracht: De Bruin, p. 266.

Holland bij hun aanstelling als gezant voorzien waren van een geloofsbrief als extraordinaris gedeputeerde ter Staten-Generaal, en dat waren de meeste. De raadpensionaris kon zijn correspondentie met de andere gezanten legitimeren vanuit zijn functie van leider en enig permanent lid van de Hollandse deputatie in de Staten-Generaal, die hij ook eens in de zeven weken namens Holland mocht voorzitten en die hem permanent had afgevaardigd in het secrete besogne.

Oldenbarnevelt fungeerde de facto als minister van Buitenlandse Zaken van de Republiek en datzelfde gold voor al zijn opvolgers tot en met Heinsius. Sommigen domineerden, binnen de grenzen van de ingewikkelde staatsstructuur, de buitenlandse politiek volledig, zoals Oldenbarnevelt zelf in zijn hoogtijdagen, De Witt en Heinsius na de dood van Willem III. Andere raadpensionarissen fungeerden voor de stadhouders - Maurits na 1618, Frederik Hendrik, Willem III - als het belangrijkste ambtelijke instrument ter verwezenlijking van hun buitenlandse beleid.

De Witt adviseerde de gezanten dringend het geheimste niet aan de Staten-Generaal (en de griffier) te schrijven, maar aan hem, omdat alles wat aan de Staten-Generaal en de griffier werd geschreven voor de provincies werd gekopieerd.⁴⁵ De gezanten gaven aan dit advies gevolg, zij het niet allemaal op dezelfde manier. "De een lichtte hem met voorbijlopen van de generaliteit in over alle topgeheimen, de ander stuurde hem slechts afschriften van zijn brieven aan de Staten-Generaal en de griffier en soms een persoonlijke noot, met allerlei schakeringen daartussen."⁴⁶

In 1669 en 1670 verloor de raadpensionaris het effectieve monopolie over de diplomatie doordat op de griffie een klerkdirecteur werd benoemd en doordat de griffier secretaris werd van alle secrete besognes.⁴⁷ Na de dood van Heinsius was het met de prominente rol van de raadpensionaris in het buitenlandse beleid definitief gedaan. De Staten van Holland bonden toen hun raadpensionarissen strikter aan hun instructies en verlangden voortaan op de hoogte te worden gehouden van de door hen gevoerde correspondentie. De raadpensionarissen profileerden zich niet meer bij voorkeur op het terrein van het buitenlandse beleid, maar lieten dat, meer dan in het verleden, over aan de griffier.⁴⁸

F.10. PARTICULIERE CORRESPONDENTIE MET DE GRIFFIER

Alle correspondentie van de gezanten met Haar Hoog Mogenden liep over de griffier. Hij was de secretaris van de vergaderingen van Haar Hoog Mogenden; hij depêcheerde de resoluties en de brieven en ontving de depêches. De griffier was van oudsher de vanzelfsprekende intermediair tussen de gezanten en de Staten-Generaal.

Cornelis Musch, griffier in de periode 1628-1650, was notoir corrupt. Zijn opvolger Ruysch werd daarom verplicht de depêches gesloten aan de voorzitter te overhandigen, met hem de wijze van behandeling te bespreken en ze daarna ter tafel van Haar Hoog Mogenden te brengen. Inderdaad bracht Ruysch na het kortstondige optreden van de commissie tot de buitenlandse correspondentie (1651-1653) ook alle secrete, d.w.z. aan hem geadresseerde depêches in de Staten-Generaal ter tafel, al dan niet onder de belofte van secretesse.

De jaren 1665-1672 laten zowel in de ordinaris als in de secrete correspondentie van de Staten-Generaal een kentering zien. De verspreiding van de resoluties en de nouvelles van de Staten-Generaal onder de gezanten nam toen zo'n hoge vlucht, dat de Staten-Generaal in 1669 een klerkdirecteur moesten aanstellen. Er traden geheime besognes op die hun correspondentie niet meer over de Staten-Generaal lieten lopen maar direct over de griffier, die in 1670 van al die besognes secretaris was geworden.

45 De Bruin, p. 266.

46 De Bruin, p. 319.

47 Rowen, p. 241.

48 Gabriëls, pp. 148 en 154.

Beide ontwikkelingen brachten verandering in de correspondentie met de gezanten, maar de laatste wel het meest fundamenteel. Sinds 1670 had de griffier de keuze om ingekomen depêches in de vergadering van Haar Hoog Mogenden te brengen (al dan niet onder belofte van secretesse) of direct in een secreet besogne. In 1672 werd het ambt gesplitst; sindsdien was de eerste griffier uitsluitend met de buitenlandse zaken belast. De brieven van de gezanten die bestemd waren voor de secrete besognes (en sinds 1674 het secrete besogne) tot de buitenlandse zaken moesten vanaf dat moment aan de griffier of de raadpensionaris worden geadresseerd.⁴⁹ De gezanten richtten hun meest geheime depêches ook toen nog wel aan de raadpensionaris, maar toch in toenemende mate aan de griffier in 't particulier.

Twee ontwikkelingen versterkten dit proces: de ontwikkeling van de griffie en de ontwikkeling van de diplomatieke dienst. Gaspar Fagel en zijn opvolgers maakten van de griffie, waar het onder Musch en Ruysch nog een rommeltje was⁵⁰, een echte staatssecretarie, met een uitstekend archiefbeheer, een voorbeeldige zorg voor de retroacta van de staat en een adequaat en professioneel systeem van toegangen, ook op de traktaten, verballen en andere retroacta van het buitenlandse beleid, de diplomatieke dienst en het ceremonieel. Onder de Fagels was de griffie van de Staten-Generaal de grootste bron in de Republiek van kennis en expertise op het gebied van de diplomatieke en politieke ontwikkelingen in Europa en de zeden, gewoonten en procedures van de Europese diplomatie. Schaalvergroting en bureaucratisering deden bovendien het accent in de taakuitvoering van de griffier sinds 1747 sterk naar de beleidsvoorbereiding verschuiven.

De ontwikkeling van het diplomatieke apparaat en de diplomatieke dienst, een proces dat door de griffier werd geleid, versterkten de greep van de griffier op de informatiestromen van en naar het buitenland en daarmee op het diplomatieke verkeer. Als hoofd van de griffie, van de secretarie van staat (maar men zou, in ieder geval sinds 1747, ook kunnen zeggen: als secretaris-generaal op het ministerie van Buitenlandse Zaken), had hij de ambtelijke leiding over een verambtelijkt diplomatenkorps.

De griffier schreef "in 't particulier" aan de gezanten in opdracht van de Staten-Generaal of op eigen initiatief. In opdracht van de Staten-Generaal bijvoorbeeld corrigeerde hij in particuliere brieven gezanten die zich niet aan de regels hielden, zoals Van Hoey, de ambassadeur in Parijs, die werd gekapitteld omdat hij in zijn depêches wat al te vaak op de stoel van Haar Hoog Mogenden ging zitten.⁵¹ Op eigen initiatief vroeg hij aan gezanten om nadere informatie over de politieke ontwikkelingen.⁵² Op eigen initiatief ook correspondeerde hij in de achttiende eeuw met de gezanten, althans met de prinsgezinden onder hen, over alle politieke zaken die voor een van beide partijen van belang kon zijn.⁵³

De meeste correspondentie tussen de griffier en de gezanten had echter betrekking op post- en archiefzaken, de secretesse, de uitvaardiging van instructies, geloofsbrieven en andere akten, de hoogte van het traktement en andere particuliere belangen van de gezanten.

Gezanten schreven de griffier ook wel particuliere brieven als zij zeer geheime mededelingen wilden doen en de reguliere kanalen daarvoor te riskant vonden. Soms maakten zij daarbij van tussenpersonen gebruik, die de aan hen gerichte brieven bij de griffier bezorgden. Dit hielp natuurlijk niet als het lek bij het gezantschap zat en niet in Den Haag.

49 De Bruin, p. 243. Secr. ress. SG 28 feb., 4 mrt. en 28 apr. 1672.

50 Van Beverningk aan De Witt, 5 april 1666, ARA, Rijksarchief Zuid-Holland, Archief Staten van Holland, D 162, bij Rowen, p. 661.

51 Collectie Fagel supplement, inv. nr. 30

52 "Soude ik UwEd. in mijn particulier en sonder dat ik eenige last daar toe heb, mogen vragen, hoe van die saak aan het Hof, alwaar UwEd. resideert word gesproken, en wat UwEd. denkt van de sentimenten van de Koning / Keyserin en het Ministerie?" Hendrik Fagel over een geschil met de Keurpalts over de vaart op de Rijn aan de ambassadeurs in Parijs en Wenen, 1770, Archief Fagel, inv. nr. 2390

53 Talloze voorbeelden bij Gerretson en Geyl.

De omvang en de inhoud van de particuliere correspondentie tussen de griffier en de gezanten was mede afhankelijk van hun persoonlijke relatie. De griffier was voor sommigen een familielid of vriend, voor anderen vooral een patroon en voor weer anderen alleen een vraagbaak. Was de relatie intiem, dan was de correspondentie uitvoeriger: goede voorbeelden hiervan zijn de correspondentie van François Fagel met leden van de familie Hop (die ook fungeerden als tussenpersoon in de relatie van François Fagel met de medailleleverancier Stosz) en in mindere mate met Jacob Jan Hamel Bruynincx.⁵⁴ Met andere gezanten was de correspondentie minder intensief of non-existent. Ook de aard en de omvang van de problemen (waren het politieke problemen, problemen die de diplomatieke dienst raakten of particuliere problemen) bepaalden de omvang van de correspondentie.

F.11. DE CORRESPONDENTIE MET DE COMMISSARIS EN DE KLERKDIRECTEUR VAN DE GRIFFIE

Gezanten ontvingen van de griffie een ontzagwekkende hoeveelheid documentatie. Voor de productie en distributie daarvan ontwikkelde de griffier geleidelijk aan een indrukwekkend ambtelijk apparaat, dat rechtstreeks met de gezanten in contact stond.

Al in 1637 had de griffier een speciale klerk mogen aanstellen om de uitgaande brieven van de Staten-Generaal sneller te kunnen depêcheren. In 1651, toen gebleken was, dat de secretesse ter griffie niet kon worden gewaarborgd, werd deze taak opgedragen aan de speciaal hiervoor ingestelde commissie tot de buitenlandse correspondentie, maar enkele jaren later werd de griffie weer met de depêchering belast. Er werd hiervoor zelfs een speciale commissaris voor aangesteld, de commissaris der uitheemse depêches. Blijkens de instructie die in 1657 voor hem werd opgesteld, moest deze griffie-ambtenaar de uitgaande brieven aan de gezanten adresseren en ter post bezorgen en hun inkomende depêches in goede orde bij de griffier bezorgen.⁵⁵

De in 1637 voor het eerst aangestelde klerk was niet alleen met ontvangst en verzending van de depêches belast geweest, maar had bovendien de resoluties en andere staatsstukken moeten kopiëren die de gezanten werden toegestuurd om hen op de hoogte te houden van wat ter vergadering over de buitenlandse zaken was voorgevallen. Sinds 1656 werden speciaal voor dit kopieerwerk beëdigde klerken aangesteld. Zij schreven de (kopie-)nouvelles, de afschriften van de ordinairis depêches van de gezanten aan de Staten-Generaal, eventueel nog ontdaan van delicaat geachte passages, en de kopieresoluties.

De kopieresoluties moeten goed worden onderscheiden van de extractresoluties die eerder zijn behandeld.⁵⁶ Het zijn niet-authentieke afschriften, die weliswaar het opschrift "Extract uit het register" etc. dragen, maar de validatiemiddelen en de formele geleidebrief van de griffier ontberen. Soms waren het zogenaamde resoluties van notificatie, die voor de gezant dienden als bewijs van ontvangst van depêches die de Staten-Generaal voor kennisgeving hadden aangenomen. Meestal waren het resoluties die betrekking hadden op voor de gezant relevante zaken waar hij niet direct bij betrokken was en die hem ter kennisneming werden toegezonden.

In de jaren 1665-1672 nam de hoeveelheid kopieerwerk door de ontwikkelingen in de internationale politiek en de uitbreiding van de diplomatieke activiteiten sterk toe. Om op de steeds maar stijgende kopieerkosten te bezuinigen besloten de Staten-Generaal in 1669, dat alle stukken waarvan meer dan vijf exemplaren nodig waren, voortaan door de druk moesten worden vermenigvuldigd. Ze richtten voor de kopieeractiviteiten een speciaal comptoir van de griffie in, het comptoir voor de buitenlandse depêches, en plaatsten de onderklerken die daar kwamen te werken op 4 februari 1670 onder een klerkdirecteur voor de correspondentie met de ministers buiten 's lands, ook wel de klerkdirecteur van het comptoir voor de buitenlandse depêches

54 Opmerkelijk is, dat het archief Fagel de door de familie Fagel kennelijk teruggevraagde uitgaande brieven aan Cornelis Hop (Frankrijk 1718-1725), Hendrik Hop (Engeland 1724-1761), Frans Van der Meer (Spanje 1725-1743) en Jacob Jan Hamel Bruynincx (Wenen 1700-1739) bevat.

55 Van Riemsdijk, p. 76.

56 Zie het hoofdstuk over 'Taken, bevoegdheden en legitimering' par. D.3.

genoemd, die direct onder de bevelen van de griffier stond. Hij was degene die tot het einde van de Republiek de resoluties en nouvelles voor de gezanten in het buitenland voor de drukker liet afschrijven door zijn beëdigde klerken, ze liet drukken, ze collationeerde en ze vervolgens gedrukt naar de buitenlandse gezanten liet verzenden.⁵⁷

Sinds 1669 dus werden de resoluties en nouvelles vanuit Den Haag na tussenkomst van drukker Scheltus en zijn opvolgers in gedrukte vorm onder de gezanten en vervolgens ook onder alle staatsinstellingen gedistribueerd. Maar met drukken was al gauw meer tijd gemoeid dan met afschrijven, zodat nouvelles die tijdens de opeenvolgende oorlogen om een snelle verspreiding vroegen aan de gezanten toch eerst in afschrift werden toegezonden.

Toen de oorlogen op hun einde liepen, nam het kopieerwerk inderdaad af. Nu zagen de onderklerken hun broodwinning in gevaar komen en ze beklagden zich in februari 1711 dan ook bij de Staten-Generaal over hun baas. De Staten-Generaal kwamen aan hun verlangens tegemoet door te bepalen, dat aan de gezanten in het buitenland gedrukt zouden worden toegezonden de ordinariis notulen, "dogh dewijle die gedruckte Notulen altijd eenige dagen ten achteren zijn, dat aan gemelde (...) Ministers geschreven sullen werden gesonden de Resolutiën die op hare brieven werden genomen, mitsgaders de memoriën en Resolutiën, het gemeen raeckende, of relatie hebbende tot de Hoven daer de Ministers resideren, gelyck oock de dagelijksche inkomende Nouvelles die van eenige importantie zijn."⁵⁸

Als bezuinigingsactie was de resolutie van 1669 dus een mislukking. In de tweede helft van de achttiende eeuw werd het zelfs gebruikelijk, dat de gezanten alle resoluties en nouvelles eerst in geschreven vorm kregen toegezonden, waarbij elke gezant door een vaste kopiist werd bediend, en vervolgens ook nog eens gedrukt. De kosten die hiermee waren gemoeid maakten een van de grootste posten uit op de generaliteitsbegroting.

Veel gezantenarchieven bevatten correspondentie met de commissaris van de uitheemse depêches en de klerkdirecteur. Meestal heeft deze echter geen betrekking op de informatievoorziening, maar op de persoonlijke, meest financiële belangen van de gezanten en met name op de afdoening van hun declaraties. De commissaris (tot 1759) en de directeur (sinds 1759) traden namelijk ook op als de zaakwaarnemers van de gezanten bij de Staten-Generaal.⁵⁹

F.12. CORRESPONDENTIE MET DE PRINS

De Nederlandse gezant correspondeerde van oudsher met de stadhouder en was daar sinds de val van Oldenbarnevelt zelfs toe verplicht.⁶⁰ Deze correspondentie, die meestal in het Frans werd gevoerd, was niet heel intensief. De meeste belangrijke informatie kreeg de prins wel via de raadpensionaris en de griffier.

Invloed op het buitenlands beleid ontleende de prins aan zijn functies van stadhouder, lid van de Raad van State, kapitein-generaal en admiraal-generaal, aan zijn deelname aan het secreteet besogne en, niet in de laatste plaats, aan zijn vorstelijke prestige en zijn verzwagering met de aanzienlijkste vorstenhuizen van Europa.

57 Ress. SG 29 mei 1637, 21 juli 1651, 14 jan. 1656, 24 okt. 1669. Van Riemsdijk, pp. 28, 42-44.

58 Ress. SG 4 en 17 feb. 1711.

59 Deze taak werd achtereenvolgens waargenomen door de commissarissen Bisdommer (1657-1688), Danckers (1688-1722) en Koetsch (1722-1759) en de klerkendirecteur De Bruijne (1759-1761), Tavel (1761-1780), Van Goor (1780-1781) en Philip Frederik Tinne (1781-1795). Van Riemsdijk, pp. 76-77, 44.

60 Vreede, Inleiding, dl. 1, p. 35.

Zijn vorstelijke status en zijn lidmaatschap van het secreet besogne brachten hem het meest direct met de diplomatie in contact. Als vorst ontving en zond hij gezanten; gezanten van de Staten-Generaal werden, vooral door Willem III, niet zelden met persoonlijke opdrachten van de prins belast. Als lid van het secreet besogne las hij de geheime depêches van de gezanten en bepaalde hij voor een belangrijk deel de inhoud van de aan hen te geven instructies.

Maar, hoe groot de invloed van de prins op het buitenlands beleid ook was, met de gezanten van de Staten-Generaal stond hij slechts bij hoge uitzondering in directe communicatie. Als lid van het secreet besogne ontving hij door tussenkomst van de griffier en de raadpensionaris afschriften van hun depêches en verscheidene gezanten hielden daar in de tweede helft van de achttiende eeuw rekening mee door bij hun secrete depêches aan de griffier een duplicaat te voegen. Vice versa waren het de raadpensionaris en, vooral na Heinsius, de griffier die de functie van spreekbuis en doorgeefluik vervulden. Via hen vroegen de gezanten de stadhouder hoe zij moesten handelen; de stadhouder gaf de raadpensionaris of de griffier opdracht gezanten iets te melden.

Niettemin treft men in gezantenarchieven na 1672 soms brieven van en regelmatig brieven aan de prins van Oranje aan. In de meeste van die gevallen echter heeft de gezant deze niet geschreven als gezant van de Staten-Generaal, maar als gezant van de prins zelf of als sollicitant naar een door de prins te vergeven bediening.

F.13. CORRESPONDENTIE MET ANDERE GEZANTEN VAN DE STAAT

Met de onderlinge communicatie tussen de gezanten van de staat was het tot de laatste decennia van de zeventiende eeuw slecht gesteld. In 1672 klaagde Gerard Hamel Bruyninx, de Nederlandse gezant in Wenen, in een brief aan Van Reede van Amerongen in Berlijn over de gebrekkige informatievoorziening.⁶¹ Vier jaar later probeerden Van Heemskerck en Van Weede van Dijkvelt aan de hoven van Madrid en Brussel de Spaanse oorlogsinzet te bevorderen zonder met elkaar contact te hebben.⁶² Nederlandse gezanten vormden niet een echte diplomatieke dienst en hun onderlinge contacten waren dan ook spaarzaam en ad hoc. De gezanten stuurden elkaar alleen in bijzondere omstandigheden afschriften van hun depêches aan de Staten-Generaal en de griffier of persoonlijke brieven die alleen in de aanhef en het slot van die depêches afweken. De griffie distribueerde slechts met mondjesmaat afschriften van die depêches waarop resoluties waren genomen die ook voor andere gezanten relevant werden geacht en die dus ook als bijlagen bij de afschriften van de desbetreffende resoluties konden worden meegestuurd.

De dreigende ondergang van de staat en de uitvoering van de Brits-Nederlandse politiek van het Europese machtsevenwicht maakten intensivering van de onderlinge betrekkingen tussen de gezanten noodzakelijk. Raadpensionaris Heinsius, bijgestaan door de griffiers Hendrik en François Fagel, vormde een wisselend gezelschap van individueel opererende gezanten om tot een netwerk van professionele diplomaten, die op de hoogte werden gehouden van de ontwikkelingen op de standplaatsen van hun collega's door een regelmatige distributie van de diplomatieke depêches.

Hoewel gezanten elkaar in bijzondere gevallen afschriften van hun depêches bleven toesturen, vond de distributie van de diplomatieke nouvelles, zowel in geschreven als in gedrukte vorm, in de achttiende eeuw vooral plaats vanuit het comptoir van de klerkdirecteur in Den Haag.⁶³

F.14. CORRESPONDENTIE MET CONSULS VAN DE STAAT IN HET EIGEN RESSORT

De correspondentie van de gezanten met de consuls in hun ressort had een ander karakter dan de correspondentie met hun collega-gezanten.

61 Hamel Bruyninx aan Van Amerongen 24 maart 1672, Von Antal en De Pater, p. 33.

62 Krämer, p. 242.

63 Zie onder 'Correspondentie met de commissaris en de klerkdirecteur' in dit hoofdstuk (par. F.11).

Consuls werden oorspronkelijk aangesteld door de Nederlandse handelsgemeenschappen in het buitenland. Later werden ze op voordracht van de handelsgemeenschappen door de staat aangesteld.

Waar geen gezant was aangesteld, verzorgden de consuls de politieke nieuwsvoorziening richting Staten-Generaal. Zodra diplomatieke betrekkingen waren aangeknoopt, lieten ze deze taak over aan de diplomaten, die ze bij gelegenheid van informatie voorzagen, die dan vooral op belangen van particulieren betrekking had. De Staten-Generaal kregen van hen dan nog hoogstzelden een brief. Hun brieven waren in de eerste plaats gericht aan de Directies van de Noordse en Levantse handel.

F.15. CORRESPONDENTIE MET INFORMANTEN

In elke gezant ging een spion schuil. Hij moest achter alle geheimen zien te komen op politiek, bestuurlijk, militair en economisch gebied die zijn vorst konden bedreigen of benadelen. Hij had zijn geheime informanten of soms zelfs een netwerk van geheime informanten, die hem de gevraagde informatie leverden: ambtenaren, klerken en professionele nieuwsagenten. Omkoperij werd niet geschuwd: de diplomatieke wagen liep alleen als hij regelmatig gesmeerd werd.

Elke gezant moest een eigen net van correspondenten opbouwen, wat met de beperkte middelen die daarvoor beschikbaar waren, niet erg gemakkelijk was. Zo'n netwerk was persoonsgebonden, wat betekende dat zijn opvolger zijn eigen netwerk weer van de grond af opnieuw moest opbouwen.

Gezanten hoorden ook tot het informatienetwerk van anderen. Op basis van uitruil of zelfs verkoop van informatie was hij in feite zelf een nieuwsagent die correspondeerde met andere nieuwsagentschappen.

Aitzema is van deze diplomaat-journalist het prototype. De historische werken die hij schreef zijn te beschouwen als bijproducten van zijn werkzaamheden als diplomaat en nieuwsagent, die weer als dekmantel dienden voor zijn spionageactiviteiten voor de Engelsen gedurende de eerste Engelse oorlog.

Hoewel niet alle gezanten het zo bont maakten, was de combinatie gezant-journalist-spion niet ongebruikelijk. Veel gezanten maakten gebruik van geheime correspondenten en voorzagen op hun beurt nieuwsagentschappen van publieke of geheime informatie. De Staten-Generaal stimuleerde het een en probeerde het ander te vergeefs de kop in te drukken. Maar het bleef een regelmatig terugkerend verschijnsel, dat geheime informatie uit het buitenland tot woede van het hof in een Nederlandse krant terecht kwam. Verschillende resoluties over het observeren van de secretesse werden genomen, maar zonder al te veel effect. Er ontstond hoogstens wat verwarring of wat meer voorzichtigheid bij de gezanten, zoals bij H.W. Rumpf, de gezant in Stockholm, die aan D'Allonne, de secretaris voor de Nederlandse zaken van Willem III, vroeg of hij na de resolutie van de Staten-Generaal over het observeren van de secretesse mocht blijven corresponderen met mr. Lamberti in Den Haag, met wie hij gewoon was politiek nieuws uit te wisselen.⁶⁴

F.16. CORRESPONDENTIE MET HET VREEMDE HOF EN MET VREEMDE DIPLOMATEN

Gezanten communiceerden met het hof van accreditering mondeling, in audiënties en conferenties, of schriftelijk, door het wisselen van memories. Mondelinge onderhandelingen werden meestal alleen op basis van ingediende memories gevoerd. Hoe de verhouding tussen mondelinge en schriftelijke communicatie precies lag, was afhankelijk van de aard van de zaak en

64 Rijksarchief Zuid-Holland, archief Heinsius, inv. nr. 944.

van de gebruiken aan het hof. Aan sommige hoven werd bijna uitsluitend schriftelijk gecommuniceerd, aan andere vooral mondeling. Zeker aan het eind van de achttiende eeuw had de schriftelijke communicatie aan vrijwel alle hoven de overhand.⁶⁵

De formele schriftelijke communicatie met de vorst had de vorm van de memorie. Deze herkent men aan de aanhef en de ondertekening en het gebruik van de derde persoon voor zowel afzender als geadresseerde. Bij zijn keuze van de taal volgde de gezant de gebruiken van het hof. De Nederlandse gezant kon maar zelden zijn eigen taal gebruiken; hij schreef zijn memories in het Frans, het Duits, het Latijn of het Italiaans en liet ze eventueel vergezeld gaan van een vertaling in de landstaal. De Ottomaanse Porte accepteerde alleen memories in het Ottomaans. Aan alle gezantschappen van de christelijke vorsten aldaar waren daarom vertalers (dragomans) verbonden.

Met secretarissen van staat en andere hoogwaardigheidsbekleders wisselden gezanten memories, nota's of brieven. In de meeste gevallen waren ook hier memories verplicht, maar soms - en in de achttiende eeuw in toenemende mate - nam men genoegen met een nota: een ongetekende memorie, die ook verbale nota, note verbale of note non officielle werd genoemd. Tenslotte kon informeel ook met brieven worden gecommuniceerd.

De communicatie met collega-gezanten die aan hetzelfde hof waren geaccrediteerd had meestal een informeel karakter. Men sprak elkaar regelmatig, bij conferenties aan het hof of bij particuliere visites. De correspondentie werd pas formeel als er samen zaken moesten worden gedaan. Een bijzonder voorbeeld hiervan is de nauwe samenwerking tussen de gezanten van de staat en die van de koning van Engeland onder Willem III. Die samenwerking leidde niet alleen tot onderlinge, maar ook tot gezamenlijke correspondentie en soms zelfs (Van Heemskerck en Lexington) tot gemeenschappelijke depêches.

F.17. CORRESPONDENTIE MET PARTICULIEREN EN PRIVÉ-CORRESPONDENTIE

Gezanten correspondeerden niet alleen met functionarissen, maar ook met individuele burgers. Zij deden dat uit hoofde van hun functie of als privé-persoon.

Uit hoofde van hun functie correspondeerden gezanten met onderdanen van de staat die om hun tussenkomst hadden verzocht. Het initiatief ging hierbij uiteraard van de belanghebbenden uit. Zij deden rechtstreeks een beroep op de gezant of wendden zich pas tot hem als zij van de Staten-Generaal brieven van voorschrijven hadden gekregen. Het antwoord kwam meestal niet van de gezant zelf, maar van de gezantschapssecretaris, aan wie de gezant de particuliere belangenbehartiging had gedelegeerd.

Gezanten onderhielden tenslotte ook als privé-persoon correspondentie met andere privé-personen, en vooral met diegenen met wie ze een patroon- of cliëntverhouding hadden. Veelvuldig ontvingen ze verzoeken om voorspraak en aanbeveling van vrienden en verwanten en ook zelf schroomden ze niet hun patroons in Den Haag of in hun vaderstad te schrijven als hun eigen zakelijke belangen in het geding waren. Een goed voorbeeld is de Leidse regent Johan van der Bergh, die in de eerste decennia van de achttiende eeuw eerst gedeputeerde te velde en daarna gezant was in de Zuidelijke Nederlanden. Zoals veel van zijn collega's stond hij in intensief schriftelijk contact met familieleden en mederegenten niet alleen uit zijn geboorteplaats, maar ook uit andere plaatsen in de Republiek en daarbuiten.

65 De Wicquefort, dl. 2, pp. 22-37.

G. EINDVERANTWOORDING EN DÉCHARGE; HET VERBAAL

G.1. VERANTWOORDING AFLEGGEN: WANNEER, AAN WIE EN HOE?

Gezanten moesten zich bij hun lastgevers verantwoorden voor de handelingen die ze namens hen verricht hadden. Gedurende hun gezantschap legden zij schriftelijk, in hun *depêches*, of mondeling, bij tussentijdse bezoeken aan Den Haag verantwoording af. Bij beëindiging van hun missie brachten zij mondeling en schriftelijk hun eindrapport uit.

Gezanten van de generaliteit legden verantwoording af aan de Staten-Generaal, maar mochten ook rapporteren aan hun eigen provincie. Sinds 1624 namelijk moesten ze allemaal aan het begin van hun missie door hun eigen provincie worden benoemd tot extraordinaris gedeputeerde ter Staten-Generaal voor de duur van hun gezantschap.⁶⁶

Voor de Hollandse gezanten was het haast ondenkbaar dat ze niet aan hun provincie rapporteerden. De archieven van de Staten van Holland bevatten oorspronkelijk niet alleen omvangrijke series *depêches*, maar ook een grote serie buitenlandse verbaalen. Ook treffen we deze stukken aan in de archieven van de Staten van Zeeland, zij het in mindere mate.⁶⁷ Aan de vergadering van de Staten-Generaal moest de gezant binnen drie dagen mondeling en binnen drie maanden schriftelijk rapporteren.⁶⁸ Mondeling rapporteerde hij aan de volle vergadering of, als hij zaken te melden had die geheim moesten blijven, aan gecommiteerden die hem daartoe door Haar Hoog Mogenden werden toegevoegd. Schriftelijk rapporteerde hij door het inleveren van zijn verbaal. Konden de Staten-Generaal zich met zijn rapport verenigen, dan namen zij een resolutie van die strekking, die de gezant in politiek opzicht tot *décharge* diende.

G.2. HET VERBAAL: VORM EN SAMENSTELLING

Het verbaal was het ambtshalve opgemaakt en ondertekend verslag van de handelingen en bevindingen van de gezant. De gezant toonde ermee aan, dat hij zijn bijzondere opdracht zoals neergelegd in zijn instructie binnen de grenzen van zijn bevoegdheden had uitgevoerd.

De vorm van het verbaal varieerde. De ene gezant leverde een summier rapport in, de ander een rapport waarin de teksten van relevante stukken waren geïnsereerd, een derde een rapport waarin werd verwezen naar de bijgevoegde bijlagen. Voor de meeste negotiaties was de laatste vorm de meest geschikte. De bijlagen werden relatieven of *relatiën* genoemd en waren meestal chronologisch geordend en doorlopend genummerd. Ze omvatten in ieder geval de constituerende akten van het gezantschap, de ingekomen resoluties, de uitgaande *depêches* en de met het hof van accreditering gewisselde *memories*.

Gezanten konden hun verbaal na afloop van hun missie samenstellen of "formeren", door aan hun eigenlijke rapport die documenten uit hun archief toe te voegen die zij voor hun verantwoording relevant achtten. Deze verzameling of een door de gezantschapssecretaris vervaardigd afschrift leverden ze vervolgens in bij de griffier. Resultaat van deze methode is, behalve een geplunderd gezantenarchief waaruit de meeste akten, resoluties en *depêches* zijn verwijderd, een geëxhibeerd verbaal in het archief van de Staten-Generaal, dat ofwel bestaat uit originele stukken ofwel uit afschriften, en in dat laatste geval bovendien nog een minuutverbaal bestaande uit originelen.

Andere gezanten werkten vanaf hun aanstelling aan hun verbaal. Ze voegden tijdens hun gezantschap de bewijsstukken van hun handelingen, voornamelijk bestaande uit *depêches*, resoluties en *memories*, in chronologische volgorde achter elkaar en leverden die serie, of een

66 De Wicquefort, dl. 2, p. 193; ook tussentijds *ibidem*, p. 395; res. SG 22 april 1624.

67 Het gaat hierbij meestal om kopieën; de originelen bevinden zich dan in de archieven van de Staten-Generaal.

68 De termijn van drie dagen werd gesteld in 1671: res. SG 1 juli. Voor de indiening van het verbaal was de termijn aanvankelijk twee maanden: res. SG 22 april 1624. De drie maanden - termijn gold sinds 1660: res. SG 4 nov.

afschrift daarvan, na afloop van hun missie, al dan niet voorzien van een toelichting in de vorm van een verslag, in haar geheel bij de griffier in. Van de op deze wijze samengestelde verbalen zijn de geëxhibeerde exemplaren en de minuten lang niet altijd gelijklopend. Brieven gericht aan de raadpensionaris, aan collega's en aan andere generaliteitscolleges dan de Staten-Generaal die we in minuutverbalen zo vaak aantreffen, zullen we in de geëxhibeerde exemplaren bijvoorbeeld tevergeefs zoeken.⁶⁹

Meestal werd een tussenweg gevolgd. Gewoonlijk stemden gezanten de archiefvorming af op het in te dienen verbaal, door de stukken die voor opneming in het verbaal in aanmerking kwamen in afzonderlijke series onder te brengen.

G.3. EINDRAPPORTAGE AAN DE STATEN-GENERAAL: DE ORDINARIS GEZANT

De "verbale" manier van verantwoording afleggen was toegesneden op gezanten met een specifieke, in de tijd begrensde opdracht. Deze gezanten rapporteerden zodra zij die opdracht hadden uitgevoerd. Voor gezanten met een algemene en in de tijd onbepaalde opdracht was deze methode minder geschikt. Bij hen waren het niet de verbalen, maar de *depêches* waarin zij verantwoording aflegden. In de sedentaire diplomatie van de achttiende eeuw verloor het verbaal dan ook veel van zijn betekenis, terwijl de tussentijdse rapportage werd geïntensiveerd.

De verplichting om van alles wat "van consideratie en importantie" was verbaal te houden en dat verbaal met de bijbehorende stukken na hun terugkeer in Den Haag aan Haar Hoog Mogenden over te leveren⁷⁰, gold formeel voor alle gezanten gelijkelijk en dus ook voor gezanten met een algemene opdracht. Anders dan de verbalen van extraordinaris gezanten bevatten hun verbalen niet in de eerste plaats een verantwoording van hun daden, maar een overzicht van hun optreden in de verschillende zaken die zij tussen aanstelling en rappel in opdracht of met instemming van de Staten-Generaal hadden afgehandeld. Zij bestonden uit niet veel meer dan een serie resoluties, *depêches* en memories voorzien van een beredeneerde inhoudsopgave en gaven een overzicht waar wederzijds steeds minder behoefte aan was.⁷¹

G.4. GEËXHIBEEERDE VERBALEN

De naar standplaats geordende serie buitenlandse verbalen in het archief van de Staten-Generaal laat in haar samenstelling de overgangen zien aan de verschillende hoven waarmee Haar Hoog Mogenden betrekkingen onderhielden van buitengewone naar sedentaire diplomatie.

Die serie bevat de verbalen van de gezantschappen van de Staten-Generaal naar de Europese vredescongressen Munster, Aken en Keulen, Nijmegen, Rijswijk, Utrecht, Soissons en Aken) en naar belangrijke Europese conferenties (Stade 1641, Antwerpen 1737-1741 en Brussel 1752-1755). Bovendien vindt men er de verbalen van vrijwel alle andere gezanten met buitengewone opdracht en van een aantal ordinaris gezanten.

69 Over de verschillen tussen het geëxhibeerde en het minuutverbaal zie ook het hoofdstuk P. over 'De laatste inventarisatieronde 1979-1994'.

70 Ze hadden hiervoor in 1624 nog drie maanden, maar sinds 1671 nog maar drie dagen de tijd. *Ress. SG* 22 april 1624, 16 dec. 1656, 1 juli 1671. De betrokken resolutie was in alle gezanteninstructies opgenomen.

71 De Wiquefort schrijft hierover: In Holland maken de ambassadeurs een soort proces-verbaal, waarin ze niks anders zeggen dan ze al gezegd hebben in hun *depêches*, die er woordelijk in geïnsereerd zijn. Deze papierverslindende verbalen hebben geen enkele andere functie dan de archieven te vullen met monsterlijke en nutteloze registers. De Wiquefort, dl. 2, p. 193. Een afwijkende vorm voor zijn verbaal vond Cornelis Hop, ambassadeur in Parijs in de jaren 1718-1725, door er een systematische ordening naar onderwerp in aan te brengen: archief Hop, inv. nr. 57.

Door de tijd heen ziet men de serie van samenstelling veranderen. Het zeventiende-eeuwse deel bevat vrijwel uitsluitend verbalen van gezanten met bijzondere of kortlopende opdrachten. Er is maar één verbaal bij dat een periode van meer dan tien jaar bestrijkt: het verbaal van de gezant naar Zweden en Denemarken, Van Reede, dat over de periode 1614-1645 loopt en uit drie delen bestaat.

Het gedeelte over de periode 1700-1760 bevat veel meer verbalen van ordinaris gezanten. Hieronder bevinden zich verscheidene verbalen die een periode van tien jaar of meer bestrijken: namelijk de verbalen van de gezant naar Savoye - Sardinië Le Plat (1713-1726, één deel), van de gezanten naar Brandenburg - Pruisen Van Lintelo (1704-1716, vier delen) en Van Reede (1730-1742, vijf delen), van de gezanten naar de Nedersaksische Kreits en de Hanzesteden Mauricius (1727-1742, één deel) en Buys (1742-1756, twee delen), van de gezant naar Portugal Van Til (1731-1751, elf delen) en van de gezant naar Spanje Van Wassenaer (1747-1762, twee delen). De oogst aan verbalen uit de tweede helft van de achttiende eeuw is relatief mager. Dat geldt ook voor het aantal verbalen over tien of meer jaren. De traditie wordt wat dat betreft alleen in ere gehouden door de ordinaris gezanten in Engeland Van Borssele (1712-1722, negen delen), Hop (1723-1761, 38 delen) en Van Welderen (1762-1781, drie delen).

G.5. HET VERBAAL VERLIEST ZIJN VERANTWOORDINGSFUNCTIE

In de sedentaire diplomatie van de achttiende eeuw, en met name van de tweede helft daarvan, won de memorandumfunctie van het verbaal het geleidelijk van zijn functie van verantwoording en bewijs. De term verbaal kwam nu ook in gebruik voor de serie ingekomen en uitgaande stukken, die al dan niet voorzien van een inhoudsopgave ter griffie werden geseponneerd of ter standplaats achtergelaten.

Bij de vaste vertegenwoordigingen van de tweede helft van de achttiende eeuw, waar verbaalvorming niet meer op rapportage was gericht, lieten de gezanten het combineren van series en akten uiteindelijk achterwege. Daar verengde het verbaal zich tot de *depêches* en werd het begrip verbaal synoniem voor *journaal*, *protocol* of *brievenboek*.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

H. ARCHIEFVORMING

H.1. DE FUNCTIES VAN HET GEZANTENARCHIEF

Gezanten moesten zich bij de Staten-Generaal kunnen verantwoorden en daarbij de nodige bewijsstukken kunnen overleggen. Dat was een belangrijke reden waarom zij de stukken die ze ambtshalve opmaakten en ontvingen zo zorgvuldig bewaarden. Maar zij hadden nog een goede reden om zorgvuldig met de stukken om te springen. De diplomatie was goeddeels een papieren bedrijf, waarin een goede bedrijfsvoering ondenkbaar was zonder een goede administratie.

Doordat gezanten een heel specifieke functie vervulden, leken hun archieven veel op elkaar. Ze waren samengesteld uit dezelfde typen stukken: rapporten en verbalen, *depêches*, brieven, extract- en kopieresoluties, diplomatieke akten, *nouvelles*, *memories* en *nota's*. Maar er waren ook grote verschillen. Het belangrijkste verschil, dat hierboven bij de behandeling van het verbaal al even werd aangestipt, was het verschil tussen archieven van gezanten met een bijzondere opdracht en archieven van vaste gezanten, een verschil dat direct met een verschil in het takenpakket samenhangt.

H.2. ARCHIEVEN VAN ORDINARIS EN EXTRAORDINARIS GEZANTEN

Gezanten met een bijzondere opdracht hadden een takenpakket waarin de nadruk lag op hun rol van vertegenwoordiger. Ze moesten namens hun lastgevers ceremoniële handelingen of rechtshandelingen verrichten. Hun archieven waren de schriftelijke neerslag van het ceremonieel en van het onderhandelings- en besluitvormingsproces. Ze werden in de eerste plaats gevormd en bewaard omdat de gezanten zich na hun terugkomst in Den Haag moesten verantwoorden door het indienen van hun rapport of verbaal en de daarbij behorende bewijsstukken. De bedrijfsvoering was niet heel ingewikkeld en speelde als motief in de archiefvorming een ondergeschikte rol.

In het takenpakket van residerende gezanten met een algemene opdracht lag het accent meer op de inlichtingentaak en de belangenbehartiging dan op het verrichten van rechtshandelingen. Hun archieven waren in de eerste plaats hun eigen papieren geheugen, gericht op een efficiënte bedrijfsvoering. Natuurlijk hadden hun archieven ook een verantwoordings- en bewijsfunctie. Maar zoals hun concrete taken veeleer in resoluties dan in hun instructie waren vastgelegd, zo realiseerde de verantwoordingsfunctie zich niet in de eerste plaats in het verbaal, maar in de dépêches met hun bijlagen.

H.3. DEPOTS VAN GEZANTENARCHIEVEN

Het belang van de gezantenarchieven werd ook door de lastgevers onderkend. De gezanten moesten na hun terugkeer in Den Haag niet alleen hun verbaal inleveren, maar ook alle stukken die hen vanuit de griffie waren meegegeven of toegezonden met een inventaris ter griffie laten seponeren.⁷² De Staten-Generaal wilden het optreden van hun gezanten kunnen controleren, kunnen blijven beschikken over retroacta en voorkomen, dat de archieven in handen zouden vallen van onbevoegden.

De overbrenging naar Den Haag van archieven van ordinaris gezanten die door andere ordinaris gezanten werden opgevolgd, diende echter geen enkel belang en werd door de Staten-Generaal in de praktijk ook niet geëist. In de zeventiende eeuw kregen enkele ordinaris gezanten al instructies die overdracht aan de opvolger als mogelijkheid open lieten of zelfs voorschreven.⁷³ In de achttiende eeuw kwam het steeds vaker voor, dat een zaakgelastigde ad interim met toestemming van de Staten-Generaal het archief van een vertrokken of overleden gezant overdroeg aan diens opvolger, die daardoor over de nodige retroacta kon beschikken. Zo ontstonden er in verscheidene landen waar de Staten-Generaal een vaste vertegenwoordiging hadden, depots van archieven van opeenvolgende gezanten. Na de Bataafse omwenteling, die ook op het gebied van de archiefzorg andere opvattingen ingang deed vinden, werden de gezanten zelfs verplicht standplaatsarchieven te vormen en up to date te houden.⁷⁴ Het werd toen ook gebruikelijk van de archieven van legaties te spreken.

Het ontstaan van depots van archieven ging op verschillende standplaatsen gepaard met andere veranderingen in de archiefvorming. Verbaalvorming was niet langer op de eindrapportage in Den Haag gericht, maar op de verantwoording en de bedrijfsvoering ter standplaats. Het

72 Ress. SG 16 dec. 1656 en 1 juli 1671, die ook voorschreven, dat de desbetreffende bepalingen in de instructies van de gezanten zouden worden opgenomen. Zie bijvoorbeeld de instructies van de gezanten naar Portugal (Wolfssen 1674), Rusland (extraordinaris ambassadeur Klenck 1675), Groot-Brittannië (Van Citters 1680), Frankrijk (Van Wassenaer Starrenburg 1680), Van Haren (extraordinaris naar Zweden 1684), Spanje (Battier 1686).

73 Van Gogh en Van Reede van Renswoude, uitgezonden in 1664 naar respectievelijk Groot-Brittannië en Spanje, mochten kiezen tussen seponering ter griffie of overdracht aan hun successoren; Boreel, die in 1650 naar Frankrijk vertrok, werd tot overdracht aan zijn opvolger verplicht.

74 De gezant moest van zijn voorganger de officiële documenten en de andere papieren relatief tot de missie, evenals het cijfer, overnemen; als hij zijn missie beëindigde, moest hij ten behoeve van zijn opvolger de archieven van de legatie in goede orde achterlaten, geordend tot aan de dag van zijn vertrek en behoorlijk geïnventariseerd. Instructie voor Reinhold, 25 aug. 1809, bij: Vreede, Bataafsche Rep., dl. 2, II, bijl. XXIX, p. 114.

minuutverbaal, eens de schriftelijke pendant of de feitelijke vervanging van het mondelinge rapport van de gezant aan de Staten-Generaal, werd zelf verbaal en kreeg de vorm van een doorlopende serie van minuten of afschriften van uitgaande depêches. Dit verbaal in de nieuwe betekenis, nu bijna een equivalent van protocollen, journalen of brievenboeken, werd ter standplaats de ruggengraat van het aldaar beheerde gezantschapsarchief.⁷⁵

H.4. ARCHIEVEN VAN LEGATIES

Een verdergaande verandering in de archiefvorming was het grotendeels wegvallen van de caesuren tussen de archieven van opeenvolgende ordinariis gezanten.⁷⁶ Deze verandering trad het eerst op in dat gedeelte van het archief dat bestond uit de dossiers die op belangen van particulieren betrekking hadden en dus op zaken die grotendeels door de secretaris werden afgedaan. Hier lag een onderverdeling naar gezant het minst voor de hand.

Toen de aanstelling van de gezant en de exhibitie van zijn verbaal niet langer het noodzakelijke begin- en eindpunt meer waren van de archiefvorming, hoefde het aantreden van een nieuwe gezant ook niet meer een breuk te veroorzaken in de series van algemene correspondentie en de serie resoluties: de minuten van diens uitgaande depêches en ingekomen resoluties konden eenvoudig aan de lopende series worden toegevoegd. Dat gebeurde des te gemakkelijker, wanneer een zoon zijn vader opvolgde na hem een tijdlang te hebben geassisteerd. De kopieboeken van Marinus en zijn zoon Jacob Jan Gallieris, opeenvolgende gezanten in Regensburg, bijvoorbeeld vormen ononderbroken series.

Het waren echter niet zozeer de gezanten als wel de gezantschapssecretarissen die voor een ononderbroken archiefvorming verantwoordelijk waren. Juist bij vaste gezantschappen met voldoende continuïteit en schaalgrootte waar de archiefzorg geheel aan de gezantschapssecretaris was opgedragen, ontstonden in de achttiende eeuw archieven die het karakter hadden van doorlopende secretariaatsarchieven.

Het oudste secretariaatsarchief is het al eerder genoemde archief van Travest, Van Assendelft en Van Kinschot, die elkaar in de periode 1728-1749 opvolgden als vertegenwoordigers in Brussel. Het werd gevormd door Travest, die onder Van Assendelft en Van Kinschot gezantschapssecretaris was. Ook de archieven van hun opvolgers, Van Haren en Geelvinck zijn, met de vroegste stukken van Hop, als één geheel geordend en wel door gezantschapssecretaris Ernst.

Gebruikelijk wordt de vorming van secretariaatsarchieven pas kort voor en in de Bataafse tijd. In Denemarken is in ieder geval in de periode 1782-1807, waarin Bangeman Huygens als gezantschapssecretaris en als gezant optrad, sprake geweest van een secretariaatsarchief. Van na 1795 dateren de secretariaatsarchieven in Zweden, gevormd door gezantschapssecretaris en zaakgelastigde Loofs, en Pruisen, gevormd door gezantschapssecretaris en zaakgelastigde Bourdeaux.

De vorming van een secretariaatsarchief was een verbetering in de administratieve organisatie en een stap in de verdere ontwikkeling van de diplomatieke dienst. In breder verband maakte het verschijnsel deel uit van de bureaucratisering van het overheidsapparaat die al onder de laatste stadhouders manifest werd en in de Bataafs-Franse tijd nieuwe vormen vond. Dit proces ging gepaard met een veranderende taakopvatting bij overheidsdienaren en dus ook bij gezanten. Hoewel de individuele gezanten, die immers persoonlijk waren gemachtigd, een sterk stempel op de archiefvorming zouden blijven drukken, duiden zij in het laatste kwart van de eeuw de gezantschapspapieren tegenover hun lastgevers niet meer aan met het archief van mijn

75 Verbaal betekent schriftelijk (als tegendeel van mondeling), maar ook met woorden (in plaats van met daden). In de zestiende en zeventiende eeuw ligt de nadruk op de eerste betekenis, in de achttiende eeuw op de tweede.

76 Al eerder bij buitengewone gezanten wier commissies elkaar geheel of gedeeltelijk overlaptten, bijvoorbeeld het archief van Van Deurse, De Larrey en Van Marselis, buitengewone gezanten in Frankrijk 1747-1755.

commissie, maar met het archief van den staat, van Uwe Hoog Mogenden of van uw legatie, waarmee zij tot uitdrukking brachten, dat zij de openbare functie die zij bekleedden niet meer beschouwden als hun persoonlijke domein of als hun bureaucratische leen.⁷⁷

J. ARCHIEFORDENING

J.1. OVEREENKOMSTEN TUSSEN GEZANTENARCHIEVEN

De Nederlandse gezanten mogen dan heel uiteenlopende opdrachten hebben gehad en heel verschillende werkzaamheden hebben verricht, twee belangrijke eigenaardigheden hadden ze toch gemeen: ze waren gezanten en ze waren opgevoed in de administratieve routines van het collegiale bestuur.

Ondanks alle verschillen hadden archieven van gezanten ook, zoals hierboven al werd aangegeven, gemeenschappelijke eigenaardigheden, zowel in samenstelling als in ordening. Ze bevatten dezelfde typen stukken: rapporten en verbalen, dépêches, brieven, extract- en kopieresoluties, diplomatieke akten, nouvelles, memories en nota's. De ordening die erin was aangebracht gaf blijk van een voorkeur voor serievorming: de series dépêches, brieven en akten vormden de ruggengraat. Er werden ook wel dossiers gevormd, maar dat waren werkdossiers, die na gedane zaken hun waarde verloren. Pas tegen het einde van de achttiende eeuw kregen de dossiers bij de vaste vertegenwoordigingen een retroactum-functie en kwamen ze dus voor langduriger bewaring in aanmerking.

In de meeste gezantenarchieven kunnen vijf categorieën archiefstukken worden onderscheiden: stukken van algemene aard (conceptrapporten en -verbalen en series algemene correspondentie), stukken betreffende de gezant en het gezantschap, stukken betreffende publieke zaken, inclusief de bijbehorende documentatie, stukken betreffende particuliere zaken en stukken betreffende privé-aangelegenheden van de gezant.

J.2. SERIES VAN ALGEMENE AARD: RESOLUTIES, CORRESPONDENTIE EN DOCUMENTATIE

Behalve de verbalen werden de correspondentie, de resoluties en de documentatie merendeels seriegewijs geordend.

De dépêches, extractresoluties en diplomatieke memories waaruit de verbalen werden samengesteld, vormden de kern van het gezantschapsarchief.

De minuten van de ordinaris en secrete dépêches werden meestal met de bijlagen zorgvuldig in twee afzonderlijke series bewaard, waarbij de minuten van de dépêches aan de raadpensionaris en de prins met die aan de Staten-Generaal tot één serie werden gebracht. Omdat de gezant deze drie lastgevers in de meeste gevallen van dezelfde informatie voorzag, treffen we in deze serie veel minuten aan die van twee of drie verschillende adressen zijn voorzien.

Van de ingekomen extractresoluties van de Staten-Generaal en de bijbehorende bijlagen werden, meestal nadat zij van de formele geleidebrieven waren ontdaan, twee series gevormd: een serie ordinaris en een serie secrete extractresoluties.

Memories en nota's aan vorst, hofhouding, regering en ambtenaren vormden in de gezantenarchieven meestal één serie, voorzover ze niet bij de minuten van de dépêches of bij de dossiers waren gevoegd.

Behalve de dépêches, de extractresoluties en de memories werden ook de ingekomen documentatie en de overige ambtelijke correspondentie, mits van voldoende omvang, in series bewaard. Tot die documentatie behoorden onder meer de door de griffie toegezonden afschriften van resoluties, exhibita en nouvelles, de gedrukte resoluties en nouvelles en de nouvelles en decreten uit andere bron. Tot de overige correspondentie behoorde ook de briefwisseling met de griffier. Het ging hierbij uitsluitend om de particuliere briefwisseling: de aan de griffier geadresseerde dépêches waren immers formeel niet voor hem, maar voor de Staten-Generaal bestemd.

De stukken die hierboven zijn genoemd werden ook wel eens buiten de series bewaard. Bijlagen bij (of retroacta van) minuutdépêches, ingekomen resoluties en exhibita en memories over bijzondere onderwerpen werden soms in de dossiers opgeborgen. Dit gebeurde veelvuldiger naarmate archiefvorming minder op verbaalvorming en meer op de administratieve ondersteuning van het gezantschap zelf was gericht en dus met name bij vaste vertegenwoordigingen. Brieven van voorschrijven en andere extractresoluties en memories die belangen van particulieren betroffen dienden dan vaak als startpunt van een dossier. Memories en nota's aan het hof en andere correspondentie over de zaak completeerden het geheel.

J.3. STUKKEN BETREFFENDE GEZANT EN GEZANTSCHAP

Archieven van gezanten bevatten dikwijls ook stukken betreffende de gezant zelf en zijn gezantschap: akten en retroacta betreffende zijn aanstelling, zijn taken en zijn bevoegdheden, stukken betreffende het ceremonieel, stukken betreffende huishoudelijke zaken en stukken betreffende post- en archiefzaken.

Gezanten bewaarden met zorg alle akten en retroacta die betrekking hadden op hun aanstelling, hun taken en bevoegdheden en hun legitimering en accreditering: extract- en kopieresoluties van de Staten-Generaal, instructies en volmachten, paspoorten, akten ad omnes populos, akten van indemniteit en afschriften van geloofsbrieven, brieven van rappel en recreditieven. Het waren persoonsgebonden stukken die door de gezanten in hun verbaal of in hun persoonlijk archief werden opgenomen. In de ambtsarchieven van gezanten treft men ze mondjesmaat en dan nog meestal in afschrift aan. Originele onderhandelingsvolmachten komen in ambtsarchieven in het geheel niet voor. Treft men ze aan, dan weet men zeker dat men te doen heeft met het persoonlijk archief van een buitengewoon gezant.

Retroacta en andere stukken betreffende het ceremonieel treft men vooral aan in de ambtsarchieven van buitengewone gezanten en dan met name in de archieven die dateren uit de tweede helft van de zeventiende eeuw. De retroacta werden door de griffier aan deze gezanten meegegeven of toegestuurd; zelf verzamelde de gezant de stukken die betrekking hadden op het ceremonieel rond zijn eigen persoon en vooral rond zijn officiële intrede. Tot de laatste categorie behoren de correspondentie met de introducteur, de notities over de stoet en de tekst van de harange, de plechtige toespraak tot de vorst.

Veel gezantenarchieven bevatten stukken die betrekking hebben op de huishoudelijke zaken van het gezantschap. Centraal staan hier de stukken betreffende de ambtsuitgaven van de gezant: de concepten van zijn halfjaarlijkse declaraties met de bijbehorende kwitanties en andere kasstukken en de stukken die daarmee in verband staan zoals correspondentie met de klerkdirecteur en de Generaliteitsrekenkamer en resoluties en reglementen van de Staten-Generaal en de Generaliteitsrekenkamer. Daarnaast treft men stukken aan betreffende het ambassadegebouw, de kapel, de inrichting en het personeel.

Tot de categorie gezant en gezantschap kan men tenslotte ook de stukken rekenen die betrekking hebben op post- en archiefzaken. Verscheidene gezantenarchieven bevatten notities over de ontvangst en verzending van brieven, archiefinventarissen en cijfers. Doordat die cijfers in het verleden met enige willekeur zijn behandeld, is overigens in de meeste gevallen niet meer met zekerheid vast te stellen, in welk archief ze nu eigenlijk thuis horen.

J.4. STUKKEN BETREFFENDE PUBLIEKE ZAKEN

De publieke zaken kunnen worden onderscheiden in zaken waarin de gezant optreedt als vertegenwoordiger van zijn vorst en zaken waarin hij optreedt als informant. De schriftelijke neerslag van de representatieve handelingen van de gezant treft men in de eerste plaats aan in de series en pas in de tweede plaats (namelijk daar waar het gaat om de voorbereiding van de te verrichten rechtshandelingen) in de dossiers. Belangrijke categorieën publieke zaken zijn onderhandelingen (negotiaties), handelsaangelegenheden (commercie) en godsdienstzaken (sacra).

De schriftelijke neerslag van de inlichtingentaak van de gezant vindt men uiteraard in de eerste plaats in de reguliere correspondentie terug. Daarnaast vormde de gezant onderwerpdossiers, die dan vooral betrekking hadden op "notabilia" in de betrekkingen tussen zijn soevereinen en de vreemde vorst, de betrekkingen tussen de vreemde vorst en andere vorsten en de internationale politieke en commerciële situatie in het algemeen.

J.5. STUKKEN BETREFFENDE PARTICULIERE ZAKEN

Het aantal dossiers in een gezantenarchief dat betrekking heeft op particuliere zaken ("rapsodia") is sterk afhankelijk van de opdracht van de gezant: gezanten met een algemene opdracht hadden meer bemoeienis met belangen van particulieren dan gezanten met een bijzondere opdracht. Vast staat wel dat het aantal gevormde dossiers een veelvoud is van het aantal dat bewaard is gebleven. De gezanten zelf, hun committenten en de negentiende-eeuwse archivariissen vonden de dossiers van betrekkelijk weinig waarde, zodat er veel zijn vernietigd. Een voorbeeld daarvan is het Russische legatiearchief, waaruit rond de tweede helft van de negentiende eeuw zo'n 140 dossiers over particuliere zaken zijn verdwenen.⁷⁸ Tamelijk ongerept lijkt daarentegen het daarom ook zeer waardevolle archief van de gezant in Frankrijk Lestevenon.

De vorming van een dossier begon met de ontvangst door de gezant van een brief van voorschrijven van de Staten-Generaal met het bijbehorende rekest van de belanghebbende of van de eerste brief van de belanghebbende zelf. Meestal werden deze stukken aangevuld met andere correspondentie van de gezant met de belanghebbende burger en met correspondentie met de betrokken rechts- en staatsinstellingen van de Republiek en van het gastland. Maar het kwam ook wel voor, dat brieven van voorschrijven en correspondentie met rechts- en staatsinstellingen onder de algemene series werden gebracht en dat de dossiers de resterende stukken bevatten. Dit is echter een gewoonte die langzaam verdween, het eerst bij de vaste vertegenwoordigingen.

Dossiers over particuliere zaken hebben meestal betrekking op geschillen tussen onderdanen van de staat enerzijds en de vreemde staat of diens onderdanen anderzijds, maar ook wel op eenvoudige rekestprocedures. Zij werden grotendeels door de gezantschapssecretaris afgehandeld; hij was meestal ook de eigenlijke vormer van dit deel van het archief.

J.6. STUKKEN BETREFFENDE PRIVÉ-AANGELEGENHEDEN VAN DE GEZANT

De stukken over de privé-aangelegenheden van de gezant moeten worden onderscheiden van de stukken betreffende gezant en gezantschap, die in paragraaf 3 zijn behandeld. De laatste hebben met de taakuitvoering te maken en horen dus in het ambtsarchief thuis. De eerste hebben daarentegen een privé-karakter en zijn het meest op hun plaats in het persoonlijk archief van de gezant. Niettemin zijn er nogal wat privé-stukken in ambtsarchieven bewaard gebleven.

Onder de privé-stukken bevinden zich losse brieven van familieleden, vrienden en kennissen of verspreide stukken over zakelijke belangen en eerder of tegelijkertijd beklede ambten. Soms ook gaat het om complete documentaire verzamelingen, zoals bij de persoonlijke archieven van de gezanten Van Citters (verbalen) en Van Kinckel (scheepsjournalen) en het ambtsarchief van Lestevenon, dat behalve een uitgebreide collectie handschriften over de politieke en economische situatie in Frankrijk oorspronkelijk ook de collectie Dumont-Pigalle bevatte.

J.7. EIGENAARDIGHEDEN VAN DE BATAAFSE TIJD

De archieven van de gezanten uit de Bataafse tijd lijken sterk op de oudere gezantschapsarchieven. Maar ze vertonen ook al een aantal eigenaardigheden die goed passen bij de verambtelijkte diplomatieke dienst van een constitutionele eenheidsstaat.

Verbalen ontbreken nagenoeg. De correspondentie met de staat is veel overzichtelijker geworden. Het aantal correspondenten is door de staatsvormingen drastisch verminderd, waardoor de correspondentie met Buitenlandse Zaken niet alleen de kern, maar ook het leeuwendeel van het archief uitmaakt. De ingekomen missiven, die nu dikwijls meer zijn dan simpele geleidebrieven bij de bijgevoegde resoluties of decreten, zijn gesplitst in ordinaris en secreet en per categorie per jaar doorlopend genummerd. Voor de uitgaande dépêches geldt hetzelfde.

Naast de series correspondentie met Buitenlandse Zaken, bevatten de archieven meestal niet veel meer bestanden dan series diplomatieke memories en dossiers over de voor de hand liggende onderwerpen.

Stukken over privé-aangelegenheden treft men in deze archieven nauwelijks meer aan.

J.8. LATERE ORDENING

De huidige ordening van de gezantenarchieven komt niet altijd met de oorspronkelijke overeen. Uit alle gezantenarchieven zijn meer of minder stukken verdwenen of vernietigd; geen is er aan latere herordeningen ontsnapt. De huidige ordening is niet alleen het resultaat van de inspanning van de archiefvormer zelf, maar ook van de lotgevallen van het archief na afsluiting van de archiefvorming. Over deze lotgevallen nu handelt het volgende hoofdstuk.

K. LOTGEVALLEN VAN DE GEZANTSCHAPSARCHIEVEN TOT HUN OVERDRACHT AAN HET RIJKSARCHIEF

K.1. DE SEPONERING VAN GEZANTENARCHIEVEN TER GRIFFIE

Een gezant was niet alleen verplicht een verbaal over te leveren, maar ook de "stukken die hem uit de griffie van HHM (...) medegegeven of toegezonden zouden worden te zijner wedercomste nevens zijn verbaal te restitueren en ook onder inventaris over te leveren alle zoodanige origineele en andere stukken als hij gedurende deze ambassade soude mogen become, om ter griffie geseponeerd te worden".⁷⁹

79 Res. SG 1 juli 1671. Zie ook noot 72.

In de zeventiende eeuw hebben verscheidene gezanten dit inderdaad gedaan: in de Secrete Kas van de Staten-Generaal treffen we de dossiers aan van hun negotiaties. Buiten de Secrete Kas zijn ook enkele bestanden van grotere omvang bewaard gebleven. Het gaat om gezantschapspapieren en zelfs een paar complete gezantenarchieven die vermoedelijk alle na 1700 ter griffie werden geseponneerd.

De oudste van deze gezantschapsarchieven zijn de archieven van drie gezanten van de anti-Franse diplomatie van stadhouder-koning Willem III: Van Heemskerck (1690-1701), Van Schonenberg (1687-1717) en Van der Meer (1690-1713). Deze gezanten zijn representatief voor de periode in de Nederlandse diplomatie waarin het diplomatenkorps werd geprofessionaliseerd en waarin een begin werd gemaakt met de overgang van buitengewone naar vaste gezantschappen. Het waren tegelijkertijd beroepsdiplomaten en buitengewone gezanten, die verschillende diplomatieke missies na elkaar vervulden, die overleden voordat zij hun verballen konden formeren en overleveren en die geen opvolgers hadden die hun archief konden overnemen. Hun archieven werden na hun dood door de Staten-Generaal gevorderd of uit eigen beweging door hun nabestaanden ter griffie geseponneerd.⁸⁰

Jaren later werden nog eens drie archieven van gezanten naar Den Haag gestuurd. Op 25 november 1743 stuurde Charles Rumpf, gezant van de Staten-Generaal bij de koning van Polen, vlak voor zijn vertrek naar zijn nieuwe standplaats Stockholm, een koffer met papieren van wijlen Louis Ancillon, in leven gezantschapssecretaris (1705-1716) en zaakgelastigde (1716-1721) in Berlijn, naar Den Haag. Hij had die koffer kort tevoren van de nabestaanden ontvangen.⁸¹

Een paar weken later stuurde dezelfde gezant bovendien de bouwstoffen op van zijn eigen verbaal van zijn gezantschappen naar Pruisen (1723-1743) en Polen (1725-1743). Hij wilde er ooit nog eens zijn verbaal mee formeren, maar kon dit voornemen niet ten uitvoer brengen. De stukken bleven ongebruikt liggen op de griffie van de Staten-Generaal.⁸²

In 1770 overleed in Frankfurt Otto Bosch, in leven gezantschapssecretaris in Frankfurt (1739-1770), en voordien (1725-1737) secretaris van de Nederlandse gezanten in Parijs, Mainz, Berlijn en Dresden. Toen zijn zoon D. Bosch had begrepen dat noch hij noch iemand anders voor de opvolging in aanmerking kwam, stuurde hij de griffier één koffer en twee kisten met de gezantschapspapieren toe. Met uitzondering van wat gedrukte nouvelles is ook van dit archief niets teruggevonden.⁸³

De koffer met gezantschapspapieren die de voormalige gezant in Brussel, Van Kinschot, in 1752 vanuit Rotterdam naar de griffie stuurde, was eigenlijk niet voor seponering bestemd, maar voor doorzending naar de opvolger van Van Kinschot in Brussel. Deze opvolger, Van Haren, had namelijk over het ontbreken van retroacta geklaagd en om de stukken van zijn voorgangers gevraagd. Griffier Hendrik Fagel zorgde er toen voor, dat Van Kinschot de koffer, die zijn eigen

- 80 Er zijn meer gezanten geweest uit deze periode van wie het archief ter griffie werd geseponneerd. Het archief van Van Haersolte, onder meer gezant naar Polen in de jaren 1701-1706 en 1710-1716, werd in 1716 kort na zijn overlijden, door de Staten-Generaal gevorderd en door secretaris De Brais overgeleverd (ress. SG 11 feb. en 10 juni 1716). Van deze stukken ontbreekt verder elk spoor. Wel zijn stukken bewaard van Gerard Hamel Bruyninx, de eerste Nederlandse gezant in Wenen, die in 1691, kort na zijn terugkeer uit Wenen, in Den Haag overleed. Waarschijnlijk zijn ze in 1695 door collega Van Heemskerck of kort na 1701 door diens nabestaanden ter griffie geseponneerd.
- 81 C. Rumpf aan de griffier, 25 nov. rec. 16 dec. 1743, archief SG, inv. nr. 11365, fo. 1521 vo. In de koffer bevonden zich het originele verbaal van Van Wassenaer van Obdam, gezant in Berlijn in 1700, een pak met het eigenlijke archief van Ancillon en drieëntwintig pakken met kopieresoluties, nouvelles en andere documentatie. Blijkens de inventarissen van Van Goor en Nieuwenhuis (archief Fagel, inv. nr. 605) werden deze papieren in 1765 en 1793 nog aangetroffen aan de bovengalerij bezijden de Franse kerk "in ongeopende pakken onder in de kas, waar in de oude bibliotheek geplaatst is". Sindsdien ontbreekt elk spoor.
- 82 Zie T.H.P.M. Thomassen, "Archieven van Nederlandse gezanten in Zweden, Pruisen, Polen en Saksen". Zie toegang 1.02.07.
- 83 Res. SG 10 juli 1770. Zie inventaris in deze bundel.

gezantschapspapieren bevatte en die van zijn ambtsvoorgangers in Brussel Travest en Van Assendelft (1729-1749) vanuit zijn woonplaats Rotterdam naar Den Haag opstuurde. Hij verzuumde vervolgens, om onopgehelderde redenen, ze naar Van Haren door te zenden.⁸⁴

Gezanten die van hun archief af wilden droegen het niet altijd over aan de Staten-Generaal. Gezantschapssecretaris Horst (Pruisen) nam in 1748 het archief van gezant Van Reede van Ginckel en zijn secretarissen over de periode 1730-1748, dat onder meer het minuutverbaal van Van Ginckel bevatte, mee naar Den Haag. Ze kwamen terecht in de archieven van de Stadhoudelijke Secretarie, waar ze zich nu nog bevinden.⁸⁵

K.2. GEZANTSCHAPSPAPIEREN DIE NIET WERDEN INGELEVERD OF ACHTERGELATEN

Veel gezantschapspapieren kwamen dus terecht op de griffie van de Staten-Generaal of bleven achter op de standplaats. Maar niet allemaal. Voor een deel ook werden ze door de gezanten meegenomen naar huis. We treffen ze nu nog aan in familiearchieven en particuliere verzamelingen.⁸⁶ In het verleden heeft men wel de conclusie getrokken dat gezanten de voorschriften van de Staten-Generaal zouden hebben ontdoken en stukken zouden hebben achtergehouden die zij hadden moeten overdragen. Vanuit die anachronistische kijk op het ambtelijke functioneren hebben archivariissen een eeuw lang privé-papieren van gezanten in ambtelijke archieven opgenomen. Als men de gezanten echter probeert te meten met de normen van hun eigen tijd, dan lijkt het met hun slechtheid op dit punt nogal mee te vallen.

De lastgevers en opvolgers van de gezant waren lang niet in alle gezantschapspapieren geïnteresseerd. De Staten-Generaal verlangde alleen de overdracht van die gezantschapspapieren die konden dienen als verantwoording en bewijs of als retroacta. Ter standplaats had men juist alleen behoefte aan de stukken die een goede bedrijfsvoering dienden en waarin de Staten-Generaal weer nauwelijks geïnteresseerd was: de dépêches, de retroacta en de dossiers van lopende zaken. Stukken die noch voor de lastgevers, noch voor de opvolgers van belang waren, werden vernietigd (bijv. afgelegde en gesloten dossiers over belangen van burgers) of kwamen in het persoonlijk archief van de gezant terecht.

Gezantschapspapieren die in ieder geval in het persoonlijk archief van de gezant terecht kwamen waren stukken betreffende de privé-huishouding van de gezant, diens privé-correspondentie en de voor hemzelf bestemde oorkonden. De laatste categorie bestond voornamelijk uit de akten die de status en de bevoegdheden van de gezant bewezen, zoals akten van aanstelling, paspoorten, akten van indemniteit, geloofsbrieven en volmachten. Daarnaast treft men in particuliere archieven van gezanten (zoals Schaep en Van Citters) retroactaverzamelingen aan en andere door de gezanten verzamelde documentatie.

In particuliere archieven van gezanten vindt men ook wel kladden, minuten en andere voorstukken. Tot deze categorie gezantschapspapieren behoort ook het minuutverbaal. Over het belang van het minuutverbaal en zijn relatie tot het geëxhibeerde verbaal is hierboven al het een en ander gezegd.

84 Zie hierna: J.C.M. Pennings, "Archieven van Nederlandse vertegenwoordigers in de Oostenrijkse Nederlanden", zie Toegang 1.02.17. Voorts: Van Haren aan Fagel, 8 feb. 1751, Archief Fagel supplement, inv. nr. 37. De inventaris van de door Van Kinschot toegezonden stukken in lias Brussel 1751, Van Kinschot aan de Staten-Generaal, 4 rec. 7 augustus 1751, archief Staten-Generaal, inv. nr. 7435. De stukken worden vervolgens vermeld in de inventarissen van de archieven van de Staten-Generaal van Van Goor, 1765, en Nieuwenhuisen, 1793 (Archief Fagel, inv. nr. 605).

85 Buitenlandse Zaken droeg deze "portefeuille medegedeelde stukken aan Van Reede van Ginckel" met andere bestanddelen van de archieven van de Stadhoudelijke Secretarie op 20 juni 1854 over aan het Rijksarchief, waar ze nog even als onderdelen van de gelijktijdig overgedragen legatiearchieven werden beschouwd.

86 Voorzover bewaard op het Algemeen Rijksarchief worden deze archieven en verzamelingen vermeld in de Zoekwijzer die bij deze algemene inleiding is opgenomen.

Welke stukken wel en welke niet werden overgedragen was meestal afhankelijk van de aard van het gezantschap, de aard van de stukken en de beroepshouding van de gezant. Soms speelde ook het toeval een rol en verzeilden de publieke stukken tussen de particuliere of omgekeerd. En een enkele maal kwam het voor, dat gezantschapsarchieven die zich wel degelijk voor overdracht aan lastgevers of opvolgers leenden, in particulier bezit bleven doordat de gezant voor zo'n overdracht niet de gelegenheid of de bereidheid had.

K.3. GEZANTSCHAPSPAPIEREN DIE IN 1795 AAN DE STAAT WERDEN ONTTROKKEN

Het kwam maar weinig voor dat gezanten hun archieven welbewust achterhielden, maar als ze dat deden, dan hadden ze daarvoor politieke motieven. Zo hielden de prinsgezinde gezanten Van der Borch in Zweden, Van Nagell in Engeland, Hartsinck in Hamburg en Hendrik Hop in de Oostenrijkse Nederlanden hun archieven onder zich, omdat zij ze niet wensten over te dragen aan een regime dat zij als onwettig beschouwden.

De omwenteling van 1795 had bij de meeste Nederlandse legaties weinig invloed op de archiefvorming. Maar er waren uitzonderingen. Doordat de betrekkingen met Engeland werden verbroken, kwam aan de archiefvorming in Londen een einde. Van Nagell, de laatste gezant, nam, zoals ook zijn meeste voorgangers hadden gedaan, zijn gezantschapsarchief mee naar huis. Verbaasd over het ontbreken van een legatiearchief liet rijksarchivaris Bakhuizen van den Brink in de jaren vijftig van de negentiende eeuw nog naspeuringen doen, die uiteraard geen resultaat opleverden.

Het archief van de legatie in Hamburg ging verloren. De ontslagen commissaris Hartsinck wilde het niet aan zijn Bataafse opvolger overdragen en gaf het aan de Engelse gezant. Sindsdien bleef het spoorloos, ondanks pogingen die Reinhold in 1810 in het werk stelde om het van de Engelsen terug te krijgen.

Van het Zweedse legatiearchief, eens een van de rijkste van zijn tijd, bleef ook niet veel over. Gezant Van der Borch hield bij zijn ontslag in 1795 het grootste deel voor zijn opvolger verborgen. Ook hier bleven latere naspeuringen zonder resultaat.⁸⁷

K.4. OVERDRACHTEN AAN DE FRANSEN EN AAN BUITENLANDSE ZAKEN, 1810-1857

Koning Lodewijk onderkende het belang van een goed archiefbeheer voor de Nederlandse diplomatie. Hij liet de gezanten in 1810 opdracht geven, van de archieven van de legaties en consulaten van 1795 af aan behoorlijke, doch zo kort mogelijke inventarissen te maken en aan hem op te sturen, om daardoor in staat gesteld te worden niet alleen om daaruit de stukken op te kunnen vragen die in de archieven van het ministerie ontbraken, maar ook om vanuit Den Haag ontbrekende stukken, voorzover noodzakelijk, naar de legaties te kunnen sturen.⁸⁸

Maar in 1810 keerde het tij. Het Koninkrijk Holland werd bij het Franse keizerrijk ingelijfd. De Nederlandse gezanten moesten hun archieven na het opmaken van een inventaris overdragen aan hun Franse collega's.⁸⁹ De Fransen reclameerden bovendien archieven bij degenen die deze al eerder, na het vertrek van de laatste Nederlandse gezant, in bewaring hadden gekregen.

87 Van Rhemen aan Buitenlandse Zaken, 27 juni 1806, ARA, Tweede Afdeling, archief Buitenlandse Zaken 1796-1810, inv. nr. 315, verbaal 12 juli; inleiding op de in 1816 opgemaakte inventaris, ARA, Tweede Afdeling, Leg. archief Zweden en Noorwegen v.a. 1814, inv. nr. 36.

88 Brief Roël aan Reinhold, 19 zomermaand 1810, bij: Vreede, Bataafsche Rep., dl. 2 II, bijl. XXX, p. 115.

89 Bewaard gebleven zijn de inventarissen van de legaties bij de Duitse Keizer, Kassel, de Opper- en Nederrijnse en Westfaalse Kreitsen (Van Kinckel), Württemberg, de Nedersaksische Kreits en de Hanzesteden, Spanje, Pruisen (alle uit 1810 en in archief Eerste Afdeling, DOC. 1), Kopenhagen (uit 1810; in ARA, Tweede Afdeling, Leg. archief Denemarken na 1813, inv. nr. 15a) en Constantinopel (uit 1811; in Leg. archief Turkije, inv. nr. 1356).

Enkele legatie- en consulaatsarchieven werden niet of slechts gedeeltelijk aan de Fransen overgedragen. Het archief van de legatie in Beieren kwam niet in Franse handen. De laatste gezant, Van Bylandt, had München in 1809 verlaten en geen archief achtergelaten.⁹⁰ Sindsdien is het spoorloos. Het consulaatsarchief van Smyrna werd evenmin aan de Fransen overgedragen. Consul De Hoche pied gaf aan zijn Franse ambtgenoot alleen het archief af van de kanselarij. In 1816 kreeg hij het weer terug.⁹¹

De archieven van de legaties in Rusland, de Nedersaksische Kreits en de Hanzesteden, de Oostenrijkse Nederlanden en Württemberg en waarschijnlijk ook die bij de Duitse Rijksdag en de Rijnse en Westfaalse Kreitsen en Keurvorsten werden na overdracht naar Parijs gestuurd.⁹² Ze werden in 1814 evenals het eigen archief van de legatie aldaar door de Nederlandse regering gereclameerd en overgebracht naar het ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag.

Niet alle legatiearchieven kwamen in Parijs terecht. De archieven van de legaties bij de Duitse Keizer, in Baden, in Zweden, Denemarken, Pruisen en Turkije bleven ter plaatse en werden na 1814 weer in handen gesteld van de nieuwe Nederlandse gezanten.⁹³ Het legatiearchief Pruisen werd op 1 april 1817 naar het ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag opgestuurd.⁹⁴ De archieven van de legaties bij de Duitse Keizer, in Baden en Zweden volgden, na inventarisatie, in de jaren '40 en '50 van de negentiende eeuw. De archieven van de legaties in Zweden, Denemarken en Turkije kwamen in 1857 naar Den Haag.

L. DE VERWERVING VAN DE ARCHIEVEN

L.1. GEZANTSCHAPSPAPIEREN VÓÓR 1853 OP HET RIJKSARCHIEF

Rond 1800 kreeg de eerste rijksarchivarius, Hendrik van Wijn, door de overdracht van de archieven van de Staten-Generaal en de Staten van Holland aan het Rijksarchief een groot aantal gezantschapspapieren in beheer. De archieven van de Staten-Generaal bevatten de geëxhibeerde verbalen van de Nederlandse gezanten in het buitenland en de ter griffie geseponeerde gezantschapspapieren van Hamel Bruynincx, Van Heemskerck, Van Schonenberg, Van der Meer, Van Kinschot, Rumpf en Bosch. De archieven van de Staten van Holland bevatten een serie bij de Staten ingeleverde (kopie)verbalen.

Onder de rijksarchivarissen Van Wijn en De Jonge verwierf het Rijksarchief bovendien door koop en schenking gezantschapspapieren uit particulier bezit, zoals het archief Bisdom en de collectie Carbasius.

L.2. OVERDRACHTEN AAN HET RIJKSARCHIEF VANAF 1854

In de tweede helft van de negentiende eeuw kwamen ook de zogenaamde legatiearchieven op het Rijksarchief terecht. In 1854 en 1857 droeg Buitenlandse Zaken op aandringen van rijksarchivaris Bakhuizen van den Brink de oudere gezantschapsarchieven die het vanuit de verschillende hoofdsteden naar Den Haag had laten overbrengen, aan het Rijksarchief over. Op 20 juni 1854 ontving Bakhuizen van den Brink de archieven van de legaties in Frankrijk, Rusland, de Nedersaksische Kreits en de Hanzesteden, de Oostenrijkse Nederlanden, Württemberg, de Duitse

90 L. Narbonne aan Buitenlandse Zaken 7 augustus 1810.

91 Voor de lijst van stukken zoals in 1810 aan de Franse kanselarij overgedragen, zie archief consulaat Smyrna, inv. nr. 715.

92 Na verzending van het legatiearchief uit Rusland werd ook daarvan in 1812 een inventaris opgemaakt. Ibid.

93 Het archief van de legatie in Stockholm werd door de Franse gezanten bij hun vertrek uit Stockholm in depot gegeven aan de Franse consul in Stockholm, Gummer. Gummer droeg het in 1814 over aan de Nederlandse gezant.

94 De Perponcher aan Buitenlandse Zaken, 1 april 1817, ARA, Tweede Afdeling, archief Buitenlandse Zaken v.a. 1814, inv. nr. 136, exh. 8 april 1817 nr. 1542.

Rijksdag en de Opper- en Nederrijnse en Westfaalse Kreitsen en Keurvorsten evenals die bij de Duitse Keizer, in Baden en in Zweden. Op 23 juli 1857 volgden de archieven van de legaties in Pruisen, Denemarken en het Turkse Rijk.

Met de in 1854 overgedragen archieven kwamen nog andere gezantschapspapieren op het Rijksarchief terecht: het verbaal van de verrichtingen van de graaf Van Welderen als gezant in Londen in de jaren 1762-1780, de "staatspapieren van den Hr. F.J. van Nieuwerkerk, chargé d'affaires in Madrid" en voordien consul in Larache en het archief van het gezantschap van baron Van Spaen van Voorstonden in Lissabon gedurende de jaren 1791-1794. De herkomst van het verbaal van Van Welderen en van de stukken van Van Nieuwerkerke is niet duidelijk; het archief van Van Spaen bevond zich onder de Weense legatiearchieven, waarin Van Spaen, die in de jaren 1802-1807 en 1814-1831 het gezantschap bij de keizer waarnam, ze had gedeponeerd. Later bleken de overgedragen legatiearchieven nog meer van dergelijke gedeponeerde gezantschapsarchieven te bevatten.⁹⁵

De archieven van de legaties in Madrid en in Kassel werden in de depots van Buitenlandse Zaken niet aangetroffen. Het Madridse archief had volgens de inventaris die bij de overdracht aan de Fransen in 1810 was opgemaakt de periode 1763-1810 moeten omvatten. "Tijdens de zending van de heer Meyners in het begin dezer eeuw" waren zij "nog zoo volledig (...) dat de beroemde Falck, destijds legatiesecretaris, daaruit eene geschiedenis van het Nederlandsche gezantschap zamenstelde." maar "bij het overnemen en ontpakken der kisten, bij het Departement van Buitenlandsche zaken voorhanden, werden zij niet gevonden, ofschoon er eene zeer onzekere overlevering bestond, dat zij herwaarts zouden verzonden zijn."⁹⁶

Ook de archieven van de legatie in Kassel (volgens de inventaris van 1810 bevat deze 8 nummers over de periode 1808-1810) werden in 1854 vruchteloos in het depot van Buitenlandse Zaken gezocht. De verzameling brieven van De Raedt van Bogelscamp, gezant in de jaren 1796-1803, die wel was overgedragen, kwam op die inventaris niet voor; de herkomst bleef ervan onbekend.

Andere legatiearchieven werden later overgedragen. Die van Portugal in juli 1875 en delen van die van Turkije nog in 1894 en 1927. De consulaatsarchieven werden vanaf het einde van de negentiende eeuw naar het Rijksarchief gestuurd. Eerst kwam het consulaatsarchief uit Smyrna (1893), daarna dat uit Tunis (1899) en tenslotte dat uit Tanger of Marokko (1906).⁹⁷

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

[Nog onbekend]

95 De inventarissen in archief Eerste Afdeling, DOC. 2. Onder de overgedragen archieven bevonden zich ook stukken die niet tot de legatiearchieven konden worden gerekend: de collectie Dumont-Pigalle in het Franse legatiearchief en de archieven van Huissen, De Lijmers en Zevenaar in het Pruisische. Overgedragen werden bovendien 49 pakketten met Luikse processtukken, het archief van de Staatssecretarie en stukken uit het archief van de Stadhoudelijke Secretarie. De inventaris vermeldt ook lijsten van goederen van Nederlandse onderdanen in Pruisen, waarvan de huidige verblijfplaats onbekend is.

96 Bakhuizen, verslag, pp. 79-80.

97 Vroa 1893, p. 37, 1899, p. 34 en 1906, p. 37.

Inhoud en structuur van het archief

INHOUD

M. INHOUD EN CONTEXT VAN DE GEZANTSCHAPSARCHIEVEN

De archieven van Nederlandse gezanten en consuls tot 1813 bevat de inventarissen van een aantal archieven van Nederlandse gezanten in het buitenland uit de zeventiende, de achttiende en het begin van de negentiende eeuw en vooral uit de periode 1750-1810. Het gaat om alle archieven (voorzover bewaard) die in de achttiende eeuw naar de griffie van de Staten-Generaal of in de negentiende eeuw naar het ministerie van Buitenlandse Zaken werden overgebracht en die zich nu in de depots van het Algemeen Rijksarchief bevinden.

De archieven van Nederlandse gezanten en consuls tot 1813 bestaat uit twee delen. Deze bevatten de inventarissen van de archieven van de overgedragen archieven van gezanten en consuls in respectievelijk de Christelijke wereld en het Osmaanse Rijk.

Het eerste deel bevat behalve inventarissen ook nog andere hulpmiddelen voor de gebruikers van gezantschapsarchieven. Men treft er een algemene introductie in aan over diplomatie, diplomaten en diplomatenarchieven. Bovendien zijn aan deze algemene inleiding een aantal bijlagen toegevoegd: een literatuurlijst, een verklarende woordenlijst van specialistische termen die destijds in de diplomatie voor bepaalde typen documenten werden gebruikt en een uit twee delen bestaande concordans van de nieuwe nummering naar de oude en omgekeerd. Ook is een zoekwijzer als bijlage opgenomen voor alle gezantschapspapieren uit de betrokken periode die op het Algemeen Rijksarchief worden bewaard, inclusief die papieren die niet behoren tot de hier beschreven archieven. Tenslotte zijn de namen van personen, instellingen, schepen en geografische namen die voorkomen in de inventarisbeschrijvingen vastgelegd in een index.

N. DOEL VAN DEZE ALGEMENE INLEIDING

Voor een inleiding op een archiefinventaris is deze introductie van een ongebruikelijke lengte, zeker als men in aanmerking neemt, dat de meeste onderzoekers die gebruik maken van gezantenarchieven op zoek zijn naar gegevens over de handel, de scheepvaart en de politieke betrekkingen van de Nederlandse staat met het buitenland en niet naar gegevens over diplomatenarchieven, diplomatie en diplomaten. Waarom wordt hier aan deze onderwerpen dan toch zoveel aandacht besteed?

Deze introductie heeft niet alleen betrekking op de inventarissen die in *De archieven van Nederlandse gezanten en consuls tot 1813* zijn gebundeld, maar ook op alle andere gezantenarchieven uit de periode van de Republiek en de diplomatie en de diplomaten van die tijd. Ze is niet alleen bedoeld als een inleiding op de archiefinventarissen, maar ook als een interpretatiekader voor gezantenarchieven in het algemeen. Men moet zicht hebben op het informatienetwerk dat de gezanten om zich heen hadden, men moet hun activiteiten in hun institutionele en hun de door hen nagelaten papieren in hun archivalische context kunnen plaatsen om antwoord te kunnen geven op vragen als: wat voor gegevens kan men in de legatiearchieven aantreffen, in welke archiefbestanddelen kan men die gegevens verwachten en hoe moeten die gegevens worden geïnterpreteerd? Men moet weten hoe die archieven zijn geordend en waarom, niet alleen om er de weg in te vinden, maar ook om te kunnen bepalen of de inventarissen een betrouwbare representatie vormen van de oorspronkelijke archieven, om - anders gezegd - de bronnen zelf kritisch te kunnen evalueren. En tenslotte vragen de tientallen archivariissen die zich de afgelopen honderdvijftig jaar met de inventarisatie van de gezantschapsarchieven hebben beziggehouden, enige ruimte voor hun verantwoording.

VERANTWOORDING VAN DE BEWERKING

O. STRIJD TEGEN DE WANORDE

O.1. HET RIJKSARCHIEF EN DE GEZANTSCHAPSPAPIEREN IN DE EERSTE HELFT VAN DE NEGENTIENDE EEUW

De staatkundige geschiedenis en de diplomatie stonden in de eerste helft van de negentiende eeuw in het middelpunt van de historische belangstelling. Vanaf de oprichting van het Rijksarchief kwamen historici uit binnen-, maar vooral uit buitenland naar Den Haag om daar de verbalen van de gezanten van de Staten-Generaal in te zien. Commies-chartermeeester J.A. de Zwaan Czn wist die verbalen voor hen uit de kamers, van de zolders en soms zelfs vanonder de pannen van het Binnenhof op te diepen.

De meeste van die verbalen maakten deel uit van de serie buitenlandse verbalen in het archief van de Staten-Generaal, die van oudsher naar standplaats geordend waren. Andere behoorden tot archieven die in de voorgaande eeuw ter griffie waren geseponneerd, tot de archieven van de Staten van Holland of tot particuliere archieven en collecties. Van verscheidene verbalen die als losse aanwinst op het Rijksarchief terecht waren gekomen, was de herkomst onbekend.

Om een goed overzicht te hebben, verenigde De Zwaan ze allemaal, ongeacht hun herkomst, in één grote serie, de zogenaamde collectie Buitenlandse Verbalen. Deze "naar dagtekening van het doen van mondeling rapport" gerangschikte verbalen gaf hij in 1835, toen hij er een fiches-inventaris op maakte, een doorlopende nummering: van BV 1 tot en met BV 533.

O.2. 1866: ALLE BELANGRIJKE GEZANTSCHAPSPAPIEREN ALS ÉÉN COLLECTIE BESCHREVEN

Was het op het Rijksarchief in de eerste helft van de negentiende eeuw al niet gemakkelijk om de buitenlandse verbalen te beheren, na de overdracht van de legatiearchieven door het ministerie van Buitenlandse Zaken vanaf 1854 werd het beheer van de gezantschapsarchieven echt een probleem.

Veel van de overgedragen archieven waren slecht toegankelijk of verkeerden in totale wanorde. Er waren maar weinig archieven waar niet wat aan mankeerde en hoewel men her en der naspeuringen deed, bleven er leemtes, die men zo goed en zo kwaad als dat ging opvulde met stukken uit andere archieven en collecties. Bepaalde bestanddelen die waren overgedragen leken daarentegen weer zo onbelangrijk, dat men ze uit de gezantschapsarchieven verwijderde. De vele geschreven en gedrukte resoluties en decreten en een groot aantal dossiers over handel en scheepvaart verdwenen zo naar de restanten op de zolders van het rijksarchief, waar ze niet in de weg lagen.

De stukken die wel van belang werden geacht werden geplaatst in het vertrek waar de reeds op het Rijksarchief aanwezige gezantschapspapieren waren opgesteld: de collectie Buitenlandse Verbalen, de resten van de geseponneerde gezantschapsarchieven, aanwinsten uit particulier bezit en losse papieren van andere herkomst, deels in originali, deels in kopie.

Hoe behield men over deze heterogene massa het overzicht? De chronologische orde die De Zwaan in de buitenlandse verbalen had aangebracht, was voor de sterk uitgebreide verzameling niet geschikt. Om "met één oogopslag den geheelen rijkdom dezer collectie" verbalen, journalen, brievenboeken en losse papieren, die het gehele vertrek vulden, te kunnen overzien, plaatste men alle stukken van dezelfde diplomatieke post, ongeacht hun herkomst, bij elkaar. Dit bracht de opsplitsing mee van enkele particuliere of geseponneerde archieven.

In 1866 maakte adjunct-archivaris De Jonge met behulp van de jonge Hingman op de aldus geordende collectie een ongenummerde fichesinventaris. Het was een bruikbare, zij het globale toegang op de collectie. Maar er kleefden ook gebreken aan. Veel stukken waren in de inventaris buiten hun oorspronkelijke verband beschreven, veel andere gezantschapspapieren kwamen er niet in voor. Vooral het laatste ervoer men in toenemende mate als een handicap. Papieren van minder belang waren buiten de inventarisatie gebleven, stukken die wel in de inventaris waren beschreven dwaalden later af en latere aanwinsten werden niet in de inventaris opgenomen. Tegen het einde van de eeuw besloot men dan ook de inventaris De Jonge te vervangen door een nieuwe inventaris, die wel volledig was en aan de nieuwste inzichten van de archiefwetenschap beantwoordde.

0.3. 1897-1901: NAAR EEN RECONSTRUCTIE VAN DE OORSPRONKELIJKE ARCHIEVEN

De voorgenomen verhuizing van het Rijksarchief naar het Bleyenburg was rond de eeuwwisseling aanleiding voor een algehele bestandsopname in het oude gebouw aan het Plein. De archieven van de generaliteit die daar in de afgelopen tachtig jaar waren bijeengebracht, waren in de loop van de tijd met bestanddelen van andere archieven herverkaveld tot een paar grote collecties, die elk om de kern van één van die archieven waren gegroepeerd: de collecties Staten-Generaal (rond het hoofdarchief van de Staten-Generaal), Oorlog (rond het archief van de Raad van State), Marine (rond de Admiraliteitsarchieven), Overzeese handel (rond de archieven van de VOC en de WIC) en Buitenlandse Zaken (rond de legatiearchieven). Rijksarchivaris Van Riemsdijk greep de gelegenheid aan om alle archiefbestanddelen op de moderne wijze, dat wil zeggen onder aanwijzing van hun herkomst te beschrijven, om later de reconstructie van de oorspronkelijke archieven mogelijk te maken. Zowel beheersmatig als vakinhoudelijk was deze grootschalige inventarisatieactie een indrukwekkende operatie.

In 1897, een jaar voor het verschijnen van de Handleiding, kreeg dezelfde Hingman die nog bij de inventarisatie De Jonge betrokken was geweest van rijksarchivaris Van Riemsdijk de opdracht "eene betere ordening van de gezantschapsverbalen en legatie-archieven voor te bereiden." Allerhande documenten van verschillende herkomst, "meerendeels copieën en andere stukken, die het Rijksarchief bij koop en schenking verkregen had" moesten afgezonderd kunnen worden van de gezantschapsverbalen en de legatiearchieven die tot de archieven van de Staten-Generaal behoorden of afzonderlijke archieven uitmaakten. "Om dit te kunnen doen behoorde men alle boekdeelen en bundels opzettelijk na te gaan. Het eenvoudigst was ze opnieuw te beschrijven." ⁹⁸

Hingman volgde dezelfde methode die hij kort daarvoor bij de Marine-archieven had toegepast. Hij nummerde de stukken in de volgorde waarin hij ze aantrof en beschreef ze "afzonderlijk of in seriën op losse bladen (...) met aanduiding van het archief of de particuliere verzameling, waartoe zij oorspronkelijk behoord hebben, voor zoover dit uit oudere inventarissen en lijsten was op te maken." ⁹⁹

Hingman handhaafde de ordening per legatie en bracht daarbinnen, op instructie van Van Riemsdijk, een ordening aan per gezant. Binnen deze ordening voegde hij een groot aantal aanwinsten in uit de periode 1866-1887. Hij overleed nog in hetzelfde jaar waarin hij met het werk begonnen was. Hij was op dat moment bezig met de ordening van de papieren van de gezanten in Pruisen en had daarmee al de helft van het werk gedaan. Vanaf 1899 nam Telting de andere helft voor zijn rekening.

⁹⁸ VROA, 1897, p. 4.

⁹⁹ VROA, 1897, p. 4.

In 1901 was de eigenlijke, voorlopige inventaris klaar. Van de meeste stukken hadden Hingman en Telting door onderzoek "in de correspondentie van het Rijksarchief, oude inventarissen, lijsten van aanwinsten en auctiecatalogussen" kunnen vaststellen "tot welke verzameling zij vroeger hadden behoord en op welke wijze zij in het Rijksarchief waren gekomen."¹⁰⁰

De fiches waaruit de inventaris was opgebouwd, waren doorlopend genummerd en vermeldden de titels van de verballen en de inhoudsopgaven van de portefeuilles waarin de legatiearchieven merendeels geborgen waren. Bestaande beschrijvingen waren gecontroleerd en waar dit wenselijk bleek, uitgebreid. Waar nodig waren ook nieuwe beschrijvingen gemaakt van de gezantschapspapieren die het Rijksarchief in de periode 1866-1887 had verworven. Op de fiches was aangegeven tot welk archief of tot welke verzameling de stukken oorspronkelijk hadden behoord en waren ook de verschillende kentekenen vermeld die bij het herkomstonderzoek van nut waren geweest. Verder waren er "bij de namen der gezanten verschillende bijzonderheden gevoegd, b.v. (voor zoover dit was na te gaan) de datum van hunne commissie, die van hunne instructie, de plaats waar die te vinden is, de datum der resolutiën betreffende hun credentiebrieven, paspoorten enz., de datum van hun ontslag of van hun overlijden."¹⁰¹

O.4. AANVULLINGEN EN SUPPLEMENTEN, 1902-1920

Toch was het werk in 1901 nog niet gedaan. De inventaris had een voorlopig karakter; zij moest een definitieve herordening van de stukken mogelijk maken. Bovendien waren alle gezantschapspapieren die na 1887 waren verworven en sommige eerdere aanwinsten die apart waren gehouden niet bij de inventarisatie betrokken. Ook de stukken die destijds van minder belang geacht werden en die bij de verhuizing van het Plein naar het Bleyenburg weer uit kasten, gangen en zolders tevoorschijn waren gekomen, waren opnieuw buiten de inventaris gebleven.

In 1902 bewerkte Telting een vervolg op de inventaris, dat heel toepasselijk "Legatiearchief Vervolg" werd genoemd en uit drie afdelingen bestond. De eerste afdeling werd gevormd door "dubbele" verballen van onderhandelingen met Engeland, de tweede door "dubbele" verballen van onderhandelingen met Munster, Zweden en Denemarken, Rusland en Algiers, en de derde, een supplement, door in 1893 en 1894 verworven aanvullingen op het legatiearchief Turkije en door het archief van Van Citters.

Het zogenaamde legatiearchief Vervolg en in het bijzonder zijn derde afdeling, legatiearchief Vervolg supplement, werd na 1902 de vergaarbak voor gezantschapspapieren die werden aangetroffen in de zogenaamde "Verspreide collecties" en de collecties "Staten-Generaal dubbelen", "Staten-Generaal supplement" en "Staten-Generaal vervolg".

De collectie "Verspreide Collecties" was zelf al een vergaarbak van afgedwaalde stukken die bij de verhuizing in 1902 in de verschillende kamers van het oude gebouw aan het Plein waren aangetroffen en door Morren op afzonderlijke lijsten per kamer waren beschreven. Ze werd in de jaren 1914-1920 door Bondam gedepouilleerd. In de volgorde waarin de inventarisatie van de betrokken archieven aan de orde kwam, bracht hij de stukken naar de archieven van herkomst terug. Dat deed hij ook met de verspreide stukken die uit de gezantschapsarchieven afkomstig bleken. Bondam begon al in 1913 met de ordening van de verspreid geraakte gezantschapspapieren. In de legatiearchieven nam hij na 1914 onder meer de stukken op van de gezant in Keulen Van Lansberge en zijn amanuensis Hofman¹⁰² en stukken van de gezant in Luik, Van der Hoop.

¹⁰⁰ VROA 1901, p. 7 en 1900, p. 6.

¹⁰¹ VROA, 1901, p. 7.

¹⁰² Aanwinst 1 maart 1852, van Buitenlandse Zaken

Ook de collecties "Staten-Generaal dubbelen", "Staten-Generaal supplement" en "Staten-Generaal vervolg" dankten hun oorsprong aan de verhuizing van 1902 en de daarmee gepaard gaande inventarisatie van de archieven van de Staten-Generaal. Ze bestonden uit stukken die geplaatst waren geweest bij de archieven van de Staten-Generaal, omdat ze daarop aansloten, maar die veelal zelf afkomstig waren uit de archieven van andere generaliteitscolleges, de Staten van Holland, de familie Fagel of gezanten in het buitenland. Een aantal "dubbele" verballen, verscheidene stukken die bij de inventarisatie van de legatiearchieven Zweden en Frankrijk terzijde waren gelegd en de geseponeerde stukken van Van Heemskerck en Rumpf werden door Bijlsma uit deze collecties overgebracht naar het zogenaamde "legatiearchief vervolg".

O.5. 1922: DE ARCHIEVEN GESPLITST MET 1795 ALS SCHEIDINGSJAAR

De inventaris Hingman/Telting had tot doel "eene betere ordening van de gezantschapsverballen en legatie-archieven voor te bereiden." Maar veel verder dan voorbereidingen kwam het niet. Als algemeen rijksarchivaris Fruin al niet de geschiedwetenschappelijke scrupules van zijn voorganger Van Riemsdijk miste, dan ontbrak het hem in ieder geval aan voldoende professionele medewerkers om diens ambitieuze en alomvattende inventarisatieplan, dat pas in de wat verder verwijderde toekomst tot definitieve inventarissen kon leiden, op gestage voet voort te zetten en af te ronden.

De operatie kreeg al een andere wending toen de gezantschapspapieren nog maar nauwelijks voorlopig waren beschreven. Een aanzienlijke personeelsreductie was in 1922 aanleiding tot een ingrijpende reorganisatie van het Algemeen Rijksarchief. Twee nieuwe afdelingen werden gevormd voor het beheer van alle archieven van de centrale overheid: de Eerste Afdeling voor de archieven tot en de Tweede Afdeling voor de archieven vanaf 1795.¹⁰³

Die scheidslijn was niet heel gelukkig gekozen. In Frankrijk had de revolutie inderdaad een breuk veroorzaakt in de ontwikkeling van de staatsinstellingen en de archiefvorming, maar de gevolgen van de Bataafse omwenteling waren ook op dit punt veel gematigder, zeker waar het de diplomatie betrof. De oriëntatie van de buitenlandse politiek veranderde, diplomatieke betrekkingen met sommige landen werden verbroken en met andere landen aangeknoopt. Oranjegezinde gezanten werden door patriotten vervangen. Maar de institutionele continuïteit was groot: onder de gezanten en leden van hun staven waren er ook die op hun post bleven en voor de gezantschapsarchieven betekende de "fluwelen revolutie" niet zozeer een breuk in de archiefvorming als wel een vereenvoudiging van de archiefordening ten gevolge van de bestuurlijke centralisatie in het vaderland.

Het jaar 1795 kon bij de verdeling van de legatiearchieven over beide afdelingen niet strikt worden toegepast. Als scheidingsdatum werd meestal de datum gehanteerd van de aanstelling van de eerste na de omwenteling benoemde gezant. Grotere afwijkingen deden zich voor, wanneer gezanten of secretarissen door de nieuwe Staten-Generaal waren gecontinueerd. Het scheidingsjaar werd daardoor 1786 bij de Duitse keizer (Van Haften), 1789 bij de Opper- en Nederrijnsse en Westfaalse Kreitsen (Lucius), en 1785 bij Turkije (Van Dedem).

Gezantschapspapieren die pas aan het eind van de negentiende of in het begin van de twintigste eeuw waren verworven of om andere redenen buiten de inventarisatie Hingman/Telting waren gebleven, werden pas later gesplitst. De archieven van de consulaten in Smyrna, Tanger (Marokko) en Tunis, die zich noch aan de grens van 1795, noch aan die van 1810 bleken te storen, werden ongesplitst toegewezen aan de Eerste Afdeling.

103 KB van 5 feb. 1920 no. 51 art. 2, vastgesteld door de minister op 1 okt. 1924.

O.6. NA DE OORLOG: INVENTARISEREN IN TIJDEN VAN ARMOE

In de eerste decennia na de oorlog werd de ordening van de generaliteitsarchieven, die onder Van Riemsdijk was voorbereid, op de Eerste Afdeling van het Algemeen Rijksarchief voortgezet. Maar het streven van Van Riemsdijk om pas een definitieve inventaris te maken als geleidelijk aan alle verwante archieven waren geïnventariseerd en van alle afgedwaalde stukken de plaats van herkomst was vastgesteld, bleek niet haalbaar. Een halve eeuw lang had men op het rijksarchief vanuit het anachronistische gezichtspunt van de constitutionele eenheidsstaat de archieven van de generaliteit die het meest van belang werden geacht tot grote collecties herverkaveld. In de halve eeuw daarna had men geprobeerd de oorspronkelijke herkomst van de archiefbestanddelen en de oorspronkelijke structuur van de archieven weer aan het licht te brengen. En toen men in de halve eeuw die daarop volgde de archieven dan eindelijk volgens de nieuwe beginselen van de archiefwetenschap ging inventariseren, bleek de operatie te groot en de kritische massa van het rijksarchief naar verhouding te gering. Continuïteit ontbrak door gebrek aan personeel. Een pragmatisch ingestelde archivaris deed zijn intrede, die eerst met grote halen snel thuis wilde zijn en vervolgens, toen de personeelssituatie verbeterde, door de bomen het bos niet meer zag.

Nadat in de jaren dertig Bijlsma de Westindische en Meilink-Roelofsz de Oostindische archieven ter hand hadden genomen, kwamen na de oorlog de archieven van de Staten-Generaal en de legatiearchieven aan de beurt. Het initiatief tot de afronding van de inventarisatie van de legatiearchieven kwam van de Tweede Afdeling. In 1932 had H. Hardenberg zijn inventaris voltooid van het gedeelte van het legatiearchief Turkije over de periode na 1785, dat in 1922 aan de Tweede Afdeling was toegewezen en dat later nog met delen van aanwinsten was uitgebreid. In 1951 kreeg W.A. Fasel opdracht de inventarisatie van de overige stukken uit de Bataafse periode af te ronden, een opdracht die hij in augustus 1952 voltooide.

De Eerste Afdeling kwam nu ook in actie. De afronding van de inventarisatie van de legatiearchieven vóór 1795 kreeg voorrang boven andere inventarisatieprojecten. N.M. Japikse liet er begin 1953 zijn werkzaamheden aan het familiearchief Fagel tijdelijk voor rusten¹⁰⁴ en voltooide in 1957 de voorlopige beschrijving en ordening, nadat hij enkele collecties uit het fonds had verwijderd.

Tot een afronding kwam het echter niet. Japikse moest aan andere inventarisatieprojecten prioriteit geven: eerst het archief Fagel, waaraan hij destijds begonnen was, en vervolgens de archieven van de Staten-Generaal, waar rijksarchivaris Van der Poest Clement na jaren van ordeningsarbeid geheel in was verdwaald. Slechts incidenteel bemoeide Japikse zich nog met de legatiearchieven: rond 1960, toen hij schrijver Van Zoeren aan een (nooit voltooide) doornummering van alle legatiearchieven liet beginnen, in 1963, toen hij alle buitenlandse verballen ongeacht hun herkomst alsnog overbracht van de legatiearchieven naar de archieven van de Staten-Generaal en kort daarna, toen hij Van Zoeren in de legatiearchieven nog een aantal gezantschapspapieren liet invoegen die bij de ordening van de restcollecties van de Staten-Generaal, en met name van de collectie Staten-Generaal vervolg, te voorschijn waren gekomen.

O.7. DE OPZET VAN DE INVENTARISSEN FASEL EN JAPIKSE

Hoe zagen de inventarissen van Fasel en Japikse er nu uit? Fasel volgde bij zijn werkzaamheden de fichesinventaris Hingman/Telting op de voet. Doordat de stukken uit de Bataafse periode vergeleken met de oudere gezantschapspapieren maar in geringe mate met andere archieven vermengd waren geraakt, was het nauwelijks nodig beschrijvingen toe te voegen of te verwijderen. Doordat gezantschapsarchieven in de Bataafse periode doorgaans standplaatsarchieven waren, kon de hoofdindeling van de oude inventaris, een indeling naar standplaats, intact blijven. En doordat de archieven uit deze periode uitgesproken seriearchieven waren, konden de meeste beschrijvingen zonder nadere specificatie worden overgenomen.

¹⁰⁴ VROA 1953, p. 15.

In de ordening van de stukken week Fasel op één punt van de inventaris Hingman/Telting af. Hij doorbrak de onderverdeling van de archieven naar gezant door de stukken betreffende bijzondere onderwerpen consequent in één afdeling per legatie bij elkaar te brengen. Een praktische en voor de legatiearchieven die zich tot secretariaatsarchieven hadden ontwikkeld een voor de hand liggende beslissing.

Japikse volgde in grote lijnen de inventarisatie-opzet die Fasel had gehanteerd. Hij nam de inventaris Hingman/Telting als uitgangspunt. Hij nam daarvan de hoofdindeling naar standplaats over. De dossiers die de achtereenvolgende gezanten aan hetzelfde hof hadden gevormd, bracht hij bij elke legatie in één hoofdafdeling bijeen. Met de ingekomen kopieresoluties en nouvelles, die hij niet tot de eigenlijke archieven rekende, deed hij hetzelfde.

De problemen waar Japikse voor kwam te staan waren echter veel groter dan de problemen die Fasel had moeten overwinnen. De legatiearchieven van vóór 1795 waren veel complexer en minder uniform dan die uit de Bataafse tijd. Ze waren veelal in een andere orde dan de oorspronkelijke in vier fichesinventarissen en op verschillende plaatsen in de VROA beschreven. Ze bevatten een groot aantal stukken die er niet in thuis hoorden, terwijl veel andere stukken naar andere archieven en collecties waren afgedwaald. Ze bevatten minder series en meer afzonderlijke bundels, die in de bestaande inventaris in soms wel heel algemene termen waren beschreven.

Japikse slaagde er niet in deze problemen bevredigend op te lossen. Hij schoof de verschillende inventarissen in elkaar, maar kwam lang niet alle afgedwaalde stukken op het spoor. Sommige verballen, losse stukken en persoonsarchieven die niet in de legatiearchieven thuis hoorden verwijderde hij, andere liet hij op hun plaats. Hij plaatste de beschrijvingen in de inventaris in een uniforme, aan Hingman/Telting en Fasel ontleend ordening, maar die kwam in veel gevallen niet met de oorspronkelijke overeen. Veel bundels splitste hij uit in hun bestanddelen, maar de slordigheid waarmee hij die bestanddelen beschreef werd op de Eerste Afdeling spreekwoordelijk.

¹⁰⁵

O.8. DE JAREN ZESTIG: EEN ONVOLTOOIDE AFRONDING

Het meest hinderlijke gebrek van de inventaris van Japikse was (alweer) dat hij niet af was. Het premature doornummeren van de beschrijvingen werd gestaakt bij inv. nr. 887, nog voor men tot de helft was gevorderd. Opnieuw waren sommige archiefbestanddelen buiten de inventarisatie gebleven, zodat men voor een compleet overzicht van de gezantschapsarchieven niet alleen de nieuwe inventaris, maar ook oudere inventarissen in de VROA moest raadplegen. En de beoogde hereniging van de legatiearchieven van vóór en na 1795 werd niet gerealiseerd.¹⁰⁶

Maar op de Eerste Afdeling gaf men de moed niet op. In januari 1967 nam O. Schutte de taak op zich het werk van Japikse te voltooien. Hij zou, nadat de stukken die in de archieven van de Staten-Generaal thuis hoorden daarheen waren teruggebracht, alle gezantschapsarchieven, zowel van vóór als van na 1795, inclusief de papieren die zich nog in restarchieven en de aanwinstenverzameling bevonden, in één inventaris beschrijven. De inspanningen van Schutte leidden binnen twee jaar tot twee king size fichesbakken gevuld met beschrijvingen, twee soortgelijke bakken gevuld met personalia van gezanten en hun correspondenten en een twintigtal bladzijden waarop de beschrijvingen van de archieven van de legaties binnen het Duitse Rijk tot en met die van het archief van de legatie bij de Duitse Rijksdag waren uitgetypt en doorgenummerd. Maar daar bleef het bij. Schutte veranderde van werkkring, waardoor zijn afronding van het werk van Japikse niet werd voltooid. Aan de archieven van de gezantschappen in

¹⁰⁵ Een dossier in het legatiearchief Turkije met het opschrift "Pièces concernant des Indes Orientales", abusievelijk gelezen als "Pièces concernant des Judes Orientales", werd door Japikse beschreven als: "Stukken betreffende de oriëntaalse Joden."

¹⁰⁶ VROA 1957, pp. 16-17. Notitie Japikse over nog te verrichten werkzaamheden, 5 december 1957.

Zweden, Turkije en Portugal kwam hij in het geheel niet toe. Wel verscheen als bijproduct van de inventarisatie nog in 1976 het nu voor de diplomatieke geschiedenis van Nederland onmisbare Repertorium van Nederlandse vertegenwoordigers residerende in het buitenland.

O.9. DE OPZET VAN DE INVENTARIS SCHUTTE

Bij de verdere ordening van de archieven nam Schutte de hoofdingeling van de inventaris van Japikse als uitgangspunt. Dat betekende, dat de inventaris van elk gezantschapsarchief was verdeeld in stukken van algemene aard, met een onderverdeling naar gezant, en stukken van bijzondere aard in een chronologische volgorde.

Bij het beschrijven van de stukken had Schutte zich twee doelen gesteld. Hij wilde in de beschrijvingen in de eerste plaats meer eenheid brengen: in de tot dan toe vervaardigde inventarissen was dikwijls de oudst bekende beschrijving overgenomen. In de tweede plaats streefde hij naar meer beschrijvingen per strekkende meter archief: de inventaris moest de gebruiker meer inzicht geven in de inhoud van de stukken.

Centraal bij het ordenen en beschrijven stond bij Schutte de correspondent. Als hij archiefbestanddelen uitsplitste, en dat deed hij zelfs met ongebonden minuutverbalen, dan splitste hij ze bij voorkeur uit naar correspondent, ongeacht of het om minuten, expedities of kopieën ging. Brieven van en aan dezelfde correspondent voegde hij samen. Alle originele en door hemzelf gevormde briefwisselingen bracht hij in elk gezantenarchief in één afdeling in alfabetische volgorde bijeen. Alle archiefbestanddelen die niet in briefwisselingen konden worden uitgesplitst, zoals ingebonden verbalen, brievenboeken en dossiers, voorzag hij van een lijst van correspondenten. Hij legde een duidelijke voorkeur aan de dag voor het personificeren van de institutionele correspondenten: een brief van de secretaris van een college zette hij bij voorkeur op naam van de secretaris en niet op naam van het college.

Hoewel Schutte in zijn inventaris niet de beschrijvingen opnam van de gezantschapspapieren die naar het archief van de Staten-Generaal waren teruggebracht, beschreef hij veel meer meters archief dan Japikse in zijn inventaris had gedaan. Schutte ontdeed namelijk veel obscure restcollecties van gezantschapspapieren en bracht deze met alle losse aanwinsten die op de Nederlandse diplomatie betrekking hadden over naar de legatiearchieven. De meeste van die papieren hadden echter van die archieven nooit deel uitgemaakt en waren daar dus ook niet op hun plaats.

Onder de handen van Schutte kregen de legatiearchieven het aanzien van een grote collectie briefwisselingen aangevuld met andere in kleine eenheden uiteengevallen archiefbestanddelen. In de inventaris was de grote lijn ver te zoeken. De bakken met fiches, die voor het merendeel nog niet waren doorgenummerd, hadden het karakter van archivistische fragmentatiebommen, die alleen op een losse traproede wachtten om af te gaan.

De onvoltooide staat van de inventaris was in het dagelijks gebruik een grote handicap. De fiches waren moeilijk leesbaar, de verschillende afdelingen en onderafdelingen in de inventaris niet of nauwelijks te herkennen, de fiches waren niet doorgenummerd en de volgorde van de beschrijvingen correspondeerde niet met de volgorde van de stukken in het depot, die op macro- en mesoniveau nog steeds met de inventarissen van Fasel en Japikse overeenkwam. Zelfs op microniveau week de volgorde van de stukken hier en daar af van de volgorde van de inventaris, doordat men op de Tweede Afdeling een niet geheel geslaagde poging deed om in enkele legatiearchieven (in 1977 in het legatiearchief Duitse Keizer) de ordening van Fasel te herstellen. Onderzoekers, die ook nog geplaagd werden door verkeerde terugplaatsingen van fiches, moesten veel ervaring hebben met het gebruik van de inventaris om in de legatiearchieven hun weg te kunnen vinden.

O.10. DE LAATSTE LOODJES?

Zoals gezegd kwam Schutte niet meer toe aan de bewerking van de inventarissen van de legatiearchieven Zweden, Turkije en Portugal: die werden op de Eerste Afdeling na zijn vertrek onder handen genomen. Het legatiearchief Zweden kwam het eerst aan de beurt. De stagiair Gieteling probeerde in 1967-1968 de inventaris Japikse van dit fragmentarische en chaotische archief door een nieuwe inventaris te vervangen maar kwam niet verder dan een weinig geslaagde concept-inventaris, die onafgemaakt bleef liggen.

Te zelfder tijd begon Van der Meiden met de herinventarisatie van het legatiearchief Turkije. Dit archief was relatief ongerept gebleven, al was de interne orde danig verstoord. Ook in een andere opzicht was het een uitzondering. Het bestond uit een ambassadeurs- of secretariaatsarchief, dat door Van der Meiden per ambassadeur en niet per secretaris werd geordend, en een kanselarijarchief. In 1974 kwam de voorlopige inventaris uit en vier jaar later de definitieve. Het was de eerste inventaris waarin de caesuur die in 1922 was aangebracht, ongedaan werd gemaakt. De inventaris bestond uit de vervanging van de inventaris Japikse van het archief tot 1785 aangevuld met de inventaris Hardenberg over de periode 1785-1811.¹⁰⁷

In 1977 voltooide C.H. Van Marle de bewerking die Van der Vlis had gemaakt van de inventaris Japikse van de archieven van de legatie en het consulaat-generaal in Portugal. Die bewerking bestond voornamelijk uit een nadere specificatie van de beschrijvingen van de inventaris Japikse, waarvan de orde in grote lijnen werd gehandhaafd. Archieven van verschillende aard en herkomst (geseponeerde archieven, particuliere archieven, legatiearchieven) werden er helaas gewoontegetrouw als één archief in beschreven.¹⁰⁸

Het laatste archief dat het nog met een Japikse-inventaris moest doen, het legatiearchief Zweden, moest er een paar jaar later aan geloven. In 1979 begon T.H.P.M. Thomassen met de inventarisatie, die hij in 1981 afrondde. Een van de laatste stappen bij de inventarisatie van de legatiearchieven leek te zijn gezet.

P. LAATSTE INVENTARISATIERONDE: 1979-1994

P.1. DE INVENTARISATIE VAN DE LEGATIEARCHIEVEN ZWEDEN, PRUISEN, POLEN EN SAKSEN, 1979-1981

De inventarisatie van het legatiearchief Zweden werd niet de afronding van de inventarisatie van de legatiearchieven, maar het begin van een laatste inventarisatieronde. De inventarisatie leidde namelijk tot de identificatie en herplaatsing van tal van archiefbestanddelen, wat een herziening van de inventaris Schutte noodzakelijk maakte. Tot die herziening werd te gemakkelijker besloten, omdat die inventaris, die in de conceptfase was blijven steken, ook anderszins niet aan de eisen voldeed. Vooral de sterk op de identificatie van correspondenten gerichte manier van beschrijven werd als een handicap ervaren.

De chaos die heerste in het gedeelte van het legatiearchief Zweden tot 1795 was de belangrijkste reden waarom de inventarisatie tot het laatst was blijven liggen. Wat er op het eerste gezicht uitzag als een gestructureerd geheel, bleek bij nader inzien niets meer dan een prullenbak, het toevallige restant van wat destijds gold als het grootste legatiearchief, dat in 1795 spoorloos was verdwenen. Na een moeizame identificatie, vooral met behulp van de brievenboeken van de Staten-Generaal, bleek het voor een groot deel te bestaan uit buiten hun verband geraakte retroacta bij de dépêches, die van weinig belang waren.

¹⁰⁷ G.W. van der Meiden, Inventaris van het legatiearchief Turkije tot 1811 ('s-Gravenhage 1978)

¹⁰⁸ C.H. van Marle, Het legatiearchief Portugal 1702-1804 en het archief van het consulaat-generaal in Portugal 1759-1804 ('s-Gravenhage 1977)

Wel belangrijk, althans voor de voortgang van de inventarisatie van de legatiearchieven, was het feit, dat in het archief stukken werden aangetroffen van de gezanten Charles Rumpf en Lodewijk van Marteville die betrekking hadden op de activiteiten die ze beiden vóór hun gezantschap in Zweden als gezanten in Pruisen en Polen hadden ontplooid. De gezanten bleken hun archieven uit die periode in het legatiearchief Zweden te hebben gedeponereerd. Verder onderzoek wees uit, dat de legatiearchieven Pruisen vóór 1795 en Polen latere constructies waren, die grotendeels bestonden uit de andere stukken die Rumpf en Van Marteville destijds naar Zweden hadden meegenomen. Dit maakte het noodzakelijk bij de inventarisatie van het legatiearchief Zweden ook de zogenaamde legatiearchieven Pruisen en Polen te betrekken. Daarbij kwam aan het licht, dat Rumpf niet zijn hele archief naar Zweden had meegenomen, maar dat hij voor zijn vertrek zijn rompverbaal van zijn missies naar Pruisen en Polen naar Den Haag had gestuurd om het daar te laten seponeren bij de archieven van de Staten-Generaal. Van de beoogde completering van dit rompverbaal met de andere stukken was het nooit meer gekomen.

De verschillende bestanddelen van de archieven, inclusief die uit de periode na 1795 en het rompverbaal van Rumpf, werden weer bij elkaar gebracht, waarna zowel de inventaris van het legatiearchief Zweden als de inventaris van het legatiearchief Pruisen, Polen en Saksen in 1981 konden worden voltooid.¹⁰⁹

P.2. DE INVENTARISATIE VAN DE ARCHIEVEN VAN VAN HEEMSKERCK EN HAMEL BRUYNINCX, 1981-1983

De herziening van de inventaris van het legatiearchief Pruisen vestigde ook de aandacht op het legatiearchief Duitse Keizer. Twee verballen die Jacob Jan Hamel Bruyninx in 1699 en 1700 had gehouden als secretaris van Jacob van Wassenaer van Obdam, de buitengewone gezant in Pruisen, en vervolgens als zaakgelastigde aldaar, bleken hun voortzetting te vinden in het eerste verbaal dat Hamel Bruyninx aansluitend als gezant in Wenen had opgesteld. Blijkens de lijst die in 1854 bij overdracht door Buitenlandse Zaken was opgemaakt behoorden ze tot de serie gezantschapsverballen die de kern vormde van het legatiearchief Duitse Keizer. Herstel van deze serie moest echter op de lange baan worden geschoven. Nadere inspectie van het legatiearchief Duitse keizer wees namelijk uit, dat ook dit archief een latere constructie was die bestond uit het eigenlijke legatiearchief, dat in 1699 begon, en een groot aantal stukken uit particuliere archieven of archieven die ter griffie waren geseponereerd. Het lag voor de hand eerst de stukken die later waren toegevoegd naar hun plaats van herkomst terug te brengen en pas daarna het eigenlijke legatiearchief opnieuw te bewerken.

Al in 1974 waren uit het archief de stukken verwijderd die afkomstig waren van Jacob Hop: Van der Meiden bracht ze in dat jaar terug naar de door hem gereconstrueerde collectie Pabst van Bingerden.¹¹⁰ Nu kwamen de stukken aan de beurt die afkomstig waren van de buitengewone gezant Van Heemskerck en die op diens gezantschappen naar Wenen en Constantinopel betrekking hadden. Deze stukken bleken deel te hebben uitgemaakt van een ter griffie geseponereerd archief, dat had bestaan uit de papieren van de gezantschappen van Van Heemskerck naar de Duitse keizer, het Turkse Rijk en Frankrijk. Inderdaad werden in het legatiearchief Frankrijk de overige stukken aangetroffen. De verschillende bestanddelen werden herenigd en beschreven in een afzonderlijke inventaris, die in 1983 werd voltooid.¹¹¹

109 T. Thomassen, Inventaris van het legatiearchief Zweden (1675-1805) ('s-Gravenhage 1981); T. Thomassen, Inventaris van de legatiearchieven Pruisen, Polen en Saksen 1723-1748, het Legatiearchief Pruisen 1795-1810 en door Carel Rumpf gedeponereerde archiefjes 1708-1721 ('s-Gravenhage, 1981).

110 G.W. van der Meiden, Inventaris van de collectie Pabst van Bingerden (stukken afkomstig van de familie Hop) ('s-Gravenhage 1975).

111 T. Thomassen, Inventaris van gezantschapsarchieven van Coenraad van Heemskerck, voornamelijk van zijn gezantschappen naar de Duitse keizer, 1690-1697, Turkije, 1692-1694, en Frankrijk, 1698-1701 ('s-Gravenhage 1983).

In het zogenaamde legatiearchief Duitse keizer werden bovendien, onder meer onder de papieren van Van Heemskerck, stukken aangetroffen die afkomstig waren van Gerard Hamel Bruyninx, de eerste Nederlandse gezant aan het Weense hof, vader van de eerder genoemde Jacob Jan. Soortgelijke stukken bleken zich te bevinden in het legatiearchief Keulen, het legatiearchief Duitse Rijksdag en enkele restcollecties van de Eerste Afdeling. Het waren naar alle waarschijnlijkheid de schamele resten van een ter griffie geseponneerd gezantschapsarchief. Als zodanig werden ze in 1982 dan ook geïnventariseerd.¹¹²

P.3. EEN OMTREKKENDE BEWEGING, 1983-1986

Het was intussen wel duidelijk geworden, dat de grootschalige archiefvermenging nog steeds de belangrijkste hinderpaal was bij de afronding van de inventarisatie van de legatiearchieven. Globaal onderzoek bracht namelijk nog veel meer afgedwaalde, verkeerd geplaatste en ten onrechte ingevoegde bestanden aan het licht. De conclusie die hieruit werd getrokken was, dat het de voorkeur verdiende om eerst archiefvreemde archiefbestanddelen in hun oorspronkelijke verband terug te brengen op het moment dat daartoe aanleiding was en pas daarna de eigenlijke legatiearchieven verder te bewerken.

De inventarisatie-inspanningen werden nu meer op de particuliere archieven gericht. In 1984 verwierf de Eerste Afdeling de aanwinst Van der Poest Clement. Deze collectie bleek stukken te bevatten die oorspronkelijk tot het archief van de familie Van Aerssen hadden behoord. Dit was aanleiding om een supplement op dit archief te bewerken, waarin ook de verballen werden ondergebracht van François van Aerssen, gezant in Frankrijk, Venetië en Engeland, waarvan Hingman al had gesignaleerd dat ze ten onrechte in de legatiearchieven waren opgenomen.¹¹³

Eveneens in 1984 werd besloten vijf inventarissen van archieven van ambtenaren van de VOC en de regering in Indië, waarvan alleen maar gebruiksexemplaren voor het Algemeen Rijksarchief waren vervaardigd, gebundeld in druk uit te geven. Een van die inventarissen was de inventaris die W.D. Post in 1981 van het archief Van Polanen had vervaardigd. Aan deze inventaris konden nu de beschrijvingen worden toegevoegd van de gezantschapspapieren van Van Polanen, waaruit men na de inventarisatie Hingman/Telting een legatiearchief Verenigde Staten had geconstrueerd.¹¹⁴

Telting had al geconstateerd, dat de legatiearchieven en in het bijzonder het legatiearchief Zuidelijke Nederlanden bestanddelen bevatten van het archief Bisdom. Ook bij inventarisatie van het legatiearchief Duitse keizer was een bestanddeel van dat archief aangetroffen. Inventarisatie van dit archief door J.C.M. Pennings in 1985-1986 was aanleiding om deze afgedwaalde stukken naar hun plaats van herkomst terug te brengen.¹¹⁵

Niet alleen werden in deze periode veel stukken naar archieven en collecties overgebracht, ook werden veel afgedwaalde stukken in andere archieven en collecties achterhaald. De terugkeer naar het Rijksarchief van een collectie resoluties van de Staten-Generaal die in de vorige eeuw aan de Tweede Kamer in bruikleen waren gegeven, leidde in 1993 tot een reconstructie van de collectie Staten-Generaal Dubbelen, een van de beruchte restcollecties van de Eerste Afdeling.¹¹⁶ Daarbij werden kopieresoluties aangetroffen die afkomstig waren uit gezantenarchieven, in het bijzonder uit de legatiearchieven Duitse Keizer, Frankrijk en de Zuidelijke Nederlanden. Onder die

112 T. Thomassen, Inventaris van stukken afkomstig van Gerard Hamel Bruyninx, gezant in Duitsland, 1659-1690, 's-Gravenhage, 1982.

113 Theo Thomassen, Inventaris van de collectie Van der Poest Clement (Den Haag 1984); id., Inventaris van het archief Van Aerssen supplement (Den Haag 1984).

114 W.D. Post, "Inventaris van het archief van Rogier Gerard van Polanen 1757-1833", in: T. Thomassen red., Vijf ambtenaren van de VOC en de regering in Indië. Inventarissen van de archieven Becker, Cnoll, Van Kal, Van Polanen en Valckenier ('s-Gravenhage 1985), pp. 87-158.

115 J.C.M. Pennings, Inventaris van het archief Bisdom. Stukken afkomstig van mr. Dirk Rudolf Wijckerheld Bisdom (1740-1814), mr. Jacob Bisdom (1696-1762), mr. Gerard Daniel Denick (1724-1780) e.a. ('s-Gravenhage 1986).

116 Theo Thomassen, De collectie Staten-Generaal Dubbelen. Plaatsingslijst onder vermelding van de archieven van herkomst (Den Haag 1983)

kopieresoluties bleken zich ook belangwekkender stukken te bevinden, zoals een brievenboek van Smits uit het legatiearchief Frankrijk. Ze werden ter plaatse gelaten in afwachting van de uiteindelijke bewerking van de betrokken archieven.

P.4. EEN PROJECTMATIGE AANPAK, 1986-1987

Als we de inventarisatie door Sigmond van het archief van het consulaat-generaal in Marokko buiten beschouwing laten ¹¹⁷, bleef de inventarisatie van de legatiearchieven tot 1986 een eenmanszaak. Vanaf de aanstelling echter van Thomassen als hoofd inventarisatie werd de inventarisatie van de legatiearchieven een afdelingsproject waarbij behalve Thomassen ook Post en de in januari 1987 aangetrokken nieuwe medewerkster M. Zaaijer werden betrokken.

Op basis van de opgedane ervaringen werd een bewerkingsplan gemaakt. Hierin werden de volgende stappen onderscheiden: de reconstructie van de legatiearchieven op macroniveau, de registratie van alle naar elders overgebrachte archiefstukken in één bestand, de presentatie van de bestaande beschrijvingen in een verantwoorde en voor de onderzoeker hanteerbare vorm, de herordening van de beschrijvingen in overeenstemming met de oorspronkelijke structuur van de archieven en de afronding van de inventaris. Op 1 maart 1987 nam Pennings de verantwoordelijkheid voor de uitvoering over van Thomassen, die naar elders vertrok, maar aan het project verbonden bleef.

P.5. RECONSTRUCTIE OP MACRONIVEAU

De reconstructie van de legatiearchieven op macroniveau werd door Thomassen op dezelfde voet als in de voorafgaande jaren voortgezet. Met elkaar vermengde archieven moesten van elkaar worden gescheiden, gesplitste archieven moesten weer worden samengevoegd en stukken die niet in de legatiearchieven thuis hoorden moesten naar hun plaats van herkomst worden teruggebracht of, indien dat niet mogelijk was, elders worden geparkeerd. Afdedwaalde stukken moesten worden opgespoord om in een later stadium in de legatiearchieven te kunnen worden ingevoegd.

Verscheidene legatiearchieven, zoals die van Engeland, Italië, Portugal, Spanje, de Verenigde Staten en Zwitserland bleken als zodanig helemaal niet of in veel bescheidener vorm bestaan te hebben. Ze werden ontmanteld, waarbij onder meer de geseponeerde archieven van Van der Meer en Van Schonenberg weer te voorschijn kwamen. ¹¹⁸

Ook afgedwaalde documentatie werd achterhaald en beschreven. In 1988 werden de kopieresoluties, gedrukte resoluties en nouvelles uit de collectie Staten-Generaal Dubbelen die uit de legatiearchieven afkomstig waren naar hun plaats van herkomst teruggebracht. De kopieresoluties en nouvelles uit het geseponeerde archief van gezantschapssecretaris Otto Bosch, die in het archief van de Staten-Generaal werden teruggevonden, werden in de inventaris van de legatiearchieven beschreven, maar bleven fysiek op hun plaats.

De reconstructie van de legatiearchieven had vóór 1986 als bijproducten inventarissen opgeleverd van een supplement op het familiearchief Van Aerssen, het archief van Van Polanen en het archief Bisdom. Nu kwam het onder invloed van de inventarisatie van de legatiearchieven tot een reconstructie van het familiearchief Hop. In 1974 had Van der Meiden al de verballen van Jacob Hop gelicht en teruggebracht naar de collectie Pabst van Bingerden. In 1987 lichtte Thomassen bij zijn bewerking van het archief van de Nedersaksische Kreits en de Hanzesteden de gezantschapspapieren van Hendrik Hop. In 1988 verwijderde M.A.G. Heijs andere stukken van Hendrik Hop uit het legatiearchief Zuidelijke Nederlanden. In 1987 en 1988 werden al deze

¹¹⁷ J.P. Sigmond, Archief van het Nederlands consulaat-generaal en enige daaronder ressorterende vice-consulaten in Marokko 1753-1810 ('s-Gravenhage 1981)

¹¹⁸ Het archief van Van der Meer werd in 1987 en 1988 door Post geïnventariseerd.

stukken, samen met familiepapieren die in andere archieven en collecties waren aangetroffen, door Heijs en Pennings als het familiearchief Hop geïnventariseerd.¹¹⁹ Behalve het familiearchief Hop werden ook de gezantschapspapieren van Van Assendelft en Van den Bergh (aangetroffen in het legatiearchief Zuidelijke Nederlanden), Van Citters (dat het nog met de fichesinventaris van Telting moest doen) en Van Nagell (deels afkomstig uit het zogenaamde legatiearchief Engeland) als zelfstandige archieven geïnventariseerd.¹²⁰

Veel stukken die uit de legatiearchieven werden verwijderd konden niet of niet onmiddellijk in een ander archief worden geïncorporeerd. Zij werden, met andere losse gezantschapspapieren van de Eerste Afdeling, in 1992 beschreven in een plaatsingslijst. Deze plaatsingslijst beschreef uiteindelijk bestanden van geringere omvang, deels uit de collectie aanwinsten, deels uit andere collecties afkomstig. Daarnaast vindt men in deze lijst beschrijvingen van restanten van losse gezantschapspapieren van onbekende herkomst, beschrijvingen van stukken die te zijner tijd zullen moeten worden teruggebracht naar de archieven van de Stadhoudelijke Secretarie en de Hollandse onderzoekscommissie van 1795, en beschrijvingen van stukken van onzekere herkomst, zoals een verzameling cijfers en een van vorige inventarisaties resterende verzameling afgedwaalde losse stukken.¹²¹

De losse aanwinsten die ten onrechte in de legatiearchieven waren ingevoegd, werden in 1987 naar de Aanwinstencollectie teruggebracht. Ter voorbereiding van deze operatie hadden Thomassen en Post de beschrijvingen van deze aanwinsten eerst opgenomen in een afzonderlijk computerbestand en naar standplaats geordend. Uiteindelijk werd de hele Aanwinstencollectie opnieuw beschreven.¹²²

P.6. EEN OVERZICHT VAN ALLE GEZANTSCHAPSPAPIEREN

De registratie van de stukken die naar de collectie Aanwinsten werden teruggebracht was de basis van een registratiesysteem voor alle stukken die niet in de legatiearchieven thuis hoorden en daaruit dus verwijderd waren of zouden worden. De eerste functie van dit systeem was het vastleggen van de verplaatsingen van en, voor zover geconstateerd, de onderlinge verbanden tussen deze archiefvreemde stukken. Daarnaast was het de bedoeling dat door middel van dit systeem de uit de legatiearchieven verwijderde stukken ook na verwijdering voor onderzoekers toegankelijk zouden blijven. De stukken die in 1987 naar de collectie Aanwinsten waren teruggebracht waren per gezantschapspost op één lijst beschreven onder aanwijzing van hun (nieuwe) vindplaats. Deze lijst werd door Thomassen, Post en Pennings verder bewerkt. Eerst werden de beschrijvingen ingevoegd van alle andere archieven en archiefbestanddelen die daarna uit de legatiearchieven werden verwijderd en naar hun oorspronkelijke plaats teruggebracht. Vervolgens werden verwijzingen opgenomen naar alle buitenlandse verballen in het archief van de Staten-Generaal en naar alle gezantenarchieven die van de legatiearchieven deel bleven uitmaken. Na deze laatste actie bevatte de lijst de beschrijvingen van alle stukken die ooit in de collecties "legatiearchieven" opgenomen waren geweest. Hieraan werden ook nog beschrijvingen toegevoegd van diplomatieke bescheiden uit de bewuste periode die zich in persoons- en familiearchieven van de Tweede Afdeling en het Rijksarchief in Zuid-Holland bevonden. Tenslotte werden de beschrijvingen tot hun essentie teruggebracht en in een tabellarische vorm gegoten.

119 Mirjam Heijs en Joyce Pennings, Inventaris van het familiearchief Hop (1464) ca 1660-1807 (Den Haag 1988).

120 T.H.P.M. Thomassen, Plaatsingslijst van het archief van Johan van den Bergh (1664-1775) (Den Haag 1986); J.C.M. Pennings, Inventaris van het archief van Willem van Assendelft (1693-1740) (Den Haag 1990); E.A.T.M. Schreuder en Theo H.P.M. Thomassen, Inventaris van het archief van Arnout van Citters (1633-1696) (Den Haag 1992); Mirjam Heijs, Inventaris van het familiearchief Van Nagell (1651) 1755-1833 (Den Haag 1994).

121 Plaatsingslijst van persoonlijke archieven van diverse gezanten uit de 17e eeuw (te weten: Gideon van Boetselaer van Asperen, Pieter de Groot, Constantijn Huygens, Willem van Nieuwpoort, leden van de familie Schaep, Jacob van der Tocht, Pieter Vogelsangh en Everard van Weede van Dijkvelt) en de collectie legatiearchieven diversen. Met bijdragen van Pennings, Post en Thomassen.

122 W.D. Post en E.A.T.M. Schreuder, Plaatsingslijst van de collectie aanwinsten 1820-1992 (Den Haag 1993). Wordt elke vijf jaar geactualiseerd.

Zodoende was een beknopt maar volledig overzicht tot stand gekomen van alle gezantenarchieven die zich in de depots van de Eerste Afdeling bevonden. Dit overzicht treft men in deze algemene inleiding als aparte bijlage aan onder de titel 'Zoekwijzer voor papieren van Nederlandse gezanten en consuls'.

P.7. BEWERKING VAN EEN VOORLOPIGE INVENTARIS

Al in een vroeg stadium was afgesproken, dat de bestaande beschrijvingen van de eigenlijke legatiearchieven zo snel mogelijk in een voor de onderzoeker hanteerbare vorm moesten worden bewerkt en gepresenteerd. In 1986 en 1987 werd de fichesinventaris Schutte in een computerbestand ingevoerd, waarbij wat standaard verduidelijkingen en vereenvoudigingen werden aangebracht. In 1987 werd dit computerbestand met de resterende beschrijvingen van de inventaris Fasel aangevuld, zodat de gezantschapsarchieven die in 1922 en later waren gesplitst althans op papier weer waren herenigd.¹²³ Nog in hetzelfde jaar werd de volgorde van de beschrijvingen in overeenstemming gebracht met het globale archiefschema en werden de beschrijvingen zelf gecontroleerd en gecompleteerd. Bovendien werd het aantal beschrijvingen door samenvoeging zoveel mogelijk gereduceerd. Verbalen die waren uiteengenomen en over briefwisselingen en dossiers verspreid werden weer verbalen; veel losse stukken werden weer in de series ingevoegd. Vervolgens werden beschrijvingen die onduidelijk of incompleet waren, verbeterd en aangevuld. En in 1988 tenslotte werden beschrijvingen ingevoegd van afgedwaalde stukken inclusief eerder verwijderde documentatie.

In hetzelfde jaar konden de voorlopige, niet doorgenummerde, maar toch zeer bruikbare inventarissen op de studiezaal ter inzage worden gegeven. Naarmate de inventarisatie vorderde werden deze inventarissen sindsdien regelmatig geactualiseerd.

P.8. DE HERORDENING VAN DE BESCHRIJVINGEN

Om een reconstructie van de oorspronkelijke ordening op hoofdlijnen mogelijk te maken, werd door Thomassen in 1987 een verzameling aangelegd en vermenigvuldigd van teksten die betrekking hadden op de aard van de gezantenarchieven en de geschiedenis van de inventarisaties. Vervolgens werd een algemene richtlijn opgesteld voor de hoofdingeling van elk legatiearchief, die in zijn algemeenheid een herordening van een standplaatsgebonden naar een gezantgebonden ordening inhield.

Tenslotte werd een beredeneerd ordeningsschema opgesteld. Dit bestond uit vijf hoofdafdelingen, namelijk stukken van algemene aard, stukken betreffende gezant en gezantschap, stukken betreffende de taakuitvoering, politieke documentatie en stukken betreffende privé-aangelegenheden van de gezant. Binnen de hoofdafdelingen werden de later aangebrachte nevensgeshikte (alfabetische of chronologische) ordeningen zoveel mogelijk weer door een hiërarchische ordening vervangen. In de eerste plaats werd een hiërarchisch ordeningsschema voor de correspondentie vastgesteld. Documentatie werd weer zoveel mogelijk toegedeeld aan de gezant die die documentatie verzamelde had.

Dit ordeningsschema diende als richtsnoer bij de bewerking van de overgebleven archieven en bij de eindredactie van de inventaris.

P.9. EINDREDACTIE

Toen alle gezantschapsarchieven waren geïnventariseerd, werden de inventarissen van Pennings, Post, Schreuder, Thomassen en Zaaijer onderworpen aan een eindredactie die door Pennings en Thomassen werd uitgevoerd. Daarbij werd geconstateerd, dat de inventarissen van de

¹²³ Tijdens die aanvulling constateerde M. Zaaijer dat men op de Tweede Afdeling in 1977 bij enkele archieven de Schutte-inventaris niet overal even adequaat, maar wel onomkeerbaar naar Fasel had teruggewerkt.

legatiearchieven Zweden, Pruisen, Polen en Saksen niet meer voldeden aan de eisen die inmiddels aan de inventarissen werden gesteld. In 1991 vervaardigde Thomassen een verbeterde en vooral beknoptere versie.

De eindredactie van de inventarissen ging gepaard met de aanpassing van de ordening van de stukken zelf, die tot dan toe in het depot op hun plaats waren gebleven. Het meest ingrijpend was de hereniging van de legatiearchieven vanaf 1795, die in 1974, in 1981 en in de jaren daarna successievelijk door de Tweede Afdeling aan de Eerste waren overgedragen, met de gedeelten tot 1795. Archivistisch het meest interessant was ongetwijfeld het weer samenvoegen van bestanden die bij eerdere inventarisaties waren uitgesplitst.

De grenzen van de uit te brengen verzamelinventaris werden pas in een laat stadium vastgesteld. Besloten werd, dat het zou gaan om het geheel van overgedragen ambtsarchieven tot 1810, d.w.z. de archieven die in de achttiende eeuw werden geseponneerd ter griffie van de Staten-Generaal en de eigenlijke legatie- en consulaatsarchieven die in de negentiende en twintigste eeuw werden overgedragen door het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het eerste deel zou de inventarissen bevatten van de archieven van de Nederlandse gezanten en consuls in de Christelijke wereld en het tweede deel die van de Nederlandse gezanten en consuls in het Osmaanse Rijk.¹²⁴

P.10. LAATSTE TOEVOEGINGEN

De laatste stap was het toevoegen van twee indices, een concordans, een algemene inleiding en een verklarende woordenlijst van specialistische termen die destijds in de diplomatie voor bepaalde typen documenten werden gebruikt.

Een index op namen van personen, instellingen en schepen en op geografische namen voorkomend in de inventarisbeschrijvingen werd in de jaren 1991-1994 door Schreuder en Pennings bewerkt.

Het vervaardigen van concordansen was een zeer bewerkelijke operatie. De stukken waren in de loop van de tijd vele malen van plaats veranderd, van andere bestanden afgesplitst of er juist mee samengevoegd en van een ander inventarisnummer voorzien. Aanvankelijk werd de concordans, die soms uit zes of zeven kolommen bestond, vervaardigd als de inventaris bijna was voltooid. Vanaf de inventarisatie van het legatiearchief Duitse keizer echter werd de volgorde omgekeerd.

Vanaf 1987 werden de concordansen bij de afzonderlijke inventarissen door Post in één database ingevoerd. Deze operatie werd in de jaren 1989-1991 o.l.v. Pennings door Heijs en N. Van Iterson voltooid.

De thans als bijlage toegevoegde concordans bestaat uit twee delen:

1. Een concordans van de inventarisnummers van Schutte naar een meer recente nummering en vervolgens naar de huidige inventarisnummers.
2. Een concordans van inventarisnummers van verschillende inventarisaties behalve die van Schutte naar de huidige nummers. Hierin zijn ook de zogenaamde overige nummers van het eerste deel opgenomen, dus ook indien zij door Schutte waren geïnventariseerd.

Het vervaardigen van de algemene introductie kostte veel tijd. Er moest nog heel wat institutioneel en archivistisch onderzoek worden verricht en Thomassen kon daar door andere beslommingen slechts bij tussenpozen aan werken. In 1994 was de inleiding voltooid en kon ook de eindredactie spoedig worden afgerond. Voor de introductie maakte Pennings in 1994 een index op de persoons- en geografische namen.

¹²⁴ Hierin zal ook worden opgenomen de meest recente inventaris van een consulaatsarchief: B.J. Slot, Inventaris van het consulaatsarchief Smyrna (1685-1811) met de daarin opgenomen archieven van buitenlandse consulaten, beampten en particulieren ('s-Gravenhage 1988).

P.11. HET HERSTEL VAN DE OUDE ORDE: EEN PARADOXALE OPERATIE

De reconstructie van de oorspronkelijke orde in de gezantschapsarchieven heeft lang geduurd. Het grootste probleem was wel, dat ze bij gebrek aan externe gegevens vooral moest worden gemaakt aan de hand van de resterende bestanddelen van die archieven. Dit nu is een paradoxale methode.

De ordening van de gezantenarchieven geeft, voorzover ze is aangebracht door de gezanten zelf, aan de afzonderlijke archiefstukken hun betekenis, maar laat, voorzover ze door archivariissen is aangebracht, vooral zien welke betekenis die archivariissen aan de stukken hebben gehecht.

De structuur van de gezantenarchieven is, voorzover ze het resultaat is van de werkzaamheden van diplomaten, een belangrijke bron voor onze kennis over het functioneren van de diplomatie, maar voorzover ze het resultaat is van de ordeningsarbeid van generaties archivariissen, vooral een bron voor onze kennis over de ideeën van die archivariissen over het functioneren van de diplomatie.

Uitspraken die onderzoekers op basis van gezantenarchieven doen, zijn alleen dan wetenschappelijk betrouwbaar als de orde die zij in die archieven hebben aangetroffen overeenkomt met de orde die de gezanten er zelf in hebben aangebracht of hadden willen aanbrengen.

Degenen die bij hun onderzoek van de gezantschapsarchieven gebruik maken zijn doorgaans meer geïnteresseerd in de diplomaten die die archieven hebben gevormd, dan in de archivariissen die die archieven hebben beschreven. Zij moeten niet alleen verdacht zijn op vervalste documenten, maar ook op vervalste structuren. Degenen die de archieven hebben geïnventariseerd hebben van hun kant geprobeerd ze aan de onderzoekers te presenteren niet in een vorm die past bij hun beeld van de diplomatie, maar in een vorm waarvan zij op basis van de stukken zelf vermoeden dat het de oorspronkelijke is geweest.

De onderhavige inventaris is niet meer dan een gerealiseerde mogelijkheid. Onder dit relativerende voorbehoud kan ze behalve als zoekinstrument ook als een kader voor de interpretatie van de betrokken gezantenarchieven worden gebruikt.

ORDENING VAN HET ARCHIEF**Q. OPZET VAN DEZE ALGEMENE INLEIDING**

De hoofdrubriek 'Archiefvorming' is onderverdeeld in twee subrubrieken, namelijk 'Geschiedenis van de archiefvormer' en 'Geschiedenis van het archiefbeheer'.

In de rubriek 'Geschiedenis van de archiefvormer' worden in het hoofdstuk over 'Ontwikkeling en context van de Nederlandse diplomatie' de gezanten geplaatst in de context van de Nederlandse diplomatie na de opstand. Daarbij worden kernbegrippen en ideeën over 'vertegenwoordiging', 'het karakter van de moderne diplomatie' en 'het ontstaan van de Nederlandse diplomatie' uitgediept. In deze rubriek worden ook de hoofdstukken over 'Status en rang van de gezant', 'Aanstelling, honorering en ontslag' en 'Taken, bevoegdheden en legitimering' uitvoerig behandeld. De hoofdstukken over 'Onderhandelingen en handelingen', 'Externe informatievoorziening' en 'Eindverantwoording en décharge; het verbaal' behandelen de kerntaken van de gezant. In het eerste hoofdstuk ligt de nadruk op de rechtshandelingen die hij namens zijn lastgevers verrichtte, terwijl zijn functie van politiek correspondent in het volgende hoofdstuk wordt belicht. In het laatste hoofdstuk wordt aandacht besteed aan het verbaal en aan de andere middelen die de gezant gebruikte om bij zijn lastgevers verantwoording af te leggen voor zijn daden.

Onder de rubriek 'Geschiedenis van het archiefbeheer' zijn hoofdstukken opgenomen over 'Archiefvorming', 'Archiefordening', 'Lotgevallen van de gezantschapsarchieven tot hun overdracht aan het Rijksarchief' en 'Strijd tegen de wanorde'. Deze hoofdstukken zijn complementair aan de inleidingen bij de afzonderlijke inventarissen.

Het hoofdstuk over 'Gezantenarchieven en het historisch onderzoek' dat onder de rubriek 'Ordering van het archief' is geplaatst, gaat over de gebruikswaarde van de gezantschapsarchieven. De gezantschapsarchieven worden hierin als historische bron met andere archieven vergeleken. Het moet onderzoekers behulpzaam zijn bij het beantwoorden van de vraag wanneer ze gezantschapsarchieven moeten raadplegen en wanneer niet.

Tenslotte zijn een aantal bijlagen toegevoegd: een uitgebreide zoekwijzer voor de papieren van Nederlandse gezanten en consuls, een uit twee delen bestaande concordans, een verklarende woordenlijst, een index met namen van personen, instellingen, schepen en geografische namen die in de verschillende legatiearchieven voorkomen en een lijst met geraadpleegde literatuur.

R. GEZANTENARCHIEVEN EN HET HISTORISCH ONDERZOEK

R.1. INHOUD EN GEBRUIK VAN GEZANTENARCHIEVEN

In de zeventiende, de achttiende en het begin van de negentiende eeuw hebben Nederlandse gezanten aan vreemde hoven in Europa en daarbuiten informatie verzameld die in verband stond met de specifieke opdrachten die zij moesten uitvoeren of met hun algemene taak als internationaal correspondent. Die informatie betrof in veel gevallen het land van de gastheer, maar niet zelden ook de landen waar die gastheer relaties mee onderhield. Veel van die informatie is in de gezantschapsarchieven bewaard gebleven.

Het is bijna ondoenlijk om nauwkeurig aan te geven waar die informatie in het algemeen over gaat. Gezantschapsarchieven bevatten natuurlijk informatie over de diplomatie, de diplomaten en de diplomatieke betrekkingen van de Republiek, maar ook over alle zaken waar nieuwsagentschappen in geïnteresseerd zijn. Men zoekt er met evenveel kans op succes gegevens in over de handel van de Republiek op Frankrijk, het beleg van Boedapest, de bemoeienis van de Republiek met de Waldenzen, de consul in Triëst, de bouw van de vestingwerken van Breisach, Boerhaave, het scheepvaartverkeer in de Sont, de lotgevallen van een reizend toneelgezelschap, Nederlandse matrozen op de Franse galeien en de doodsoorzaken van Poolse koningen.

Nu raadpleegt men doorgaans geen gezantenarchieven in het algemeen, maar één of meer gezantenarchieven in het bijzonder. Als men het onderwerp van zijn onderzoek heeft vastgesteld, als men heeft bepaald welk land in welke periode voor dat onderzoek relevant is, dan gaat men op zoek naar het archief van de gezant die daar in die periode de Republiek heeft vertegenwoordigd. En als dat archief zich in het Algemeen Rijksarchief bevindt (en die kans is groot), dan zal men het met behulp van het Repertorium van Schutte en de inhoudsopgave en de Zoekwijzer in deze inventaris zonder veel problemen weten te vinden.

Hoe kan men nu vaststellen wat dat specifieke gezantenarchief aan informatie te bieden heeft? De inventaris is een onmisbaar hulpmiddel, maar geeft niet altijd voldoende inzicht in de inhoud van de stukken, omdat gezantenarchieven veel serieel materiaal bevatten. Kennis van de institutionele context van het gezantschap is ook hier een voorwaarde, omdat, zoals al eerder werd vastgesteld, de taken en de functies van de gezant en het type archief dat hij heeft nagelaten bepalen welk materiaal men op welke plaats in die archieven kan aantreffen.

Inzicht in de taken en functies van de gezant is dus een voorwaarde. Door raadpleging van de instructie kan men inzicht krijgen in de informatie die men in zijn ambtsarchief kan verwachten. Raadpleging van de instructieboeken van de Staten-Generaal kan dit inzicht verschaffen, vooral als het gaat om gezanten met een bijzondere opdracht. In het repertorium van Schutte kan zonder veel problemen de datum waarop de instructie is gegeven worden achterhaald.

Inzicht in de grote verscheidenheid aan typen gezantschappen en typen gezantenarchieven is daarbij ook van belang. Ordinaris gezanten vormden andere archieven dan hun extra-ordinaris collega's, gezantschapspapieren in familiearchieven bevatten ander materiaal dan kanselarijarchieven en geëxhibeerde verbalen bevatten andere informatie dan de brievenboeken in een secretariaatsarchief. Daarbij moet men dan nog in aanmerking nemen, dat de archieven in de staat waarin ze bewaard zijn gebleven aanzienlijk kunnen verschillen in kwaliteit en in de mate van volledigheid. Elk gezantenarchief moet dus op zijn eigen onderzoeksmerites worden beoordeeld.

Inzicht in de samenhang tussen het ambtsarchief van de gezant en zijn persoonlijk archief en tussen het archief van de gezant en de archieven van zijn lastgevers is ook al onontbeerlijk. Gezantschapspapieren in het ene archief zijn dikwijls complementair aan gezantschapsarchieven in het andere en men moet deze archieven voor een goed beeld en een juiste waardering van de bewaard gebleven informatie dan ook in hun onderlinge verband bekijken. Dat kan zelfs tot de conclusie leiden, dat men bepaalde diplomatieke bescheiden beter niet in een gezantschapsarchief kan zoeken, maar elders.

R.2. DE RELATIE TUSSEN DE ARCHIEVEN VAN DE GEZANTEN EN DIE VAN HUN LASTGEVERS

Voor een deel zijn de legatiearchieven het spiegelbeeld van de archieven van de colleges, regenten en ambtenaren met wie de gezanten correspondeerden. De minuten van de stukken die zij ontvingen bevinden zich in de archieven van de afzenders, terwijl de uitgegane brieven waarvan de gezant de minuten bewaarde in de archieven van de geadresseerden worden aangetroffen. Zo treft men omvangrijke series correspondentie met gezanten aan in de archieven van de Staten-Generaal, de griffiers, de raadpensionarissen en de stadhouders.

De meerwaarde van de gezantenarchieven bestaat er voor een deel hierin, dat men de stukken die men ook verspreid aantreft in de archieven van de Staten-Generaal, van andere colleges van staat, van regenten en van ambtenaren, in de legatiearchieven bij elkaar vindt. De legatiearchieven bevatten niet alleen de brieven van de gezanten aan de Staten-Generaal en de griffier, maar ook "de briefwisseling van de gezanten met de Raadpensionarissen, welke op weinige uitzonderingen na onder de papieren van deze aan het publiek onttrokken bleef, van de gezanten onderling, met de regerings- en andere collegiën, welke natuurlijk, waren de brievenboeken en de verbalen niet voor ons bewaard gebleven, in de archieven van dezen en alzo op verschillende plaatsen zouden moeten worden opgespoord." ¹²⁵

R.3. GEZANTSCHAPSPAPIEREN IN DE ARCHIEVEN VAN DE STATEN-GENERAAL

De beste spiegel is uiteraard het archief van de Staten-Generaal. Dit archief bevat een massa stukken die de Staten-Generaal van de gezanten hebben ontvangen: de bijna complete serie geëxhibeerde buitenlandse verbalen, de vele liassen buitenland, waarin de ordinaris en secrete dépêches van de gezanten zijn opgenomen, de brievenboeken waarin die dépêches zijn geregistreerd en de dossiers en bundels over negotaties die door gezanten na hun terugkeer ter griffie werden geseponneerd en in de loketkas en de secrete kas werden opgenomen. Bovendien bevat het de minuten en afschriften van alle stukken die door de Staten-Generaal aan de gezanten werden toegestuurd: de minuten van de resoluties in de desbetreffende series, de minuten van de ordinaris brieven in de liassen, de minuten van de secrete brieven in de bundels met minuten van

125 Bakuizen Verslag pp. 80-81.

secrete resoluties, de minuten van de akten en instructies in de desbetreffende series en de afschriften van al deze akten en brieven in de resolutieregisters, de brievenboeken, de aktenboeken en de instructieboeken. Tenslotte bevat het archief van de Staten-Generaal de belangrijkste produkten van de diplomatie: de tractaten en andere internationale overeenkomsten die door de gezanten namens hun lastgevers waren gesloten, werden opgeborgen in de loketkas en de secrete kas en in de registers van tractaten afgeschreven.

De brievenboeken waarin de Staten-Generaal de ingekomen depêches van de gezanten lieten afschrijven, kunnen, zeker bij een oriënterend onderzoek, vaak betere diensten bewijzen dan de series minuten in de gezantenarchieven. Zij zijn in een leesbare hand geschreven en bevatten alle depêches inclusief de bijlagen. Voor andere doeleinden kan men beter gebruik maken van de minuutdepêches, omdat men daar veelal de brieven aan verschillende lastgevers bij elkaar aantreft. Men moet de bijlagen dan dikwijls in de dossiers en de bundels zoeken. Raadpleging van de liassen van de Staten-Generaal is slechts bij hoge uitzondering de beste keus.

Ook verbalen treft men zowel in de gezantenarchieven aan als in de archieven van de Staten-Generaal. Bij het bepalen van zijn keuze moet men erop verdacht zijn dat het geëxhibeerde en het minutuele exemplaar niet altijd geheel gelijkkluidend zijn. De verbalen die de buitengewone gezanten bij het beëindigen van hun missie aan de Staten-Generaal hadden overgelegd, "behelsden uit den aard der zaak alleenlijk hetgeen zij volgens instructie der Staten en naar hunne lastgeving of die van den griffier, die de geheime briefwisseling voerde, hadden gehandeld. Wat de gezanten overeenkomstig last van den Stadhouder, van den Staten van Holland, (van) den Raadpensionaris of van bijzondere collegiën zoo als de admiraliteiten, O.- en W.-Indische maatschappij hadden verrigt, en de correspondentie met die staatsmagten gevoerd, lag buiten den kring hunner officieele verbalen. In hunne bijzondere minuut-verbalen bleven echter die correspondentiën en acten opgeteekend." Interessante verschillen tussen geëxhibeerd verbaal en minuutverbaal ziet men bij Hop. Gezanten uit deze familie plachten "de stukken, die zij onder zich hielden, zorgvuldig te ordenen en tot een boekdeel te vereenigen. Hadden zij in het verbaal de stukken laten afschrijven, dan bleven zij in het bezit van alle origineelen en daaronder ook van de zoodanige, die niet in het verbaal waren geregistreerd. Waren bij het verbaal de stukken in originali ingebonden, dan bleven er toch nog eenige over, die zij onder zich hielden en die zij vermeerderden met copieën van afgegeven bescheiden. Het is duidelijk, dat die collecties vollediger zijn dan de officieele verbalen".¹²⁶

Men moet de verschillen overigens niet altijd in de inhoud zoeken: ook de vormgeving, de ordening van de stukken kan verschillend zijn. En achter die verschillende ordeningen gaan verschillende gezichtspunten schuil. Lastgevers zijn beleidsmakers, die de informatievoorziening organiseren rond het proces van beleidsvoorbereiding, besluitvorming en controle. Diplomaten bereiden de besluitvorming voor en voeren beslissingen uit. Ze organiseren de informatievoorziening in een netwerk van informanten aan de ene kant en een op gebruikswaarde geselcteed informatieaanbod aan de andere kant.

R.4. UNIEK MATERIAAL IN GEZANTENARCHIEVEN

De archieven van de Staten-Generaal bevat veel unieke stukken doordat gezantenarchieven geheel of gedeeltelijk verloren zijn gegaan. Maar het omgekeerde komt ook voor. Gezantenarchieven bevatten soms stukken die weliswaar ook elders werden bewaard, maar daar inmiddels onvindbaar zijn. In de verbalen en memorialen die in 1854 van het departement van Buitenlandse Zaken werden overgenomen, zo constateerde bakhuizen van den Brink, "vindt men niet alleen de correspondenties onzer gewoone gezanten met de Staten-Generaal en hunnen griffier, maar ook van de Nederlandsche gezanten onderling en met de Raadpensionarissen. Het laatste is te belangrijker, omdat wel De Witt en Fagel die correspondentie behoorlijk hadden overlegd, en bovendien aan het Rijks-archief uit Zijner Majesteits huis toegekomen waren de

afschriften der correspondentie van Stein (...), maar daarentegen de correspondentiën van de Raadpensionarissen na Fagel met uitzondering van die van Van Hoornbeek, die, grootendeels in de loketkas van Holland na zijn dood is gedeponneerd, ontbraken." ¹²⁷

Sommige bestanddelen van de gezantenarchieven zijn altijd uniek geweest. Anders dan de archieven van de Staten-Generaal bevatten de legatiearchieven behalve "de brieven, aan Hunne Hoogmogenden, of de geheime, aan den griffier van deze gerigt", zeer geheime brieven aan de griffier, die, "in eene andere plooi gevouwen of op ander papierformaat geschreven (...) niet ter tafel zijner meesters werd gebracht". ¹²⁸

De dossiers en de bundels bevatten uniek materiaal, dat bij de huidige oriëntatie van het historisch onderzoek zonder twijfel als het meest belanwekkende materiaal kan worden beschouwd. Helaas was men in de vorige eeuw minder in dit materiaal geïnteresseerd. Zo meldde Bakhuizen van den Brink in zijn verslag van 1854 over de overdracht van het archief van de legatie in Rusland, dat Buitenlandse Zaken niet alleen volledige series brievenboeken en correspondentie van de gezanten in Rusland had overgedragen, maar dat ook "uit eene andere kist onderscheidene papieren van dit gezantschap voor den dag (zijn) gekomen, welke althans op den inventaris van de door den Franschen gezant tijdens de inlijving (...) opgezondene stukken niet zijn gespecificeerd. Zij zijn echter van ondergeschikt belang en betreffen meest handels- en consulaire zaken, door onze gezanten behandeld, die op het oogenblik afgedaan en althans zonder historisch belang zijn". De meeste van deze dossiers zijn sindsdien spoorloos. ¹²⁹

De consulaatsarchieven bevatten relatief nog meer uniek materiaal dan de gezantenarchieven. Zij geven vooral een goed beeld van het internationale personen- en goederenverkeer. Vooral de archieven van de consulaten in het Osmaanse rijk en Marokko zijn wat dat betreft interessant. In de kanselarijarchieven bevinden zich veelal nog de akten van de rechtsinstellingen van de Nederlandse natie. De archieven van het gezantschap in Turkije en het consulaat in Smyrna bevatten bovendien nog een thesauriearchief.

R.5. GESCHIEDENIS VAN EUROPA

De archieven van de Nederlandse gezanten in het buitenland in de twee en een halve eeuw voorafgaande aan de inlijving van de staat bij Frankrijk bevatten een voor het historisch onderzoek zeer waardevol en onbekend materiaal. Wat de VOC archieven betekenen voor de geschiedenis van Azië betekenen de legatiearchieven voor de geschiedenis van Europa.

De archieven van de gezanten kwamen op verschillende momenten in stukken en brokken en dikwijls in wanorde op het rijksarchief terecht. Na een jarenlange strijd tegen de wanorde zijn ze nu dan eindelijk weer in hun oorspronkelijke context geplaatst. De inventarissen en de hulpmiddelen die eraan zijn toegevoegd, moeten deze archieven toegankelijk maken voor de onderzoeker. Die toegevoegde hulpmiddelen kunnen overigens ook dienen bij de bewerking en het onderzoek van gezantenarchieven die niet in deze bundel zijn opgenomen. En daarmee is het doel dat men zich destijds op het Rijksarchief stelde wel niet bereikt, maar toch dicht benaderd: die hele rijkdom kan bijna in één oogopslag worden overzien.

127 Fruin, Gestie pp. 10-11.

128 Bakhuizen, Verslag pp. 80-81.

129 Fruin, Gestie 9.

Verwant materiaal

BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN

Inventarisnummers van dit archief zijn in kopievorm beschikbaar

VERWANTE ARCHIEVEN

Het archief van de Staten-Generaal (archiefinventaris 1.01.02) is het belangrijkste archief voor onderzoek naar de internationale relaties van de Republiek tot 1795. Voor de periode 1796-1810 is dat het archief van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (archiefinventaris 2.01.08). Ook de archieven van de griffiers, met name van de familie Fagel (archiefinventaris 1.10.94 bevat belangrijke aanvullingen op dat van de gezanten.

Tot 1796 was ook Holland intensief betrokken bij de buitenlandse diplomatieke en handelsbetrekkingen. Men raadplege dan ook de archiefinventarissen van de Staten van Holland (archiefinventaris 3.01.04.01), van de raadpensionarissen (archiefinventarissen 3.01.13 t.e.m. 3.01.26) en van de Provisionele representanten van het volk van Holland (archiefinventaris 3.02.01).

GERAADPLEEGDE LITTERATUUR

Antal, G. von, en Pater, J.C.H. de, ed., *Weensche gezantschapsberichten van 1670 tot 1720*. 2 dln. (Rijks Geschiedkundige Publicatiën, grote serie, 67 en 69) ('s-Gravenhage 1929-1934) Bakhuizen van den Brink, R.C., *Overzicht van het Nederlandsche Rijksarchief uitgegeven op last van Z. Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken*. Eerste stuk. ('s-Gravenhage 1854) Bakhuizen van den Brink, R.C., "Concept-verslag 1858", Fruin, R. ed., *Verslagen van 's Rijks Oude Archieven*. 1926 I, pp. 79-80. Bijl, M. van der, en Quarles van Ufford, H., ed., *Briefwisseling van Godard Adriaan van Reede van Amerongen en Everard van Weede van Dijkveld*, (27 maart 1671 - 28 juli 1672). (Nederlandse Historische bronnen 9), (Den Haag 1991) Bruin, G. de, *Geheimhouding en verraad. De geheimhouding van staatszaken ten tijde van de Republiek (1600-1750)*. ('s-Gravenhage 1991) Fruin, R., *De gestie van Dr. R.C. Bakhuizen van den Brink als Archivaris des Rijks, 1854-1865, hoofdzakelijk uit zijne ambtelijke correspondentie toegelicht*. ('s-Gravenhage 1926) Gabriëls, A.J.C.M., *De heren als dienaren en de dienaar als heer. Het stadhoudelijk stelsel in de tweede helft van de achttiende eeuw*. ('s-Gravenhage 1990) Gerretson, C., en Geyl, P., ed., *Briefwisseling en aantekeningen van Willem Bentinck, heer van Rhoon (tot aan de dood van Willem IV, 22 oktober 1751), hoofdzakelijk naar de bescheiden in het Brits Museum*. (Werken uitgegeven door het Nederlands Historisch Genootschap, derde serie No. 85) ('s-Gravenhage 1976) Heringa, J., *De eer en hoogheid van de staat. Over de plaats der Verenigde Nederlanden in het diplomatieke leven der 17e eeuw*. (Groningen 1961) Japikse, N., *Notitie over nog te verrichten werkzaamheden (5 december 1957)* Krämer, F.J.L., *De Nederlandsch-Spaansche diplomatie vóór den vrede van Nijmegen*. (Utrecht 1892) Mattingly, G., *Renaissance diplomacy*. (Londen 1970) Plemp van Duiveland, L., *Schimmelpenninck 1761-1825. Levensverhaal en tijdsbeeld*. (Rotterdam 1971) Riemsdijk, Th. van, *De griffie van Hare Hoog Mogenden. Bijdrage tot de kennis van het archief van de Staten-Generaal der vereenigde Nederlanden*. ('s-Gravenhage 1885) Rowen, H.H., *John de Witt, Grand Pensionary of Holland, 1625-1672* (Princeton 1978) Schutte, O., *Repertorium der Nederlandse vertegenwoordigers residerende in het buitenland, 1584-1810*. (Rijks Geschiedkundige Publicatiën) ('s-Gravenhage, 1976) Slingelandt, S. van, "Jeegenswoordige constitutie etc.", in: *Staatkundige geschriften*, 1784. 3 dln. Thomassen, T.H.P.M., "Coenraad van Heemskerck 1646-1702. Diplomaat tussen prins en patroon", in: *Holland*, febr. 1985, pp. 14-36 Thomassen, T.H.P.M., "De lotgevallen van een ambtelijke duizendpoot. De kamerbewaarder van de Staten-Generaal in de tijd van de Republiek". in: *Jaarboek Die Haghe*, 1988, pp. 64-67. *Verslagen van 's Rijks Oude Archieven*, (VROA), 1893, 1897, 1899, 1900, 1901, 1902, 1906, 1913, 1915, 1920, 1953, 1956, 1957. Vreede, G.W., *Geschiedenis der diplomatie van de Bataafsche Republiek*. (Utrecht 1863-1865) 2 dln. Vreede, G.W., *Inleiding tot eene geschiedenis der Nederlandsche diplomatie*. (Utrecht 1856-1861) 2 dln. Wicquefort, A. de, *L'Ambassadeur et ses fonctions*. (Nouv. éd.; Amsterdam 1730)

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

DE ARCHIEVEN VAN DE NEDERLANDSE GEZANTEN EN CONSULS (ALGEMENE INLEIDING)

Deze toegang is een algemene inleiding op de archieven van de Nederlandse gezanten en consuls die op te vragen zijn onder de toegangnummers 1.02.01 t/m 1.02.14 en 1.10.110:

- [Toegang 1.02.01](#) - Coenraad van Heemskerck, 1672-1701
- [Toegang 1.02.02](#) - Gerard Hamel Bruijninx, 1660-1686
- [Toegang 1.02.03](#) - Van der Meer, 1690-1713
- [Toegang 1.02.04](#) - Schonenberg, 1678-1702
- [Toegang 1.02.05](#) - Legatie Duitse Keizer, 1699-1807
- [Toegang 1.02.06](#) - Legatie Duitse Rijksdag, 1705-1794
- [Toegang 1.02.07](#) - Legatie Zweden, Pruisen, Polen en Saksen, 1675-1810
- [Toegang 1.02.08](#) - Legatie Kreitsen, 1749-1804
- [Toegang 1.02.09](#) - Legatie Hanzesteden, 1795-1809
- [Toegang 1.02.10](#) - Legatie Württemberg, 1797-1809
- [Toegang 1.02.11](#) - Legatie Baden, 1807-1810
- [Toegang 1.02.12](#) - Legatie Denemarken, 1658-1810
- [Toegang 1.02.13](#) - Legatie Rusland, 1710-1810
- [Toegang 1.02.14](#) - Legatie Frankrijk, 1747-1810
- [Toegang 1.02.15](#) - Legatie Engeland, 1762-1780
- [Toegang 1.02.16](#) - Legatie Spanje, 1783-1799
- [Toegang 1.02.17](#) - Legatie Oostenrijkse Nederlanden, 1717-1810
- [Toegang 1.02.18](#) - Legatie Portugal, 1702-1804
- [Toegang 1.10.110](#) - Collectie Overige Gezanten en Legatiearchieven Diversen, 17e-18e eeuw

-->

Zie de toegangen 1.02.01 t/m 1.02.14 en 1.10.110.

BIJLAGEN

ZOEKWIJZER VOOR PAPIEREN VAN NEDERLANDSE GEZANTEN EN CONSULS

SAMENSTELLING EN INDELING VAN DE ZOEKWIJZER

In deze zoekwijzer voor papieren van Nederlandse gezanten en consuls treft u verwijzingen aan naar stukken die ontvangen en geschreven zijn door Nederlandse gezanten en consuls tot 1813. Het betreft de volgende archiefbestanden:

- Legatie- en consulaatsarchieven tot 1813;
- Persoons- en familiearchieven;
- Collectie Aanwinsten van de Eerste Afdeling;
- Serie buitenlandse verbalen in het archief van de Staten-Generaal;
- Collectie legatiearchieven diversen, waarin stukken zijn opgenomen die ten onrechte in het bestand legatiearchieven waren opgenomen en die vooralsnog niet worden teruggebracht naar hun plaats van herkomst.

Genoemde archiefbestanden berusten alle op de Eerste Afdeling van het Algemeen Rijksarchief, met uitzondering van een aantal persoons- en familiearchieven dat zich bij de Tweede Afdeling en het Rijksarchief in Zuid-Holland bevindt.

Buiten het kader van deze zoekwijzer zijn archiefstukken gebleven van gereformeerde gemeentes verbonden aan een legatie.

De zoekwijzer is ingedeeld naar de verschillende standplaatsen, waar tot 1813 een Nederlandse gezant of consul aanwezig was. De volgorde is bepaald door de voor die tijd gebruikelijke diplomatieke rangorde. In een aantal gevallen werd een gezant voor meerdere landen tegelijk aangesteld, zoals bijvoorbeeld voor de Rijnse Kreitsen en de keurvorsten van Keulen, Mainz, Trier, de Palts en Beieren. Als standplaats is in zo'n geval deze combinatie van landen gekozen. De rubrieken van de verschillende standplaatsen worden vooraf gegaan door een rubriek congressen.

AANWIJZINGEN VOOR DE GEBRUIKER VAN DE ZOEKWIJZER

Iedere rubriek bestaat uit vier kolommen.

De eerste kolom geeft de jaartallen van de stukken.

De tweede kolom geeft aan van welke Nederlandse gezant of consul deze stukken afkomstig zijn. Een gezantschap kan variëren van een commissaris aan de Sont tot een ordinaris ambassadeur in Frankrijk. Van een gezant of consul wordt alleen zijn achternaam, niet zijn initialen vermeld.

In de derde kolom wordt summier de aard van de stukken vermeld. De termen gezantenarchief/consulaatsarchief zijn gebruikt om in één woord een veelheid van stukken zoals verbalen, brieven, dossiers etc. te kunnen aangeven. Voor een meer uitgebreide beschrijving van de stukken dient u de inventaris van het desbetreffende archief te raadplegen. De toegangsnummers van deze inventarissen worden hieronder vermeld.

Om welk archief en welke inventarisnummers het gaat vindt u in de vierde kolom. Hier treft u de vindplaats van de stukken aan. Om het zoeken in deze archieven te vergemakkelijken is telkens een zelfde afkorting voor een archief gebruikt. U komt deze afkorting weer tegen in de tabs bij de verschillende inventarissen en in de index achterin deze algemene inleiding.

De stukken dient u via de terminals op de studiezaal aan te vragen door eerst het toegangsnummer van het archief in te toetsen en daarna de verschillende inventarisnummers.

TOEGANGSNUMMERS VAN GEZANTEN- EN CONSULAATSARCHIEVEN (EN AFKORTINGEN)

Archief	Afkorting	Nummer toegang
Aanwinsten	A	1.11.01.01
Admiraliteitscollectie XVIII		1.01.47.11
Van Aerssen		1.10.01
Van Aerssen supplement		1.10.89
Aitzema		1.10.02
Van Assendelft		1.10.61
Baden, legatie	BA	1.02.17
Bergh, Van den		1.10.109
Boreel		1.10.10
Brantsen		1.10.12
Calkoen		1.10.16.01
Citters, Van		1.10.19
Dedem, Van		2.21.049
Dedem van de Gelder, Van		2.21.006.46
Denemarken, legatie	DE	1.02.18
Duitse Keizer, legatie	KE	1.02.11
Duitse Rijksdag, legatie	RI	1.02.12
Engeland, legatie	EN	1.02.20
Fagel		1.10.29
Frankrijk, legatie	FR	1.02.09
Groot, De		1.10.35.02
Hamel Bruyninx	HM	1.10.36
Hanzesteden, legatie	HA	1.02.14
Heemskerck, Van	HE	1.10.38
Heim, Van der		1.10.39
Hill, Van		1.10.40
Hochepped, De		1.10.41
Hogendorp, Van		2.21.008.69
Hop		1.10.97
Kinckel, Von		2.21.099
Lansberge, Van		2.21.103
Meer, Van der	ME	1.10.104
Mortaigne, De		1.10.92
Nagell, Van		1.10.102
Oostenrijkse Nederlanden, legatie	OO	1.02.10

Archief	Afkorting	Nummer toegang
Ortel		1.10.63
Overige gezanten en legatiearchieven diversen	OD	1.10.110
Polanen, Van		1.10.05.04
Portugal, legatie	PO	1.02.03
Regeringsarchieven I	R	1.01.01.01
Repelaer		1.10.70
Rijnse Kreitsen en keurvorsten, legatie	KR	1.02.08
Rusland, legatie	RU	1.02.13
Schonenberg, Van	SC	1.10.103
Slingelandt-De Vrij Temminck, Van		3.20.52
Smyrna, consulaat		1.02.05
Spanje, legatie	SP	1.02.19
Stadhouderlijke Secretarie	SS	1.01.50
Staten-Generaal	SG	1.01.05
Staten-Generaal Dubbelen	SGD	1.01.52
Tanger, consulaat		1.02.01
Teding van Berkhout		1.10.79
Tunis I, consulaat		1.02.06.01
Tunis II, consulaat		1.02.06.02
Turkije, legatie		1.02.04
Ver Huell		2.21.004.04
Wassenaar-Van Rosande		3.20.63
Wassenaar-Starrenburg, Van		3.20.65
Witt, De		1.10.85
Witt-Beyerman, De		3.20.66.01
Württemberg, legatie	WU	1.02.15
Zuylen van Nyevelt A, Van		2.21.179.1
Zuylen van Nyevelt B, Van		2.21.179.3
Zweden, Pruisen, Polen en Saksen, legatie	ZW	1.02.02

OVERZICHT VAN CONSULATEN EN GEZANTSCHAPPEN IN DE ZOEKWIJZER

1. Congressen
2. Duitse Keizer
3. Duitse Rijksdag
4. Brandenburg-Pruisen
5. Opperrijnse en Nederrijnse-Westfaalse Kreitsen en de keurvorsten van Keulen, Mainz, Trier, de Palts en Beieren

6. Nedersaksische Kreits en de Hanzesteden
7. Württemberg
8. Hessen-Kassel
9. Baden
10. Brunswijk-Lünenburg
11. Munster
12. Frankfurt
13. Denemarken
14. Zweden
15. Polen en Saksen
16. Rusland
17. Frankrijk
18. Engeland en Schotland
19. Spanje
20. Zuidelijke Nederlanden
21. Portugal
22. Italiaanse staten en steden
 - A. Venetië
 - B. Savoye / Sardinië
 - C. Napels en Sicilië
23. Zwitserland
24. Turkije
 - A. Gezantschap
 - B. Consulaat Smyrna
25. Noord-Afrika
 - A. Gezantschap
 - B. Consulaat Tunis
 - C. Consulaat Marokko
26. Verenigde Staten

1. CONGRESSEN

Periode	Gezanten/consuls	Aard van de stukken	Vindplaats
Twaalfjarig Bestand			
1607-1609	Diverse stukken		SG 8310-8312
Conferentie van Stade			
1641	Boreel	Verbaal	SG 8393-8394
	Sonck		Boreel 89 A
	Van Weede		
Vredescongres van Munster			
1645-1648	Van Gent	Verbaal en bijbehorende stukken	SG 8411-8453
	Van Mathenesse		
	Pauw		
	De Knuyt		
	Van Reede		
	Van Donia		

Periode	Gezanten/consuls	Aard van de stukken	Vindplaats
	Ripperda		
	Clant		
Triple Alliantie			
1668	Meerman	Gezantenarchief	OD 4611
	Boreel		
Vredescongressen in Aken en Keulen			
1673-1674	Van Beverningh	Verbaal en bijbehorende stukken	SG 8566-8573
	Van Nassau		
	Van Haren		
	Isbrants		
Vredescongres in Nijmegen			
1676-1679	Van Beverningh	Verbaal	SG 8591-8602
	Van Nassau		
	Van Haren		
Vredescongres van Rijswijk			
1697	Boreel	Verbaal	SG 8639-8640
	Van Weede		
	Van Haren		
Vredescongres te Utrecht			
1712-1714	Van Randwijck	Verbalen	SG 8668-8672
	Buys		Hop 49-50
	Van der Dussen		
	Kemp		
	Van Gheel		
	Van Reede		
	Van Goslinga		
	Van Rechteren		
	Van Kniphuisen		
Vredescongres van Soissons			
1728-1731	Hop	Gezantenarchief	Hop 71-78
1728-1731	Hop	Verbaal en bijbehorende stukken	SG 8729-8732
	Hurgronje		
	Van Goslinga		
Conferentie te Antwerpen			
1737-1741	De Dieu	Verbaal	SG 8737-8739

Periode	Gezanten/consuls	Aard van de stukken	Vindplaats
	Van Visvliet		
	Van Assendelft		
Vredescongres van Aken			
1747-1749	Van Wassenaer	Gezantenarchief	Wassenaar-Van Rosande 83
1747-1748	Bentinck	Resoluties	A 1606
	Van Wassenaer		
	Hasselaer		
	Van Haren		
1748	Bentinck	Verbaal	SG 8760-8761
	Van Wassenaer		
	Hasselaer		
	Van Haren		
Conferentie te Brussel			
1750-1757	Van Haren	Gezantenarchief	OO 334-342
	Van der Heim		
	Van Citters		
1752-1755	Van Haren	Verbaal	SG 8776
	Van der Heim		OD 4672-4673
	Van Citters		
1752-1756	Van der Heim	Gezantenarchief	Van der Heim 152

2. DUITSE KEIZER

1659-1690	Hamel Bruyninx	Gezantenarchief	HM 1-12
1676	Hamel Bruyninx	Deductie	SG 8583
1688-1689	Hop	Verbaal	SG 8623
			Hop 25
1690	Van Heemskerck	Gezantenarchief	Teding v.B. 8-9
1690-1692	Van Heemskerck	Verbaal	SG 8635
1690-1697	Van Heemskerck	Gezantenarchief	HE 4-93, 169-283
1698-1700	Hop	Verbaal	SG 8648
			Hop 32-33
1700-1739	Hamel Bruyninx	Gezantenarchief	KE 1-69
1739 ?	Van Burmania	Cijfer	OD 287
1739-1767	Van Burmania	Gezantenarchief	KE 70-136
1767-1782	Von Degenfeld Schomburg	Gezantenarchief	KE 137-171
1782-1784	Van Wassenaer	Verbaal	SG 8844

1782-1786	Van Wassenaer	Gezantenarchief	KE 172-176
1786-1800	Van Haeften	Gezantenarchief	KE 177-213
1792	Van Haeften	Brieven	A 3
1800-1802	Silliman	Gezantenarchief	KE 214-215
1802-1808	Van Spaen	Gezantenarchief	KE 216-241
1802-1809	Van Hogendorp	Gezantenarchief	Van Hogendorp 30-36
1808-1809	Van Hogendorp	Gezantenarchief	KE 242

3. DUITSE RIJKSDAG

1660-1672	Hamel Bruynincx	Gezantenarchief	HM 1-3
1711-1800	Mortaigne	Gezantenarchief	RI 1-39
	M. Gallieris		
	J.J. Gallieris		
1788-1789	Gallieris	Brieven	OD 4142

4. BRANDENBURG-PRUISEN

1614	Bas	Verbaal Wezel	A 1287
	Joachimi		SG 8322
	Van Gogh		
	Van Haersolte		
1614	Bas	Verbaal Xanten	A 1288
	Joachimi		SG 8323
	Van Gogh		
	Van Haersolte		
1616-1619	Sticke	Verbaal	SG 8328
1622	Van Boetselaer	Verbaal	SG 8340
	Van Boeckhorst		
	Joachimi		
1627-1628	Van den Honaert	Verbaal	SG 8356
	Bicker		
	Van Beaumont		
		Gezantenarchief	A 678
1651	Van Gent	Verbaal	SG 8457-8459
	Van Wassenaer		A 555
	Parmentier		
	Van der Beecke		
1662	Van Bylandt	Verbaal	SG 8511
	Blaspoel		

	Copes		
1666	Van Beverningh	Verbaal	SG 8528-8529
1667	Colterman	Inventaris	SG 8533
1671-1673	Van Reede	Verbaal	SG 8563-8564
1672-1673	Van Reede	Brieven	Van Hill 5-6
1676-1679	Van der Tocht	Ingekomen brieven	OD 3677-3679, 4611
1679-1685	Van Reede	Verbaal	SG 8607-8609
1687-1688	Hop	Verbaal	SG 8622
		Gezantenarchief	Hop 22-24
1699-1700	Van Wassenaer	Verbaal	SG 8649-8650
			KE 1-2
1702	Van Lintelo	Verbaal	SG 8652
	Van Slingelandt		
	Du Tour		
1704-1716	Van Lintelo	Verbaal	SG 8695-8698
1706	Van Tuyll van Serooskerke	Verbaal	SG 8657
	De Lange		
	Van Welderen		
	Du Tour		
1721-1723	Von Hompesch	Verbaal	SG 8714
1723-1730	Rumpf	Gezantenarchief	ZW 252-273
1727	Van Keppel	Verbaal	SG 8723
1728	Van Keppel	Verbaal	SG 8727
1730-1748	Van Reede	Gezantenarchief	SS 152
1730-1742	Van Reede	Verbaal	SG 8742-8746
1731-1736	Bosch	Nouvelles	SG 12144
1742-1746	Van Marteville	Gezantenarchief	ZW 324-330
1795-1808	Bourdeaux	Gezantenarchief	ZW 341-398
	Hultman		
	Van Dedem van de Gelder		
1808-1809	Goldberg	Gezantenarchief	ZW 399-404
1809-1810	Reinhold	Gezantenarchief	ZW 405-408

5. OPPERRIJNSE EN NEDERRIJNS-WESTFAALSE KREITSEN EN DE KEURVORSTEN VAN KEULEN, MAINZ, TRIER, DE PALTS EN BEIEREN

1619	Vooght	Verbaal	SG 8331
	Pauw		
	Van Zuylen van Nyevelt		

1620	Van Randwijck	Verbaal	SG 8334
1630	Van Vosbergen	Verbaal	SG 8361
1633	Van Vosbergen	Verbaal	SG 8366-8367
1634	Van Aernhem	Verbaal	SG 8372
	Ripperda		
1634	Huygens	Verbaal	SG 8367, 8373
1635	Van Vosbergen	Verbaal	SG 8379
1660-1672	Hamel Bruynincx	Resoluties	HM 1
1668	Van Beverningh	Verbaal	SG 8536-8538
1671	Van Reede	Verbaal	SG 8558
1672-1674	Brasser	Verbaal	SG 8582
1683-1684	Van Haersolte	Verbaal	SG 8605
1685-1731	H. van Bilderbeeck	Gezantenarchief	KE 100A, 128A
	F.H. van Bilderbeeck		
1689-1690	Walraven	Verbaal	SG 8628
1699-1700	Van Wassenaer	Verbaal	SG 8649-8650
1701-1703	Van der Meer	Gezantenarchief	ME 15-28
1702	Van Lintelo	Verbaal	SG 8651
	Van Slingelandt		
	Van Borselen		
1703-1704	Van Panthaleon v. Eck	Verbaal	SG 8655
1727-1728	Van Isselmuden	Verbaal	SG 8724
1734-1738	Van Burmania	Verbaal	SG 8736
1734-1739	Van Burmania	Gezantenarchief	KE 101, 106
1736	Van Heeckeren	Verbaal	SG 8735
	Van Rechteren		
1739, 1751	Hofman	Gezantenarchief	KR 201-203
1744	Van Wassenaer	Verbaal	SG 8749
1745	Van Wassenaer	Verbaal	SG 8754
1748-1778	Von Wartensleben	Gezantenarchief	KR 1-65
1749-1753	Von Wartensleben	Kopieboeken	A 2, 4, 5
1764	Von Wartensleben	Processtukken	SG 8828A
1778-1800	Lucius	Gezantenarchief	KR 66-112
1780-1794	Van Lansberge	Gezantenarchief	Van Lansberge 8, 9, 11
1788	Van Lansberge	Correspondentie	OD 3548, 4144-4146
1789-1794	Van Kinckel	Gezantenarchief	KR 113-170
			Admiral. coll.XVIII 55-56

1789-1795	Van Kinckel	Gezantenarchief	Von Kinckel 46-56
1807	Van Hogendorp	Instructie	Van Hogendorp 29

6. NEDERSAKSISCHE KREITS EN DE HANZESTEDEN

1615-1616	Byel	Verbaal	SG 8324
	Van den Sande		
	Sticke		
1620-1621	Van Vosbergen	Verbaal	SG 8336
1625	Van Vosbergen	Verbaal	SG 8347-8348
1627-1636	Aitzema	Gezantenarchief	Aitzema 102
1631-1632	Van Beveren	Verbaal	SG 8363
	Van Waveren		
	Schaffer		
1676-1677	Van Reede	Verbaal	SG 8587
1699-1700	Van Haersolte	Verbaal	SG 8647
1699-1700	Van Wassenaer	Verbaal	SG 8649-8650
1727-1742	Mauricius	Verbaal	SG 8740
1737, 1742	Mauricius	Gezantenarchief	OD 4612, 4978
1742-1756	Buys	Verbaal	SG 8777-8778
1744, 1748	Buys	Gezantenarchief	OD 4155, 4977
1768-1773	Hop	Verbaal	SG 8833
		Gezantenarchief	Hop 106-125
1788	Hogguer	Gezantenarchief	OD 4141
1795	Hartsinck	Correspondentie	A 1504
1795-1800	Abbema	Gezantenarchief	HA 1-39
1796	Abbema	Gezantenarchief	OD 311, 311.3
1800-1809	Reinhold	Gezantenarchief	HA 40-91

7. WÜRTEMBERG

1796-1801	Strick van Linschoten	Gezantenarchief	WU 1-21
1801	Van Dedem van de Gelder	Gezantenarchief	WU 22
1803-1805	Van Spaen	Gezantenarchief	WU 23-27
1807-1809	Dedel	Gezantenarchief	WU 28-30

8. HESSEN-KASSEL

1643	Van Linteloo	Verbaal	SG 8395
1689-1690	Walraven	Verbaal	SG 8628
1699-1700	Van Wassenaer	Verbaal	SG 8649-8650
1797-1804	De Raet van Bogelskamp	Gezantenarchief	KR 171-189

9. BADEN

1807-1810	Gronovius	Gezantenarchief	BA 1-19
-----------	-----------	-----------------	---------

10. BRUNSWIJK-LÜNENBURG

1620-1621	Van Vosbergen	Verbaal	SG 8336
1665-1667	Van Haersolte	Verbaal	SG 8532
1665-1678	Van Borssele	Gezantenarchief	A 917
1671	Van Ripperda	Verbaal	SG 8557
	Van Wijngaerden		
	Van Reede		
	Van Grovestins		
1672-1674	Brasser	Verbaal	SG 8582
1673	Brasser	Capitulatie	A 966
1674-1675	Van Borssele	Gezantenarchief	Van Hill 9-10, 12-14
1687-1688	Hop	Verbaal	Hop 22-23
1689-1690	Walraven	Verbaal	SG 8628
1693	Hop	Verbaal	Hop 30
			SG 8637
1699-1700	Van Wassenaer	Verbaal	SG 8649-8650

11. MUNSTER

1657	Van der Capellen	Verbaal	SG 8499-8500
	Van Beveren		A 885
	Van Langen		
	Van Borssele		
1660	Van Balveren	Verbaal	SG 8506
	Scheltinga		
	Tamminga		
1666	De Witt	Verbaal	SG 8530-8531
	Van Pallant		
	Van Paffenrode		
1668	Van Reede	Verbaal	SG 8539
1670	De Mortaigne	Verbaal	SG 8550
1670	De Mortaigne	Gezantenarchief	De Mortaigne 11-15
1699-1700	Van Wassenaer	Verbaal	SG 8649-8650
1708	Van Ittersum	Verbaal	SG 8658
1720-1721	Van Isselmuden	Verbaal	SG 8702

12. FRANKFURT

1683-1684	De Mortaigne	Brieven	De Mortaigne 16
1741-1767	Bosch	Nouvelles	SG 12144, 12145

13. DENEMARKEN

1588	Van Duyvenvoorde	Verbaal	SG 8301
	Van Brederode		
	De Sille		
	Honradius		
1599	Voeth	Verbaal	SG 8308
	De Sille		
1607	Boelensz.	Verbaal	SG 8309
	Simonsz.		
	Magnus		
1611	Van Duyvenvoorde	Verbaal	SG 8319
	Hogerbeets		Van Citters 69
	Bas		
		Gezantenarchief	A 312
1614-1645	Reede	Retroacta	SG 8527
1618	Van Pallandt	Verbaal	SG 8326-8327
	Berck		A 903
	Pauw		
	Joachimi		
	Van Burmania		
1621	Pauw	Verbaal	SG 8339
	Van Liclema		
	Van Haersolte		
	Schaffer		
1625	Van Vosbergen	Verbaal	SG 8347-8348
1631-1632	Van Beveren	Verbaal	SG 8363
	Van Waveren		
	Schaffer		
1635	Van den Honaert	Verbaal	SG 8375-8378
	Andree		
1639-1640	Burgh	Verbaal	SG 8384-8385
	Conders		
1644-1645	Schaep	Verbaal	SG 8402

	Sonck		
	Andree		
		Gezantenarchief	A 1203
			A 1992
			OD 4568-4569
1644-1645	De Witt	Verbaal	SG 8400-8401
			De Witt-Beyerman 2
1645	Schaep	Verbaal	SG 8403
	Sonck		
	Andree		
1652-1653	Kaiser	Verbaal	A 884
			SG 8464-8466
1653	Kaiser	Verbaal	SG 8474-8475
1659-1661	Vogelsangh	Correspondentie	OD 1214, 4168-4198, 4661
	Van Slingelandt		
	De Huybert	Verbaal	SG 8501
	Van Haren		
1660	Van Slingelandt	Gezantenarchief	Van Slingelandt-De Vrij Temminck 20
1665	Van Reede	Verbaal	SG 8525-8527
1670	De Witt	Brief	A 1829
1670-1671	De Witt	Verbaal	SG 8552
1670-1671	De Witt	Gezantenarchief	De Witt 9-67
1672-1674	Van Wijngaerden	Verbaal	SG 8574-8575
1680-1686	Moeringh	Verbaal	SG 8613-8614
1685-1721	Goes	Gezantenarchief	Hop 332-341
1689-1690	Van Heemskerck	Verbaal	SG 8627
1690-1691	Van Reede	Verbaal	SG 8633-8634
1692-1693	Hop	Verbaal	SG 8636
			Hop 28-29
1693	Hop	Verbaal	SG 8637
			Hop 30
1696-1697	Hop	Verbaal	SG 8638
			Hop 31
1701	Goes	Brieven	Holland loketkas A 21 nr. 5
1724	Buys	Cijfer	OD 4147
1724-1727	Buys	Verbaal	SG 8722

1727-1729	Van Assendelft	Verbaal	SG 8728
		Gezantenarchief	Van Assendelft 1-26
1729-1757	Coymans	Gezantenarchief	DE 1-58
1759-1781	Bosc de la Calmette	Gezantenarchief	DE 59-97
1782 ?	Van Rechteren	Cijfer	OD 4205
1782-1796	Van Rechteren	Gezantenarchief	DE 98-102
	Van der Goes		
	De Coninck		
	Fagel		
	Bangeman Huygens		
1785-1793	Van der Goes	Gezantenarchief	DE 103-113
1793	De Coninck	Gezantenarchief	DE 113A
1793-1795	Fagel	Gezantenarchief	DE 114-122
			Fagel 1895-1896
1795	Bangeman Huygens	Gezantenarchief	DE 123-132
1795-1796	Van Lynden	Gezantenarchief	DE 133-146
1797-1805	Bangeman Huygens	Gezantenarchief	DE 147-160
17e/18e eeuw	Diverse gezanten	Resoluties, brieven	A 581
1805-1807	Van Aller	Gezantenarchief	DE 161-163
1807-1809	Meyners	Gezantenarchief	DE 164-173
1809-1810	De Bourdeaux	Gezantenarchief	DE 174-179
z.d.	De Larrey	Brief	A 2070

14. ZWEDEN

1610	Haga	Verbaal	A 1289
1611	Van Duyvenvoorde	Verbaal	SG 8319
	Hogerbeets		Van Citters 69
	Bas		
		Gezantenarchief	A 312
1614-1645	Van Reede	Verbaal	SG 8525-8527
1615-1616	Van Brederode	Verbaal	A 1289
	Bas		SG 8325
	Joachimi		
1625	Van Vosbergen	Verbaal	SG 8347-8348
1627-1628	Van den Honaert	Verbaal	SG 8356
	Bicker		
	Van Beaumont		

		Gezantenarchief	A 678
1635	Van den Honaert	Verbaal	SG 8375-8378
	Andree		
1640	De Witt	Verbaal	SG 8398-8399
	Bicker		
	Van Stavenisse		
1640	Boreel	Verbaal	SG 8387-8390
	Sonck		A 465
	Aylva		
1644	De Witt	Verbaal	SG 8404
	Bicker		
	Van Stavenisse		
1644-1645	De Witt	Verbaal	SG 8400-8401
			De Witt-Beyerman 2
1644-1645	Schaep	Verbaal	SG 8402
	Sonck		
	Andree		
		Gezantenarchief	A 1203
			A 1992
			OD 4568-4569
1644-1645	De Witt	Verbaal	SG 8400-8401
1645	Schaep	Verbaal	SG 8403
	Sonck		
	Andree		
1652-1654	Van Beuningen	Verbaal	SG 8478-8479
			OD 9999
1653	De Witt	Verbaal	SG 8467-8469
	Van Waveren		
	Gualtheri		
1654	Schaep	Brief	A 122
1655-1660	Van Slingelandt	Gezantenarchief	Van Slingelandt-De Vrij Temminck 16-19
1656	Van Slingelandt	Journal	SG 8493
	Van Dorp		
	De Huybert		
	Isbrants		
1659-1660	Van den Honaert	Verbaal	SG 8504-8505

1659-1661	Vogelsangh	Correspondentie	OD 1214, 4168-4198, 4661
	Van Slingelandt		
	De Huybert	Verbaal	SG 8501
	Van Haren		
1661	Heinsius	Rapport	A 1475
1668	De Groot	Brief	A 562
1668-1669	De Groot	Brieven	A 1141
1673-1675	Schaep	Verbaal	SG 8576-8579
1675-1704	Rumpf	Gezantenarchief	ZW 1-44
1690	Van Haren	Brief	A 1172
1690-1692	Van Haren	Verbaal	SG 8629-8630
1698-1742	Rumpf	Gezantenarchief	ZW 45-88
1719	Rumpf	Brief	A 1657
1719-1721	Van Burmania	Verbaal	SG 8703
1721	Van Burmania	Gezantenarchief	ZW 322-323
1744-1750	Rumpf	Gezantenarchief	ZW 89-108
1752-1760	Van Marteville	Gezantenarchief	ZW 109-122
ca. 1760	Doublet	Cijfer	OD 4043
1760-1762	Doublet	Verbaal	SG 8820
		Gezantenarchief	ZW 123-127
1762-1769	Van Kretschmar	Gezantenarchief	ZW 128-148
1773-1777	Van Haeften	Gezantenarchief	ZW 149-152
1777-1781	Van Lynden	Verbaal	SG 8838
		Gezantenarchief	ZW 153-164
1783-1795	Van der Borch	Gezantenarchief	ZW 165-176
1795-1798	Van Dedem van de Gelder	Gezantenarchief	ZW 177-198
1798-1801	Buys	Gezantenarchief	ZW 199-237
1802-1805	Van Westrenen	Gezantenarchief	ZW 238-244

15. POLEN EN SAKSEN

1627-1628	Van den Honaert	Verbaal	SG 8356
	Bicker		
	Van Beaumont		
		Gezantenarchief	A 678
1635	Van den Honaert	Verbaal	SG 8375-8378
	Andree		
1651	Pels	Brief	A 1463
1653	De Witt	Verbaal	SG 8467-8469

	Van Waveren		
	Gualtheri		
1655-1660	Van Slingelandt	Gezantenarchief	Van Slingelandt-De Vrij Temminck 16-18
1656	Van Slingelandt	Journal	SG 8493
	Van Dorp		
	De Huybert		
	Isbrants		
1659-1660	Van den Honaert	Verbaal	SG 8504-8505
1670	De Witt	Brief	A 1829
1670-1671	De Witt	Verbaal	SG 8552
1670-1671	De Witt	Gezantenarchief	De Witt 9-67
1687-1688	Hop	Verbaal	SG 8622
1699-1700	Van Wassenaer	Verbaal	SG 8649-8650
1725-1743	Rumpf	Gezantenarchief	ZW 274-323
1746, 1748	Van Marteville	Gezantenarchief	ZW 331-340
1744-1745	NN	Reisjournaal	A 254
1744-1746	Calkoen	Verbaal	SG 8756
1744-1764	Calkoen	Gezantenarchief	Calkoen 585-829

16. RUSLAND

1615-1616	Van Brederode	Verbaal	A 1289
	Bas		SG 8325
	Joachimi		
1617	Massa	Verbaal	Van Citters 70
1630-1631	Burch	Verbaal	SG 8362
	Van Veltdriel		
1647-1648	Burch	Verbaal	SG 8454-8456
1664-1665	Boreel	Verbaal	SG 8522-8524
1669-1671	Heins	Verbaal	SG 8553
1675-1676	Van Klenck	Verbaal	SG 8586
1710-1729	De Wilde	Gezantenarchief	RU 1-5
1729-1732	De Dieu	Verbaal	SG 8734
1729-1760	De Swart	Gezantenarchief	RU 6-82
1730-1732, 1742-1746	De Dieu	Gezantenarchief	RU 83-92
1744-1746	De Dieu	Verbaal	SG 8755
1760-1765	Meinertshagen	Verbaal	SG 8827-8828

1761-1765	Meinertshagen	Gezantenarchief	RU 93-105
1765-1773	Van Rechteren	Gezantenarchief	RU 106-120
		Verbaal	SG 8832
1773-1791	De Swart	Gezantenarchief	RU 121-152
1785-1789	Van Rechteren	Gezantenarchief	RU 153-160
1791-1795	De Hogguer	Gezantenarchief	RU 161-184
1791-1806	Bagge	Gezantenarchief	RU 185-189
1801-1803	Buys	Gezantenarchief	RU 190-203
1803-1805	De Wilde	Gezantenarchief	RU 204-222
1807	Ver Huell	Gezantenarchief	Ver Huell 237
1808	Bourdeaux	Gezantenarchief	RU 223-224

17. FRANKRIJK

1580	Van Marnix	Verbaal	R 78B
	Hinckart		
	Hessels		
	De Provins		
	Tayaert		
	De Caron		
	Van Vosbergen		
1593	Calvaert	Verbaal	SG 8304
1598	Van Duyvenvoorde	Verbaal	SG 8307
	Van Oldenbarnevelt		
	Van de Warcke		
	Hottinga		
	Hessels		
1598-1611	Van Aerssen	Gezantenarchief	Van Aerssen suppl. 1-10
1610	Van der Mijle	Verbaal A	SG 8313-8314
			OD 529D
1610	Van der Mijle	Verbaal B	SG 8316
			OD 529D
1610	Van Brederode	Verbaal	SG 8317-8318
	Van der Myle		
	Van Maldere		
1614	Van der Mijle	Verbaal	SG 8321
			OD 4157
1614-1634	Van Boetselaer	Gezantenarchief	OD 530-531, 3691, 4656, 4677

1621	Van den Boeckhorst	Verbaal	SG 8335
	Pauw		A 904
	Manmaker		
	Ploos		
	Van Boetselaer		
1625-1626	Van Aerssen	Verbaal	SG 8350-8352
1628-1629	Van Aerssen	Verbaal	A 904
	Van Vosbergen		
1630	Mibaise	Brief	A 562
1632	Van Vosbergen	Verbaal	SG 8364-8365
1634-1635	Pauw	Verbaal	SG 8374
	De Knuyt		
1637-1638	Van Vosbergen	Verbaal	SG 8383
1645-1646	Reynst	Verbalen	SG 8407-8410
1650-1653	Boreel	Gezantenarchief	Boreel
1660	Copes	Verbaal	SG 8502-8503
1660-1662	Van Gent	Verbaal	SG 8512-8515
	Van Beuningen		
	De Huybert		
	Boreel		
1670	Van Wassenaer	Verbaal	SG 8546-8547
1671	De Groot	Gezantenarchief	OD 3656, 4678
1672-1674	Rumpf	Journal	A 124
1680	Van Weede	Brief	OD 4679
1680-1688	Van Wassenaer	Verbaal	SG 8624
1697-1700	NN	Verbaal	SG 8641-8642
1698-1701	Van Heemskerck	Gezantenarchief	HE 284-530
1712-1713	Buys	Nouvelles	OD 772
1714	Buys	Verbaal	SG 8673
	Van Goslinga		
1714-1716	Buys	Verbaal	SG 8674
1715-1719	Scheltus	Verbaal	SG 8700-8701
1718-1725	Hop	Verbaal	SG 8715-8720
		Gezantenarchief	Hop 57-70
1719	Hop	Gezantenarchief ?	OD 772.3
1725	Bosch	Nouvelles	SG 12144
1726	Boreel	Gezantenarchief	Boreel

1727-1747	Van Hoey	Gezantenarchief	OD 557-569, 571-583, 772.4
1744	Van Wassenaer	Verbaal	SG 8748
1746-1747	Van Wassenaer	Verbaal	SG 8758
	Gilles		
1747-1755	Van Deurse	Gezantenarchief	FR 1-36
	De Larrey		
	Van Marselis		
1750-1792	Lestevenon v. Berkenrode	Gezantenarchief	FR 37-592
1782-1787	Brantsen	Gezantenarchief	Brantsen 15-27A
1782-1788	Brantsen	Verbaal	SG 8847-8851
	Lestevenon v. Berkenrode		
1783	Lestevenon v. Berkenrode	Brief	A 603
	Brantsen		
1788	Lestevenon v. Berkenrode	Brief	A 603
1794-1795	Brantsen	Gezantenarchief	Brantsen 28-32
1794-1795	Brantsen	Verbaal	SG 8856
	Repelaer		
	Six		
1794-1795	Brantsen	Gezantenarchief	Repelaer 158-160
	Repelaer		
17e/18e eeuw	Diverse gezanten	Resoluties, brieven	A 581
1795-1810	Blauw	Gezantenarchief	FR 593-797
	Meyer		
	Buys		
	Schimmelpenninck		
	De Vos van Steenwijk		
	Schimmelpenninck		
	Brantsen		
	Ver Huell		
1803-1806	Van Zuylen van Nyevelt	Gezantenarchief	Van Zuylen van Nyevelt A 1B
1805-1808	Brantsen	Gezantenarchief	Brantsen 33-38
1807-1810	Ver Huell	Gezantenarchief	Ver Huell 238-253

18. ENGELAND EN SCHOTLAND

1581-1590	Ortel	Gezantenarchief	Ortel 49-50
1585	De Menin	Verbaal	R 101B

	Van Oldenbarnevelt		
	Maelson		
	Van der Does		
	Van Haersolte		
	De Caron		
	Valcke		
	Buys		
	Jonghema		
	Aysma		
	Van Feytzma		
	De Gryse		
1587	Van Schagen	Akte van procuratie	A 2109
	Van Zuylen van Nyevelt		
	De Menin		
	De Sille		
	Valcke		
	Van Camminga		
		Verbaal	R 115
1588-1589	De Voocht	Verbaal	SG 8302
	Ortel		
1589	De Voocht	Verbaal	SG 8303
	Van de Warcke		
1594	Van Brederode	Verbaal	SG 8305
	Valcke		
1594	Leoninus	Verbaal	SG 8306
	Van Loosen		
	Valcke		
	Franckema		
1598	Van Duyvenvoorde	Verbaal	SG 8307
	Van Oldenbarnevelt		
	Van de Warcke		
	Hottinga		
	Hessels		
1610	De Caron	Brief	A 815
1610	Berck	Verbaal	A 902
	De Veer		SG 8315
	Van Oldenbarnevelt		A 1286

	Joachimi		A 116
	Van Duyvenvoorde		
1612-1615	Pauw	Gezantenarchief	De Groot 1
	De Groot		
	Boreel		
	Meerman		
1618-1619	Bas	Verbaal	SG 8329
	J. Boreel		
	Lodesteyn		
	Sonck		
	Rychaert		
	W. Boreel		
1618-1619	Van Gogh	Verbaal	SG 8330
	Van der Dussen		
	Liens		
	De Caron		
1619-1641	Van Aerssen	Gezantenarchief	Van Aerssen suppl. 13, 14, 16, 17
1621	Van Wijngaarden	Verbaal	Van Citters 64
	Camerlinck		SG 8337-8338
	Sonck		
	Bruynincx		
	Schotte		
	Van Vervon		
1621	Van Aerssen	Commissie	Van Aerssen 26
	Bas		
	Van Tuyll van Serooskerke		
1621-1623	Van Aerssen	Verbaal	SG 8343
	Bas		
	Van Tuyll van Serooskerke		
1621-1624	Huygens	Gezantenarchief	OD 4160, 4162, 4209
1624	Van Aerssen	Verbaal	SG 8344
	Joachimi		Van Citters 65
1624	Van Aerssen	Commissie	Van Aerssen 28
	Joachimi		
1625	Van Aerssen	Verbaal	SG 8346
	Joachimi		A 1291

	Van Burmania		Van Citters 66
1625	Van Aerssen	Commissie	Van Aerssen 30
	Joachimi		A 1291
	Van Burmania		Van Citters 66
1626-1627	Carleton	Resoluties	SG 8355
1627	Cats	Verbaal	SG 8354
	Joachimi		
1628-1629	Van Randwijck	Verbaal	SG 8357-8358
	Pauw		
	Joachimi		
1632-1634	Bresser	Verbaal	SG 8371
	Joachimi		
1636	Joachimi	Verbaal	SG 8381
1636-1637	Van Beveren	Verbaal	SG 8382
1639-1640	Van Aerssen	Verbaal	SG 8386
1641	Van Brederode	Verbaal	SG 8391-8392
	Van Aerssen		Van Citters 67
	Van Kerckhoven		
1644-1645	Boreel	Verbaal	SG 8396-8397
	Van Reede		
	Joachimi		
1651-1652	Cats	Verbaal	SG 8460-8462
	Schaep		
	Van de Perre		
	Joachimi		
1651-1660	Schaep	Gezantenarchief	OD 4578-4582
			A 1202
1653-1654	Van Beverningh	Verbalen	SG 8472-8473, 8483-8491
	Van Nieuwpoort		
	Van de Perre		
	Jongestall		
1653-1658	Van Nieuwpoort	Gezantenarchief	OD 4158, 4159, 4211-4215, 4662-4663
1654	Exton	Verbaal	SG 8480-8482
	Turner		
	Thompson		
	Kendall		

	Van Aelmonde		
	Van Rodenburch		
	Houwen		
	Oysel		
1660	Van Nassau	Instructie	Van Citters 68
	Van Hoorn		
	Van Gogh		
	Ripperda		
1660-1662	Van Nassau	Verbaal	SG 8516-8521
	Van Hoorn		
	Van Gogh		
	Ripperda		
1661	Van Nassau	Voorstellen	A 1469
	Van Hoorn		
	Van Gogh		
	Ripperda		
1664-1665	Van Gogh	Brieven	A 157
1667	Van Beverningh	Verbaal	SG 8534-8535
	De Huybert		
	Jonghstall		
1667-1668	Meerman	Verbaal	SG 8541-8544
1667-1672	Boreel	Gezantenarchief	Boreel
			OD 4611
1668-1669	Boreel	Verbaal	SG 8545
1672	Meerman	Verbaal	SG 8559-8560
	Boreel		
1672	Teresteyn van Halewijn	Verbaal	SG 8561-8562
	Boreel		
	Van Weede		
1674-1675	Corver	Verbaal	SG 8580-8581
	Sautijn		A 120
	Bayer		
	Van Vossen		
	Duyvelaer		
	Miechelsz.		
1674-1679	Van Reede	Verbaal	SG 8588-8590
	Van Beuningen		

	Van Nassau		
	Van Haren		
1675-1678	Van Beuningen	Kopieboek uitgaande brieven	A 683
1680-1695	Van Citters	Gezantenarchief	Van Citters 1-54
1681-1683	Van Beuningen	Verbaal	SG 8604
	Van Citters		
1685	Van Wassenaer	Verbaal	SG 8611
	Van Weede		
	Van Citters		
1685	Heinsius	Verbaal	SG 8612
	Van den Heuvel		
	Van Borssele		
	Goes		
	Hooft		
	Van Hoorn		
	Van de Blocquery		
	Paets		
1687	Van Weede	Verbaal	SG 8615
1689	Witsen	Verbaal	SG 8625
	Van Nassau		
	Van Weede		
	Schimmelpenninck		
1689	Witsen	Verbaal	SG 8626
	Van Nassau		
	Van Weede		
	Schimmelpenninck		
	Van Citters		
1689-1692	Hop	Verbaal	SG 8631-8632
			Hop 26-27
1695-1699	Van den Brande	Verbaal	A 1885
1703	Van Reede	Verbaal	SG 8653
	Van Weede		
	Van Haren		
1706	Buys	Verbaal	SG 8656
1706	Buys	Brief	A 683
1710-1712	Buys	Verbaal	A 111

			SG 8666
1712-1722	Van Borssele	Verbaal	SG 8705-8713
1714	Van Welderen	Verbaal	SG 8667
	Van der Does		
	Van Amerongen		
	Van Burmania		
1715	Van Wassenaer	Toespraak	A 42
	Van Borssele		
1715-1716	Van Wassenaer	Verbaal	SG 8694
	Van Borssele		
1719-1720	Van Borssele	Brieven	A 1705
1723-1761	Hop	Verbaal	SG 8783-8819A
1724-1761	Hop	Gezantenarchief	Hop 90-98
1727-1728	Van Welderen	Verbaal	SG 8725-8726
	Sylvius		
1744-1745	Van Boetselaer	Verbaal	SG 8753
1745-1747	Van Boetselaer	Verbaal	SG 8757
1761-1763	Boreel	Verbaal	SG 8826
1762-1781	Van Welderen	Gezantenarchief	EN 1-8
		Verbaal	SG 8835-8837
1778	Van Welderen	Brief	A 1586
1788-1795	Van Nagell	Gezantenarchief	Van Nagell
1793	Fagel	Pro memorie	A 511
1793-1795	Fagel	Gezantenarchief	Fagel 1854

19. SPANJE

1625	NN	Verhaal	SG 8349
1660-1661	De Merode	Verbaal	SG 8507-8509
	Van Reede		
	Van Humalda		
1670-1671	Van Beverningh	Verbaal	SG 8554-8556
1672, 1674	Paets	Brieven	A 77, 78
1675-1676	Van Heemskerck	Verbaal	SG 8585
1678-1702	Schonenberg	Gezantenarchief	SC 1-40
1680-1686	Van Heemskerck	Verbaal	SG 8616-8621
	Gezantenarchief		Teding van B. 5-6
1686-1690	Battier	Cijfers	OD 4165, 4997, 4999
1692-1697	Van Citters	Gezantenarchief	Van Citters 55-60

1703	Van Panthaleon v. Eck	Verbaal	SG 8654
	Dicx		
	Van Tuyll van Serooskerke		
	Du Tour		
1715-1718	Van Ripperda	Verbaal	SG 8699
1719-1722	Van Cats	Verbaal	SG 8704
1747-1762	Van Wassenaer	Verbaal	SG 8821-8822
1754-1755	Van Wassenaer	Gezantenarchief	Van Wassenaar- Starrenburg 44
1770-1772	Van Heeckeren	Verbaal	SG 8831
1788	D'Aubert	Brieven	OD 4143
1793-1794	Van der Goes	Brieven	A 1
1793-1802	Van Nieuwerkerke	Gezantenarchief	SP 1-7
1799-1810	Van Zuylen van Nyevelt	Gezantenarchief	Van Zuylen van Nyevelt B 35-39
17e/18e eeuw	Diverse gezanten	Resoluties, brieven	A 581
1807-1810	Van Zuylen van Nyevelt	Gezantenarchief	Van Zuylen van Nyevelt A 2

20. ZUIDELIJKE NEDERLANDEN

1611-1612	Huygens	Verbaal	SG 8320
1652-1653	Van der Boukhorst	Verbaal	SG 8470-8471
1653	Huygens	Verbaal	SG 8477
1668	Burgersdijk	Verbaal	SG 8540
	Van der Tocht		
		Gezantenarchief	A 831
			A 1678
			SGD 1235
			OD 4611
1670	Van der Tocht	Verbaal	SG 8548-8549
	Van Vrijbergen		
1670	Van Beverningh	Verbaal	SG 8551
1672-1674	De With	Verbaal	SG 8565
	Van Vrijbergen		
1675	Van Heemskerck	Brievenboek	SG 8584
1678	Van Weede	Gezantenarchief	OD 4570-4575
1681-1684	Hulft	Verbaal	SG 8606
1682	Hulft	Verbaal	SG 8603
1707-1716	Van den Bergh	Verbaal	SG 8680-8693

	Van Reede		
1707-1716	Van den Bergh	Gezantenarchief	Van den Bergh
1708	Van Reede	Verbaal	SG 8659
	De Lange		
1709	Hop	Gezantenarchief	Hop 46
1709-1710	Steenlach	Verbaal	SG 8660-8664
	Kemp		
	Gockinga		
	Hop		
1710	Van Randwijck	Verbaal	SG 8665
	De Vicq		
	Van Goslinga		
	Van Ittersum		
	Hop		
1714-1716	Van der Dussen	Verbaal	SG 8675-8679
	Van Rechteren		
	Gockinga		
	Van Borselen		
1727-1741	Van Assendelft	Gezantenarchief	Van Assendelft 1-26
1729-1747	Pesters	Gezantenarchief	OO 1-38
	Travest		
	Van Assendelft		
	Van Kinschot		
1744	Van Heeckeren	Verbaal	SG 8747
1749-1784	Van Haren	Gezantenarchief	OO 39-333
	Ernst		
	Geelvinck		
	Hop		
1773	Geelvinck	Verbaal	OD 2443
1773-1794	Hop	Gezantenarchief	Hop 126-328
1780-1785	Van Wassenaer	Verbaal	SG 8846
	Van Heeckeren		
1794	Van Tuyll van Serooskerke	Verbaal	SG 8854
	Van Aylva		
	Van Aduard		
1795-1810	Thuret	Consulaatsarchief	OO 343-353
	Antwerpen		

z.d.	NN	Cijfer	OD 9997
------	----	--------	---------

21. PORTUGAL

1653	Rudolphii	Verbaal	SG 8476
	Abrahamsen		
1657	Van Hove	Verbaal	SG 8496-8498
	De With		
1661	De With	Verbaal	SG 8510
1702-1717	Schonenberg	Gezantenarchief	SC 41-152
1731-1751	Van Til	Verbaal	SG 8762-8772
1733-1751	Van Til	Gezantenarchief	OD 265-268
1751-1758	Bosc de la Calmette	Verbaal	SG 8780-8782
1759-1762	Van Kretschmar	Verbaal	SG 8823-8825
1763-1767	Van Haeften	Verbaal	SG 8829
1773-1804	D. Gildemeester	Consulaatsarchief	PO 129-137
	D. Gildemeester Dzn.		
	Dohrman		
1780-1782	Smissaert	Verbaal	SG 8839-8842
1783-1790	Hogguer	Gezantenarchief	PO 1-7, 9-56
		Verbaal	SG 8853
1790-1791	Gildemeester	Gezantenarchief	PO 8
1791-1794	Van Spaen	Gezantenarchief	PO 57-102
1801-1804	Van Grasveld	Gezantenarchief	PO 103-128

22. ITALIAANSE STATEN EN STEDEN

A. Venetië			
1610	Van der Mijle	Verbaal A	SG 8313-8314
			OD 529D
1620	Van Aerssen	Verbaal	SG 8332
			A 880
			A 1290
1620	Van Aerssen	Gezantenarchief ?	Van Aerssen suppl. 12
1628-1636	Van Liere	Verbaal	SG 8380
B. Savoye / Sardinië			
1655-1656	Van Ommeren	Verbaal	SG 8494-8495
1690-1698	Van der Meer	Verbalen	SG 8643-8646
		Gezantenarchief	ME 1-14
1703-1713	Van der Meer (Tevens	Gezantenarchief	ME 29-56

	Genua)		
1713-1726	Le Plat	Verbaal	SG 8721
1773-1775	Van Wassenaer	Verbaal	SG 8834
C. Napels en Sicilië			
1739-1742	Van Egmond	Verbaal	SG 8741
1750-1752	Verelst	Verbaal	SG 8774

23. ZWITSERLAND

1655-1656	Van Ommeren	Verbaal	SG 8494-8495
1693	Valckenier	Capitulatie	A 1577
1747-1748	Van Haren	Verbaal	SG 8759
1748	Bosc de la Calmette	Cijfer	OD 4042.1
1748-1752	Bosc de la Calmette	Verbaal	SG 8773

24. TURKIJE

A. Gezantschap			
1668-1810	Gezanten Turkije	Gezantenarchief	Turkije 1043-1365
1668-1682	Justinus Colyer	Gezantenarchief	Turkije 1-4
1690-1725	Jacobus Colyer	Gezantenarchief	Turkije 5-22
1692-1695	Van Heemskerck	Gezantenarchief	HE 94-168
			Teding van B. 10
1725-1756	Rigo	Gezantenarchief	Turkije 479-600
1726-1744	Calkoen	Gezantenarchief	Turkije 23-115
1726-1748	Calkoen	Gezantenarchief	Calkoen 210-584
1726-1808	Van Dedem van de Gelder	Gezantenarchief	Van Dedem van de Gelder 1-67A
1740-1750	Des Bordes	Gezantenarchief	Turkije 116-163
1747-1763	E. de Hochepped	Gezantenarchief	Turkije 164-478
1747-1766	E. de Hochepped	Gezantenarchief	De Hochepped 103-108
1760-1764	Van Asten	Gezantenarchief	Turkije 601-627
1764-1768	Dedel	Gezantenarchief	Turkije 628-685
1767-1776	De Weiler	Gezantenarchief	Turkije 686-736, 1035-1042
1776-1778	Tor	Gezantenarchief	Turkije 737-745, 1035-1042
1777-1785	Van Haeften	Gezantenarchief	Turkije 746-784, 1035-1042
		Verbaal	SG 8845
1784-1785	Kroll	Gezantenarchief	Turkije 785-803
1784-1809	Van Dedem van de Gelder	Gezantenarchief	Van Dedem 38-109
1785-1793	Van Dedem van de Gelder	Gezantenarchief	Turkije 804-830

1793-1796	Panchaud	Gezantenarchief	Turkije 831-863
	Braggiotti		
1793-1803	Van Dedem van de Gelder	Gezantenarchief	Turkije 864-921
17e/18e eeuw	Diverse gezanten	Resoluties, brieven	A 581
1803-1807	Testa	Gezantenarchief	Turkije 922-949
1807-1808	Van Dedem van de Gelder	Gezantenarchief	Turkije 950-977
1808-1813	Testa	Gezantenarchief	Turkije 978-1034
B. Consulaat Smyrna			
1611-1724	D.J. de Hohepied	Consulaatsarchief	Smyrna 676-693
1685-1811	Consuls te Smyrna	Consulaatsarchief	Smyrna 1-675
1710-1720	D.J. de Hohepied	Consulaatsarchief	De Hohepied 1-4
1725-1747	D.A. de Hohepied	Consulaatsarchief	De Hohepied 6-8
1767-1795	D.A. de Hohepied	Consulaatsarchief	Smyrna 29, 694-708
	D.J. de Hohepied		
1768-1791	D.J. de Hohepied	Consulaatsarchief	De Hohepied 9-45
1784, 1795	J. de Hohepied	Consulaatsarchief	De Hohepied 46-48
1817-1837	Consuls te Smyrna	Consulaatsarchief	Smyrna 709-715
1824-1838	J.E. de Hohepied	Consulaatsarchief	De Hohepied 49-52
1876, 1882	J.G.E. de Hohepied	Consulaatsarchief	De Hohepied 53-55
1887-1925	E.J.P. de Hohepied	Consulaatsarchief	De Hohepied 56-73
1919-1956	D.J.E. de Hohepied	Consulaatsarchief	De Hohepied 74-76

25. NOORD-AFRIKA

A. Gezantschap			
1619-1620	Manriques	Verbaal	SG 8333
	Van Catz		Van Citters 71
1622-1623	Pijnacker	Verbaal	SG 8341-8342
1622-1624	Ruyl	Verbaal	SG 8345
1625-1626	Pijnacker	Verbaal	SG 8353
1684-1685	Hees	Verbaal	SG 8610
1749-1756	F. en L. Butler	Verbaal	SG 8779
1758-1794	NN	Stukken betr. Algiers	SG 8855
1769	Vlacq	Verbaal	SG 8830
B. Consulaat Tunis			
1663-1664	De Mortaigne	Consulaatsarchief	De Mortaigne 5-10
1715-1812	Consuls te Tunis	Consulaatsarchief	Tunis I, 1-56
1736-1752	Hudson	Consulaatsarchief	Tunis II, 1

1758-1790	A.H. Nijssen	Consulaatsarchief	Tunis II, 2-4
1790-1813	A. Nijssen	Consulaatsarchief	Tunis II, 5-6
C. Consulaat Marokko			
1755, 1761	Colety	Consulaatsarchief	Tanger 1-3
1766-1770	Conclair	Consulaatsarchief	Tanger 4-7
1772-1778	Blount	Vice-consulaatsarchief	Tanger 8-23
		Mogador	
1778-1810	Blount	Consulaatsarchief	Tanger 24-100
1785-1788	Van Nieuwerkerke (Larache)	Vice-consulaatsarchief	Tanger 101-107

26. VERENIGDE STATEN VAN AMERIKA

1783-1789	Van Berckel	Verbaal	SG 8852
1788	Van Berckel	Brieven	OD 4139
1788-1789	Van Dorsten	Brieven	OD 4140
1758-1808	Heineken	Gezantenarchief	A 2129
1796-1803	Van Polanen	Gezantenarchief	Van Polanen 1-36, 320, 323-324

VERKLARENDE WOORDENLIJST

In deze woordenlijst zijn benamingen opgenomen van bepaalde typen akten en andere documenten die in de diplomatie een rol spelen en dus in gezantenarchieven worden aangetroffen.

Accessie	(traktaat van) toetreding van een partij tot een tussen andere partijen gesloten internationale overeenkomst.
Akte ad omnes populos	formele brief van de ene gezagsdrager aan de andere met het verzoek vrije doortocht te verlenen aan de goederen en de persoon van een gezant en hem te vrijwaren tegen geweld.
Aggreetie	(akte van) bekrachtiging door een lastgever van een namens hem gesloten internationale overeenkomst. Is een vorm van ratificatie. Ook: approbatie of confirmatie.
Alliantie	zie: verbond
Ampliatie	(akte van) uitbreiding, in het bijzonder uitbreiding door verdragspartijen van de bepalingen van een eerder door hen gesloten internationale overeenkomst.
Approbatie	zie: aggreetie.
Arbitrage	(traktaat van), internationale overeenkomst waarbij

	partijen zich verbinden alle of bepaalde toekomstige geschillen aan arbitrage te onderwerpen.
Artikelen	bijz.: de afzonderlijke bepalingen van een internationale overeenkomst.
Capitulatie	(akte van) conventie tussen vorsten inzake het overnemen van troepen, conventie tussen bevelhebbers van strijdende troepen, waarin de voorwaarden worden vastgesteld waaronder de overgave of onderwerping van een stad, een vesting een landstreek of een leger plaats heeft, of verdrag gesloten tussen christelijke staten en het Osmaanse Rijk, waarbij de rechtspositie van die vreemdelingen in het Osmaanse Rijk die onderdanen van christelijke staten waren, worden geregeld.
Cartel	(akte van) militaire conventie met betrekking tot de uitwisseling van krijgsgevangenen.
Cijfer	cijfercode of sleutel voor de vertaling of ontcijfering van geheime berichten.
Commissie	(akte van) aanstelling.
Confederatie	zie: verbond.
Confirmatie	zie: aggregatie.
Conventie	internationale overeenkomst met een minder plechtige vorm dan de traktaatsvorm; in het bijzonder militaire conventie, overeenkomst tussen strijdende partijen waarbij zaken worden geregeld die tijdens de oorlogvoering een bijzondere regeling behoeven.
Credentiaal	zie: geloofsbrief.
Credentie	(akte van), zie: geloofsbrief.
Depêche	ambtelijke brief van een gezant e.v.
Exhibitum	in een officiële vergadering ter tafel gebracht document; mv. bijz.: de bijlagen bij de gedistribueerde resoluties van de Staten-Generaal, p.77.
Extractresolutie	authentiek afschrift van een resolutie.
Garantie	(akte of traktaat van), bekrachtiging door een of meer partijen van een door een van die partijen of door derden gesloten internationale overeenkomst.
Geloofsbrief	formele brief waarin de ene gezagsdrager aan de andere laat weten dat hij een met name genoemd persoon in een bepaalde kwaliteit naar hem heeft afgevaardigd. Ook: akte van credentie of credentiaal, pp. 38-39.
Harange	tekst van de eerste plechtige toespraak van de gezant tot de vorst.
Inclusie	(akte of traktaat van) toelating door verdragspartijen van een derde partij tot een door hen gesloten internationale overeenkomst.

Indemniteit	(akte van) schadeloosstelling.
Instructie	akte waarin het geheel der aanwijzingen of voorschriften is neergelegd waarnaar iemand zich bij de waarneming van een bediening heeft te gedragen.
Kopieresolutie	gewoon afschrift van een resolutie.
Memorie	bijz.: getekende diplomatieke nota.
Nota	bijz.: ongetekende diplomatieke nota. Ook: verbale nota, note verbale.
Notificatie	resolutie van, resolutie ter bevestiging van de ontvangst van een brief.
Nouvelles	nieuwsberichten, bijz.: de gepubliceerde ordinairis dépêches van de gezanten.
Paspoort (akte van)	formele brief van de ene gezagsdrager aan de andere met het verzoek vrije doortocht te verlenen aan de persoon en de goederen van de begunstigde.
Pleinpouvoir	algemene volmacht.
Pouvoir	onderhandelingsvolmacht.
Preliminaires of preliminaire artikelen	traktaat waarin verdragspartijen de uitgangspunten van een vredestraktaat vastleggen.
Prolongatie	(akte van) verlenging door verdragspartijen van de duur van een eerder door hen gesloten internationale overeenkomst. Vergelijkbaar met (akte of traktaat van) confirmatie, renovatie en vernieuwing.
Propositie	bijz.: memoriaal waarmee een gezant de onderhandelingen opent.
Protocol	bijz.: proces-verbaal van een diplomatieke conferentie.
Rappel	(brief of akte van), brief waarin een vorst aan een andere vorst mededeelt dat hij de bij hem geaccrediteerde gezant heeft teruggeroepen.
Ratificatie	(akte van), de plechtige verklaring van een soeverein dat een namens hem gesloten traktaat als bindend moet worden beschouwd.
Recredentiaal	zie akte van recredentie.
Recredentie	(akte van), brief waarin een vorst aan een andere vorst mededeelt dat hij afscheid heeft genomen van diens gezant en dat het optreden van die gezant hem aangenaam is geweest. Ook: recredentiaal of recreditief.
Recreditief	zie akte van recredentie.
Reglement	bijz.: geheel van voorschriften met betrekking tot de wijze van declareren van gezanten.
Renovatie	(traktaat van), traktaat waarbij partijen een eerder door hen gesloten traktaat vernieuwen.

Retroacta	voorstukken; bijz.: de originelen waarvan de bijlagen bij de depêches zijn afgeschreven.
Sauveconduit	(akte van) vrijgeleide.
Subsidie	(traktaat van), traktaat waarbij de ene soeverein de andere een subsidie toezegt, in het bijzonder met het oog op een te voeren oorlog.
Traktaat	(akte van) internationale overeenkomst met de meest plechtige vorm.
Verbond	(traktaat van) overeenkomst tussen soevereinen tot duurzame samenwerking (confederatie of statenbond) of gezamenlijk optreden (alliantie of bondgenootschap).
Verbaal	ambtshalve opgemaakt en ondertekend verslag van de bevindingen van een ambtenaar, in het bijz. van een gezant e.v.
Verdrag	een algemene benaming voor de vele vormen van internationale overeenkomsten.
Volmacht	(akte van), akte waarbij een volmachtgever of lastgever aan de gevolmachtigde of lasthebber de bevoegdheid verleent om in zijn naam rechtshandelingen te verrichten. In de diplomatie te onderscheiden in algemene volmacht (pleinpouvoir) en onderhandelingsvolmacht (pouvoir).
Voorschrijven	(brief van), formeel schriftelijk verzoek van een invloedrijke persoon of instantie aan een autoriteit om begunstiging van een persoon, doorgaans op verzoek van die persoon geschreven en gevoegd bij diens verzoekschrift. Bijz.: van de Staten-Generaal aan een gezant.

CONCORDANS LEGATIEARCHIEVEN

Toelichting:

Deze concordans bestaat uit twee delen:

1. Een concordans van de inventarisnummers van Schutte (Schutte) naar een meer recente nummering (Overige) en vervolgens naar de huidige inventarisnummers (Nieuw).
2. Een concordans van inventarisnummers van verschillende inventarisaties behalve die van Schutte (Overige) naar de huidige nummers (Nieuw). Hierin zijn ook de zogenaamde overige nummers van het eerste deel opgenomen, dus ook indien zij door Schutte waren geïntariseerd.

Verklaring van de afkortingen in de kolom 'Overige':

A	Collectie Aanwinsten Eerste Afdeling
AF	Collectie afgedwaalde stukken
CVWS	Collectie verspreide Westindische stukken
F	Fasel, Archieven van de legaties van de Bataafse

Verklaring van de afkortingen in de kolom 'Overige':

	Republiek en het Koninkrijk Holland, 1795-1810 (Tweede Afdeling) (1952)
HT	Thomassen, Persoonlijk archief Hamel Bruyninx (1982)
M	Van Marle, Legatiearchief Portugal (1977)
PT	Thomassen, legatiearchief Pruisen, Polen en Saksen (1981)
RVS	Archief Raad van State
SG	Archief Staten-Generaal
SGD	Collectie Staten-Generaal dubbeln
ZT	Thomassen, Legatiearchief Zweden (1981)

Verklaring van de afkortingen in de kolom 'Nieuw':

BA	Legatiearchief Baden
DE	Legatiearchief Denemarken
FR	Legatiearchief Frankrijk
HA	Legatiearchief Hanzesteden
HE	Legatiearchief Hessen
HM	Persoonlijk archief Hamel Bruyninx
KE	Legatiearchief Duitse Keizer
KR	Legatiearchief Kreitsen
ME	Persoonlijk archief Van der Meer
OO	Legatiearchief Oostenrijkse Nederlanden
RI	Legatiearchief Duitse Rijksdag
RU	Legatiearchief Rusland
SC	Persoonlijk archief Van Schonenberg
WE	Persoonlijk archief Van Welderen
WU	Legatiearchief Württemberg
ZW	Legatiearchief Zweden, Pruisen, Polen en Saksen

Schutte	Overige	Nieuw
0006.001A		KE 119
0008.002		DE 045
0008.003		DE 016
0008.004		DE 016
0008.005		DE 016

Schutte	Overige	Nieuw
0008.006		DE 015
0008.008		DE 015
0009.001		DE 015
0009.002		DE 015
0009.003		DE 016
0009.004		DE 051
0009.005		DE 016
0009.006		DE 031
0010		DE 016
0011.001		DE 015
0011.002		DE 048
0011.003		DE 019
0012.001		DE 006
0012.002		DE 006
0013		DE 006
0014		DE 006
0014.002		DE 014
0015		DE 019
0016		DE 014
0017		DE 014
0018		DE 011
0019		DE 011
0020		DE 011
0020.001		DE 012
0021		DE 013
0022		DE 007
0022.001		DE 038
0023		DE 007
0024		DE 010
0025		DE 010
0026		DE 009
0027		DE 017
0027.001		DE 017
0027.002		DE 017
0027.003		DE 017
0028		DE 017

Schutte	Overige	Nieuw
0028.001		DE 017
0028.002		DE 017
0028.003		DE 017
0028.004		DE 017
0028.005		DE 017
0028.006		DE 014
0029		DE 008
0029.001		DE 008
0029.002		DE 008
0029.003		DE 008
0030		DE 047
0030.001		DE 018
0031		DE 046
0031.001		DE 046
0032		DE 019
0032.001		DE 019
0033		DE 019
0033.001		DE 019
0034		DE 001
0035		DE 002
0036		DE 003
0037		DE 004
0038		DE 005
0039		DE 022
0040		DE 023
0041		DE 182
0042		DE 029
0042.001		DE 057
0042.002		DE 053
0043		DE 028
0043.001		DE 058
0044		DE 033
0045		DE 036
0046.026		DE 072
0048		DE 063
0048.001		DE 065

Schutte	Overige	Nieuw
0048.002		DE 064
0048.003		DE 064
0050		DE 063
0050		DE 063
0050		DE 063
0050.001		DE 096
0050.002		DE 063
0050.003		DE 063
0050.004		DE 063
0050.004		DE 063
0050.004		DE 063
0050.005		DE 063
0050.006		DE 063
0050.007		DE 097
0050.008		DE 130
0050.009		DE 069
0051.001		DE 060
0051.002		DE 062
0051.003		DE 085
0051.004		DE 062
0052		DE 067
0053		DE 066
0054		DE 073
0055		DE 073
0056		DE 098
0056.001		DE 068
0057		DE 099
0058		DE 100
0059		DE 101
0060		DE 102
0061		DE 107
0061.002		DE 107
0062.001		DE 108
0063		DE 106
0064		DE 106
0065		DE 111

Schutte	Overige	Nieuw
0066		DE 182
0066.001		DE 105
0068		DE 115
0068		DE 125
0069		DE 115
0069		DE 125
0070		DE 115
0070.001		DE 122
0071		DE 118
0072		DE 120
0073		DE 054
0074		DE 180
0075		DE 040
0075.001		DE 040
0075.002		DE 040
0076		DE 020
0076.001		DE 030
0076.003		DE 020
0076.004		DE 039
0076.005		DE 044
0077		DE 024
0078.001		DE 041
0079		DE 181
0080		DE 021
0081		DE 026
0082		DE 074
0083		DE 056
0084		DE 042
0085		DE 043
0086		DE 032
0087		DE 035
0088		DE 034
0089		DE 027
0089.001		DE 027
0090		DE 049
0091		DE 050

Schutte	Overige	Nieuw
0092		DE 037
0093		DE 052
0094		DE 076
0094.001		DE 075
0094.002		DE 075
0095		DE 083
0096		DE 077
0096.001		DE 077
0096.002		DE 077
0097		DE 086
0098		DE 084
0099		DE 087
0099.001		DE 088
0101		DE 089
0102		DE 090
0103		DE 091
0104		DE 092
0105		DE 093
0106		DE 094
0107		DE 095
0108		DE 078
0109		DE 079
0110		DE 080
0111		DE 082
0112		DE 117
0113		DE 113
0113.001		DE 109
0114		DE 116
0115		DE 119
0116		DE 059
0116.023		DE 062
0116.024		DE 062
0116.025		DE 081
0117		DE 070
0118	HT 03	HM 05
0119	HT 04	HM 06

Schutte	Overige	Nieuw
0120	HT 05	HM 07
0120A	HT 02	HM 04
0180		KE 003
0181		KE 004
0182		KE 005
0183		KE 006
0184		KE 007
0185		KE 008
0186		KE 009
0187		KE 010
0188		KE 011
0189		KE 012
0190		KE 013
0191		KE 014
0192		KE 015
0192		FR 166
0193		KE 016
0194		KE 017
0195		KE 018
0196		KE 019
0197		KE 020
0198		KE 021
0199		KE 022
0200		KE 023
0201		KE 024
0202		KE 025
0203		KE 026
0204		KE 027
0205		KE 028
0206		KE 029
0207		KE 030
0208		KE 031
0209		KE 032
0210		KE 033
0211		KE 034
0211.001		KE 171

Schutte	Overige	Nieuw
0212		KE 035
0213		KE 036
0214		KE 037
0215		KE 038
0216		KE 039
0217		KE 040
0218		KE 041
0219		KE 042
0220		KE 043
0221		KE 044
0222		KE 045
0223		KE 046
0224		KE 047
0225		KE 048
0226		KE 049
0227		KE 050
0228		KE 051
0229		KE 052
0230		KE 056
0231		KE 057
0232		KE 058
0233		KE 059
0234		KE 060
0234.001		KE 069
0235		KE 061
0236		KE 062
0237		KE 063
0238		KE 064
0239		KE 065
0239A		KE 054
0239B		KE 055
0240		KE 053
0241.002		KE 069
0241.003		KE 069
0241.004		KE 068
0241.005		KE 066

Schutte	Overige	Nieuw
0241.006		KE 069
0241.007		KE 067
0242		KE 070
0242.001		KE 121
0243		KE 071
0244		KE 072
0245		KE 073
0246		KE 074
0247		KE 075
0248		KE 076
0249		KE 077
0249.001		KE 118
0250		KE 078
0251		KE 079
0252		KE 080
0253		KE 081
0254		KE 082
0255		KE 083
0256		KE 084
0257		KE 085
0258		KE 086
0259		KE 087
0260		KE 088
0261		KE 089
0262		KE 090
0263		KE 091
0264		KE 092
0265		KE 093
0266		KE 094
0267		KE 095
0268		KE 096
0269		KE 097
0270		KE 098
0271		KE 099
0272		KE 102
0273		KE 103

Schutte	Overige	Nieuw
0273.001		KE 104
0274		KE 105
0274.010		KE 105
0275		KE 106
0276		KE 107
0276.001		KE 100
0277		KE 100
0277.001		KE 121
0277.002		KE 120
0278		KE 130
0279		KE 131
0280		KE 111
0281		KE 112
0282		KE 113
0282.003		KE 110
0283		KE 114
0284		KE 115
0285		KE 117
0285.001		KE 117
0285.002		KE 113
0286		KE 116
0287		KE 121
0288		KE 136
0289		KE 137
0290		KE 138
0291		KE 139
0292		KE 140
0293		KE 141
0294		KE 142
0295		KE 143
0296		KE 144
0297		KE 145
0298		KE 146
0299		KE 147
0300		KE 148
0301		KE 149

Schutte	Overige	Nieuw
0302		KE 150
0303		KE 151
0304		KE 164
0305		KE 164
0305.001		KE 167
0306		KE 163
0307		KE 165
0308	SGD 1018	KE 152
0308.001	SGD 1018	KE 152
0309		KE 162
0310		KE 168
0311		KE 166
0311.001		KE 170
0311.001		KE 170
0311.002		KE 170
0311.003		KE 170
0311.004		KE 170
0311.005		KE 170
0311.006		KE 170
0311.007		KE 170
0325		KE 123
0326		KE 124
0326.001		KE 109
0327		KE 125
0328		KE 126
0329		KE 134
0329.001		KE 129
0329.002		KE 132
0329.003		KE 133
0329.004		KE 135
0329.005		KE 135
0330		KE 127
0330.001		KE 128
0331		KE 164
0331.001		KE 165
0332		KE 169

Schutte	Overige	Nieuw
0334		RI 01
0335		RI 02
0336		RI 03
0337		RI 04
0338		RI 05
0339		RI 06
0340		RI 07
0341		RI 08
0342		RI 09
0343		RI 10
0344		RI 11
0345		RI 12
0346		RI 13
0347		RI 14
0348		RI 15
0349		RI 16
0350		RI 17
0351		RI 18
0352		RI 19
0353		RI 20
0354		RI 21
0355		RI 22
0356		RI 23
0357.0-357.1		RI 25
0357.2		RI 27
0357.3		RI 39
0358.0-358.1		RI 26
0359		RI 24
0360		HM 02
0361		HM 03
0362.0-362.4		RI 28
0362.5-362.6		RI 29
0363		RI 29
0364.0-364.1		RI 30
0365.0-365.1		RI 31
0366		RI 31

Schutte	Overige	Nieuw
0367.0-367.1		RI 32
0368		RI 34
0369		RI 35
0370		RI 36
0371.0-371.2		RI 37
0371.3		RI 38
0372		RI 33
0374	HT 01	HM 01
0375-0376		KE 100A
0378		KE 101
0378.001		KE 122
0378.002		KE 122
0378.003		KE 106
0378.004		KE 119
0380		KE 128A
0381		KR 001
0382		KR 002
0383		KR 003
0384		KR 004
0385		KR 005
0386		KR 006
0387		KR 007
0388		KR 008
0389		KR 009
0390		KR 010
0391		KR 011
0392		KR 012
0393		KR 013
0394		KR 014
0395		KR 015
0396		KR 016
0397		KR 017
0398		KR 018
0399		KR 019
0400		KR 020
0401		KR 021

Schutte	Overige	Nieuw
0402		KR 022
0403		KR 023
0404		KR 024
0405		KR 025
0406		KR 026
0407		KR 027
0408		KR 028
0409		KR 029
0410		KR 030
0410.1		KR 065
0411		KR 031
0412		KR 032
0413		KR 033
0414		KR 034
0415		KR 035
0416		KR 090
0417		KR 042
0418.1		KR 046
0418.1-418.2		KR 047
0419		KR 043
0419.1		KR 051
0419.2		KR 043
0420		KR 045
0420.1-420.5		KR 064
0421		KR 095
0421.1		KR 100
0421.2		KR 111
0421.3		KR 106
0421.4		KR 107
0421.5		KR 094
0421.6		KR 112
0421.7		KR 099
0421.8		KR 139
0421.9		KR 099
0422		KR 091
0422.1		KR 089

Schutte	Overige	Nieuw
0423-423.1		KR 104
0423.2		KR 108
0424		KR 164
0425		KR 165
0426		KR 170
0426.1		KR 140
0426.2		KR 141
0426.3		KR 142
0426.4		KR 146
0426.5		KR 169
0427		KR 157
0427.1		KR 119
0428		KR 113
0429-429.2		KR 124
0429.4		KR 127
0429.5		KR 124
0429.6		KR 143
0430		KR 132
0430.1-430.2		KR 123
0431		KR 136
0432		KR 125
0433		KR 130
0434		KR 135
0435		KR 128
0436		KR 126
0437		KR 133
0438		KR 129
0439		KR 131
0440		KR 119
0441		KR 120
0442		KR 121
0443		KR 115
0443.1		KR 144
0444		KR 116
0445		KR 117
0446		KR 114

Schutte	Overige	Nieuw
0447-448		KR 118
0449		KR 139
0449.1		KR 122
0449.2		KR 139
0450		KR 145
0450.1		KR 115
0451		KR 137
0451.1		KR 138
0451.2		KR 157
0451.3		KR 134
0451.4		KR 156
0451.5		KR 139
0451.6		KR 127
0451.7		KR 149
0452		KR 147
0453		KR 057
0454		KR 058
0455		KR 059
0456		KR 061
0457		KR 049
0457.1		KR 048
0457.2		KR 050
0458		KR 053
0460		KR 044
0460.1		KR 054
0461		KR 062
0462		KR 055
0463		KR 056
0464		KR 060
0465		KR 065
0466		KR 110
0467		KR 109
0468		KR 101
0469		KR 103
0470		KR 105
0471		KR 102

Schutte	Overige	Nieuw
0472		KR 166
0473		KR 167
0474		KR 168
0475		KR 150
0476		KR 158
0477		KR 159
0478		KR 151
0479		KR 148
0480		KR 160
0481		KR 152
0482		KR 163
0483		KR 153
0484		KR 161
0485		KR 162
0486		KR 036
0487		KR 037
0488		KR 038
0489		KR 039
0490		KR 040
0491		KR 041
0492		KR 092
0493		KR 093
0494		KR 155
0495		KR 154
0508	PT 024	ZW 261
0509	PT 003	ZW 252
0509	PT 005	ZW 254
0509	PT 007	ZW 256
0509	PT 012	ZW 262
0509	PT 013	ZW 269
0509	PT 014	ZW 270
0509	PT 017	ZW 264
0509	PT 018	ZW 265
0509	PT 019	ZW 266
0509	PT 022	ZW 271
0510	PT 008	ZW 261

Schutte	Overige	Nieuw
0510	PT 008	ZW 261
0510	PT 009	ZW 261
0510.1	PT 015	ZW 273
0511	PT 020	ZW 267
0519	PT 071	ZW 299
0519	PT 082	ZW 324
0519	PT 097	ZW 331
0519.1	PT 088	ZW 324
0519.2	PT 092	ZW 336
0519.3	PT 089	ZW 327
0519.4	PT 090	ZW 326
0519.5	PT 087	ZW 324
0520	PT 021	ZW 268
0521	PT 086	ZW 330
0584		FR 002
0584		FR 014
0584		FR 026
0585		FR 001
0585		FR 003
0585		FR 004
0585A		FR 006
0585A		FR 009
0586		FR 006
0586		FR 030
0586		FR 031
0586		FR 033
0586A	A 1854 no.519	FR 002
0586A	A 1854 no.519	FR 005
0586A	A 1854 no.519	FR 015
0586A	A 1854 no.519	FR 016
0586A	A 1854 no.519	FR 018
0586A	A 1854 no.519	FR 019
0586A	A 1854 no.519	FR 020
0586A	A 1854 no.519	FR 021
0586A	A 1854 no.519	FR 022
0586A	A 1854 no.519	FR 023

Schutte	Overige	Nieuw
0586A	A 1854 no.519	FR 024
0586A	A 1854 no.519	FR 025
0586A	A 1854 no.519	FR 027
0586A	A 1854 no.519	FR 028
0586A	A 1854 no.519	FR 029
0586A	A 1854 no.519	FR 032
0586A	A 1854 no.519	FR 035
0587		FR 006
0587		FR 007
0587		FR 008
0587		FR 009
0587		FR 010
0588		FR 007
0588		FR 008
0588		FR 011
0588		FR 012
0588		FR 013
0589		FR 007
0589		FR 008
0589		FR 034
0590		FR 007
0591		FR 036
0592		FR 485
0593		FR 288
0593		FR 375
0593.001		FR 413
0593.002		FR 319
0593.003		FR 370
0593.004		FR 320
0593.005		FR 564
0593.006		FR 308
0593.007		FR 234
0593.008		FR 544
0593.009		FR 486
0593.010		FR 313
0593.011		FR 328

Schutte	Overige	Nieuw
0593.012		FR 314
0593.013		FR 315
0593.014		FR 422
0593.015		FR 360
0593.016		FR 306
0593.017		FR 101
0593.018		FR 423
0593.020		FR 368
0593.022		FR 414
0593.023		FR 316
0593.024		FR 415
0593.026		FR 416
0593.027		FR 484
0593.028		FR 421
0593.029		FR 424
0593.030		FR 425
0593.032		FR 309
0593.034		FR 311
0593.035		FR 395
0593.036		FR 397
0593.037		FR 317
0593.038		FR 376
0593.039		FR 371
0593.040		FR 359
0593.041		FR 426
0593.042		FR 427
0593.043		FR 312
0593.044		FR 487
0593.045		FR 428
0593.046		FR 565
0593.047		FR 251
0593.048		FR 235
0593.049		FR 488
0593.051		FR 489
0593.052		FR 430
0593.053		FR 431

Schutte	Overige	Nieuw
0593.054		FR 252
0593.055		FR 434
0593.056		FR 432
0593.057		FR 518
0593.200		FR 100
0593.201		FR 183
0593.202		FR 106
0593.204		FR 114
0593.205		FR 102
0593.206		FR 106
0593.207		FR 087
0593.208		FR 121
0593.210		FR 140
0593.211		FR 160
0593.212		FR 118
0593.213		FR 123
0593.214		FR 107
0593.215		FR 147
0593.216		FR 161
0593.217		FR 123
0593.218		FR 148
0593.219		FR 161
0593.220		FR 119
0593.221		FR 161
0593.223		FR 150
0593.224		FR 154
0593.225		FR 149
0593.226		FR 120
0593.227		FR 141
0593.228		FR 133
0593.230		FR 104
0593.231		FR 161
0593.232		FR 407
0593.233		FR 163
0594		FR 103
0595		FR 115

Schutte	Overige	Nieuw
0596		FR 111
0598		FR 108
0599		FR 117
0600		FR 109
0601		FR 112
0602		FR 116
0603		FR 099
0604		FR 080
0605		FR 080
0606		FR 080
0607		FR 080
0607.001		FR 080
0607.002		FR 080
0607.003		FR 080
0607.004		FR 081
0607.005		FR 081
0607.006		FR 081
0607.007		FR 082
0607.008		FR 082
0607.009		FR 082
0607.010		FR 082
0607.011		FR 082
0607.012		FR 082
0607.013		FR 082
0607.014		FR 082
0607.017		FR 083
0607.018		FR 083
0607.019		FR 083
0607.020		FR 084
0607.021		FR 084
0607.022		FR 084
0607.023		FR 084
0607.025		FR 084
0607.026		FR 084
0607.027		FR 085
0607.028		FR 085

Schutte	Overige	Nieuw
0608		FR 037
0609		FR 038
0610		FR 039
0611		FR 040
0612		FR 041
0613		FR 042
0614		FR 043
0615		FR 044
0616		FR 045
0617		FR 046
0618		FR 047
0618.001		FR 048
0618.002		FR 049
0618.003		FR 050
0618.004		FR 051
0618.005		FR 052
0618.006		FR 053
0618.007		FR 054
0618.008		FR 055
0618.009		FR 056
0618.010		FR 057
0618.011		FR 058
0618.012		FR 059
0618.013		FR 060
0618.014		FR 061
0618.015		FR 062
0618.016		FR 062
0618.016		FR 063
0618.017		FR 064
0618.018		FR 065
0618.019		FR 066
0618.019A		FR 067
0618.020		FR 068
0618.021		FR 069
0618.022		FR 070
0618.023		FR 071

Schutte	Overige	Nieuw
0618.024		FR 072
0618.025		FR 073
0618.026		FR 074
0618.027		FR 075
0618.028		FR 076
0618.029		FR 077
0618.030		FR 078
0618.032		FR 208
0619-0620		FR 086
0621		FR 089
0622		FR 090
0623		FR 091
0624		FR 092
0625		FR 094
0626		FR 537
0627.001-006		FR 212
0628		FR 093
0628		FR 162
0628.001		FR 125
0628.002		FR 187
0628.004		FR 179
0628.009		FR 127
0628.010		FR 122
0628.011		FR 178
0628.012		FR 547
0628.013		FR 134
0628.014		FR 163
0628.015		FR 134
0628.016		FR 546
0628.017		FR 163
0628.018		FR 155
0628.019		FR 161
0628.020		FR 538
0628.021		FR 193
0628.022		FR 123
0628.024		FR 126

Schutte	Overige	Nieuw
0628.025		FR 492
0628.026		FR 491
0628.027		FR 321
0628.028		FR 302
0628.031		FR 206
0628.032		FR 520
0628.034		FR 444
0628.037		FR 163
0628.039		FR 167
0628.040		FR 185
0628.041		FR 375
0628.043		FR 142
0628.044		FR 347
0628.046		FR 187
0628.048		FR 164
0628.050		FR 129
0628.051		FR 167
0628.055		FR 135
0628.060		FR 304
0628.061		FR 136
0628.062		FR 164
0628.063		FR 138
0628.071		FR 128
0628.072		FR 198
0628.073		FR 137
0628.075		FR 143
0628.077		FR 167
0628.078		FR 548
0628.079		FR 341
0628.080		FR 130
0628.082		FR 193
0628.083		FR 139
0628.084		FR 193
0628.085		FR 163
0628.088		FR 185
0628.089		FR 161

Schutte	Overige	Nieuw
0628.090		FR 161
0628.092		FR 405
0628.093		FR 163
0628.094		FR 151
0628.097		FR 165
0628.098		FR 124
0628.098		FR 561
0628.099		FR 145
0628.100		FR 144
0628.100		FR 439
0628.101		FR 097
0628.102		FR 193
0628.104		FR 157
0628.105		FR 161
0628.106		FR 195
0628.108		FR 096
0628.109		FR 167
0628.110		FR 164
0628.111		FR 097
0628.112		FR 158
0628.113		FR 202
0628.114		FR 176
0628.115		FR 201
0628.116		FR 189
0628.117		FR 161
0628.118		FR 166
0628.119		FR 185
0628.121		FR 185
0628.123		FR 131
0628.124		FR 350
0628.125		FR 193
0628.126		FR 163
0628.127		FR 167
0628.128		FR 194
0628.129		FR 185
0628.131		FR 167

Schutte	Overige	Nieuw
0628.132		FR 210
0628.133		FR 180
0628.134		FR 185
0628.135		FR 229
0628.137		FR 165
0628.138		FR 161
0628.139		FR 159
0628.140		FR 192
0628.141		FR 185
0628.142		FR 172
0628.143		FR 134
0628.145		FR 124
0628.147		FR 163
0628.147		FR 195
0628.148		FR 132
0628.149		FR 181
0628.150		FR 165
0628.151		FR 185
0628.153		FR 152
0628.154		FR 175
0628.155		FR 191
0628.156		FR 177
0628.158		FR 188
0628.159		FR 185
0628.160		FR 194
0628.161		FR 185
0628.162		FR 185
0628.163		FR 184
0628.164		FR 197
0628.165		FR 173
0628.166		FR 123
0628.167		FR 195
0628.168		FR 185
0628.169		FR 177
0628.170		FR 164
0628.171		FR 123

Schutte	Overige	Nieuw
0628.172		FR 153
0628.173		FR 175
0628.174		FR 146
0628.175		FR 203
0628.176		FR 195
0628.178		FR 165
0628.180		FR 105
0628.182		FR 197
0628.183		FR 113
0628.184		FR 134
0628.186		FR 197
0628.187		FR 185
0628.189		FR 167
0628.190		FR 156
0628.191		FR 161
0628.192		FR 185
0628.201		FR 381
0628.202		FR 550
0628.203		FR 382
0628.204		FR 384
0628.205		FR 336
0628.206		FR 448
0628.207		FR 496
0628.208		FR 259
0628.209		FR 292
0628.210		FR 293
0628.211		FR 294
0628.212		FR 551
0628.213		FR 322
0628.214		FR 298
0628.215		FR 295
0628.216		FR 300
0628.217		FR 296
0628.218		FR 521
0628.219		FR 542
0628.220		FR 301

Schutte	Overige	Nieuw
0628.221		FR 455
0628.222		FR 303
0628.224		FR 297
0628.225		FR 305
0628.226		FR 342
0628.227		FR 323
0628.228		FR 343
0628.229		FR 500
0628.230		FR 344
0628.231		FR 494
0628.232		FR 324
0628.234		FR 503
0628.235		FR 793
0628.236		FR 337
0628.241		FR 522
0628.242		FR 505
0628.243		FR 523
0628.244		FR 325
0628.246		FR 398
0628.249		FR 509
0628.250		FR 440
0628.251		FR 524
0628.252		FR 552
0628.253		FR 525
0628.254		FR 345
0628.255		FR 095
0628.256		FR 470
0628.257		FR 348
0628.258		FR 529
0628.259		FR 403
0628.260		FR 353
0628.261		FR 351
0628.262		FR 225
0628.263		FR 164
0628.264		FR 449
0628.266		FR 458

Schutte	Overige	Nieuw
0628.269		FR 346
0628.270		FR 506
0628.271		FR 399
0628.272		FR 400
0628.273		FR 352
0628.275		FR 326
0628.276		FR 526
0628.277		FR 354
0628.278		FR 530
0628.278.1		FR 532
0628.278.2		FR 531
0628.278.3		FR 533
0628.278.4		FR 534
0628.279		FR 508
0628.280		FR 557
0628.281		FR 355
0628.282		FR 404
0628.283		FR 372
0628.284		FR 271
0628.285		FR 356
0628.286		FR 512
0628.287		FR 477
0628.288		FR 408
0628.289		FR 558
0628.290		FR 513
0628.291		FR 560
0628.292		FR 357
0628.293		FR 358
0628.295		FR 327
0628.299		FR 511
0628.300		FR 483
0628.301		FR 361
0628.302		FR 362
0628.303		FR 363
0628.304		FR 232
0628.305		FR 231

Schutte	Overige	Nieuw
0628.306		FR 365
0628.307		FR 562
0628.308		FR 410
0628.309		FR 441
0628.310		FR 480
0628.311		FR 563
0628.312		FR 528
0628.313		FR 540
0628.314		FR 177
0628.315		FR 369
0628.316		FR 536
0628.317		FR 276
0628.319		FR 515
0628.321		FR 233
0628.322		FR 097
0628.323		FR 364
0628.325		FR 417
0628.326		FR 334
0628.327		FR 418
0628.328		FR 412
0628.329		FR 066
0629	SGD 71 ?	FR 220
0629A		FR 215
0629B		FR 216
0629.001		FR 217
0629.002		FR 221
0629.003-005		FR 219
0629.006		FR 218
0630		FR 545
0631		FR 224
0632		FR 443
0633		FR 450
0635		FR 199
0636		FR 211
0638		FR 555
0639		FR 474

Schutte	Overige	Nieuw
0639.001		FR 367
0640		FR 514
0641		FR 230
0642		FR 559
0643		FR 490
0645		FR 253
0646		FR 254
0647		FR 373
0648		FR 255
0648.001		FR 239
0649		FR 256
0650		FR 237
0651		FR 238
0652		FR 380
0653		FR 257
0654		FR 338
0655		FR 258
0656		FR 261
0657		FR 240
0658		FR 260
0658.001		FR 390
0659		FR 262
0660		FR 264
0661		FR 263
0662		FR 241
0663		FR 242
0664		FR 266
0665		FR 268
0666		FR 270
0667		FR 267
0668		FR 243
0675		FR 248
0677		FR 249
0679		FR 250
0680		FR 272
0681		FR 274

Schutte	Overige	Nieuw
0682		FR 277
0683		FR 278
0684		FR 279
0685		FR 280
0686		FR 283
0686.001		FR 442
0687		FR 281
0687.001		FR 273
0688		FR 284
0689		FR 285
0690		FR 286
0691		FR 282
0691.001		FR 287
0692		FR 289
0693		FR 290
0694		FR 331
0695		FR 330
0696		FR 265
0697		FR 110
0697		FR 332
0698		FR 541
0701		FR 335
0703		FR 333
0704		FR 329
0707		FR 535
0708		FR 377
0709		FR 378
0710		FR 374
0711		FR 379
0712		FR 383
0714		FR 385
0715		FR 389
0716		FR 386
0717		FR 387
0719		FR 388
0720		FR 391

Schutte	Overige	Nieuw
0721		FR 393
0722		FR 017
0724		FR 435
0725		FR 401
0726		FR 436
0727		FR 406
0728		FR 402
0729		FR 437
0731		FR 409
0733		FR 438
0734		FR 419
0735		FR 420
0736		FR 433
0737		FR 445
0738		FR 446
0739		FR 447
0740		FR 451
0741		FR 453
0742		FR 454
0743		FR 457
0744		FR 462
0745		FR 461
0746		FR 463
0747		FR 464
0748		FR 465
0749		FR 466
0751		FR 468
0755		FR 471
0756		FR 472
0757		FR 475
0759		FR 481
0760		FR 478
0761		FR 479
0762		FR 482
0763		FR 497
0764		FR 495

Schutte	Overige	Nieuw
0765		FR 498
0767		FR 502
0769		FR 516
0770		FR 517
0771		FR 501
0772.001		FR 079
0772.002		FR 214
0772.005		FR 207
0772.006		FR 097
0772.007		FR 193
0772.008		FR 554
0772.009		FR 165
0772.010		FR 507
0772.011		FR 200
0772.012		FR 181
0772.014		FR 196
0772.015		FR 167
0772.016		FR 171
0772.017		FR 188
0772.018		FR 396
0772.019		FR 185
0772.020		FR 204
0772.021		FR 394
0772.022		FR 467
0772.023		FR 223
0772.024		FR 163
0772.025		FR 228
0772.026		FR 195
0772.027		FR 539
0772.028		FR 310
0772.029		FR 185
0772.030		FR 411
0772.031		FR 456
0772.032		FR 174
0772.033		FR 193
0772.034		FR 169

Schutte	Overige	Nieuw
0772.035		FR 185
0772.036		FR 307
0772.037		FR 185
0772.038		FR 275
0772.039		FR 349
0772.040		FR 186
0772.041		FR 190
0772.042		FR 163
0772.043		FR 185
0772.044		FR 181
0772.045		FR 168
0772.046		FR 185
0772.047		FR 236
0772.048		FR 205
0772.049		FR 098
0772.050		FR 222
0772.051		FR 209
0772.052		FR 318
0772.053		FR 429
0772.054		FR 499
0772.055		FR 299
0772.056		FR 088
0772.057		FR 093
0772.058		FR 556
0772.059		FR 519
0772.060		FR 182
0772.061		FR 094
0772.062		FR 567
0772.063		FR 291
0772.064		FR 504
0772.065		FR 527
0772.066		FR 566
0772.067		FR 510
0772.068		FR 549
0774		FR 568
0775		FR 569

Schutte	Overige	Nieuw
0776		FR 570
0777		FR 571
0778		FR 572
0779		FR 573
0780		FR 574
0781		FR 575
0782		FR 576
0783		FR 577
0784		FR 578
0785		FR 476
0785		FR 579
0786		FR 580
0787		FR 581
0788		FR 582
0789		FR 583
0789		FR 592
0790		FR 584
0791		FR 585
0792		FR 586
0793		FR 587
0794		FR 588
0795		FR 589
0796		FR 590
0797		FR 591
2444		OO 087
2445		OO 011
2446		OO 010
2447		OO 022
2450		OO 011
2451		OO 011
2452		OO 026
2453		OO 209
2454		OO 209
2455		OO 088
2456		OO 100
2456		OO 302

Schutte	Overige	Nieuw
2457		00 099
2458		00 089
2459		00 090
2459	PT 026	ZW 258
2460		00 091
2461		00 092
2462		00 099
2463		00 100
2464		00 092
2465		00 093
2466		00 093
2467		00 099
2468		00 094
2469		00 094
2470		00 094
2471		00 094
2472		00 095
2473		00 095
2474		00 095
2475		00 096
2476		00 096
2477		00 096
2478		00 096
2479		00 096
2480		00 099
2481		00 099
2482		00 099
2511		00 097
2512		00 097
2514		00 034
2515		00 224
2516		00 187
2517		00 219
2518		00 156
2519		00 220
2520		00 202

Schutte	Overige	Nieuw
2521		00 218
2522		00 082
2523		00 154
2524		00 230
2525		00 229
2526		00 153
2527		00 218
2528		00 160
2529		00 174
2530		00 114
2531		00 169
2532		00 182
2533		00 157
2534		00 161
2537		00 218
2538		00 171
2538		00 185
2539		00 180
2540		00 155
2541		00 286
2542		00 125
2543		00 167
2544		00 168
2545		00 159
2546		00 218
2547		00 170
2548		00 175
2549		00 307
2550		00 275
2551		00 177
2552		00 162
2553		00 181
2554		00 182
2555		00 158
2556		00 154
2557		00 180

Schutte	Overige	Nieuw
2600		00 199
2601		00 225
2603		00 158
2604		00 214
2605		00 272
2606		00 173
2607		00 294
2608		00 235
2609		00 235
2610		00 144
2611		00 235
2612		00 218
2613		00 139
2614		00 187
2615		00 228
2616		00 125
2626		00 218
2627		00 218
2628		00 218
2633		00 227
2636		00 217
2640		00 139
2643		00 289
2645		00 214
2649		00 228
2661		00 101
2662		00 101
2664		00 101
2665		00 101
2669		00 101
2670		00 101
2671		00 103
2672		00 103
2677		00 004
2677		00 005
2678		00 030

Schutte	Overige	Nieuw
2679		00 008
2679		00 018
2679		00 019
2679		00 035
2681		00 047
2681		00 049
2682		00 048
2683		00 060
2684		00 050
2685		00 051
2685		00 060
2686		00 051
2687		00 052
2688		00 053
2689		00 054
2689		00 064
2690		00 054
2690		00 065
2690		00 069
2691		00 054
2692		00 055
2693		00 056
2694		00 057
2695		00 057
2696		00 058
2697		00 059
2697		00 276
2698		00 059
2712		00 322
2713		00 196
2714		00 005
2715		00 074
2715		00 282
2717		00 074
2718		00 074
2720		00 074

Schutte	Overige	Nieuw
2721		00 075
2723		00 076
2724		00 076
2728		00 007
2728		00 008
2734		00 083
2736		00 083
2737		00 083
2738		00 077
2739		00 051
2739		00 078
2740		00 079
2741		00 080
2742		00 083
2743		00 081
2746		00 163
2747		00 008
2748		00 081
2749		00 081
2750		00 081
2756		00 082
2757		00 082
2760		00 082
2761		00 084
2762		00 084
2765		00 084
2766		00 084
2767		00 084
2770		00 084
2771		00 084
2775		00 084
2776		00 084
2777		00 084
2780		00 084
2782		00 100
2788		00 152

Schutte	Overige	Nieuw
2790		00 081
2791		00 081
2793		00 083
2794		00 083
2796		00 154
2797		00 154
2799		00 308
2801		00 197
2802		00 171
2803		00 171
2804		00 171
2806		00 187
2807		00 237
2809		00 187
2813		00 101
2814		00 196
2817		00 104
2818		00 196
2819		00 196
2821		00 201
2822		00 201
2823		00 205
2824		00 205
2825		00 205
2827		00 152
2828		00 152
2831		00 169
2836		00 175
2837		00 177
2838		00 177
2839		00 177
2840		00 203
2842		00 206
2843		00 213
2846		00 236
2847		00 236

Schutte	Overige	Nieuw
2849		00 166
2849		00 236
2850		00 152
2854		00 152
2858		00 192
2859		00 193
2861		00 155
2862		00 158
2865		00 164
2866		00 164
2867		00 164
2868		00 164
2869		00 101
2870		00 083
2872		00 168
2877		00 237
2881		00 202
2883		00 168
2884		00 202
2887		00 176
2889		00 317
2891		00 191
2894		00 202
2895		00 202
2896		00 202
2899		00 231
2906		00 233
2907		00 085
2908		00 233
2912		00 234
2913		00 222
2917		00 298
2920		00 212
2922		00 204
2923		00 316
2925		00 200

Schutte	Overige	Nieuw
2927		00 196
2929		00 207
2930		00 218
2932		00 196
2933		00 231
2936		00 202
2937		00 202
2938		00 187
2939		00 144
2940		00 144
2941		00 202
2942		00 110
2948		00 198
2949		00 196
2950		00 218
2951		00 137
2952		00 304
2954		00 190
2956		00 287
2957		00 287
2958		00 138
2959		00 084
2960		00 084
2961		00 203
2965		00 205
2969		00 187
2972		00 196
2976		00 205
2979		00 214
2981		00 191
2982		00 210
2983		00 222
2984		00 222
2988		00 214
2989		00 214
2990		00 214

Schutte	Overige	Nieuw
2991		00 214
2992		00 210
2993		00 205
2996		00 196
2997		00 195
2998		00 195
3001		00 187
3002		00 208
3008		00 196
3009		00 187
3011		00 188
3013		00 247
3015		00 143
3016		00 141
3018		00 202
3019		00 214
3020		00 211
3022		00 202
3024		00 221
3025		00 221
3026		00 085
3027		00 319
3029		00 220
3031		00 194
3033		00 138
3036		00 188
3038		00 202
3039		00 196
3040		00 248
3042		00 216
3043		00 236
3044		00 236
3045		00 236
3046		00 236
3047		00 236
3048		00 237

Schutte	Overige	Nieuw
3052		00 237
3054		00 237
3055		00 237
3056		00 237
3057		00 237
3058		00 237
3059		00 237
3061		00 237
3065		00 133
3067		00 133
3068		00 133
3070		00 133
3071		00 133
3072		00 133
3073		00 133
3074		00 133
3075		00 133
3085		00 105
3086		00 106
3087		00 107
3089		00 107
3090		00 108
3092		00 109
3093		00 109
3094		00 305
3096		00 109
3097		00 109
3102		00 111
3103		00 111
3109		00 112
3110		00 112
3111		00 112
3138		00 120
3139		00 120
3140		00 121
3141		00 121

Schutte	Overige	Nieuw
3142		00 121
3143		00 122
3144		00 122
3145		00 122
3146		00 122
3147		00 122
3148		00 122
3154		00 123
3155		00 123
3156		00 123
3157		00 123
3159		00 123
3168		00 124
3169		00 124
3170		00 125
3171		00 125
3172		00 125
3177		00 125
3178		00 126
3179		00 126
3180		00 127
3183		00 128
3184		00 128
3186		00 128
3187		00 128
3189		00 128
3191		00 129
3192		00 130
3193		00 130
3195		00 131
3196		00 131
3198		00 131
3199		00 132
3200		00 132
3201		00 132
3203		00 135

Schutte	Overige	Nieuw
3204		00 135
3205		00 139
3208		00 136
3209		00 136
3210		00 136
3212		00 136
3213		00 136
3214		00 136
3215		00 136
3216		00 136
3228		00 137
3229		00 137
3230		00 137
3232		00 137
3233		00 137
3235		00 137
3236		00 137
3238		00 220
3239		00 137
3240		00 137
3241		00 137
3242		00 137
3243		00 137
3244		00 137
3245		00 137
3246		00 137
3248		00 137
3251		00 138
3252		00 138
3253		00 138
3254		00 138
3255		00 138
3256		00 138
3257		00 138
3258		00 138
3258		00 139

Schutte	Overige	Nieuw
3261		00 138
3262		00 138
3271		00 236
3272		00 236
3273		00 139
3274		00 139
3275		00 139
3277		00 139
3278		00 139
3279		00 139
3280		00 139
3282		00 139
3285		00 140
3285		00 253
3286		00 141
3287		00 140
3288		00 142
3289		00 142
3290		00 141
3292		00 139
3295		00 143
3296		00 143
3297		00 145
3301		00 146
3302		00 138
3305		00 146
3308		00 146
3310		00 146
3312		00 146
3314		00 146
3315		00 146
3316		00 147
3318		00 148
3320		00 148
3321		00 149
3324		00 254

Schutte	Overige	Nieuw
3326		00 144
3328		00 144
3329		00 254
3330		00 226
3331		00 144
3333		00 150
3334		00 150
3335		00 215
3336		00 151
3337		00 328
3338		00 328
3342		00 328
3343		00 328
3343		00 329
3344		00 039
3345		00 186
3346		00 040
3347		00 041
3348		00 168
3348		00 184
3349		00 042
3350		00 297
3351		00 043
3352		00 044
3353		00 045
3354		00 046
3359		00 006
3360		00 008
3361		00 009
3362		00 009
3363		00 011
3364		00 068
3365		00 214
3366		00 241
3380		00 242
3381		00 339

Schutte	Overige	Nieuw
3382		00 239
3385		00 238
3387		00 013
3388		00 013
3389		00 013
3390		00 013
3391		00 013
3392		00 013
3393		00 014
3394		00 023
3395		00 021
3396		00 021
3397		00 016
3398		00 016
3399		00 016
3400		00 016
3401		00 025
3402		00 024
3403		00 024
3404		00 024
3405		00 022
3406		00 022
3407		00 028
3409		00 036
3410		00 027
3412		00 015
3413		00 267
3414		00 303
3415		00 218
3416		00 250
3417		00 291
3418		00 268
3419		00 268
3420		00 252
3421		00 271
3422		00 315

Schutte	Overige	Nieuw
3423		OO 296
3424		OO 318
3425		OO 311
3432		OO 267A
3434		OO 341
3435	A 1865 B XIV	OO 336
3436		OO 334
3437		OO 340
3439		OO 335
3446		OO 338
3447		OO 338
3448		OO 337
3449		OO 339
3459	HT 06, 07	HM 08
3460	HT 10	HM 10
3461, 3462	HT 11	HM 11
3466		OO 029
3467		OO 220
3468		OO 218
3470		FR 213
3474		OO 031
3475		OO 037
3479		OO 218
3480		OO 233
3481		OO 189
3482		OO 076
3483		OO 164
3484		OO 161
3504		OO 061
3505		OO 062
3506		OO 065
3507		OO 066
3508		OO 067
3510		OO 257
3512		OO 035
3513		OO 320

Schutte	Overige	Nieuw
3514		00 323
3515		DE 055
3516		00 321
3524		00 235
3525		00 235
3530		00 098
3531		00 264
3532		00 223
3533		00 134
3534		00 235
3535		00 342
3536		00 287
3538		00 309
3539		00 232
3540		00 196
3541		00 218
3543		00 312
3544		00 235
3547		00 138
3548		00 029
3550		00 017
3552		00 037
3553		00 033
3554		00 020
3555		00 009
3555		00 235
3556		00 278
3557		00 038
3558		00 024
3559		00 313
3560		00 277
3561		00 154
3562		00 327
3563		00 245
3564		00 262
3578		00 086

Schutte	Overige	Nieuw
3578		00 285
3579		00 280
3580		00 324
3581		00 133
3582		00 102
3583		00 102
3584		00 102
3586		00 102
3587		00 087
3587		00 249
3587		00 255
3587		00 260
3587		00 261
3587		00 263
3588		00 330
3589		00 308
3590		00 246
3591		00 326
3592		00 306
3593		00 244
3594		00 218
3595		00 273
3596		00 269
3597		00 314
3599		00 292
3600		00 270
3601		00 265A
3602		00 331
3603		00 274
3604		00 266
3606		00 293
3607		00 281
3607		00 290
3608		00 032
3609		00 283
3610		00 284

Schutte	Overige	Nieuw
3611		OO 279
3612		OO 036
3613		OO 288
3614		OO 325
3615		OO 102
3616		OO 240
3619		OO 332
3623		OO 301
3624		DE 025
3625		OO 333
3657		FR 085
3658		FR 085
3659		FR 085
3660		FR 085
3661		FR 085
3662		FR 085
3663	A 1892 18A	DE 103
3663	A 1892 18A	DE 104
3900		SC 010
3900		SC 023
3901		SC 011
3902		SC 010
3903		SC 023
3904-3905		SC 008
3904-3905		SC 020
3906		SC 012
3907		SC 005
3907		SC 015
3908		SC 007
3908		SC 019
3911-3913		SC 019
3914		SC 038
3915-3919		SC 021
3921		SC 011
3922		SC 010
3922-3923		SC 023

Schutte	Overige	Nieuw
3925-3926		SC 032
3927		SC 026
3928		SC 038
3929		SC 032
3930		SC 030
3931		SC 032
3932-3933		SC 030
3934-3938		SC 009
3934-3945		SC 022
3946		SC 005
3946		SC 006
3946		SC 016
3948		SC 005
3948		SC 017
3949-3952		SC 026
3953		SC 032
3954		SC 027
3955-3956		SC 030
3957-3959		SC 026
3960-3961		SC 027
3962		SC 030
3963		SC 006
3968		SC 005
3971-3972		SC 005
3971-3972		SC 006
3972		SC 013
3973		SC 035
3975		SC 011
3977-3978		SC 028
3978		SC 011
3980-3983		SC 023
3984		SC 032
3985		SC 023
3986		SC 023
3987-3988		SC 025
3989		SC 029

Schutte	Overige	Nieuw
3990-3994		SC 031
3995		SC 020
3996-3997		SC 018
3998		SC 001
3999		SC 002
4000		SC 004
4001		SC 011
4002-4003		SC 012
4004		SC 010
4004		SC 023
4005		SC 032
4006-4007		SC 023
4008		SC 034
4009		SC 024
4010		SC 029
4011-4012		SC 020
4013		SC 021
4014		SC 011
4014		SC 032
4015		SC 030
4015-4016		SC 003
4017		SC 030
4018		SC 014
4019		SC 037
4020		SC 040
4021		SC 036
4022-4023		SC 021
4024-4026		SC 032
4025		SC 011
4027		SC 039
4028-4031		SC 032
4032		SC 036
4033		FR 244
4034		FR 246
4035		FR 247
4036		FR 245

Schutte	Overige	Nieuw
4037		FR 543
4039		FR 469
4040		FR 473
4041		FR 452
4044		ME 27
4045		ME 21
4046		ME 20
4047		ME 27
4048		ME 20
4049		ME 24
4050		ME 16
4051		ME 20
4052		ME 26
4053		ME 17
4054		ME 23
4055		ME 22
4056		ME 20
4057		ME 11
4057		ME 35
4058		ME 17
4058		ME 37
4059		ME 53
4060		ME 43
4061		ME 34
4061		ME 49
4062		ME 38
4063		ME 49
4064		ME 50
4065		ME 50
4066		ME 56
4067		ME 12
4067		ME 21
4068		ME 16
4068		ME 34
4068		ME 36
4069		ME 27

Schutte	Overige	Nieuw
4071		ME 25
4072		ME 22
4073		ME 15
4074		ME 27
4075		ME 45
4076		ME 49
4077		ME 50
4078		ME 50
4079		ME 27
4080		ME 50
4081		ME 48
4082		ME 24
4083		ME 24
4084		ME 43
4086		ME 24
4087		ME 44
4088		ME 43
4089		ME 41
4090		ME 50
4091		ME 43
4092		FR 339
4092		ME 50
4093		ME 48
4094		ME 49
4095		ME 42
4096		FR 340
4096		ME 50
4097		ME 49
4098		ME 50
4099		ME 50
4100		ME 29
4101		ME 30
4102		ME 31
4103		ME 32
4104		ME 33
4105		ME 07

Schutte	Overige	Nieuw
4107		ME 08
4108		ME 09
4109		ME 05
4110		ME 06
4111		ME 03
4112		ME 03
4112		ME 04
4113		ME 10
4114		ME 18
4115		ME 46
4117		ME 34
4118		ME 28
4119		ME 43
4120		ME 52
4121		ME 40
4123		ME 47
4124		ME 39
4125		ME 50
4126		ME 10
4126		ME 34
4127		ME 13
4128		ME 54
4129		ME 55
4130		ME 14
4131		ME 51
4132		ME 49
4133		ME 27
4134		ME 19
4135		ME 27
4138		DE 112
4156		DE 061
4163		SC 038
4166		KE 001
4167		KE 002
4218-4219		WE 4
4220		WE 8

Schutte	Overige	Nieuw
4223-4228		WE 4
4229, 4234		WE 5
4235		WE 6
4235	PT 001	ZW 307
4236, 4237		WE 7
4238		WE 5
4255	PT 027	ZW 274
4255	PT 029	ZW 306
4256	PT 004	ZW 253
4257	PT 005	ZW 254
4258	PT 006	ZW 255
4259	PT 025	ZW 257
4260	PT 033	ZW 278
4260	PT 052	ZW 296
4260, 4264	PT 070	ZW 299
4260.1	PT 034	ZW 279
4261	PT 035	ZW 280
4261-4270	PT 029	ZW 306
4262	PT 036	ZW 281
4263	PT 037	ZW 282
4264	PT 038	ZW 283
4264	PT 051	ZW 296
4264	PT 072	ZW 300
4265	PT 039	ZW 284
4265	PT 054	ZW 309
4266	PT 040	ZW 285
4266	PT 063	ZW 296
4267	PT 041	ZW 286
4267	PT 051	ZW 296
4267	PT 052	ZW 296
4268	PT 042	ZW 287
4268	PT 063	ZW 296
4268	PT 063	ZW 296
4268-4271	PT 070	ZW 299
4269	PT 043	ZW 288
4270	PT 044	ZW 289

Schutte	Overige	Nieuw
4271	PT 031	ZW 276
4271	PT 045	ZW 290
4271	PT 060	ZW 313
4272	PT 065	ZW 317
4273	PT 046	ZW 291
4273	PT 051	ZW 296
4273-4275	PT 070	ZW 299
4274	PT 047	ZW 292
4274	PT 052	ZW 296
4274	PT 063	ZW 296
4274, 4275	PT 032	ZW 277
4275	PT 048	ZW 293
4275	PT 052	ZW 296
4276	PT 052	ZW 296
4276	PT 067	ZW 319
4277	PT 049	ZW 294
4277	PT 051	ZW 296
4277	PT 052	ZW 296
4277	PT 070	ZW 299
4277, 4278	PT 032	ZW 277
4278	PT 050	ZW 295
4278	PT 063	ZW 296
4278	PT 070	ZW 299
4279	PT 002	ZW 305
4280	PT 028	ZW 305
4281	PT 011	ZW 259
4282	PT 052	ZW 296
4282	PT 070	ZW 299
4283	PT 030	ZW 275
4283	PT 059	ZW 312
4285	PT 068	ZW 299
4285	PT 070	ZW 299
4286	PT 076	ZW 301
4287	PT 073	ZW 301
4288	PT 053	ZW 296
4289	PT 093	ZW 334

Schutte	Overige	Nieuw
4290	PT 093	ZW 334
4291	PT 083	ZW 325
4291	PT 083	ZW 325
4291	PT 091	ZW 336
4291	PT 097	ZW 331
4291	PT 098	ZW 332
4292	PT 094	ZW 333
4293	PT 093	ZW 334
4294	PT 093	ZW 334
4295	PT 019	ZW 266
4296	PT 016	ZW 263
4297	PT 020	ZW 267
4298	PT 099	ZW 334
4299	PT 097	ZW 331
4300	PT 105	ZW 340
4301	PT 102	ZW 338
4302	PT 095	ZW 337
4302	PT 096	ZW 335
4302	PT 100	ZW 335
4302	PT 101	ZW 336
4302	PT 102	ZW 338
4302	PT 108	ZW 333
4303	PT 054	ZW 309
4303	PT 056	ZW 311
4303	PT 058	ZW 308
4303	PT 066	ZW 318
4303	PT 074	ZW 302
4303	PT 107	ZW 336
4304		SC 033
4305		RU 002
4306		RU 001
4307		RU 003
4308		RU 006
4309		RU 007
4309		RU 088
4310		RU 008

Schutte	Overige	Nieuw
4311		RU 009
4314		RU 010
4316		RU 011
4317		RU 012
4318		RU 013
4319		RU 014
4320		RU 015
4321		RU 016
4322		RU 017
4323		RU 018
4324		RU 019
4325		RU 020
4326		RU 021
4327		RU 022
4328		RU 023
4329		RU 024
4330		RU 025
4331		RU 026
4332		RU 027
4333		RU 028
4334		RU 029
4335		RU 030
4336		RU 031
4337		RU 032
4338		RU 065
4339		RU 231
4340		RU 231
4341		RU 232
4342		RU 033
4343		RU 035
4344		RU 036
4345		RU 093
4346		RU 094
4347		RU 095
4348		RU 096
4349		RU 097

Schutte	Overige	Nieuw
4350		RU 106
4351		RU 107
4352		RU 108
4353		RU 109
4354		RU 110
4355		RU 111
4356		RU 121
4357		RU 122
4358		RU 123
4359		RU 124
4360		RU 125
4361		RU 126
4362		RU 127
4363		RU 128
4364		RU 129
4365		RU 130
4366		RU 131
4367		RU 132
4368		RU 133
4369		RU 134
4370		RU 135
4371		RU 173
4372		RU 172
4373		RU 173
4374		RU 182
4375		RU 172
4377		RU 172
4378		RU 163
4379		RU 004
4380		RU 039
4381		RU 039
4382		RU 039
4383		RU 041
4384		RU 043
4385		RU 041
4386		RU 054

Schutte	Overige	Nieuw
4387		RU 045
4388		RU 049
4389		RU 050
4390		RU 050
4391		RU 051
4392		RU 046
4393		RU 060
4394		RU 047
4395		RU 047
4396		RU 048
4397		RU 046
4398		RU 046
4399		RU 054
4400		RU 054
4401		RU 053
4402		RU 048
4403		RU 049
4404		RU 052
4405		RU 049
4406		RU 054
4407		RU 048
4408		RU 052
4409		RU 052
4410		RU 052
4411		RU 048
4412		RU 049
4413		RU 042
4414		RU 050
4415		RU 040
4416		RU 040
4417		RU 040
4418		RU 038
4419		RU 041
4420		RU 057
4421		RU 056
4422		RU 056

Schutte	Overige	Nieuw
4423		RU 057
4425		RU 058
4426		RU 058
4427		RU 058
4428		RU 058
4429		RU 059
4430		RU 059
4431		RU 059
4432		RU 059
4433		RU 049
4434		RU 043
4435		RU 043
4436		RU 043
4437		RU 043
4438		RU 043
4439		RU 043
4440		RU 043
4441		RU 043
4442		RU 044
4443		RU 042
4444		RU 042
4445		RU 042
4446		RU 042
4447		RU 042
4448		RU 044
4449		RU 066
4450		RU 084
4451		RU 114
4452		RU 153
4453		RU 154
4454		RU 158
4455		RU 157
4456		RU 155
4457		RU 156
4458		RU 161
4459		RU 164

Schutte	Overige	Nieuw
4460		RU 165
4461		RU 166
4462		RU 167
4463		RU 168
4464		RU 170
4465		RU 179
4466		RU 171
4467		RU 162
4468		RU 175
4469		RU 176
4470		RU 171
4471		RU 178
4472		RU 174
4473		RU 034
4474		RU 116
4475		RU 098
4476		RU 115
4477		RU 136
4478		RU 144
4479		RU 140
4480		RU 149
4481		RU 146
4482		RU 078
4483		RU 147
4484		RU 152
4485		RU 105
4486		RU 143
4487		RU 150
4488		RU 082
4489		RU 099
4490		RU 136
4491		RU 137
4492		RU 137
4493		RU 138
4494		RU 062
4495		RU 136

Schutte	Overige	Nieuw
4496		RU 057
4497		RU 101
4498		RU 074
4499		RU 067
4500		RU 005
4501		RU 085
4502		RU 076
4503		RU 087
4504		RU 086
4505		RU 068
4506		RU 075
4507		RU 069
4508		RU 079
4509		RU 070
4510		RU 090
4511		RU 089
4512		RU 091
4513		RU 092
4514		RU 071
4515		RU 073
4516		RU 080
4517		RU 080
4518		RU 081
4519		RU 141
4520		RU 117
4521		RU 104
4522		RU 142
4523		RU 072
4524		RU 139
4525		RU 181
4526		RU 159
4527		RU 160
4528		RU 183
4529		RU 171
4530		RU 169
4531		RU 184

Schutte	Overige	Nieuw
4533		RU 177
4534		RU 055
4535		RU 113
4536		RU 100
4537		RU 180
4538		RU 037
4539		RU 048
4540		RU 103
4541		RU 151
4542		RU 118
4543		RU 148
4544		RU 061
4596		FR 085
4607		OO 259
4607	A 1914 X 1	OO 259
4613		RU 044
4614		RU 044
4615		RU 058
4616		RU 061
4617		RU 044
4618		RU 057
4619		RU 056
4620		RU 043
4621		RU 059
4623		RU 056
4624		RU 043
4625		RU 061
4626		RU 061
4627		RU 043
4628		RU 043
4629		RU 063
4631		RU 057
4632		RU 102
4633		RU 099
4634		RU 112
4635		RU 119

Schutte	Overige	Nieuw
4636		RU 120
4638		RU 145
4640		OO 235
4641		OO 196
4642		OO 196
4643		OO 208
4644		OO 299
4645		OO 196
4646		OO 196
4647		OO 208
4655		OO 012
4665	A 1945 V	RU 064
4668		OO 203
4680		FR 392
4681		FR 167
4682		FR 167
4683		FR 193
4684		FR 181
4685		FR 197
4686		FR 197
4688		FR 193
4689		FR 185
4690		FR 170
4691		FR 129
4693		FR 227
4694		FR 226
4695		FR 460
4697		FR 459
4698		FR 269
4699		FR 553
4708	F 390	DE 114
4709	F 391	DE 141
4709	F 394	DE 145
4710	F 392	DE 133
4710	F 392	DE 143
4711	F 392	DE 136

Schutte	Overige	Nieuw
4711	F 392	DE 143
4715	F 392	DE 135
4715	F 392	DE 143
4716	F 392	DE 137
4716	F 392	DE 143
4717	F 392	DE 136
4718	F 392	DE 134
4719	F 392	DE 138
4719	F 392	DE 143
4720	F 292	DE 139
4721	F 392	DE 139
4721	F 392	DE 144
4722	F 392	DE 139
4722	F 392	DE 144
4723	F 392	DE 139
4724	F 392	DE 127
4725	F 392	DE 127
4726	F 392	DE 127
4727	F 390A	DE 128
4728	F 390A	DE 129
4729	F 395A	DE 126
4730	F 390B	DE 123
4731	F 390B	DE 124
4731	F 390B	DE 136
4732	F 393	DE 140
4733	F 393	DE 140
4734	F 393	DE 142
4735	F 393	DE 139
4737	F 395	DE 146
4738	F 396	DE 153
4738	F 396	DE 155
4738	F 396	DE 163
4739	F 396	DE 163
4740	F 397	DE 154
4740	F 397	DE 155
4741	F 397	DE 151

Schutte	Overige	Nieuw
4741	F 397	DE 162
4742	F 397	DE 151
4743	F 397	DE 151
4743	F 397	DE 156
4744	F 397	DE 151
4745	F 397	DE 149
4746	F 397	DE 152
4747	F 397	DE 152
4748	F 397	DE 150
4749	F 397	DE 152
4750	F 397	DE 154
4751	F 397	DE 152
4752	F 397	DE 161
4753	F 398	DE 155
4754	F 398	DE 155
4755	F 398	DE 155
4756	F 398	DE 155
4757	F 398	DE 155
4758	F 398	DE 127
4759	F 398	DE 154
4760	F 397, F 398	DE 148
4760	F 397, F 398	DE 155
4761	F 398	DE 155
4764	F 399	DE 147
4765	F 400	DE 168
4766	F 400	DE 168
4767	F 400	DE 170
4768	F 401	DE 166
4769	F 402, F 403	DE 166
4769	F 403, F 403	DE 166
4770	F 403	DE 167
4771	F 403	DE 170
4773	F 404	DE 170
4774	F 404	DE 167
4775	F 404	DE 170
4776	F 404	DE 170

Schutte	Overige	Nieuw
4777	F 404	DE 167
4778	F 404	DE 170
4781	F 404	DE 167
4783	F 404	DE 170
4785	F 404	DE 170
4789	F 404	DE 170
4790	F 405	DE 165
4791	F 406	DE 164
4792	F 407	DE 176
4794	F 408	DE 174
4795	F 409	DE 175
4796	F 409	DE 175
4797	F 409	DE 175
4798	F 409	DE 175
4799	F 409	DE 175
4800	F 411	DE 177
4801	F 412	DE 177
4802	F 413	DE 159
4803	F 414	DE 160
4804	F 415	DE 173
4805	F 417	DE 110
4806	F 400	DE 169
4807	F 416A	DE 172
4808	F 416	DE 179
4809	F 416B	DE 131
4810	F 416C	DE 132
4811	F 400	DE 171
4812	F 418A	DE 116
4812	F 418A	DE 153
4814		DE 071
4814		DE 121
4814	F 390C	DE 157
4814	F 390C	DE 158
4816	F 397	DE 154
4817	F 334	BA 10
4818	F 335, 338,	BA 02

Schutte	Overige	Nieuw
4818	F 335, 338, 342	BA 12
4819	F 336-337	BA 03
4819	F 339-340	BA 03
4820	F 336	BA 07
4821		BA 05
4821	F 410	DE 178
4822		BA 09
4823		BA 01
4824		BA 09
4825		BA 08
4826		BA 09
4827	F 341	BA 11
4828	F 343	BA 13
4829	F 344	BA 16
4830	F 345	BA 17
4831	F 346	BA 18
4832	F 347	BA 19
4833		BA 06
4834		BA 09
4835	F 337, 340	BA 04
4835	F 337, 340	BA 15
4836		BA 14
4837	F 350	HE 17
4839-4840	F 351	HE 02
4839-4840	F 352	HE 03
4844	F 352	HE 10
4844-4845	F 352	HE 03
4845	F 352	HE 15
4847-4849	F 353	HE 04
4850	F 353	HE 10
4851	F 353	HE 04
4852	F 353-354	HE 01
4853	F 353	HE 16
4855	F 353	HE 13
4856	F 353	HE 16
4857	F 351-353	HE 14

Schutte	Overige	Nieuw
4858	F 353	HE 16
4860	F 354	HE 05
4861	F 353-354	HE 19
4862	F 355	HE 13
4863	F 353	HE 16
4864	F 355	HE 06
4865	F 355	HE 12
4866	F 356	HE 07
4867	F 356	HE 16
4868	F 357	HE 08
4869	F 358	HE 09
4870	F 358	HE 16
4871	F 359	HE 21
4873	F 359	HE 29
4874	F 359	HE 20
4875-4876	F 359	HE 16
4877	F 359	HE 24
4878	F 359	HE 26
4879	F 359	HE 27
4880	F 359	HE 25
4881	F 359	HE 23
4882	F 359	HE 11
4883	F 359	HE 30
4884	F 359	HE 22
4885	F 359	HE 28
4890	F 201	KE 203
4891	F 201	KE 203
4892	F 202, F 203	KE 203
4893	F 202	KE 204
4894	F 203	KE 193
4895	F 204	KE 200
4898	F 204	KE 202
4900	F 208A	KE 206
4901	F 205	KE 205
4902	F 205	KE 205
4903	F 203	KE 205

Schutte	Overige	Nieuw
4906	F 206	KE 187
4907	F 206	KE 204
4909	F 206	KE 201
4910	F 206	KE 201
4912	F 206	KE 204
4913	F 207	KE 204
4914	F 201A	KE 189
4915	F 201A	KE 190
4916	F 201A	KE 191
4917	F 201A	KE 192
4918	F 210	KE 177
4919	F 211	KE 178
4920	F 212	KE 179
4921	F 213	KE 180
4922	F 214	KE 181
4923	F 215	KE 182
4924	F 216	KE 183
4925	F 217	KE 184
4926	F 218	KE 185
4927	F 219	KE 186
4928	F 220	KE 236
4929	F 221	KE 231
4929	F 221	KE 232
4929	F 232	KE 233
4930	F 232	KE 233
4931	F 221	KE 232
4931	F 232	KE 233
4932	F 221	KE 232
4932	F 232	KE 233
4933	F 222, F 223	KE 226
4933	F 222, F 223	KE 227
4934	F 225	KE 229
4936	F 226	KE 230
4937	F 225, F 227	KE 229
4938	F 231	KE 233
4939	F 228, F 229	KE 228

Schutte	Overige	Nieuw
4940	?	KE 239
4941	F 231	KE 235
4942	F 231	KE 235
4943	F 231	KE 235
4944	?	KE 232
4944	?	KE 233
4945	F 233	KE 232
4946	F 233	KE 234
4947	F 234	KE 220
4948	F 235	KE 221
4949	F 236	KE 222
4950	F 237	KE 223
4951	F 238	KE 224
4952	F 239	KE 225
4953	F 240	KE 216
4954	F 241	KE 217
4955	F 242	KE 218
4956	F 243	KE 219
4957	F 244	KE 237
4958	F 245	KE 208
4959	F 245	KE 209
4960	F 246	KE 207
4960	F 246	KE 234
4961	F 247	KE 211
4962	F 249	KE 212
4963	F 250	KE 210
4964	F 248	KE 188
4964	F 248	KE 188
4965	F 231	KE 234
4967	F 231	KE 241
4968	F 209	KE 204
4968	F 209	KE 214
4969		KE 235
4970		KE 211
4971	F 209	KE 215
4972		KE 238

Schutte	Overige	Nieuw
4973		KE 242
4976		RU 083
4980		KE 205
4981		KE 213
4982		KE 213
4983		KE 237
4984		KE 226
4985		KE 240
4986		KE 233
4987		KE 239
4989		KE 108
4990		KE 108
4993		KE 108
4994		KE 100
4995		KE 100
4996		KE 100
4998		HE 18
5007	PT 103	ZW 334
5008	PT 106	ZW 336
	A 1854 no.519	FR 002
	A 1854 no.519	FR 005
	A 1854 no.519	FR 015
	A 1854 no.519	FR 016
	A 1854 no.519	FR 018
	A 1854 no.519	FR 019
	A 1854 no.519	FR 020
	A 1854 no.519	FR 021
	A 1854 no.519	FR 022
	A 1854 no.519	FR 023
	A 1854 no.519	FR 024
	A 1854 no.519	FR 025
	A 1854 no.519	FR 027
	A 1854 no.519	FR 028
	A 1854 no.519	FR 029
	A 1854 no.519	FR 032
	A 1854 no.519	FR 035

Schutte	Overige	Nieuw
	A 1865 B XIV	OO 336
	A 1892 18A	DE 103
	A 1892 18A	DE 104
	A 1914 X 1	OO 259
	A 1945 V	RU 064
	Coll.Bonasse	HA 57
	Div.doos 3.1	DE 113A
	F 01	FR 604
	F 02	FR 608
	F 03	FR 609
	F 04	FR 610
	F 04	FR 612
	F 05	FR 611
	F 05	FR 613
	F 06	FR 606
	F 07	FR 607
	F 08	FR 614
	F 09	FR 615
	F 10	FR 616
	F 11	FR 617
	F 12	FR 618
	F 12A	FR 596
	F 13	FR 593
	F 14	FR 594
	F 15	FR 595
	F 16	FR 600
	F 17	FR 601
	F 18	FR 602
	F 18	FR 603
	F 19	FR 598
	F 21	FR 599
	F 22	FR 625
	F 23	FR 626
	F 24	FR 627
	F 25	FR 619
	F 26	FR 622

Schutte	Overige	Nieuw
	F 26	FR 624
	F 27	FR 620
	F 28	FR 621
	F 29	FR 623
	F 30	FR 675
	F 31	FR 681
	F 32	FR 687
	F 33	FR 688
	F 34	FR 689
	F 35	FR 669
	F 36	FR 670
	F 37	FR 671
	F 38	FR 672
	F 39	FR 673
	F 40	FR 674
	F 41	FR 682
	F 42	FR 683
	F 43	FR 684
	F 44	FR 685
	F 45	FR 686
	F 46	FR 690
	F 47	FR 691
	F 48	FR 692
	F 49	FR 693
	F 50	FR 694
	F 51	FR 695
	F 52	FR 696
	F 53	FR 697
	F 54	FR 698
	F 55	FR 699
	F 56	FR 700
	F 57	FR 701
	F 57	FR 712
	F 58	FR 666
	F 59	FR 667
	F 60	FR 668

Schutte	Overige	Nieuw
	F 61	FR 661
	F 62	FR 662
	F 63	FR 663
	F 64	FR 664
	F 65	FR 629
	F 66	FR 630
	F 67	FR 631
	F 68	FR 632
	F 69	FR 633
	F 70	FR 634
	F 71	FR 635
	F 72	FR 636
	F 73	FR 637
	F 74	FR 638
	F 75	FR 628
	F 76	FR 658
	F 76.1	FR 657
	F 77	FR 659
	F 78	FR 660
	F 79	FR 655
	F 80	FR 656
	F 81	FR 665
	F 82	FR 676
	F 83	FR 677
	F 84, F 87	FR 678
	F 85	FR 579
	F 86, F 87	FR 680
	F 88	FR 639
	F 89	FR 640
	F 90	FR 641
	F 91	FR 642
	F 92	FR 643
	F 93	FR 644
	F 94	FR 645
	F 95	FR 646
	F 96	FR 647

Schutte	Overige	Nieuw
	F 97	FR 648
	F 98	FR 649
	F 99	FR 650
	F 100	FR 651
	F 101	FR 652
	F 102	FR 653
	F 103	FR 654
	F 103A	FR 686
	F 103A	FR 699
	F 103A	FR 700
	F 104	FR 713
	F 105	FR 714
	F 106	FR 709
	F 107	FR 711
	F 108	FR 710
	F 109	FR 712
	F 110	FR 702
	F 111	FR 703
	F 112	FR 704
	F 113	FR 705
	F 114	FR 707
	F 115	FR 706
	F 116	FR 708
	F 117	FR 727
	F 118	FR 725
	F 119	FR 726
	F 120	FR 724
	F 121	FR 731
	F 122	FR 728
	F 123	FR 729
	F 124	FR 730
	F 125	FR 732
	F 126	FR 733
	F 127	FR 715
	F 128	FR 716
	F 129	FR 717

Schutte	Overige	Nieuw
	F 130	FR 718
	F 131	FR 719
	F 132	FR 721
	F 133	FR 722
	F 134	FR 720
	F 135	FR 723
	F 136	FR 757
	F 137	FR 750
	F 138	FR 746
	F 139	FR 747
	F 140	FR 748
	F 141	FR 749
	F 142	FR 745
	F 143	FR 753
	F 144	FR 754
	F 145	FR 751
	F 146	FR 752
	F 147	FR 755
	F 148	FR 756
	F 149	FR 734
	F 150	FR 735
	F 151	FR 736
	F 152	FR 737
	F 153	FR 738
	F 154	FR 739
	F 155	FR 740
	F 156	FR 743
	F 157	FR 744
	F 158	FR 741
	F 159	FR 742
	F 160	FR 767
	F 161	FR 768
	F 162	FR 769
	F 163	FR 770
	F 164	FR 774
	F 165	FR 775

Schutte	Overige	Nieuw
	F 166	FR 776
	F 167	FR 771
	F 168	FR 772
	F 169	FR 773
	F 170	FR 777
	F 171	FR 778
	F 172	FR 779
	F 173	FR 758
	F 174	FR 759
	F 175	FR 760
	F 176	FR 761
	F 177	FR 762
	F 178	FR 763
	F 179	FR 764
	F 180	FR 765
	F 181	FR 791
	F 182	FR 792
	F 183	FR 793
	F 184	FR 794
	F 185	FR 788
	F 186	FR 789
	F 187	FR 790
	F 188	FR 605
	F 189	FR 795
	F 190	FR 780
	F 191	FR 781
	F 192	FR 782
	F 193	FR 783
	F 194	FR 784
	F 195	FR 785
	F 196	FR 786
	F 197	FR 787
	F 198	FR 796
	F 199	FR 797
	F 200	FR 766
	F 201	KE 203

Schutte	Overige	Nieuw
	F 201	KE 203
	F 201A	KE 189
	F 201A	KE 190
	F 201A	KE 191
	F 201A	KE 192
	F 202	KE 204
	F 202, F 203	KE 203
	F 203	KE 193
	F 203	KE 205
	F 204	KE 200
	F 204	KE 202
	F 204-F 208	KE 201
	F 205	KE 205
	F 205	KE 205
	F 206	KE 187
	F 206	KE 201
	F 206	KE 204
	F 207	KE 201
	F 208	KE 201
	F 207	KE 204
	F 208A	KE 206
	F 209	KE 204
	F 209	KE 214
	F 209	KE 215
	F 210	KE 177
	F 211	KE 178
	F 212	KE 179
	F 213	KE 180
	F 214	KE 181
	F 215	KE 182
	F 216	KE 183
	F 217	KE 184
	F 218	KE 185
	F 219	KE 186
	F 220	KE 236
	F 221	KE 231

Schutte	Overige	Nieuw
	F 221	KE 232
	F 221	KE 232
	F 221	KE 232
	F 222, F 223	KE 226
	F 222, F 223	KE 227
	F 225	KE 229
	F 225, F 227	KE 229
	F 226	KE 230
	F 228, F 229	KE 228
	F 231	KE 233
	F 231	KE 234
	F 231	KE 235
	F 231	KE 235
	F 231	KE 235
	F 231	KE 241
	F 232	KE 233
	F 232	KE 233
	F 232	KE 233
	F 232	KE 233
	F 233	KE 232
	F 233	KE 234
	F 234	KE 220
	F 235	KE 221
	F 236	KE 222
	F 237	KE 223
	F 238	KE 224
	F 239	KE 225
	F 240	KE 216
	F 241	KE 217
	F 242	KE 218
	F 243	KE 219
	F 244	KE 237
	F 245	KE 208
	F 245	KE 209
	F 246	KE 207
	F 246	KE 234

Schutte	Overige	Nieuw
	F 247	KE 211
	F 248	KE 188
	F 248	KE 188
	F 249	KE 212
	F 250	KE 210
	F 289	HA 53
	F 292	DE 139
	F 294	HA 02
	F 295	HA 03
	F 296	HA 46
	F 297	HA 47
	F 298	HA 46
	F 298	HA 48
	F 298	HA 50
	F 298	HA 52
	F 298	HA 55
	F 298	HA 56
	F 298	HA 59
	F 298	HA 60
	F 298	HA 61
	F 298	HA 62
	F 298	HA 63
	F 298	HA 65
	F 298	HA 68
	F 298	HA 69
	F 298	HA 72
	F 298	HA 73
	F 298	HA 75
	F 298	HA 78
	F 298	HA 86
	F 298	HA 91
	F 298	HA 93
	F 299	HA 33
	F 299	HA 34
	F 299	HA 35
	F 299	HA 37

Schutte	Overige	Nieuw
	F 299	HA 38
	F 299-F 300	HA 01
	F 299-F 300	HA 16
	F 299-F 302	HA 11
	F 299-F 303	HA 12
	F 300	HA 06
	F 300	HA 17
	F 300	HA 19
	F 300	HA 26
	F 300	HA 29
	F 300	HA 39
	F 300-F 302	HA 20
	F 300-F 302	HA 27
	F 300-F 302	HA 36
	F 300-F 303	HA 14
	F 301	HA 02
	F 301	HA 04
	F 301	HA 10
	F 301	HA 15
	F 301-F 302	HA 05
	F 301-F 302	HA 07
	F 301-F 302	HA 09
	F 301-F 302	HA 28
	F 301-F 302	HA 30
	F 301-F 302	HA 31
	F 301-F 302	HA 32
	F 301-F 302	HA 33
	F 301-F 303	HA 13
	F 302	HA 08
	F 302	HA 16
	F 302	HA 18
	F 302	HA 19
	F 302	HA 21
	F 302	HA 22
	F 302	HA 23
	F 302	HA 24

Schutte	Overige	Nieuw
	F 302	HA 25
	F 304	HA 50
	F 304	HA 53
	F 304	HA 54
	F 304	HA 58
	F 304	HA 64
	F 304	HA 70
	F 304	HA 76
	F 304	HA 82
	F 304	HA 83
	F 304	HA 92
	F 304-F 305	HA 73
	F 304-F 305	HA 74
	F 304-F 305	HA 75
	F 304-F 305	HA 79
	F 304-F 305	HA 81
	F 305	HA 45
	F 305	HA 49
	F 305	HA 51
	F 305	HA 57
	F 305	HA 66
	F 305	HA 67
	F 305	HA 71
	F 305	HA 72
	F 305	HA 75
	F 305	HA 77
	F 305	HA 80
	F 305	HA 84
	F 305	HA 85
	F 305	HA 87
	F 306	HA 40
	F 307	HA 41
	F 308	HA 42
	F 309	HA 43
	F 310	HA 44
	F 311	HA 45

Schutte	Overige	Nieuw
	F 312	HA 88
	F 313	HA 89
	F 314	HA 90
	F 315	WU 01
	F 315	WU 10
	F 316	WU 19
	F 317	WU 02
	F 317	WU 21
	F 317-318	WU 13
	F 317-318	WU 14
	F 318	WU 08
	F 319	WU 04
	F 319	WU 09
	F 319	WU 15
	F 319-320	WU 19
	F 320	WU 05
	F 320	WU 10
	F 320	WU 16
	F 321	WU 11
	F 321	WU 17
	F 322	WU 12
	F 322	WU 18
	F 323	WU 03
	F 323	WU 08
	F 324	WU 04
	F 325	WU 05
	F 325	WU 16
	F 326	WU 06
	F 327	WU 01
	F 327	WU 06
	F 327	WU 07
	F 327	WU 12
	F 327	WU 20
	F 327	WU 27
	F 328	WU 22
	F 329	WU 13

Schutte	Overige	Nieuw
	F 329	WU 24
	F 329	WU 25
	F 329	WU 26
	F 329	WU 28
	F 330	WU 23
	F 331	WU 30
	F 332	WU 28
	F 333	WU 29
	F 334	BA 10
	F 335, 338,	BA 02
	F 335, 338, 342	BA 12
	F 336	BA 07
	F 336-337	BA 03
	F 337, 340	BA 04
	F 337, 340	BA 15
	F 339-340	BA 03
	F 341	BA 11
	F 343	BA 13
	F 344	BA 16
	F 345	BA 17
	F 346	BA 18
	F 347	BA 19
	F 350	HE 17
	F 351	HE 02
	F 351-353	HE 14
	F 352	HE 03
	F 352	HE 10
	F 352	HE 15
	F 353	HE 04
	F 353	HE 10
	F 353	HE 13
	F 353	HE 16
	F 353-354	HE 01
	F 353-354	HE 19
	F 354	HE 05
	F 355	HE 06

Schutte	Overige	Nieuw
	F 355	HE 12
	F 355	HE 13
	F 356	HE 07
	F 356	HE 16
	F 357	HE 08
	F 358	HE 09
	F 358	HE 16
	F 359	HE 11
	F 359	HE 16
	F 359	HE 20
	F 359	HE 21
	F 359	HE 22
	F 359	HE 23
	F 359	HE 24
	F 359	HE 25
	F 359	HE 26
	F 359	HE 27
	F 359	HE 28
	F 359	HE 29
	F 359	HE 30
	F 360	KR 089
	F 361	KR 096
	F 362	KR 097
	F 363-365	KR 098
	F 366	KR 066
	F 367	KR 067
	F 368	KR 068
	F 368	KR 069
	F 369	KR 069
	F 370	KR 070
	F 371	KR 071
	F 372	KR 072
	F 373	KR 073
	F 374	KR 074
	F 375	KR 075
	F 376	KR 076

Schutte	Overige	Nieuw
	F 377	KR 077
	F 378	KR 078
	F 379	KR 079
	F 380	KR 080
	F 381	KR 081
	F 382	KR 082
	F 383	KR 083
	F 384	KR 084
	F 385	KR 085
	F 386	KR 086
	F 387	KR 087
	F 388	KR 088
	F 390	DE 114
	F 390A	DE 128
	F 390A	DE 129
	F 390B	DE 123
	F 390B	DE 124
	F 390B	DE 136
	F 390C	DE 157
	F 390C	DE 158
	F 391	DE 141
	F 392	DE 127
	F 392	DE 127
	F 392	DE 127
	F 392	DE 133
	F 392	DE 134
	F 392	DE 135
	F 392	DE 136
	F 392	DE 136
	F 392	DE 137
	F 392	DE 138
	F 392	DE 139
	F 392	DE 139
	F 392	DE 139
	F 392	DE 143
	F 392	DE 143

Schutte	Overige	Nieuw
	F 392	DE 143
	F 392	DE 143
	F 392	DE 143
	F 392	DE 144
	F 392	DE 144
	F 393	DE 139
	F 393	DE 140
	F 393	DE 140
	F 393	DE 142
	F 394	DE 145
	F 395	DE 146
	F 395A	DE 126
	F 396	DE 153
	F 396	DE 155
	F 396	DE 163
	F 396	DE 163
	F 397	DE 149
	F 397	DE 150
	F 397	DE 151
	F 397	DE 151
	F 397	DE 151
	F 397	DE 151
	F 397	DE 152
	F 397	DE 152
	F 397	DE 152
	F 397	DE 152
	F 397	DE 154
	F 397	DE 154
	F 397	DE 154
	F 397	DE 155
	F 397	DE 156
	F 397	DE 161
	F 397	DE 162
	F 397, F 398	DE 148
	F 397, F 398	DE 155
	F 398	DE 127

Schutte	Overige	Nieuw
	F 398	DE 154
	F 398	DE 155
	F 398	DE 155
	F 398	DE 155
	F 398	DE 155
	F 398	DE 155
	F 398	DE 155
	F 399	DE 147
	F 400	DE 168
	F 400	DE 168
	F 400	DE 169
	F 400	DE 170
	F 400	DE 171
	F 401	DE 166
	F 402	DE 166
	F 403	DE 167
	F 403	DE 170
	F 403	DE 166
	F 404	DE 167
	F 404	DE 167
	F 404	DE 167
	F 404	DE 170
	F 404	DE 170
	F 404	DE 170
	F 404	DE 170
	F 404	DE 170
	F 404	DE 170
	F 404	DE 170
	F 404	DE 170
	F 405	DE 165
	F 406	DE 164
	F 407	DE 176
	F 408	DE 174
	F 409	DE 175
	F 409	DE 175
	F 409	DE 175
	F 409	DE 175

Schutte	Overige	Nieuw
	F 409	DE 175
	F 410	DE 178
	F 411	DE 177
	F 412	DE 177
	F 413	DE 159
	F 414	DE 160
	F 415	DE 173
	F 416	DE 179
	F 416A	DE 172
	F 416B	DE 131
	F 416C	DE 132
	F 417	DE 110
	F 418A	DE 116
	F 418A	DE 153
	F 441	RU 185
	F 441	RU 186
	F 441	RU 187
	F 441	RU 188
	F 441	RU 189
	F 442	RU 199
	F 443	RU 197
	F 443	RU 198
	F 443	RU 199
	F 443	RU 200
	F 443	RU 201
	F 443	RU 203
	F 444	RU 190
	F 444	RU 192
	F 445	RU 191
	F 445	RU 193
	F 446	RU 194
	F 447	RU 195
	F 447	RU 196
	F 448	RU 192
	F 448	RU 197
	F 448	RU 202

Schutte	Overige	Nieuw
	F 448	RU 220
	F 449	RU 208
	F 450	RU 209
	F 450	RU 210
	F 450	RU 211
	F 450	RU 212
	F 450	RU 213
	F 450	RU 214
	F 450	RU 216
	F 450	RU 217
	F 450	RU 218
	F 450	RU 219
	F 450	RU 221
	F 450	RU 222
	F 451	RU 207
	F 452	RU 204
	F 453	RU 205
	F 453	RU 206
	F 453	RU 210
	F 453	RU 215
	F 453A	RU 226
	F 453A	RU 228
	F 454	RU 224
	F 455	RU 223
	F 456	RU 227
	F 457	RU 225
	F 458	RU 173
	F 459	RU 229
	F 460	RU 230
	F 480	OO 344
	F 481	OO 345
	F 482	OO 345
	F 483	OO 345
	F 484	OO 343
	F 485	OO 353
	F 486	OO 346

Schutte	Overige	Nieuw
	F 487	OO 347
	F 488	OO 348
	F 489	OO 349
	F 490	OO 350
	F 491	OO 351
	F 492	OO 352
	HT 01	HM 01
	HT 02	HM 04
	HT 03	HM 05
	HT 04	HM 06
	HT 05	HM 07
	HT 06, 07	HM 08
	HT 09	HM 09
	HT 10	HM 10
	HT 11	HM 11
	HT 12	HM 12
	M 1	SC 041
	M 2	SC 042
	M 3	SC 043
	M 4	SC 044
	M 5	SC 045
	M 6	SC 046
	M 7	SC 047
	M 8	SC 055
	M 9	SC 056
	M 10	SC 057
	M 11	SC 048
	M 12	SC 049
	M 13	SC 050
	M 14	SC 051
	M 15	SC 052
	M 16	SC 053
	M 17	SC 054
	M 18-22	SC 065
	M 23	SC 066
	M 24	SC 098

Schutte	Overige	Nieuw
	M 25	SC 100
	M 26	SC 099
	M 27	SC 068
	M 28, 29	SC 067
	M 30	SC 069
	M 31	SC 067
	M 32-42	SC 107
	M 43-45	SC 081
	M 46, 47	SC 112
	M 48	SC 113
	M 49	SC 112
	M 50	SC 108
	M 51	SC 062
	M 52	SC 087
	M 53-55	SC 088
	M 56-61	SC 089
	M 62-68	SC 090
	M 69	SC 059
	M 70	SC 091
	M 71, 72	SC 092
	M 73-75	SC 093
	M 76-79	SC 095
	M 80	SC 076
	M 81-84	SC 071
	M 85	SC 077
	M 86	SC 078
	M 86-96	SC 103
	M 87	SC 079
	M 88	SC 080
	M 97	SC 105
	M 98, 99	SC 101
	M 100	SC 102
	M 101-104	SC 104
	M 105-118	SC 082
	M 119-121	SC 083
	M 123-126	SC 084

Schutte	Overige	Nieuw
	M 127-142	SC 085
	M 142	SC 061
	M 143-147	SC 086
	M 148-150	SC 109
	M 151	SC 112
	M 152	SC 113
	M 153	SC 112
	M 154	SC 112
	M 155-159	SC 111
	M 160	SC 095
	M 161-164	SC 112
	M 165	SC 094
	M 166	SC 085
	M 167	SC 111
	M 168-171	SC 112
	M 172	SC 094
	M 173	SC 111
	M 174	SC 094
	M 175, 176	SC 096
	M 176-177	SC 060
	M 178-187	SC 072
	M 188	SC 074
	M 189	SC 058
	M 190-192	SC 072
	M 193	SC 073
	M 194	SC 074
	M 195	SC 113
	M 196	SC 113
	M 197	SC 097
	M 198	SC 106
	M 199-200	SC 075
	M 201	SC 113
	M 202	SC 114
	M 203	SC 112
	M 204	SC 094
	M 205-208	SC 114

Schutte	Overige	Nieuw
	M 209	SC 112
	M 210	SC 063
	M 211, 212	SC 114
	M 213	SC 064
	M 214	SC 114
	M 215	SC 118
	M 216	SC 119
	M 217	SC 120
	M 218	SC 121
	M 219	SC 122
	M 220	SC 123
	M 221	SC 124
	M 222	SC 125
	M 223	SC 126
	M 224	SC 127
	M 225	SC 128
	M 226	SC 129
	M 227	SC 130
	M 228	SC 131
	M 229	SC 132
	M 230	SC 133
	M 231	SC 134
	M 232	SC 135
	M 233	SC 136
	M 234	SC 138
	M 235	SC 139
	M 236	SC 140
	M 237	SC 141
	M 238	SC 142
	M 239	SC 143
	M 240	SC 144
	M 241	SC 137
	M 242	SC 065
	M 243	SC 115
	M 244	SC 146
	M 245	SC 147

Schutte	Overige	Nieuw
	M 246	SC 148
	M 247	SC 149
	M 248	SC 145
	M 249	SC 151
	M 250	SC 152
	M 251, 252	SC 116
	M 253	SC 117
	M 254	SC 114
	M 255	SC 108
	M 256, 257	SC 110
	M 258	SC 114
	M 259	SC 108
	M 260	SC 108
	M 261	SC 109
	M 262	SC 108
	M 263	SC 070
	M 264	SC 150
	PT 001	ZW 307
	PT 002	ZW 305
	PT 003	ZW 252
	PT 004	ZW 253
	PT 005	ZW 254
	PT 006	ZW 255
	PT 007	ZW 256
	PT 008	ZW 261
	PT 009	ZW 261
	PT 011	ZW 259
	PT 012	ZW 262
	PT 013	ZW 269
	PT 014	ZW 270
	PT 015	ZW 273
	PT 016	ZW 263
	PT 017	ZW 264
	PT 018	ZW 265
	PT 019	ZW 266
	PT 020	ZW 267

Schutte	Overige	Nieuw
	PT 021	ZW 268
	PT 022	ZW 271
	PT 023	ZW 272
	PT 024	ZW 261
	PT 025	ZW 257
	PT 026	ZW 258
	PT 027	ZW 274
	PT 028	ZW 305
	PT 029	ZW 306
	PT 030	ZW 275
	PT 031	ZW 276
	PT 032	ZW 277
	PT 033	ZW 278
	PT 034	ZW 279
	PT 035	ZW 280
	PT 036	ZW 281
	PT 037	ZW 282
	PT 038	ZW 283
	PT 039	ZW 284
	PT 040	ZW 285
	PT 041	ZW 286
	PT 042	ZW 287
	PT 043	ZW 288
	PT 044	ZW 289
	PT 045	ZW 290
	PT 046	ZW 291
	PT 047	ZW 292
	PT 048	ZW 293
	PT 049	ZW 294
	PT 050	ZW 295
	PT 051	ZW 296
	PT 052	ZW 296
	PT 053	ZW 296
	PT 054	ZW 309
	PT 055	ZW 310
	PT 056	ZW 311

Schutte	Overige	Nieuw
	PT 057	ZW 314
	PT 057	ZW 314
	PT 058	ZW 308
	PT 059	ZW 312
	PT 060	ZW 313
	PT 061	ZW 315
	PT 062	ZW 316
	PT 063	ZW 296
	PT 064	ZW 297
	PT 065	ZW 317
	PT 066	ZW 318
	PT 067	ZW 319
	PT 068	ZW 299
	PT 069	ZW 298
	PT 070	ZW 299
	PT 071	ZW 299
	PT 072	ZW 300
	PT 073	ZW 301
	PT 074	ZW 302
	PT 075	ZW 303
	PT 076	ZW 301
	PT 077	ZW 304
	PT 078	ZW 321
	PT 079	ZW 322
	PT 080	ZW 323
	PT 081	ZW 320
	PT 082	ZW 324
	PT 083	ZW 325
	PT 084	ZW 328
	PT 085	ZW 329
	PT 086	ZW 330
	PT 087	ZW 324
	PT 088	ZW 324
	PT 089	ZW 327
	PT 090	ZW 326
	PT 091	ZW 336

Schutte	Overige	Nieuw
	PT 092	ZW 336
	PT 093	ZW 334
	PT 094	ZW 333
	PT 095	ZW 337
	PT 096	ZW 335
	PT 097	ZW 331
	PT 098	ZW 332
	PT 099	ZW 334
	PT 100	ZW 335
	PT 101	ZW 336
	PT 102	ZW 338
	PT 103	ZW 334
	PT 104	ZW 339
	PT 105	ZW 340
	PT 106	ZW 336
	PT 107	ZW 336
	PT 108	ZW 333
	PT 109	ZW 358
	PT 110	ZW 342
	PT 111	ZW 341
	PT 112	ZW 341
	PT 113	ZW 358
	PT 113	ZW 358
	PT 114	ZW 343
	PT 115	ZW 380
	PT 116	ZW 359
	PT 117	ZW 360
	PT 118, 119	ZW 361
	PT 120, 121	ZW 362
	PT 122	ZW 363
	PT 123	ZW 344
	PT 124-126	ZW 345
	PT 127, 128	ZW 346
	PT 129-131	ZW 347
	PT 132, 133	ZW 348
	PT 134	ZW 382

Schutte	Overige	Nieuw
	PT 135	ZW 381
	PT 136, 137	ZW 383
	PT 138	ZW 384
	PT 139	ZW 375
	PT 140	ZW 372
	PT 141	ZW 392
	PT 142	ZW 364
	PT 143	ZW 349
	PT 144	ZW 376
	PT 145	ZW 365
	PT 146	ZW 350
	PT 146	ZW 350
	PT 147, 148	ZW 383
	PT 149	ZW 377
	PT 150	ZW 372
	PT 151, 152	ZW 385
	PT 153	ZW 386
	PT 154	ZW 390
	PT 155	ZW 366
	PT 156	ZW 367
	PT 157	ZW 368
	PT 158	ZW 369
	PT 159	ZW 351
	PT 160	ZW 352
	PT 161	ZW 353
	PT 162	ZW 354
	PT 163	ZW 387
	PT 164	ZW 378
	PT 165	ZW 373
	PT 166	ZW 391
	PT 167	ZW 393
	PT 168	ZW 394
	PT 169	ZW 395
	PT 170	ZW 396
	PT 171	ZW 397
	PT 172, 173	ZW 370

Schutte	Overige	Nieuw
	PT 174, 175	ZW 371
	PT 176, 177	ZW 355
	PT 178, 179	ZW 356
	PT 180	ZW 357
	PT 181	ZW 388
	PT 182	ZW 379
	PT 183	ZW 374
	PT 184	ZW 389
	PT 185	ZW 398
	PT 186, 187	ZW 400
	PT 188, 189	ZW 399
	PT 190	ZW 401
	PT 191	ZW 402
	PT 192	ZW 403
	PT 193	ZW 404
	PT 194	ZW 399
	PT 195, 196	ZW 405
	PT 197, 198	ZW 406
	PT 199	ZW 407
	PT 200	ZW 408
	RVS 2193*	RU 077
	SG 8643	ME 01
	SG 8644	ME 02
	SG 8750	OO 001
	SG 8751	OO 002
	SG 8752	OO 003
	SG 8835	WE 1
	SG 8836	WE 2
	SG 8837	WE 3
	SGD 71 ?	FR 220
	SGD 181 III	FR 655
	SGD 200 II	FR 090
	SGD 207 II	FR 085
	SGD 208 IV	FR 085
	SGD 238	OO 011
	SGD 999	OO 061

Schutte	Overige	Nieuw
	SGD 999	00 071
	SGD 999	00 096
	SGD 999	00 096
	SGD 999	00 101
	SGD 999	00 106
	SGD 999	00 135
	SGD 999	00 137
	SGD 999	00 138
	SGD 999	00 138
	SGD 999	00 139
	SGD 999	00 143
	SGD 999	00 143
	SGD 999	00 143
	SGD 999	00 144
	SGD 999	00 144
	SGD 999	00 154
	SGD 999	00 164
	SGD 999	00 169
	SGD 999	00 170
	SGD 999	00 172
	SGD 999	00 178
	SGD 999	00 196
	SGD 999	00 200
	SGD 999	00 205
	SGD 999	00 234
	SGD 999	00 236
	SGD 999	00 236
	SGD 999	00 251
	SGD 999	00 256
	SGD 999	00 265
	SGD 999	00 295
	SGD 999	00 310
	SGD 999	00 322
	SGD 999	00 338
	SGD 999.2	FR 123
	SGD 1000	00 060

Schutte	Overige	Nieuw
	SGD 1001	OO 060
	SGD 1003	OO 060
	SGD 1005	OO 063
	SGD 1006	OO 064
	SGD 1006	OO 065
	SGD 1007	OO 065
	SGD 1008	OO 066
	SGD 1009	OO 067
	SGD 1010	OO 067
	SGD 1011	OO 095
	SGD 1011	OO 258
	SGD 1012	OO 068
	SGD 1012.5	FR 082
	SGD 1013	OO 069
	SGD 1013	KE 153
	SGD 1014	OO 069
	SGD 1014	OO 085
	SGD 1014	KE 154
	SGD 1014	KE 155
	SGD 1015	OO 070
	SGD 1015	KE 156
	SGD 1016	KE 157
	SGD 1016	KE 158
	SGD 1017	OO 070
	SGD 1017	KE 159
	SGD 1018	OO 070
	SGD 1018	OO 080
	SGD 1018	KE 152
	SGD 1018	KE 152
	SGD 1018	KE 153
	SGD 1018	KE 160
	SGD 1018	KE 161
	SGD 1018	OO 171
	SGD 1020	OO 071
	SGD 1020	OO 165
	SGD 1020	OO 179

Schutte	Overige	Nieuw
	SGD 1020 I	KE 172
	SGD 1020 II	KE 176
	SGD 1021	OO 068
	SGD 1021	OO 071
	SGD 1021	OO 154
	SGD 1021	OO 156
	SGD 1021	OO 163
	SGD 1021	OO 183
	SGD 1021	OO 300
	SGD 1022 I	KE 173
	SGD 1023	OO 072
	SGD 1023 II	KE 174
	SGD 1024	KE 194
	SGD 1024 II	KE 175
	SGD 1025	OO 073
	SGD 1025	KE 195
	SGD 1026	OO 155
	SGD 1026	KE 196
	SGD 1027	OO 073
	SGD 1027	KE 197
	SGD 1029	KE 198
	SGD 1029	KE 199
	SGD 8369	KR 052
	ZT 001	ZW 001
	ZT 002	ZW 002
	ZT 003, 004	ZW 001
	ZT 005	ZW 028
	ZT 006	ZW 033
	ZT 007	ZW 028
	ZT 008	ZW 031
	ZT 009	ZW 028
	ZT 010	ZW 031
	ZT 011	ZW 032
	ZT 012	ZW 013
	ZT 013	ZW 009
	ZT 014	ZW 024

Schutte	Overige	Nieuw
	ZT 015	ZW 024
	ZT 016	ZW 024
	ZT 017	ZW 011
	ZT 018	ZW 027
	ZT 019	ZW 027
	ZT 020	ZW 030
	ZT 021	ZW 030
	ZT 022	ZW 011
	ZT 023	ZW 025
	ZT 024	ZW 029
	ZT 025	ZW 032
	ZT 026	ZW 015
	ZT 027	ZW 016
	ZT 028, 029	ZW 012
	ZT 030	ZW 011
	ZT 031	ZW 032
	ZT 032	ZW 011
	ZT 033	ZW 017
	ZT 034	ZW 019
	ZT 035	ZW 018
	ZT 036	ZW 024
	ZT 037	ZW 012
	ZT 038-041	ZW 009
	ZT 042	ZW 024
	ZT 042	ZW 024
	ZT 042	ZW 024
	ZT 043	ZW 025
	ZT 044	ZW 026
	ZT 045	ZW 025
	ZT 046	ZW 010
	ZT 047	ZW 029
	ZT 048	ZW 014
	ZT 049	ZW 015
	ZT 050	ZW 021
	ZT 051	ZW 022
	ZT 052	ZW 024

Schutte	Overige	Nieuw
	ZT 053	ZW 024
	ZT 054	ZW 011
	ZT 055	ZW 024
	ZT 056-057	ZW 011
	ZT 058	ZW 025
	ZT 059	ZW 027
	ZT 060	ZW 027
	ZT 061	ZW 027
	ZT 062	ZW 024
	ZT 063	ZW 011
	ZT 064	ZW 025
	ZT 065	ZW 011
	ZT 066	ZW 012
	ZT 067	ZW 024
	ZT 068	ZW 023
	ZT 069	ZW 024
	ZT 069	ZW 024
	ZT 070	ZW 024
	ZT 070	ZW 040
	ZT 071	ZW 011
	ZT 072	ZW 027
	ZT 073	ZW 011
	ZT 074	ZW 012
	ZT 075	ZW 024
	ZT 076	ZW 020
	ZT 077	ZW 035
	ZT 078	ZW 034
	ZT 079	ZW 015
	ZT 080	ZW 036
	ZT 081	ZW 037
	ZT 082	ZW 035
	ZT 083	ZW 035
	ZT 084	ZW 034
	ZT 085	ZW 038
	ZT 086	ZW 039
	ZT 087	ZW 035

Schutte	Overige	Nieuw
	ZT 088	ZW 025
	ZT 089	ZW 040
	ZT 090	ZW 041
	ZT 091	ZW 034
	ZT 092	ZW 042
	ZT 093	ZW 005
	ZT 094	ZW 044
	ZT 095	ZW 042
	ZT 096	ZW 042
	ZT 097	ZW 042
	ZT 098	ZW 004
	ZT 099	ZW 006
	ZT 100	ZW 007
	ZT 101	ZW 011
	ZT 102	ZW 043
	ZT 103	ZW 003
	ZT 104	ZW 008
	ZT 105	ZW 045
	ZT 106	ZW 045
	ZT 107	ZW 046
	ZT 108	ZW 048
	ZT 109	ZW 049
	ZT 110	ZW 051
	ZT 111	ZW 050
	ZT 112	ZW 150
	ZT 113	ZW 047
	ZT 114	ZW 150
	ZT 115	ZW 056
	ZT 116	ZW 058
	ZT 117	ZW 058
	ZT 118	ZW 058
	ZT 119	ZW 058
	ZT 120	ZW 058
	ZT 121	ZW 059
	ZT 122	ZW 060
	ZT 123	ZW 058

Schutte	Overige	Nieuw
	ZT 124	ZW 058
	ZT 125	ZW 062
	ZT 126	ZW 061
	ZT 127	ZW 074
	ZT 128	ZW 074
	ZT 129	ZW 074
	ZT 130	ZW 074
	ZT 131	ZW 076
	ZT 132	ZW 074
	ZT 133	ZW 076
	ZT 134	ZW 065
	ZT 135	ZW 066
	ZT 136	ZW 066
	ZT 137	ZW 056
	ZT 138	ZW 073
	ZT 139	ZW 052
	ZT 140	ZW 075
	ZT 141	ZW 063
	ZT 142	ZW 083
	ZT 143	ZW 075
	ZT 144	ZW 075
	ZT 145	ZW 064
	ZT 146	ZW 068
	ZT 147	ZW 069
	ZT 148	ZW 058
	ZT 149	ZW 069
	ZT 150	ZW 068
	ZT 151	ZW 066
	ZT 151	ZW 066
	ZT 152	ZW 069
	ZT 153	ZW 069
	ZT 154	ZW 071
	ZT 155	ZW 076
	ZT 156	ZW 068
	ZT 157	ZW 053
	ZT 158	ZW 070

Schutte	Overige	Nieuw
	ZT 159	ZW 070
	ZT 160	ZW 070
	ZT 161	ZW 070
	ZT 162	ZW 070
	ZT 163	ZW 076
	ZT 164	ZW 070
	ZT 165	ZW 072
	ZT 166	ZW 069
	ZT 167	ZW 069
	ZT 168	ZW 069
	ZT 169	ZW 054
	ZT 170	ZW 054
	ZT 171	ZW 067
	ZT 172	ZW 077
	ZT 173	ZW 054
	ZT 174	ZW 054
	ZT 175	ZW 054
	ZT 176	ZW 078
	ZT 177	ZW 079
	ZT 178	ZW 080
	ZT 179	ZW 076
	ZT 180	ZW 066
	ZT 181	ZW 066
	ZT 182	ZW 088
	ZT 183	ZW 066
	ZT 184	ZW 088
	ZT 185	ZW 066
	ZT 186	ZW 066
	ZT 187	ZW 066
	ZT 188	ZW 066
	ZT 189	ZW 066
	ZT 190	ZW 088
	ZT 191	ZW 081
	ZT 192	ZW 066
	ZT 193	ZW 066
	ZT 194	ZW 066

Schutte	Overige	Nieuw
	ZT 195	ZW 066
	ZT 196	ZW 082
	ZT 197	ZW 066
	ZT 198	ZW 084
	ZT 199	ZW 085
	ZT 200	ZW 086
	ZT 201	ZW 087
	ZT 202	ZW 088
	ZT 203	ZW 088
	ZT 204	ZW 057
	ZT 205	ZW 057
	ZT 206	ZW 057
	ZT 207	ZW 055
	ZT 208	ZW 056
	ZT 209	ZW 056
	ZT 210	ZW 056
	ZT 211	ZW 045
	ZT 212	ZW 089
	ZT 213	ZW 091
	ZT 214	ZW 093
	ZT 216	ZW 094
	ZT 217	ZW 090
	ZT 218	ZW 100
	ZT 219	ZW 101
	ZT 220	ZW 090
	ZT 221	ZW 102
	ZT 222	ZW 090
	ZT 223	ZW 090
	ZT 224	ZW 103
	ZT 225	ZW 090
	ZT 226	ZW 104
	ZT 227	ZW 105
	ZT 228	ZW 090
	ZT 229	ZW 090
	ZT 230	ZW 106
	ZT 231	ZW 107

Schutte	Overige	Nieuw
	ZT 232	ZW 096
	ZT 233	ZW 108
	ZT 234	ZW 095
	ZT 235	ZW 097
	ZT 236	ZW 098
	ZT 237	ZW 099
	ZT 238	ZW 092
	ZT 239	ZW 110
	ZT 240	ZW 109
	ZT 241	ZW 109
	ZT 242	ZW 109
	ZT 243	ZW 111
	ZT 244	ZW 116
	ZT 245	ZW 117
	ZT 246	ZW 112
	ZT 247	ZW 118
	ZT 248	ZW 119
	ZT 249	ZW 120
	ZT 250	ZW 121
	ZT 251	ZW 109
	ZT 252	ZW 122
	ZT 253	ZW 114
	ZT 254	ZW 113
	ZT 255	ZW 115
	ZT 256	ZW 123
	ZT 257	ZW 124
	ZT 258	ZW 125
	ZT 259	ZW 126
	ZT 260	ZW 127
	ZT 261	ZW 127
	ZT 262	ZW 127
	ZT 263	ZW 127
	ZT 264	ZW 126
	ZT 265	ZW 126
	ZT 266	ZW 128
	ZT 267	ZW 129

Schutte	Overige	Nieuw
	ZT 268	ZW 133
	ZT 269	ZW 131
	ZT 270	ZW 140
	ZT 271	ZW 131
	ZT 272	ZW 131
	ZT 273	ZW 131
	ZT 274	ZW 131
	ZT 275	ZW 131
	ZT 276	ZW 141
	ZT 277	ZW 131
	ZT 278	ZW 131
	ZT 279	ZW 131
	ZT 280	ZW 131
	ZT 281	ZW 131
	ZT 282	ZW 143
	ZT 283	ZW 144
	ZT 284	ZW 138
	ZT 285	ZW 132
	ZT 286	ZW 139
	ZT 287	ZW 142
	ZT 288	ZW 146
	ZT 289	ZW 146
	ZT 290	ZW 145
	ZT 291	ZW 147
	ZT 292	ZW 148
	ZT 293	ZW 146
	ZT 294	ZW 134
	ZT 295	ZW 135
	ZT 296	ZW 137
	ZT 297	ZW 136
	ZT 298	ZW 130
	ZT 299	ZW 151
	ZT 300	ZW 151
	ZT 301	ZW 151
	ZT 302	ZW 152
	ZT 303	ZW 152

Schutte	Overige	Nieuw
	ZT 304	ZW 150
	ZT 305	ZW 150
	ZT 306	ZW 149
	ZT 307	ZW 150
	ZT 308	ZW 155
	ZT 309	ZW 153
	ZT 310	ZW 160
	ZT 311	ZW 154
	ZT 312	ZW 154
	ZT 313	ZW 154
	ZT 314	ZW 154
	ZT 315	ZW 154
	ZT 316	ZW 154
	ZT 317	ZW 161
	ZT 318	ZW 159
	ZT 319	ZW 159
	ZT 320	ZW 159
	ZT 321	ZW 159
	ZT 322	ZW 157
	ZT 323	ZW 158
	ZT 324	ZW 162
	ZT 325	ZW 163
	ZT 326	ZW 164
	ZT 327	ZW 156
	ZT 328	ZW 156
	ZT 329	ZW 169
	ZT 330	ZW 168
	ZT 331	ZW 172
	ZT 332	ZW 167
	ZT 333	ZW 167
	ZT 334	ZW 167
	ZT 335	ZW 167
	ZT 336	ZW 171
	ZT 337	ZW 236
	ZT 338	ZW 175
	ZT 339	ZW 176

Schutte	Overige	Nieuw
	ZT 340	ZW 171
	ZT 341	ZW 170
	ZT 342	ZW 168
	ZT 343	ZW 165
	ZT 344	ZW 168
	ZT 345	ZW 173
	ZT 346	ZW 174
	ZT 347	ZW 166
	ZT 348	ZW 168
	ZT 349	ZW 167
	ZT 350	ZW 167
	ZT 351	ZW 167
	ZT 352	ZW 167
	ZT 353	ZW 167
	ZT 354	ZW 167
	ZT 355	ZW 191
	ZT 356	ZW 177
	ZT 357	ZW 178
	ZT 358	ZW 179
	ZT 359	ZW 180
	ZT 360	ZW 182
	ZT 361	ZW 197
	ZT 362	ZW 187
	ZT 363	ZW 188
	ZT 364	ZW 192
	ZT 365	ZW 190
	ZT 366	ZW 194
	ZT 367	ZW 195
	ZT 368	ZW 196
	ZT 369	ZW 198
	ZT 370	ZW 197
	ZT 371	ZW 193
	ZT 372	ZW 180, 181
	ZT 373	ZW 182
	ZT 374	ZW 186
	ZT 374	ZW 186

Schutte	Overige	Nieuw
	ZT 375	ZW 183
	ZT 376	ZW 184
	ZT 377	ZW 185
	ZT 378	ZW 189
	ZT 379	ZW 190
	ZT 380	ZW 204
	ZT 381	ZW 205
	ZT 382	ZW 205
	ZT 383	ZW 205
	ZT 384	ZW 206
	ZT 385	ZW 199
	ZT 386	ZW 199
	ZT 387	ZW 200
	ZT 388	ZW 201
	ZT 389	ZW 202
	ZT 390	ZW 208
	ZT 391	ZW 208
	ZT 392	ZW 233
	ZT 393	ZW 208
	ZT 394	ZW 235
	ZT 395	ZW 237
	ZT 396	ZW 209
	ZT 397	ZW 210
	ZT 398	ZW 211
	ZT 399	ZW 212
	ZT 400	ZW 212
	ZT 401	ZW 213
	ZT 402	ZW 233
	ZT 403	ZW 214
	ZT 404	ZW 215
	ZT 405	ZW 236
	ZT 406	ZW 231
	ZT 407	ZW 236
	ZT 408	ZW 235
	ZT 409	ZW 237
	ZT 410	ZW 220

Schutte	Overige	Nieuw
	ZT 411	ZW 221
	ZT 412	ZW 222
	ZT 413	ZW 223
	ZT 414	ZW 224
	ZT 415	ZW 226
	ZT 416	ZW 227
	ZT 417	ZW 229
	ZT 418	ZW 225
	ZT 419	ZW 228
	ZT 420	ZW 230
	ZT 421	ZW 232
	ZT 422	ZW 234
	ZT 423	ZW 216
	ZT 424	ZW 217
	ZT 425	ZW 218
	ZT 426	ZW 219
	ZT 427	ZW 203
	ZT 428	ZW 207
	ZT 429	ZW 209
	ZT 430	ZW 211
	ZT 431	ZW 214
	ZT 432	ZW 214
	ZT 433	ZW 237
	ZT 434	ZW 238
	ZT 435	ZW 239
	ZT 436	ZW 240
	ZT 437	ZW 241
	ZT 438	ZW 243
	ZT 439	ZW 242
	ZT 440	ZW 244
	ZT 441-447	ZW 245-251